НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

ТВОРЧА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ДИСКУРСУ

в рамках

Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе»

Київ 2018

УДК 101

«Творча спадщина Г.С. Сковороди в контексті сучасного соціогуманітарного дискурсу» (в рамках програми МОНУкраїни Всеукраїнські сковородинські навчання «Пізнай себе»), 30 жовтня 2018 р. – Київ, 2018.– 356 с.

Збірник студенстських наукових праць укладено за матеріалами науково-методичного семінару «Творча спадщина Г.С. Сковороди в контексті сучасного соціогуманітарного дискурсу», який пройшов 30жовтня 2018 року у Національному університеті біоресурсів і природокористуванняУкраїни. Збірник охоплює актуальні аспекти сучасної символічної політикиУкраїни.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультетуНаціонального університету біоресурсів і природокористування України(протокол № 2 від 30жовтня 2018 року).

Редакційна колегія: Шинкарук В. Д., д-р філол. наук, проф.(голова); Савицька І.М., канд. філос. наук, проф., (заступник голови ред. колегії);Сторожук С.В., д-р філос. наук, доц., (заступник голови ред. колегії); Кравченко А.Г., канд. філос. наук, доц.; Харченко С.В. канд. філол. наук, доц.,Рудик Я. М. канд. пед. наук, доц., Горбатюк Т. В., канд. філос. наук, доц.,Данилова Т.В., канд. філос. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Самарський А.Ю., канд. філос. наук,Матвієнко І.С., канд. філос. наук.

Тези подано в авторській редакції. Автори тез відповідають задостовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел,посилання на них та інших відомостей. Передрукувати опублікованіматеріали в збірнику наукових праць дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2018
© Автори, 2018

Бути щасливим -
це значить пізнати,
знайти самого себе.
Григорій Сковорода

СЕКЦІЯ 1. ФІЛОСОФІЯ Г. С. СКОВОРОДИ ЯК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ ТРАДИЦІЇ

САВЧУК Діана Сергіївна,
студентка 1-го курсу
факультету енергетики,автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПРО ФІЛОСОФІЮ Г. СКОВОРОДИ

Про філософію Сковороди дискутувало багато відомих людей. І не лише в Україні він займає чільне місце серед просвітителів.

У своїх творах він розкриває тему природної людини як одну з провідних, а основна ідея його філософії, що сутність людини – це дух, думка і серце. Також у своїх філософських діалогах і трактатах Сковорода підіймає біблейську проблематику, яка переплітається з ідеями платонізму та стоїцизму.

Глибина думок філософа неосяжна, адже висловлення його бачення загального закону буття світу через порівняння, символіку несе у собі неабияку цікавість форми його бачення. Неодноразово у його творах можна зустріти безліч образів, символів, які він пояснює короткими словами і для яких також надає великого значення, зокрема ці символи висловлюють найулюбленіші етичні думки Сковороди – всепроникнення моралі, розширення меж функціонування моралі на усе суспільство, на кожну особистість.

До сьогодні вражає актуальність його поглядів про духовність та силу особистості людини, яка здатна нести і утверджувати істину, людини, яка може змінити хід твоїх думок, він вважав, що образ Мойсея є тим самим прикладом, який за допомогою своїх слів зумів об’єднати єврейський народ і зробити його щасливим.

Загалом проблематика його етики полягає у самопізнанні, він вважає, що лише людина, яка пізнала свою природу здатна принести користь іншим людям, адже лише удосконалюючись і неперервно духовно розвиваючись можна пізнати себе, Сковорода твердив: «якщо щастя та істина можливі, то не десь і колись, а тут і зараз. Щастя треба знайти, ось чому головне завдання — пізнати самого себе».

Із біографії Сковороди відомо, що за професією він був учителем і він вважав, що «Вчитель повинен допомагати природі, утримувати «порядок серця», «душевну економію»... Сковорода не відкидає навчання наук, але, очевидячки, він надає більше ваги розкриванню етичної внутрішньої природи дитини, що свідчить про його захопленість цією справою.

Мистецтво його життя полягало у досягненні блаженного спокою, радості душі, багатстві внутрішнього світу, він не потребував високих посад і слів почесті, він говорив про те, що головним у житті вважає бути вільним і незалежним. У спокусливі сіті заради великого багатства і панства, заради «лакомства нещасного» Сковорода так і не дався. Він з повним правом заповідав написати на своїй могилі: «Світ ловив мене, та не спіймав».

ОДИНЕЦЬ Дмитро,
студент 1-го курсу
факультету енергетики,автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

СКОВОРОДА: ФІЛОСОФ ТА МИТЕЦЬ

“Сковорода, – як стверджував один з найвидатніших українських інтелектуалістів ХХ століття Дмитро Чижевський, – є останній представник українського духовного барока, з другого боку, він – український "передромантик": але бароко та романтика – саме ті періоди духовної історії, що наклали на український дух найсильніший відбиток. Отож, Сковорода стоїть у центрі української духовної історії...”. Справді, говорячи про місце та роль Сковороди у вітчизняній традиції, варто пам’ятати передовсім ту обставину, що його творчість – то “остання розкішна квітка старого життя, світогляду українського народу, його старого письменства, колишньої могилянської школи”. На цьому наголошували не лише українські автори. “Сковорода, – відзначав, приміром, Ніколай фон Арсеньєв, – взірцевий син України, української землі, української культури, української життєрадісної барокової доби”. “Так само, як у його думці, – стверджував граф П. Бобрінской, – оприявнилася духовна культура, що її осереддям був Київ Петра Могили з Академією та традиційною філософією, сам образ старчика несила остаточно зрозуміти відрубно від тих місць, де він мешкав та які він сходив уздовж і впоперек”. Юзеф Третяк називав Сковороду “справжнім вивершенням тих позитивних моральних первістків, що дрімали були в грудях українського народу” й потрактовував сковородинський містицизм як питому прикмету українського духа, тим часом Чеслав Ястжембець-

Козловський наголошував на “специфічно українському” характері його гумору [1.1].

Як людина своєї епохи, Сковорода – носій барокового мистецького світогляду. Його оригінальність обумовлена власним неповторним «способом думання, який яскраво оприявнює питомі риси української вдачі: кордоцентричність, індивідуалізм, релігійність, рухливість та прагнення до свободи» [2, 17]. Феномен Г. Сковороди як народного філософа полягає в тому, що його «моральна філософія... суголосна народному світогляду, морально-етичним нормам простого українського люду. Саме українського, адже в змісті його творів «виразно проглядається український контекст другої половини XVIII ст., а отже, і той національний елемент, який, на перший погляд, ніби відсутній у Сковороди» [3, 23]. Звідси «сприймання розуміння нації більше в політико-територіальному аспекті», хоча й при належному врахуванні «етнокультурної, глибинної основи української національної ментальності» [3, 23] української інтелектуальної еліти, до якої належав Г. Сковорода.

Його схильність до особистої свободи слід вважати виявом національного самозбереження, бо «тільки через своє, національне, можна осягнути загальнолюдське». З огляду на все це необхідно розглядати філософське мислення Г. Сковороди в народно-національному аспекті.

На неповторне вчення Г. Сковороди, як уважається, вплинуло три чинники: антична та середньовічна європейська філософія, українське просвітництво і народна мудрість. У результаті викристалізувалося певне оригінальне світобачення, що знайшло своє втілення в мудрих трактатах, проповідях, діалогах, привітальних віршах, духовній ліриці, псалмах, перекладах, прозі, піснях.

Для будь-якого релігійного філософа Сковорода справжній скарб. Існує тісний зв’язок між мисленням Сковороди і парадигмою св. Августина, Алана Лілльського та інших християнських мислителів, не кажучи й про філософів Нового часу. Тут є нерозвідані теми для знавців патристичної філософії. За стилем філософського розмислу алегоричне пояснення у творах «Асхань», «Лотова жінка» зближує Сковорду з творчістю Філона Александрійського, а мотиви мандрів – з темою про «переселення» і потребує у споглядальному житті для душі.

Григрій Сковорода мав величезний вплив на сучасників , і то не лише своєю етичною наукою , а головним чином своїм життям, в якому слово ніколи не розходилося з ділом. Його вчення було частиною його життя. «Сучасники бачили в ньому “мандровану академію”, досить сказати , що коли було потрібно знайти ідейну , чесну людину то шукали серед учнів цього чудного чоловіка «сковородинців». Незважаючи на те, що твори Сковороди не друкувалися, але вони безупинно ширилися через переписування

«Сковороді не треба було шукати читачів, – вони його шукали: в нього знаходились такі гарячі прихильники і пропагатори, що навіть через газети

сповіщали, закликаючі до себе охочих читати твори українського філософа. Мало можна було б вказати народних людей, яких так знав і поважав народ , у багатьох будинках висять його портрети , кожен грамотній українець знає про нього. Його мандрівницяке життя дало змогу почути і відчути його освіченність – це стало приводом до народних оповідань у неписемного народу.У деяких місцях від покоління до покоління переказувалося, які місця відвідував, де любив пребувати і вказують на них з великою повогаю.

Отже, філософія Г. Сковороди, а точніше – система його філософських поглядів, заклала перший міцний підвалини у фундамент формування національної концепції філософське мислення, а сам Г. Сковорода започаткував в українському науковому деякі визначальні її (концепції) засади.

На мій погляд, філософська спадщина Григорія Сковороди залишалася і залишається сьогодні актуальною. У контексті застосування положень філософського вчення Сковороди для вирішення різних проблем суспільства, створення умов для гармонійного середовища розвитку особистості та можливостей її самореалізації у суспільстві. Для цього повинні бути переглянуті теоретичні підходи до розуміння шляхів взаємодії людини, природи ти суспільного середовища. Завдяки цьому світ постане у більш оптимізованому та гармонійному існуванні.

Використана література

1.Ушлаков Л. Семінарій Григорій Сковрода :Академічний курс /Ушлаков Л.- Харків.2004. - 769.
2. Чижевський Д. І. Філософія Г. С. Сковороди / Підготовка тексту й переднє слово проф. Л. Ушкалова. – Х., 2004. – С. 17, 18, 46, 207.
3. Мишанич О. Григорій Сковорода. (1722–1794) // Григорій Сковорода. Твори: У 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 23.
4. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. – К., 1992. – С. 18, 23, 76, 341, 409.

МЕЛЬНИК Дмитро,
студент 1-го курсу
факультету енергетики,автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ Г.С.СКОВОРОДИ

Григорій Савович Сковорода (1722-1794), видатний український філософ, просвітитель-гуманіст, письменник – загалом мав ідеалістичний світогляд, однак у його поглядах прослідковувалося чимало матеріалістичних

елементів. Наприклад, він вважав, що «природа є всьому початком, що вона безмежна у просторі та часі, не має ні початку, ні кінця». А людина є частиною природи: «мікрокосмосом» у «макрокосмоса». Для неї ніяких вроджених ідей не існує, а джерелом знань слугує навколишній світ.

Педагогічні погляди мислителя в різній мірі розкриваються у притчі «Благодарный Єродій», вірші «Убогий жайворонок», збірниках творів «Сад божественних пісень», «Басні Харьковськія».

Зокрема, у названій притчі йдеться про благородного журавля Еродія, який уміло виховує дітей, рятуючи їх від егоїзму, неробства, зазнайства та аморальності. На противагу йому, мавпа намагається виховувати своїх дітей не так, як простий народ, а «по-благородному». Таке виховання здійснюють французькі вчителі. Вони вчать мавп по-французьки говорити, танцювати, співати, грати, володіти світськими манерами з метою потрапити до двору марокканського володаря.

У центр уваги педагога Г. Сковорода ставив розумовий розвиток людини, який необхідний для пізнання навколишнього світу і самого себе в ньому. До такого висновку мислитель прийшов на основі власного життя, яке було присвячене пошуку сенсу людського буття. Навчання в Києво-Могилянській академії; піші мандрівки по країнах Європи: Угорщині, Італії, Німеччині, Польщі; прослуховування курсів наук у Віденському, Тарнівському, Краківському університетах; робота спочатку в Переяславському, пізніше в Харківському колегіумах, в архівах Києво-Печерської лаври, згодом Сергієвської (Підмосков'я); багаторічні мандрівки Лівобережною Україною допомогли йому дійти до низки педагогічно значимих висновків.

Метою людського життя є «досягнення вищих доброчинностей, і в цьому досягненні людина «не повинна ставити собі ніяких меж». Пізнаючи себе та самовдосконалюючись, шляхом «цілковитої перемоги духу та душевного спокою» кожний зможе досягнути щастя.

Праця – основа суспільного життя. У ній людина найповніше самореалізується, морально самовдосконалюється. Це важливий шлях до добра, оскільки «чим краще добро, тим більшим трудом обкопалося воно як ровом», а «хто труда не перейде, і до добра той не прийде». Обов'язки батьків: породити дітей, потурбуватися про їхнє здоров'я, навчити вдячності, оскільки останнє – основа морального виховання. Адже «у подяці заховалося всяке благо як вогонь і світло причаїлося в кремені. Вірую і сповідую. Бо хто зможе покласти руки на чуже, якщо раніше не загубить вдячність, котра посилається їй від Бога? З невдячності – смуток, неувага і жадоба, з жадоби – заздрість, а із заздрості -лестощі, розкрадання, кровопролиття і всяка прірва без законів».

Виховувати дитину потрібно на основі принципу «сродності» (природо відповідності), тобто навчати тому, для чого вона народжена, відповідно до її натури, що дозволило б організувати життя «за внутрішнім блаженним духом». Природні здібності дітей неоднакові, але природа, подібно до «багатого водограю», наповнює різні посудини до повної місткості. Таким

чином, кожна дитина на основі цієї власної повноти має можливість у майбутньому прийти до своєї «сродної праці».

Важливе значення у вихованні підростаючої людини має також принцип народності, який може обмежуватися навчанням дітей рідною мовою, оскільки народність зумовлена історичними особливостями життя, його укладом, культурою, ментальністю. Зважаючи на це, кожен «повинен узнати свій народ і у народі себе».

Істинність життя – не у складності, а в «простоті». Через це «ми повинні дякувати Богу, що він створив світ так, що все просте – правда, а все складне – неправда».

«У істини проста мова», – любив говорити Григорій Сковорода. І він шукав цю мову у спілкуванні з простим народом у мандрівках, під час проведення просвітницьких уроків серед селянського люду, у бесідах із вихованцями.

Через переслідування за демократизм і наукову самостійність у викладанні залишив педагогічну діяльність і до кінця життя залишився мандрівним філософом і вчителем. Свої педагогічні погляди він виклав у діалогах, віршах, притчах, листах. Проблемам виховання присвячено притчі «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок», «Байки Харківські». Педагогічні погляди Сковороди втілюють основні напрями прогресивної педагогіки: демократизм, гуманізм, високу моральність, любов до Батьківщини і народу.

Будучи прихильником принципу народності у вихованні, відстоював думку, що воно має відповідати інтересам народу, живитися з народних джерел і зберігатися в житті кожного народу, висміював дворянсько-аристократичне виховання, плазування перед усім іноземним. На його думку, мета виховання – підготовка вільної людини, гармонійно розвиненої, щасливої, корисної для суспільства, людини, здатної жити і боротися.

Провідне місце у всебічному розвитку відводив розумовій освіті, яка допомагає людині пізнати себе, навколишній світ, суть щастя. Обстоював рідну мову в школах, радив вивчати граматику, літературу, математику, фізику, хімію, логіку, іноземні мови, механіку, музику, філософію, медицину та інші науки. Особливу роль відводив формуванню моральних якостей особистості, зокрема таких, як любов до вітчизни і праці, людяність, дружба, правдивість, чесність, сила волі, почуття людської гідності.

Значної уваги Г. Сковорода надавав фізичному вихованню людей, яке повинно починатися ще до народження дитини і полягати в здоровому способі життя батьків, у турботі про матір у період вагітності й вигодовування дитини. Фізичному вихованню сприяють праця, вправи, режим і відпочинок, розваги, загартування організму. Дбав про естетичне виховання, яке має облагороджувати людей, допомагати у житті і праці. Засобами естетичного виховання повинні бути поезія, музика, народні пісні, краса природи, образотворче мистецтво.

Першими вихователями дитини вважав батьків, а тому зневажливо ставився до тих батьків, які передоручали виховання своїх дітей іншим, порівнював їх із зозулями, що підкидають яйця в чужі гнізда.

Вирішальну роль у вихованні він відводив школі, вчителям. Школа, на його думку, має бути доступною для всіх, з безплатним навчанням. Розробив низку дидактичних і методичних положень. Стверджував, що усвідомлювати істину найкраще самостійно, через власну активність. У процесі навчання треба враховувати нахили і здібності дітей, їх вікові та індивідуальні особливості. Радив правильно дозувати матеріал, викладати його доступно, ясно, точно, використовувати наочність, пов'язувати теорію з практикою, навчання з життям. Високо цінував такі методи навчання, як лекція, розповідь, розмова, бесіда.

У вихованні пропонував такі методи, як бесіда, роз'яснення, поради, приклади, радив виховувати не тільки словом, а й ділом, переконанням привчати дітей критично аналізувати свої вчинки, дотримуватися суворого режиму, уникати надмірностей. Висунув ряд вимог до вчителя, зокрема до його знань, благородства, любові до дітей, до своєї справи, повинен бути прикладом для інших в усьому.

Г. Сковорода був, безумовно, найсамобутнішим мислителем того часу, недарма його називали «українським Сократом».

КОСОГОР Дмитро,
студент 1-го курсу
факультету енергетики,автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ЩО ЗНАЧИТЬ САМОПІЗНАННЯ?

Від самого народження, починаючи з перших днів життя, людина починає своє становлення як особистості.

Це стає основоположним аспектом на шляху пізнання себе у майбутньому.

Я у філософії – центральне поняття багатьох ідеалістичних філософських систем, за якими суб'єкт є первинним активним фактором і фактором упорядкування, носієм духовних здібностей.

На мою думку,кожна людина повинна "пізнати себе" для того щоб знати самовизначення в цьому світі,тобто знати свою роль в житті.

Я вважаю , що пізнати самого себе – це означає зрозуміти свій внутрішній світ, побачити і прийняти свої не тільки позитивні якості, а й негативні .

Шлях до самопізнання в кожного свій, але розпочинати його слід з аналізу своїх вчинків і поведінки й оцінки їх або спостереження за собою.

На мою думку, головним у пізнанні себе має бути щирість і правдивість, бо можна намагатися обдурити інших щодо гарної поведінки тощо, себе ж неможливо. Тому треба бути щирими насамперед перед собою, не треба вдавати себе кращим, ніж ти є насправді. Хочеш добре знати себе – слід уже зараз пробувати свої зусилля докладати до різних видів діяльності.

При самопізнанні, ми звертаємо погляд у середину самого себе, при цьому живемо своїм звичним життям. Ми живемо у зовнішньому світі, але одночасно спостерігаємо і свій внутрішній світ.

Процес самопізнання вимагає значних зусиль, невпинної праці над собою, дозволяє відкрити себе, виявити свої позитивні якості, можливості та задатки, які потім шляхом самовихованнялюдина зможе перетворити в здібності, а талант – у стійку рису характеру. Націленість людини на пізнання своїх фізичних, психічних можливостей, свого місця в соціумі складає сутність самопізнання.

На думку Г.С. Сковороди, людина народжується для щастя і основне завдання педагога – не зашкодити вільному її розвитку відповідно до нахилів і здібностей , даних природою.

Педагогічні пріоритети Сковороди, а отже і педагогічна мета – навчити людину самопізнанню, адекватному сприйняттю світу і себе в ньому, а також постійному набуттю нових знань і самовдосконаленню тобто саморозвитку.

Давньогрецький мудрець Сократ закликав: «Пізнай самого себе».

В основі вчення Сократа лежить вислів дельфійського оракула: «Пізнай самого себе», який став поштовхом, що надихнув великого філософа перейти від питання: «Що я можу знати?» до проблеми: «Що я можу зробити?». Критикуючи релятивізм своїх вчителів-софістів, Сократ намагався сформулювати проблему, увага до якої була б гідна людського пізнання. «Істинне пізнання, з точки зору Сократа, покликане дати людині істинні орієнтири для її повсякденного життя». Все те,що людина відкриває для себе у сфері доцільності облаштування світу, природніх і божественних явищ, важливе, в першу чергу, для того, щоб вона могла навчитись розумно і послідовно облаштовувати своє існування. Істинне пізнання, на яке націлені людські пошуки, не може бути нагромадженням фактів про навколишнє середовище, воно має бути націлене на формування справжніх орієнтирів для людського життя. Визнаючи універсальну міць людського Розуму, Сократ міцно пов’язує його з людською поведінкою.

«Пізнай самого себе» – вихідна настанова будь-якого процесу пізнання. Самопізнання і саморозгортання – важливий момент перетворення людини на морально і розумово прекрасну, але прекрасне – завжди важке, тому і процес цей вимагає постійних зусиль і самоконтролю людини.

Повторюючи за Дельфійським Оракулом «Пізнай самого себе», Сократ звертається до проблеми людини, до вирішення питання про сутність людини, про її природу. Можна вивчати закони природи, рух зірок, але навіщо йти так далеко, говорить Сократ, — пізнай самого себе, занурся в близьке, і тоді, через пізнання доступних речей, ти зможеш прийти до тих самих глибоких істин. Людина для Сократа – це, перш за все, її душа. А під

«душею» Сократ розуміє наш розум, здатність мислити, і совість, моральне начало. Якщо сутність людини – її душа, тоді особливої турботи потребує не стільки її тіло, скільки душа, і найвище завдання вихователя – навчити людей зрощувати душу. Благою й досконалою робить душу доброчесність. Доброчесність пов'язана в Сократа із пізнанням, що є необхідною умовою здійснення добрих вчинків, оскільки, не розуміючи сутності блага, не будеш знати, як діяти заради добра.

Доброчесність і розум зовсім не протирічать одне іншому, оскільки мислення вкрай необхідне для відкриття Доброго, Прекрасного й Справедливого.

Сократ розкриває поняття щастя й можливості його досягнення. Джерело щастя знаходиться не в тілі й не в чомусь зовнішньому, а в душі, не в насолоді речами зовнішнього матеріального світу, а в почутті внутрішньої сповненості. Людина щаслива тоді, коли її душа впорядкована й доброчесна.

Душа, за Сократом, це господиня тіла, а також інстинктів, пов'язаних із тілом. Це господарювання і є свободою, яку Сократ називає самовладанням. Людина має добиватися влади над собою, ґрунтуючись на своїй доброчесності: «Мудрість полягає в тому, щоб подолати самого себе, тоді як необізнаність призводить до поразки від самого себе».

Принцип «Пізнай себе», як відомо, не вперше з'являється у Сковороди. Пріоритет у цьому плані, звичайно ж, належить Сократу. Але принципово новим у Сковороди є те, що він не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові. Більше того, мислитель іде ще далі, він розглядає віру і любов не тільки як підґрунтя душі, а й як органічний прояв духовності людини, а причиною цього прояву є, як він вважає, насамперед природні прагнення людини.

Г. Сковорода своїм власним життям утверджує оригінальну думку, що заклик «Пізнай себе» – це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть, і тому Г. Сковорода прагнув одинокості, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Г. Сковорода не прагнув самоізоляції, він прагнув самовдосконалення.

Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. **Перший ступінь** – це пізнання себе як самосущого, як самовласного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості. **Другий ступінь** – це пізнання себе як суспільної істоти. **Третій ступінь** – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється.

Висновок:Пізнання – шлях до розуміння, розуміння – шлях до самовдосконалення.

УДК 140.8:82-96

БОБРИКОВА Ольга-Інесса Сергіївна
студентка 1 курсу магістратури,
факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ЛЮДИНИ ТА СВІТУ У ФІЛОСОФСЬКИХ ТВОРАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Визначне місце у філософії займає поет, митець та просвітитель Григорій Савич Сковорода. Він являється одним з найвидатніших мислителів 18 століття. Найбільш відомі твори «Діалог про давній світ», «Дружня розмова про душевний світ», «Алфавіт світу», «Боротьба архістратига Михайла з сатаною» розкривають суть його філософії [3].

У філософії Сковороди чітко проглядаються основні напрямки осмислення бутності: вчення про дві натури, вчення про три світи, вчення про людину, вчення про пізнання.

Вчення про дві натури полягає в тому, що все у світі має дві натури – зовнішню і внутрішню. Зовнішня натура - видима, внутрішня – невидима. Видима натура перехідна, вона може змінюватись, а внутрішня – постійна, вона існує вічно. Внутрішня натура і є Бог, істина, або людини в людині, живе в живому, природа в природі. Зовнішня натура, на думку філософа, – «тварина». Тобто зовнішня натура являється «тінню» внутрішньої (духовної) [4].

Основою вчення про три світи являється переконання, що оточуюча дійсність — це три взаємопов'язані світи: макрокосм, мікрокосм та світ символів.

Макрокосм (великий світ) – це світ природи. Природа нескінчена і складається з багатьох світів. Усі предмети природи мінливі, тимчасові,вони з’являються та зникають, а сама природа вічна. За словами мислителя «зникнути нічого не може, воно лише втрачає свою тінь».

Мікрокосм – світ людини, окремий світ у макрокосмі. Цей світ підлягає тим же законам, що і світ природи. Тобто духовна сторона людини – вічна, а матеріальна – тлінна.

Світ символів – це світ образів, що перетворюють невидимий світ у видимий, котрий можна побачити, осягнути та сприйняти[5].

Вчення про людину полягає в чотирьох ідеях, пов’язаних між собою.

Ідея внутрішньої людини перекликається з вченням про дві натури, тобто в людині є внутрішнє – вічне, та зовнішнє – мінливе.

Ідея серця людини полягає у розгляді душевного стану людини, бо ж серце відповідає за індивідуальність людини, її моральні принципи та вчинки. Серцем можуть заволодіти добрі або злі сили. Добрі сили підносять людину, а злі призводять до її падіння. Тому серце необхідно очищати.

На основі очищення серця розвивається ідея очищення свідомості від волі. Суть ідеї полягає в тому, що серце очищається в постійній боротьбі із волею, точніше свавіллям, яке супроводжується злом. Коли волю буде переможене, залишиться тільки воля Божа.

Але індивідуальність людини не зникає, що пояснюється ідеєю нерівної рівності. Суть ідеї в тому, що всі люди рівні перед Богом, як «тіні» внутрішньої людини, але всі також і різні. Тільки людина може обрати свій життєвий шлях з огляду на свої можливості, таланти та уподобання. Ось чому Сковорода досить часто використовує вислів: «пізнай себе, слухай себе, подивись в себе». Це дає можливість людині відкрити свою божественну суть і віднайти своє щастя. Тобто щастя залежить від серця (духовної суті людини), а серце від Бога (внутрішньої натури) [2].

Вчення про пізнання розглядає концепцію: пізнай себе – пізнаєш світ. Сковорода стверджує, що закони природи так само розповсюджуються і на людину, тому, якщо людини здатна пізнати себе, то вона здатна пізнати і природні закони мікрокосму та макрокосму.

На основі своєї філософії Григорій Сковорода сформулював ідеал суспільства, який назвав «Гірською Республікою». Суть ідеального суспільства полягає у формуванні відносин між людьми у відповідності до духовної природи людини у любові, рівності і в умовах колективної власності. Філософ пропонує не аскетизм, а необхідну достатність. Таким чином люди можуть співіснувати у щасливому суспільстві [1].

Григорій Сковорода всім своїм життям і своєю творчістю показав, що людина здатна до вдосконалення та розвитку в процесі пізнання себе та світу, шляхом «очищення серця» здатна до удосконалення духовного життя, системи поглядів, вірувань, ідеалів. Філософ проповідував та впроваджував найвищі цінності суспільства – честь, любов, гідність, порядність, гуманізм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. — Харків–Едмонтон–Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. — С. 506. — ISBN 978-966-372-330-3

2. Сковорода Г. Твори: у 2 т. — Київ: АТ «Обереги», 1994. — Т. 1 / Передм. О. Мишанича. — С. 329-330. — ISBN 5-8104-0052-3

3. Від витоків до середини XIX століття: Короткий довідник з історії філософії. – К.,1997, п.4.2

4 Історія філософії України. Підручник. – К., 1994.

5.https://pidruchniki.com/1685030336348/politologiya/filosofiya_grigoriya_skovorodi

УДК 101 : 331

ГРУШЕЦЬКА Аліна Олексіївна студентка 2 курсу,
факультет аграрного менеджменту.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ПРИНЦИП СРОДНОЇ ПРАЦІ ТА ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ

Виникнення управління пов'язане з необхідністю досягти цілей, що неможливо досягти поодинці. Основним положенням філософії управління персоналом є те, що при правильній організації взаємодії між співробітниками компанії якість трудової діяльності має поліпшуватися. Важливою є можливість задоволення особистих потреб і амбіцій працівників у процесі роботи. Всі шари колективу повинні приймати участь у вирішенні головних завдань компанії. Тільки в такому випадку виникає лояльність персоналу до місця роботи [1].

У своєму розвитку управлінська думка прийшла до того, що одержання максимального прибутку можливо лише при співпадінні інтересів і цілей фірми з інтересами виконавців, тобто робітників та службовців, що, у свою чергу, привело до зсуву раціоналізму убік орієнтації на людський фактор [2].

Теорію «сродної праці», яка дозволяє учасникам робочого процесу розкрити свій потенціал та творчі здібності, розглядав український філософ Григорій Сковорода. На думку мислителя, важливу роль у створенні грунту для добробуту людини і всього людства повинна відігравати творча праця. Розмірковуючи над принципом «сродної праці», він мав на увазі поєднання практики із «сродністю», тобто людина повинна братись і виконувати той вид роботи, до якої вона мас нахил, талант. Але «сродність», стверджував Г. Сковорода, неможлива без працьовитості [3].

Григорій Сковорода визначає «сродну працю» таким чином, що праця виступає не засобом існування, а є найвищою природною потребою і насолодою особистості. «Сродна праця» розкриває здібності людини, дозволяє їх реалізувати, визначає сенс людського життя, духовно збагачує особистість, допомагає віднайти своє місце в суспільстві.

Коли люди працюють у складі однієї групи або команди, кожен з них виконує ролі двох типів: функціональну, що базується на професійних навичках і практичному досвіді, і командну, в основі якої лежать особистісні дані. Командну роль можна розглядати як характеристику якості застосування індивідуальних навичок і досвіду

Для досягнення ефективності команди важливі не тільки навички, знання та досвід, але в рівній мірі особисті якості й особистісні характеристики членів команди.

Широким визнанням у науковому і діловому світі користується теорія ролей Р. М. Белбіна, який висловив думку, що для продуктивності групи в ній повинні бути представлені дев'ять типів ролей. Кожна роль має сильні та слабкі сторони, які повинні бути збалансовані в ефективній комбінації. Кожен член команди грає одну, часто дві, три або навіть більше чотирьох командних ролей. Ролі можна вважати в рівній мірі важливими для ефективності командної роботи за умови, що вони використовуються в команді в належні періоди часу і найкращим чином.

Белбін виділяє такі ролі членів команди: генераторі ідей, дослідники ресурсів, координатори, шейпери (оформлювачі ідей), оцінювачі, командні гравці, реалізатори, завершувачі, спеціалісти [4].

Поліпшення використання кадрового потенціалу пов'язане з управлінням формальними і неформальними групами, вирішенням проблем влади і лідерства в колективі, запобіганням конфліктів, створенням здорового психологічного клімату в організації [5].

«Сродна праця» і правильний розподіл ролей всередині трудового колективу сприяє ефективному робочому процесу та дозволяє кожному його учаснику максимально реалізувати свій творчий потенціал. Коли кожен працівник викладається на повну, то загальна продуктивність роботи стає вищою і колектив досягає значно кращих результатів.

Менеджер - людина, яка наділена повноваженнями приймати рішення і вести за собою інших людей, направляючи на досягнення спільних цілей. Завдання менеджера – визначити роль кожного працівника у команді та розподілити завдання так, щоб кожен міг займатися «сродною працею». Саме «сродна праця» дає змогу окремому робітникові отримувати насолоду і самореалізуватися, підвищує якість трудової діяльності. Це призводить до отримання фірмою кращих результатів та більшого прибутку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сутність філософії управління персоналом : Філософія управління персоналом [Електронний ресурс] / режим доступу: http://moyaosvita.com.ua/biznes/filosofiya-upravlinnya-personalom/

2. Теорія управління: характеристика сутності та змісту[Електронний ресурс] / режим доступу: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/13551/

3. Бібліотека школяра : Філософські ідеї Григорія Сковороди [Електронний ресурс] / режим доступу: https://www.ukrtvory.com.ua/9tu31.html

4. Типи ролей в групі : Менеджмент [Електронний ресурс] / режим доступу: https://stud.com.ua/51682/menedzhment/tipi_roley_grupi_belbin

5. Філософія управління персоналом організації : Резюме [Електронний ресурс] / режим доступу : https://goo.gl/i4ZZDQ

УДК 165.24

ДУДАР Олександра Ігорівна
студентка 1 курсу магістратури,
факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ У МОРАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Вихованцем Києво-Могилянської академії був видатний український філософ Григорій Сковорода (1722 – 1794). Основне спрямування його праці зводиться до дослідження людини, її існування. Науку про людину та її щастя Г.Сковорода вважав найважливішою з усіх наук [1].

«Скрізь любов та віру людина пізнає себе», – твердження Сковороди. Принцип «Пізнай себе», як відомо, не вперше з’являється у Сковороди. Пріоритет належить Сократу. На відміну від Сократа, де говориться про пізнання людської природи, Сковорода крім того звертає увагу на чинники формування людської душі, а саме: віри, надії, любові. Мислитель розглядає віру і любов як органічний прояв самої духовності людини, він пояснює цим причини такі як природні людські прагнення.[3]

У міркуваннях про щастя Г.Сковороди є ще й такий важливий аспект. Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Сковорода вказує, що здібності дає людині Бог, що царство Боже всередині людини. Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю [2].

Значення «тілесних необхідностей», земних умов щастя, на думку Г. Сковороди - знищується. Принципом життя стає не гедоністична орієнтація на задоволення та чуттєві насолоди, на прагнення до збільшення потреб, а на їх всесвітнє обмеження та придушення, зниження та мінімізація, плотські бажання зводяться до критично мінімального рівня. Принципом та способом щасливого життя стає аскетизм, самообмеження що зводяться до самозречення, відмови від всіх благ та насолод.

Життя самого Г.Сковороди представляє свого роду аскетичний подвиг, в людському розумінні вона є яскравою та переконливою демонстрацією схожого відношення до життя та її благ.

Щастя як вище благо для людини є явищем насамперед духовним, нерозривно пов'язане з його внутрішнім життям, з тим, що відбувається в люській душі. «*Многие телесные необходимости ожидают тебя. И не там счастье , а для седца твоего едино есть на потребу, и там Бог и счастие, не далече оно. Близ есть. В сердце и в душе твоїй»* [4]. Бог є єдиною основою блаженного життя. Звертаючись до людини,Г.Сковорода стверджує: *«Счастье ни от небес, ни от земли не зависит...Одно только для тебя нужное, одно же только и благое и легкое.ю а все прочие труд и болезнь. Что же есть оное единое? Бог. Вся тварь есть рухлядь,смесь, сволочь, сечь, лом, крушь, стечь, вздор...».* Повна автономія, незалежність від навколишнього емпіричного світу та спіритуальне блаженство людської душі, просякнутої Божественним духом-яскраво відображує зміст терміну «щастя» в містичній моралі Г.Сковороди.

Безтурботний, блаженний стан душі є метою всіх справ людських, підсвідомим прагненням всіх людей*: «...всем человеческим затеям, сколько их там тысяч разных не бывает, выйдет один конец - радость сердца».* Всім людям спочатку властиве прагнення до блага, яке можна і потрібно розглядати як особливий задум і промисел Бога щодо людського роду. Людина своєю природою наділена благою волею, жагою щастя, яка їй також необхідна як повітря і вода, її природне місце існування. Містичний символ щастя таємниче «Царство Боже». Саме щастя не присутнє в навколишньому світі як якась річ або сукупність речей, але є місцем свого існування всередині самої людини, її внутрішній світ. Воно локалізується в серці, яке не є просто анатомічним органом нашого тіла. *«Царствие Божие внутри нас. Счастие в сердце, сердце в любви, любовь же в законе вечного»*. Серце представляє собою центр духовно-містичного життя людини. Містичний рівень його буття: *«...истинный человек есть сердце в человеке, глубокое же сердце и одному только Богу познаваемое не иное что есть, как мыслей наших неорганиченная бездна, просто сказать, душа, то есть истое существо, и сущая иста, и сама эссенция...»*

Слово «щастя» використовується різними способами. У широкому сенсі це термін для всього того, що добре для людини. У цьому сенсі воно часто використовується взаємозаміно з такими поняттями, як «добробут» або «якість життя» і позначає як індивідуальне, так і соціальне благополуччя. Це використання слів говорить про те, що існує одна остаточна користь і перекриває відмінності у інтересах між особами та суспільством. Тут слово «щастя» використовується у більш обмеженому сенсі суб'єктивного задоволення життям.

Таким чином Сковорода наполягає щоб людина створювала собі життя радісним, так як тільки вона спроможна себе забезпечити цим. Сковорода підтверджує, що щастя досяжне для кожного! І роз'яснює, що для цього не потрібно осягати складну філософію чи стати вибраним.

ЛІТЕРАТУРА:

1.Електронний ресурс. Режим доступу до ресурсу: [http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/31.htm]

2.Електронний ресурс. Режим доступу до ресурсу: [http://www.etica.in.ua/osoblivosti-rozuminnya-shhastya-u-filosofiyi-g-skovorodi/]

3. Електронний ресурс. Режим доступу до ресурсу: [http://znannya.org.ua/index.php/naukovi-statti/233-vidshtovkhnimos-vid-skovorodi]

4. Електронний ресурс. Режим доступу до ресурсу: [http://www.azbukaspaseniya.com/biblioteka/serdce-2.html]

УДК 165.24

ЖМИХОВА Юлія Миколаївна
студентка 1 курсу магістратури,
факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ ЛІРИЧНОГО ВІРША ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ «ВСЯКОМУ МІСТУ ЗВИЧАЙ І ПРАВА…»

Прочитавши ліричний (філософсько-сатиричний) вірш Григорія Сковороди «Всякому місту звичай і права…», можна одразу відчути ідею, яку хотів донести автор своїм твором. Рядок віршу: «всякому місту звичай і права» наштовхує на думку про адміністративні заходи Катерини II щодо міст у кінці 60–70-х років.Імператриця, як відомо, в цей час посилено запроваджувала дворянсько-бюрократичну систему управління губернських та повітових міст, визначала своє розуміння даних слів. Можна сказати, що вірш описує не тільки певні негативні риси окремих людей, а й спрямований проти запроваджуваних порядків бюрократичної системи.

Десята пісня збірки «Сад божественних пісень» була написана поетом, коли той перебував у панському маєтку, працюючи вчителем та слугою. Напевно, спостерігаючи за життям селян-кріпаків, він гостро реагував на жорстоке поводження з ними. І, мабуть, саме це підштовхнуло його до написання вірша в якому він сатирично викриває і заперечує весь тогочасний лад як антилюдяний і аморальний.

На мою думку, головною ідеєю цього вірша є висміювання, місцями дорікання і засудження, моральних вад суспільства того часу та їх способу життя. У своєму творі Григорій Сковорода наче розмірковує над тим, що більшість людей підкоряється своїм забаганкам і пристрастям, марно витрачають своє життя, наживаються на бідах інших та намагаються зробити

все, щоб бути кращими, незважаючи через чиї голови необхідно буде перестрибнути. А ось головний герой поезії стурбований іншим. Його єдиний клопіт – як прожити життя по совісті. Адже він розуміє, що смерть «…як коса замашна, навіть царя не обійде вона». І зі спокоєм її може зустріти лише той, в кого совість, як чистий кришталь [1].

Кожна строфа вірша завершується однаково – «Я ж у полоні нав'язливих дум: лише одне непокоїть мій ум». Поета, як людину чесну, протягом усього твору турбує несправедливість світу, потворні явища сучасної йому епохи. Саме в цьому причина його неспокою, його різко негативного ставлення до кріпосницького ладу, його нищівного висміювання інтересів і прагнень купців, використання чиновниками законів на свою користь, тогочасної системи освіти, з якої учням тріщить голова і тому подібне.

Отже, у творі сатирично викривається і засуджується весь суспільний лад як безчесний й нерозумний. Кожний рядок вірша Григорія Сковороди, кожний його образ несе у собі велике смислове і філософське навантаження, відтворюючи живу дійсність у її найхарактерніших аморальних проявах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліотека Української Літератури [Електронний Ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=273
2. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. — 2-е вид. — К. : Майстерня Білецьких, 2008. — 256 с.

УДК 091КУЧЕРУК Зоряна Анатоліївна
студентка 2 курсу,
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ЯК ЗНАЙТИ ЩАСТЯ ЗА ПРИНЦИПАМИ ФІЛОСОФІЇ СКОВОРОДИ

Ідейна спадщина Григорія Сковороди належить до визначних надбань вітчизняної прогресивної культури XVIII ст. Ім'я Сковороди посідає поважне місце в ряду тих видатних діячів минулого, які збагатили філософську думку та художню літературу нашої країни.

«Навіщо живе людина?», «У чому сенс життя?», «Хто я є насправді?», «Чому на мою долю випали такі випробування?», «Чому більшість людей на земній кулі віруючі? Адже раз вірять, значить, на щось сподіваються?», «Що таке щастя?» - сьогодні чи взавтра ми поставимо собі ці запитання? А чи є на них відповідь? Надіюсь, нам сьогодні вдасться відвідати особистий кабінет Сковороди, де він зберігав свої записники.

Розглянемо останнє питання, яке на перший погляд, очевидне. Григорій Савич Сковорода говорив: «Ми шукаємо щастя по країнах, століттях, а воно скрізь і завжди з нами; як риба в воді, так і ми в ньому, і воно біля нас шукає нас самих. Нема його ніде від того, що воно скрізь. Воно схоже до сонячного сяйва — відхили лише вхід у душу свою». С. Сковорода вважав, що щастя не треба шукати навколо, бо воно в людині. Поглянувши в себе, пізнавши себе, дослухавшись до свого серця, людина знайде душевний спокій, радість, відкриє царство Боже у собі. Такою ідеєю пройняті, наприклад, притчі «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті», «Етика». А як же пізнати себе, щоб отримати щастя?

Пізнання можливе лише через людину. Головним інструментом пізнання є серце. Людина повинна знайти в серці останній критерій, основу пізнання і життя. У діалозі «Наркіс. Розмова про те: пізнай себе» Сковорода людське серце назвав «головою усього в людині», «коренем життя і обителлю вогню і любові». «…Істинною людиною є серце в людині, а глибоке серце, одному лише Богові пізнаванне, є ніщо інше як неомежена безодня наших думок, просто сказати: душа – це справжнє єство, і суща справжність, і сама есенція (як кажуть), і зерно наше, і сила, в якій тільки і є життя та існування наше, а без неї ми є мертва тінь…» Тобто, можна стверджувати, що Сковорода ставить наперед душу, а не розум. А яка ж між ними різниця? Щоб отримати відповідь на це питання, я проаналізувала праці і інших філософів, а саме оповідь «Крик Ангела, одягнутого в одяг, або страждання людини з Ангелом, замість душі».

«Кому, навіщо я пишу рядки ці? Напевно, все ж таки лише собі. Перебуваючи роками у святому місці, лиш двічі впізнаний був я, і те людьми, по волі Божій з Душею вільною від ума. Бо ж ум людини — камінь спотикання, та ні, мабуть, ціла скала, яка стоїть перед Душею. Не обійти її, не перестрибнуть. А вгору дертися по гострому камінню, нігті зриваючи в кров і падаючи знову вниз із слизьких солодкістю ума уступів, і знов вставати, і набравшись сил духовних, знов повзти… Не кожному дано. Адже біля підніжжя гарно, затишно, так солодко й тепло. І ум від штанців тлінних, створить ілюзію всього, що забажаєш ти. Лиш тільки б ти бажав. Бажав кохання би земного, домівку повну діточок аби продовжити свій рід, багатства, слави – все одно. Тільки б ти бажав. Бажав, бажав і буде все дано. В ілюзії одній чи іншій, не важливо, лиш тільки б ти бажав. Бажав! Бажав земного…

«Але ж так складно!» — деякі кричать. Ні, не складно. Я вже не раз одежі одягав. Ходив із клюкою безкрайніми шляхами, плоть годував лиш тим, що відшукав. І був царем, і правив довго народами, яких і не злічити. Й щоразу це вбрання мені давило, тисло й заважало жити. Воно тряслось від страху і хворіло, і, як у всіх, спочатку всякого хотіло, поки його не приборкав. Той дикий звір, з якого виткали весь одяг, боїться лиш господаря — Душі. Але багато хто Душі боїться гірше звіра, Душі, яка їм заважає жити, так само як мені перешкоджає жити одяг. Таких людей збагнути я не можу. Розмінювати Вічність на миттєвість? В чому тут сенс? Страждати перебуваючи в обіймах шкіри звіра, служити штаням, що стають лахміттям з дня на день. І це життя?

Життя безмежне! В ньому нема страждань, воно не рветься, бо ж неможливо зносити Душу. А у одежі Дому ні, немає, лиш комірчина є, де зберігається вона на певний час. Дім істинний є тільки у Душі! І лиш Душа, воліючи туди, де Вічність, породжує те рідне чуття Дому, яке й шукають люди все життя». Ось так, можливо, трішки складно, але доступно пояснив різницю між розумом і душею Ріґден Джаппо – герой книги «Сенсей» Анастасії Нових.

Сковорода називає мертвою людську душу, яка не знайшла спорідненої праці, яка не віддана своєму природному ділу; така душа – каламутна та смердюча вода. «Коли вовк грає на сопілці, ведмідь танцює, а кінь носить тягар, то не можна не сміятися… А коли вже вовк зробився чабаном, ведмідь ченцем, а кінь радником, то це не жарт, а біда… Хто бореться з природою, є вбивцею самого себе. Що за мука працювати в неспорідненому ділі. Навіть розмова без бажання важка: «Ліпше бути природним котом, ніж із ослячою бородою левом». Спорідненість праці Г. Сковорода взаємопов'язує із почуттям покликання. Вони утворюють шлях до щастя людини.

Можна зробити висновок, щоб знайти щастя, потрібно бути сердечним, справедливим, вдячним і працьовитим. Філософія Г. С. Сковороди – взірець існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, совісті, гідності й порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму, людяності.

УДК 091

МАТЮША Олександра Олександрівна
студентка 2 курсу,
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА: ПОГЛЯДИ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ФІЛОСОФА

Філософія Г. С. Сковороди – взірець існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті,гідності й порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму, людяності.

У філософських поглядах Сковороди та у його творчості ідеалом людини є вільна особистість, котра досягає спокою і радості серед природи, споглядає істину і живе за «сродністю» — пізнає саму себе, виявляє свої природні нахили і реалізує їх передусім у духовній діяльності. Філософ не

приймав навколишній світ, зокрема соціум, що склався, на його думку, за принципом абсурду, несправедливо, коли існує поділ на «вищих» та «нижчих», що, зрештою, перешкоджає людині виразити себе, займатися «сродним трудом», тому забирає в неї можливість бути щасливою. Він стверджував, що людина може бути щасливою тоді, коли вона вільна.

Найкращий, природний стан людини, наголошує Г. Сковорода, – стан веселості духа, серця.

Суперечність етичної науки Г. Сковороди полягає в тому, що обожнення людини є водночас її приниженням. Спокій, мир серця можна осягнути лише на шляху самоприниження. Погорда – зло. Добро – страждання, наслідування Христа. «Зовнішня людина» має вмерти. Це вмирання зовнішньої людини є «очищення душі».

Важливе місце у філософській системі Сковороди посідає «філософія серця» (кордоцентризм): «Серце твоє єсть голова зовнішностей твоїх. А коли голова, то сам ти єси твоє серце». Визнаючи людське тіло тлінним, мудрець стверджував первинність і незнищенність серця. Пізнавши серце, пізнаєш саму людину: «І повністю людину бачить той, хто бачить серце її». За Сковородою, серце — «прихована думок наших безодня», тобто душа, сокровенна природа світу, що формує духовне життя людини.

«Філософія серця» Сковороди та його послідовників не випадково з'явилася в надрах української нації, оскільки виражала і продовжує виявляти український менталітет, природну національну стихію. Символіка серця, подана в інтерпретації Сковороди, мала безліч варіантів в українській публіцистиці та художній літературі XIX — XX ст. Вона досі залишається важливою етичною цінністю національної культури.

На могилі Григорія Сковороди викарбувано слова: «Світ ловив мене, та не спіймав». Світ для філософа — це насамперед соціум, у якому людина перебуває у всеможливих зв'язках, стосунках, перед яким має зобов'язання, що обмежують прагнення і свободу людини. Такий світ, тобто соціальна дійсність XVIII ст., не влаштовував Сковороду, він сприймав його як тенета, у які потрапляє людська доля. Сковорода обрав мандри рідним краєм — це був спосіб «утечі від дійсності», уникнення всього, що позбавляє свободи. Наприкінці життя, підсумовуючи пройдений шлях, Сковорода усвідомлював, що прожив так, як підказувала його «натура», реалізувавши у такий спосіб ідею «сродності».Філософська лірика Сковороди розкрила нові можливості для української поезії: у художній формі висловлювати актуальні проблеми людського буття.

Отже, Григорій Сковорода належить до найяскравіших постатей в українській філософії та літературі. Його незвичайність у житті і творчості визначає межова ситуація між старою та новою епохами в історії України, давнім та новим її письменством. Сягнувши у своїх помислах життєво важливих, екзистенційно вагомих проблем людського буття, Сковорода досі актуальний — як особистість, мислитель, письменник.

УДК 37.013 СИЗРАНОВА Світлана Володимирівна

студентка3 курсу програмної інженерії,
Київський коледж комп'ютерних технологій та економіки
Національного авіаційного університету
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник**:**
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ім'я українського філософа Григорія Савича Сковороди (1722 - 1794) займає визначне місце серед імен знаменитих мислителів. Його філософська система є оригінальною і сучасною – проблеми, які порушує Г.С. Сковорода, є актуальними і сьогодні. Філософські ідеї Г.С. Сковороди протягом тривалого часу викликають щирий інтерес людей, що є представниками різних національностей, соціальних груп, мають різні політичні уподобання. Очевидно, такий «попит» на вчення філософа пов'язаний з тим, що йому вірять, оскільки воно перевірялося, підтверджувалося його власним життям, формувалося та розвивалося разом із його життєвим шляхом. Адже, говорячи про життя Г.С. Сковороди, часто повторюють: «Як учив, так і жив» [1, с.87].

Г.С. Сковорода – один із визначних гуманістів, який розвинув комплекс ідей, актуальних для свого часу, став творцем найзначнішого вчення в історії української філософської думки. У своєму розумінні світу філософ дотримувався морально-етичних засад одвічної боротьби «добра» і «зла». Філософське вчення українського мислителя було спрямоване на утвердження ідей гуманізму, добра, справедливості.

Г.С. Сковорода продовжував просвітницькі традиції, однак своє філософське вчення сформував під впливом античної та середньовічної європейської філософії (Фалес, Піфагор, Геракліт, Сократ, Платон, Аристотель, Пліній, Е. Роттердамський) і народної творчості (міфи, легенди, думи, перекази, народні прислів'я та приказки), вітчизняного просвітництва (К. Транквіліон-Ставровецький, Ф. Прокопович, С. Полоцький, М. Козачинський, Г. Кониський).

Г.С. Сковорода говорив, що філософствувати – значить «перебувати на самоті з собою», людське життя, мета якого – це «внутрішній світ», «радість серця», «міцність душі», «веселість серця» слід спрямувати на самопізнання. Подібно до Сократа, Сковорода дотримується тверджень: «пізнай себе», «поглянь у себе». Близьким до традиційних античних поглядів є висування у філософії ідеалу «евдемонії» (щастя, блаженство – найвища мета людського життя), проповіді «автаркії» (самодостатності, незалежності від зовнішнього світу), «аскези» (стриманості, відмови від життєвих благ).

Сковорода створив власну філософську систему, специфічну форму і стиль філософського мислення. Його філософствуванню властиве органічне

поєднання раціонально-абстрактного і художнього світоспоглядання. Наслідком такого поєднання став універсальний алегоризм (іносказання), у якому предмети і явища осмислюються лише в абстрактно-схематичному образі – як символи.

Вчення про двонатурність світу є одним із основоположних принципів філософської системи Сковороди. Згідно з ним, все складається з двох натур – видимої і невидимої. Принцип двонатурності світу Г. Сковороди органічно пов'язаний з його вченням про три світи. Реальність він розуміє як гармонійну взаємодію трьох світів: макрокосму, мікрокосму, символічного світу, або Біблії. Божественне життя «пронизує» кожен з трьох світів, воно становить собою їх творчу основу, справжню «натуру».

Макрокосм – це великий світ, у якому «живе все порожнє», і його першоосновою є чотири елементи – вогонь, повітря, вода й земля. Сковорода поділяв Макрокосм на старий світ (бо його давно всі знають) і новий світ, що відкривається лише тим, хто за видимим бачить невидиме. Тому старий світ він тлумачить як мінливий, рухливий, а новий світ – як вічний, незмінний.

Мікрокосм або вчення про малий світ – основа його філософської системи. В системі малого світу присутня єдність двох «натур»: видимої (тілесної) і невидимої (духовної). Власного людського буття людина набуває лише за умови осягнення нею невидимості, глибинних внутрішніх духовних джерел. Тому сократівський принцип «пізнай себе» проходить крізь усі філософські твори Григорія Сковороди.

Між макрокосмом і мікрокосмом існує третій світ-посередник – світ символів (Біблія). Тут також вирізняються дві «натури» - «видима» (предметна образність символу) і «невидима» (розшифрування «сенсу символу»). Біблія як третій світ стає істотою божого порядку. Сковорода вказує, що Біблія є Бог.

Символіка третього світу має на меті знайти відповідний («сродний») спосіб діяльності. «Сродна» або «споріднена» праця є однією з найважливіших передумов досягнення людиною щастя, самоствердження особи. «Неспоріднена» («несродна») праця є основним джерелом усіх суспільних бід.

Філософська позиція Г.С.Сковороди, органічно пов'язана із його життєвим шляхом, що ґрунтувався на розроблених ним філософських засадах, спричинилась до істотного внеску, здійсненного видатним мислителем в історію філософської думки України. Значення Г.С.Сковороди – вельми широке. Воно охоплює усі сфери духовного життя українського народу, визначає істотний внесок його в розвиток української культури загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи / худож. оформ. О. Білецького. – К.: Майстерня Білецьких, 2007.

УДК 165.24

СУХОБОК Наталія Олександрівна

СУХОБОК Тетяна Олександрівна
студентки 4 курсу,
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

КАТЕГОРІЯ ЩАСТЯ У ВЧЕННІ СКОВОРОДИ

Не людина знаходить істину,
людина повинна дозволити Істині знайти її

Ничего не бывает случайно
Встреч случайных, случайных друзей.
Навсегда лишь останется тайной,
Что такое судьба для людей

Взаємозв'язок сенсу життя та щастя виявляється в тому, що наявність конкретного сенсу життя є умовою щастя, а з іншого боку – прагнення досягти щастя таким чином дає з'ясований сенс життя. Ми живемо, щоб бути щасливими, ми стали щасливими для того, щоб жити.

Ще за життя Сковороду називали «українським Сократом», «українським Горацієм», «українським Езопом». Адже як згадані мудреці у своїх країнах, так Сковорода в Україні значно розвинув філософію, літературу, педагогіку, усі його твори сповнені роздумами про сенс життя.

Щастя письменник вбачав не в маєтках і славі, а в житті за совістю; шляхом до щастя вважав самопізнання. У своїх філософських творах великий мислитель розмірковував над основами буття. У власному житті він сповідував виразні й тверді принципи: самопізнання і внутрішня згода з волею Бога. Особливість подвижництва Г.С. Сковороди полягає в тому, що він прагнув збудити «мислячу силу» в свого народу, підняти в людині все краще, закладене у неї природою та Богом, і розвивати, долучаючи до цінностей вищих і вічних. Досягнення ж їх означає спасіння і дарує щастя.

Власним життям він канонізував високі моральні принципи: волелюбність, твердість духу, гідність, щирість, добролюбсво, прагнення мудрості, надійність, любов до ближнього.

Цінність життя — «сродна» праця. Робота приносить суспільству матеріальне і духовне багатство. Смисл життя — працювати за покликанням, за нахилом і обдаруванням, виконувати посильну й доступну людині «сродну» працю. Тільки тоді всі люди будуть щасливими.

Цю ідею Сковорода розвиває в байках «Собака і Кобила», «Кукушка і Косик». Серед байок особливо виділяється твір «Бджола і Шершень». Бджола за покликанням збирає мед. Без роботи вона не мислить свого життя,

таке життя є для неї природним. Люди ж типу Шершня — це паразити, прагне довести Сковорода. Вони живуть крадіжкою чужого для того, щоб «їсти, пити». В образі Шершня засуджуються представники панівних кіл. А Бджола — це образ мудрої, працьовитої людини, для якої смисл життя в її «сродній» праці. Байкар вшановує Бджіл як символ чесності та працелюбства й ганьбить Шершнів як нетрудових елементів суспільства.

У байках Сковорода розкриває благородство людей, життя яких проходить у «сродній» праці, він писав: «Щаслив тот, кто сопряг сродную себе частную должность с общею. Сія есть истинная жизнь». Сам філософ ніколи не порушував принципів, які проповідував у своїх творах.

Але є ще одна всезагальна умова щасливого життя — доброзичливе ставлення людини до людини, взаєморозуміння, взаємоповага, вірність.

У сучасному світі питання, що стосуються щастя як сенсу життя, є поширеними і складають одну з основних проблем людського існування.

Філософ не тільки вчив істині, яка визначає сенс буття людини, а й усім життям своїм стверджував єдність слова й діла, вчення й вчинку.

Для того, щоб проаналізувати категорію щастя у вченні Г. Сковороди, необхідно розглянути його світогляд як філософську основу всього творчого життя мислителя.

Необхідними передумовами досягнення людиною щастя Г. Сковорода вважав знання і любов.

Поняття «щастя» у Г. Сковороди є позитивним і динамічним. Він вважав, що щастя не залежить від зовнішніх змін людського буття, його не треба шукати ніде. Коли людина щаслива, то це досягнуто завдяки її внутрішньому стану. Щоб бути щасливою, людина повинна жити в гармонії зі своїм внутрішнім світом.

Щастя можна знайти, як вважає Г. Сковорода, тільки в реалізації свого покликання. Можна вважати, що це чітке визначення мислителя об’єднує особисте і загальне.

Г. Сковорода підтримує ідеї, що кожна людина має право на щастя. Його досягнення залежить від самої людини, адже самопізнання підводить суб’єкта до самоусвідомлення своєї унікальності. Індивід тоді вже знає свої можливості та здібності, які варто розвивати, щоб з’ясувати, якою працею він займатиметься охоче. Щастя у гармонійності прагнень людини та її реальних можливостей. Компонентами справжнього щастя є самопізнання, істина та споріднена праця, взяті у своїй єдності.

Сенс життя у вченні Г. Сковороди виявляється у самопізнанні, розкритті людиною самої себе, тобто передбачає повернення до глибинних підстав її існування. У цьому поверненні розкривається стратегія людського життя, внутрішній світ людини.

Мислитель зазначав: «Щасливий, хто мав змогу знайти щасливе життя. Але щасливіший той, хто вміє ним користуватися… коли ти твердо йдеш шляхом, яким почав іти, то, на мою думку, ти щасливий». Таке визначення щастя породжує впевненість у тому, що кожна людина може знайти своє щастя, бо воно не є недосяжною ілюзією, воно – реальність. Але проблема

може критися в тому, що, знайшовши своє щастя в житті, людина не зможе ним скористатися, бо не вистачить їй розуміння того, що вона знайшла. Це застереження Г.Сковороди треба пам'ятати завжди.

Сенс буття людини, на думку мислителя, полягає в його вчинках, без яких не можливо зрозуміти людину. Г. Сковорода писав: «Люди в житті своїм працюють, метушаться, утаюються, а нащо, багато хто й сам не тямить... ми народилися для справжнього щастя і мандруємо до нього, а життя наше – шлях, що тече, як річка». Для того, щоб людина ніколи не пожалкувала про марно прожите життя, вона має завжди знати ціль свого існування. Таку ціль треба з'ясувати в своєму житті перш за все.

Людина, сенс її буття, умови досягнення людського щастя – ось те ядро філософії Г. Сковороди, що цікавило і буде цікавити дослідників всіх поколінь. Цілісне вчення мислителя стало найбільш визначним доробком епохи бароко в українській філософській думці.

Філософія Г. Сковороди актуальна і сьогодні, і буде актуальна в майбутньому, бо мислитель в своєму вченні розглядав питання вічні: людина, сенс її буття та умови досягнення людського щастя. Можна стверджувати, що філософ привідчинив перед нами вічно недосяжну душу людини.

Отже, самопізнання являється тим шляхом, який веде до істинного щастя всіх бажаючих. Це шлях, яким має пройти кожна особистість в процесі свого життя. Якщо людина не бажає йти саме цим шляхом, то досягти істинного щастя їй буде просто неможливо. Таке щастя доступне всім, бо природа нікого не обділила, але потрібно докласти максимум зусиль для самопізнання. Самопізнання – це початок мудрості.

Можна стверджувати, що Г.С. Сковорода усією своєю істотою виконував місію філософа, і це було філософське мистецтво життя. Він належить до тих мислителів, вчення яких перебуває у повній гармонії з їх життям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андруцька Я. В. Принцип самопізнання людини як шлях досягнення істинного щастя у філософії Г. С. Сковороди"// [Електронний ресурс:http://www.rusnauka.com/6_NITSHB_2011/Psihologia/7_80637.doc.htm]
2. Сковорода Г. Пізнай в собі людину. Львів: Світ, 1995. – 525 с.
3. Сковорода Г. Розмова про істинне щастя. Х.: Прапор, 2002. – 280 с.
4. Сковорода Г. Наркісс. Разглагол о том: Узнай себе. К.: Наукова думка, 1983. – С.120-144

УДК 091ТКАЧУК Меланія Миколаївна
студентка 2 курсу,
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Кожній людині хотілося б розгадати секрет щастя. Хтось шукає відгадку в прикладах чужого успіху, хтось у власному життєвому досвіді: падають, піднімаються, помиляються, виправляють помилки. А могли би просто прочитати книги, написані українським подорожуючи філософом XVIII століття. Є в світі людина, яка знайшла секрет щастя, її звуть Григорій Сковорода.

Секрет щастя за Сковородою в найпростішій істині. Це не була оригінальна вигадка або одкровення, нікому не відоме досі. Все це давно вже сказали древні філософи. Про це свідчила Біблія. Просто люди не хотіли цього помічати. «Ти хочеш бути щасливим? Не шукай щастя за морем, не проси його в людини, не подорожуй планетами, не змагайся палацами, не повзай земною кулею, не блукай Єрусалимом ... За золото можеш придбати село, це справа важка і обхідна, а щастя, як річ необхідна з необхідного, завжди і всюди дається даром. Повітря і сонце завжди з тобою, завжди і безкоштовно, а все, що біжить від тебе геть, знай, – це чуже, і не вважай його своїм, все те дивне і не треба. Навіщо воно тобі? Ось чому воно і важке. Ніколи б воно не пішло від тебе, якби було необхідно». Тобто, секрет щастя в тобі самому, в твоєму серці, повному любові! «Все проходить, тільки любов залишається після всього. Все пройде, але не Бог, не любов», – писав Сковорода.

Однією зі складових людського щастя, за Сковородою, є проходження того шляху, який тобі уготований небом. Зрозуміти, що це за шлях, дуже легко. Тому що все, що нам потрібно в житті, дається легко, а все непотрібне – важко.

Одного разу харківський генерал-губернатор Євдоким Щербінін запитав його, чому він, маючи такі великі здібності, не візьметься за якусь важливу справу, філософ відповів: «Світ схожий на театр: щоб грати на сцені з успіхом і похвалою, треба взяти собі належну роль. Актора хвалять не за те, що він грає шляхетного персонажа, а за те, що його гра вміла. Я довго думав про це і, відчуваючи себе, переконався, що в театрі світу не здатний вміло зіграти нічого іншого, крім ролі звичайної, простої, безтурботної і самотньої людини. Саме це я собі вибрав, і буде з мене».

Хтось може назвати Сковороду людиною без уподобань. У нього дійсно не було родини, домівки в звичному розумінні слова. Але вражає те, що він при цьому відчував себе неймовірно щасливим і гармонійним. Навіть пішов спокійно і радісно. Останні дні життя провів у колі друзів, розмовляючи на філософські теми і граючи на сопілці серед природи. Він сам вирив собі могилу, знаючи день свого відходу. Вмився, надів чистий одяг, помолився, ліг спати і більше не прокинувся.

Комусь життя цього філософа здається занадто далеким від сучасності. Адже нам так часто доводиться робити не те, що ми насправді хочемо: заради своєї сім'ї, щоб вижити, досягти благополуччя. Але людині не так вже й багато потрібно для щастя. Сонце і небо дається даром! Пам'ятаєте? Ганяючись за примарним матеріальним щастям, ми порушуємо божественний закон, який полягає в тому, що всім на світі управляє любов. Ми робимо те, що не любимо, живемо з тими, кого не любимо, поруч з нами знаходяться чужі люди, яких ми так і не навчилися любити. Врешті-решт, ми не любимо навіть самих себе, не вміючи знаходити в собі Бога. Ми не слухаємо і не чуємо свого серця. Проте, на думку Григорія Сковороди, справжній секрет щастя знаходиться саме в нашому серці. Може, нам варто прислухатися до слів видатного філософа всіх часів і народів?

УДК 091ТРАЧУК Юлія Володимирівна
студентка 2 курсу,
факультет аграрного менеджменту.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

МОВНИЙ СВІТ Г.С. СКОВОРОДИ

У Києво-Могилянській академії вчився останній видатний представник давньої книжної української мови, поет у стилі релігійного бароко, філософ Григорій Савович Сковорода. Мовотворчість Григорія Сковороди реалізувалась у різноманітних жанрах: філософські та педагогічні трактати, притчі, байки,оригінальна і перекладна поезія, проповіді, епістолярій. Це є свідченням того, що Сковорода як учень Києво-Могилянської академії і як високоталановитий представник давньої книжної української мови сприйняв європейські освітні традиції та філософсько-риторичний культ Слова, що був успадкований українською культурою з античних часів разом із філософією, риторикою, поетикою, біблійною міфологією. Мова Сковороди — це мова «українського бароко з її обома полюсами — церковнослов'янщиною української редакції та народною мовою», яка підготувала ґрунт для єдиної літературної мови на народнорозмовній основі.

Сковорода виробив цілу філософію слова. Він його розумів і як «безодню», що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, через яку все можна спробувати пізнати, відчути, і як силу реально існуючого. Загадка слова, що була непізнана до нього і залишилася такою й нині, хвилювала Сковороду. Слово не тільки знак світу, а мова — знакова система. Слово має структуру, що нагадує структуру світу. Є матерія у вигляді звуку, є знакове зміщення субстанції, якась назва, є, зрештою, образ, тобто якийсь символічний зміст, що дає змогу алегорично його

використовувати, як у байці. Однак є щось невидиме, невловиме, внутрішнє, завдяки чому слово переживає речі, людей, час, простір.

Літературна спадщина Григорія Сковороди відобразила високий рівень розвитку давньої української літературної мови, що сформувалася на книжних, переважно церковнослов'янських, джерелах. Літературні твори Сковороди більшою чи меншою мірою позначені рисами традиційної книжності (античної піїтики, церковнослов'янської гомілетики).

Феномен Григорія Сковороди І. Франко пояснював так: «Доля поставила його на розграні двох великих епох. Стара козацько-гетьманська Україна конала політично, підточувана царсько-чиновницьким централізмом, та видихалась і духовно, пережовуючи стару києво-могилянську схоластику, опереджена з погляду наукового столицями, котрі колись від неї брали перші імпульси до наукового розвою». І далі: «Можна би сказати, що се старий міх, налитий новим вином. Все в ньому: пригоди і спосіб життя, вдача, мова, форма писання — все має отой двоїстий характер, являється мішаниною старої традиції з новим духом». Народнорозмовний струмінь виразно помітний у багатьох творах Г. Сковороди. Це постійні народнопісенні епітети, порівняння, метафори, народні вислови, прислів'я тощо.

Оригінальним художнім явищем є «Басни Харьковскія», в яких органічно поєднано просту і книжну мови, що, очевидно, помітив як позитивне І. Франко, відзначивши, що байки «писані гарною, подекуди навіть граціозною прозою». У «фабулах» байок здебільшого привертає увагу проста мова. У «силах» — книжна.

Григорія Сковороду можна вважати предтечею нової української літературної мови на народнорозмовній, народнопоетичній мові. Мовний стиль Г. Сковороди позначений характерними рисами українського бароко, зокрема риторизмом. Хоч і заявляв Сковорода, що істина має просту мову, сам же широко використовував фігуральні вирази, метафоричні конструкції, символи, майже весь арсенал поширених тоді у світській і духовній культурі прийомів і засобів красномовства (епітетів, антитез, перифраз, ампліфікацій, асонансів та ін.). Очевидно, це викликалося прагненням філософа і художника, що поєднувалися в особі Григорія Сковороди, зрозуміти і розкрити людську душу, сповнену протилежностей, та прекрасний і болісно трагічний світ навколо.

Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів і діалогів з традиційними засобами класичної риторики і виразними вкрапленнями живомовних елементів, його літературна творчість, у якій все сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили синтез мудрості книжної і народної.

Мовотворчість Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями. Григорій Сковорода «освітив розумом не тільки свою епоху, але й перелив

своє світло у віки наступні, адже його наука стосувалася основного в житті: яка ти, людино, що можеш і як тобі жити».

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк Л. П. Мовний світ Григорія Сковороди / Л. П. Гнатюк // SpracheundLiteraturderUkrainezwischenOstundWest / Hrsg.: JulianeBesters-Dilger [etc]. – Bern, 2000. – S. 153–163

2. Гнатюк Л. П. Звукопис Григорія Сковороди як явище українського мовного бароко / Л. П. Гнатюк // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика : [зб. наук. пр.]. – 2001. – Вип. 3. – С. 73–80.

3. Гнатюк Л. П. Мікрокосмос: історія і сьогодення слова / Л. П. Гнатюк // Культура слова. – Вип. 61. – 2002. – С. 57–62.

ЦАПЛІЙ В.І.,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ У ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Починаючи з античності кожна людина прагнула пізнати щастя. Що ж таке щастя? У чому воно? Для чого воно? Хтось вбачає його в любові, сім'ї, дітях, хтось — у праці, в яку він вкладає свою душу, ще інший — у владі, достатку. Для кожної людини воно своє, неповторне. А, може, в тому щастя, щоб прагнути до нього, у нього вічних пошуках?

Часто люди шукають вимисливе задоволення, намагаються відшукати таке зрозуміле і таємнице водночас, але не приходять до успіху. Суспільство не розуміє для розгадки закодованого, варто помудрішатиі роздивитись своє серце і душу, адже там знаходиться ключ до всіх замків відвертого.Розгадати таємницю щастя стало основним завданням великих філософів. Одним із пошуковцем щастя постає український філософ Григорій Савич Сковорода, для якого це було справою життя.

Світ не здогадувався, що 3 грудня 1722 року в сотенному містечку Чорнухи на Полтавщині в простій козацькій сім’ї на світ появиться великий філософ, який розгадає найбільші таємниці Всесвіту. Ще з раннього дитинства Гриць відрізнявся своїм неординарним мисленням, що призвело до вступу легендарної Києво-Могилянської академії. [2, 9 с.]

Протягом студентських років майбутній філософ вивчив латинську, грецьку, німецьку та інші мови, ознайомився з творами багатьох філософів та письменників, від самого початку і до його часу, що дало змогу вільно подорожувати світом.Чумакуючи світом, Сковорода пізнає філософію інших народів і починає вражати думками. В кожному куточку планети

знаходились однодумці, але «весь світ мене ловив, та не спіймав», - говорив філософ.

Подорожуючи світом, філософ не зміг забути рідної домівки, куди і повертається писати свої твори. Однією з перших виходить лірична збірка «Сад божественних пісень». Свої філософські погляди Сковорода викладав у листі до свого відданого учня Михайла Ковалинського, завдяки якому нам відома біографія Григорія, які згодом стали основою трактатів.

Сковорода викладає свої думки, щодо людського шастя і методи його пізнання у трактатах, творах і байках. Для того щоб бути щасливим не потрібно гонитися за дорогоцінностями, статусом у суспільстві чи славою, адже це все короткострокове і малоцінне. Справжнє задоволення відчуватиметься за умови спокійної душі.

Сковорода звертає увагу на те, що перш ніж зрозуміти, що потрібно для задоволення душі, варто збагнути ким ти є. Вперш ніж відчути себе щасливим, необхідно знайти «власне я». Цю думку Григорій обґрунтував у трактаті «Розмова п’яти подорожніх про істинне щастя» і довів бути щасливим – це відшукати себе. Поступово пізнаючи свої здібності, прагнення, психологію, почуття, відкриваються способи отримання блаженства.

Відома кожному з дитинства байка «Бджола та Шершень» є безсумніву найкращою. Автор навчає і дає зрозуміти, що людина стає щасливою тоді, коли займається улюбленою справою і не важливо якою вона є, легкою чи тяжкою. Завдяки самовдосконаленню, бажання виконувати те, що по душі, здійснення своїх задумів і бажань, людина дійсно стає щасливою. Душевний спокій настає тоді, коли тіло займається фізичною роботою. Думки людини зосереджуються на її бажанні працювати, цим самим викликаючи спокій. Запорукою щастя постає праця, доказом є цитата з байки, «. І ми могли б по-злодійському добувати, як часом ваша братія й робить, коли б ми лише їсти любили. Але нам незрівнянно більша радість збирати мед, аніж його споживати».[1, с. 105]

Часом зустрічаючи людей, ти розумієш, що отримуєш насолоду від спілкування з ними. При кожній зустрічі на обличчі з’являється посмішка і розуміння того, що ти щасливий. Але не легко відшукати цю бажану людину, от і герой 21-ї пісні «Саду божественних пісень» намагається знайти відповідь на своє запитання «щастя, де ти живеш?».[1, с. 49] При пошуках намагаєшся долучити все навколо, але згодом розумієш, що воно блукало разом з тобою і було зовсім близько. Тому перед тим як шукати деінде варто озирнутися навколо, чи не стоїть твоє жадане поряд.

Отже, щастя для кожного різне. Григорій Сковорода прагнув, щоб кожен знайшов своє щастя, що настане час коли щастя буде не тільки мрією, а й реальністю. Філософ вірив і був переконаний у силу суспільства в якому він народився. Своїми філософськими трактатами прагнув розбудити народ для подальшого розвитку.

Література:

1. Сковорода Г. С. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозовіпереклади. Листи. — Київ: Наукова думка, 1983. — 542 с.
2. Сковорода Г. С. Повнаакадемічназбіркатворів / За ред. Л. Ушкалова. — Х.: Майдан, 2010. — С. 1398.

РАКІТІНА В.В.,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКАСПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода – відомий своїми творами, афоризмами та байками не тільки в Україні, а і за її межами. Від покоління до покоління, із уст в уста, із книжки в книжку передаються оповіді та перекази про Григорія Сковороду. Сковорода – людина, яка завжди дотримувалась своїх принципів та поглядів на життя. Він ніколи нікому не піддавався та намагався жити за своїми гідними і справедливими правилами.

Мета моєї роботи – дослідити спадщину Григорія Сковороди, що він залишив після себе для нас, його нащадків, та оцінити на скільки це все є корисним і актуальним у наший час.

Щоб показати себе у філософії, Григорій Савич віддав їй лише своїх 25 останніх років. Особливість творчої поведінки Григорія Сковороди, яка потім відбилася і на характері його філософського вчення, полягала в тому, що при негативному відношенні до світу, що грузнув в користолюбстві, злі та несправедливості, він обрав таку позитивну форму боротьби зі злом, при якій центр тягаря з області критики політичних відносин в суспільстві був переміщений в сферу освіти, культури та моралі. Причому його власний образ життя повністю співпадав з тим вченням, яке він сам проповідував. Він спирався на науку, літературу, мистецтво, для того, щоб саме через ці сфери донести людям свої погляди на життя.

У 50-60 роки XVIII століття, Сковорода створює в основному літературні твори. Він написав біля 50 пісень і віршів, створив цикл байок під назвою "Байки Харківські", які актуальні і популярні до нашого часу, створив перекази ряду античних мислителів. У своїх творах в противагу моралі, заснованої на багатстві, золоті і владі, Григорій Сковорода прославляє людину "малих бажань" і обмежені матеріальні потреби. Байки Сковороди за своїм ідейним змістом служать як би прелюдією до його філософської творчості. Вже в байках звучить один з його головних філософських принципів. Його суть складається у визнанні законними і природними тільки тих потреб і прагнень людини, які відповідають природній, а не соціальній

відмінності людей. Саме з байок він і починає свої філософські погляди та думки про життя.[3].

Формально філософська система Григорія Сковороди укладається в один рядок. Основа цієї системи полягає в існуванні "двох натур" і "трьох світів". Розшифровка існування "двох натур" слідує безпосередньо з трактату "Про Бога". Весь світ складається з двох натур:видима натура, яка зветься твар;друга - невидима. Невидима - Бог. У стародавніх людей Бог звався “розум всесвітній”.

Своїм уявленням про Бога він поставив себе в опозицію по відношенню до церкви, що дотримується біблійної легенди про створення світу Богом протягом шести днів.На відміну від церковного, його Бог - вічний початок - невловимий і невидимий, оскільки він, «будучи присутнім у всім, не є ні частиною, ні цілим, не має міри, часової і просторової характеристики.» Таке розуміння Бога, що ототожнюється з природою, отримало в філософії назву пантеїзму. Сам термін "пантеїзм" був уперше введений англійським філософом Джоном Толандом, хоч уявлення про тотожність Бога і природи були закладені ще нідерландським філософом Бенедиктом Спінозою. Пантеїзм – філософське вчення, в якому Бог і природа ототожнюються. Передбачається, що немає природи поза Богом, але немає і Бога поза природи. Ідеї пантеїзму отримали розвиток в працях Миколи Кузанського, Джордано Бруно, але пізніше, саме Григорій Сковорода почав підтримувати і розвивати ці ідеї. [2].

В основу філософських поглядів Г. С Сковороди лягло вчення про три світи:макро (всесвіт);мікро (людина);символічний світ — Біблія.

Першим і головним світом у Сковороди є весь Всесвіт - макро. Макро включає в себе все народжене в цьому великому світі, складеному з паралельних незліченних світів. У цьому світі немає ні початку, ні кінця - він вічний і безмежний. Метою пізнання цього світу є не опис окремих предметів, а розкриття їх невидимої натури - збагнення їх внутрішнього значення, бо через внутрішню суть окремих речей можна осягнути "таємні пружини розвитку всього Всесвіту". При цьому Сковорода вважає, що внутрішня невидима суть речей завжди пов'язана з видимою через зовнішню форму, яка визначається мірою, ритмом, симетрією, пропорцією.

Другим з "трьох світів" є малий світ - мікро - світ людини. А що ж таке людина? Що б воно не було: чи діло, чи дія, чи слово - все те марнота, якщо воно не отримало свого здійснення в самій людині.Кожний з цих світів має дві натури: внутрішню (духовну) та зовнішню (матеріальну).Дуже тонким моментом в теорії пізнання Сковороди є той факт, що він не зв'язує множення людиною своїх пізнань із зростанням матеріальних потреб, задоволення яких розуміється як досягнення людського щастя. Швидше навпаки: чим краще людина пізнає саму себе і оточуючий її світ, тим розумніше і скромніше повинні бути її потреби.Ну і третій, останній світ, символічний світ — Біблія. У населеному будь-якому світі сонце є око його, і око це є сонце. А як сонце є голова світу, то не дивно, що людина названа мікрокосм, тобто маленький світ. А Біблія є символічний світ, тому що у ній

зібрані небесних, земних і глибинних створінь фігури, щоб вони були монументами, які ведуть нашу думку у поняття вічної природи, прихованої у тлінній так, як малюнок у фарбах своїх».

Особливо виділяється у його філософії теорія пізнання. Він вважав, що людський розум може пізнати світ, зрозуміти обидві його натури — зовнішню і внутрішню, адже пізнання розвивається в тісному зв'язку з людськими знаннями, воно нескінченне так само, як і світ, що є об'єктом пізнання.

Основну увагу філософ зосередив на проблемі людини і її щастя. Він невтомно шукав шляхів до цього щастя. На думку мислителя, важливу роль у створенні ґрунту для добробуту людини і всього людства повинна відігравати творча праця. Саме з цих думок і виникла його ідея «сродної праці». Природа чи Бог кожній людині від народження дає певні здібності і головне не занедбати їх, а відчути і жити згідно з ними. Тобто, потрібно втілити в життя всі свої здібності, щоб потім не жалкувати про даремно прожите життя. Якщо ви будете поєднувати свою улюблену справу з працею, то тоді жити буде в задоволення, і ця робота буде корисною для суспільства.

Григорій Сковорода закликає і наполягає не робити довгим нічого, що припиняється, не називати щастям нічого, що руйнується, не любити життя, що закінчується смертю. Він стверджує, що створити щастя на тлінному не можна.[1].Свої філософські погляди Г. С Сковорода вмотивовував не у наукових працях, а в філософсько-літературних творах. Він написав сімнадцять літератур-но-філософських трактатів, поетичну збірку «Сад божественних пісень», збірку «Байки Харківські».

Отже, погляди Григорія Сковороди надихають нас, адже він намагається навчити чомусь світлому, щоб прозорому та корисному. На сучасному етапі, я вважаю, що думки Сковороди є актуальними і в наший час, ми повинні вивчати і поважати його праці, адже вони можуть багато чому нас навчити та дати певний поштовх.

Література

1. Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13094/

2. Особливості філософії епохи Відродження. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://stud.com.ua/28831/filosofiya/osoblivosti_filosofiyi_epohi_vidrodzhennya

3. Філософська та літературна спадщина Г. Сковороди. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://www.ukrlit.net/making1/6k8m0.html

ПОПЧЕНКО Н.А.,
студент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,

кандидат філософських наук, доцент

МОВНА СВІДОМІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ужемайжедвасторіччяфілософськіідеї Г.Сковороди привертають пильну увагу дослідників. Хоча палітра цих досліджень є доволі насиченою та різноманітною, певні проблеми на дослідницькому полі сковородинознавства залишаються малодослідженими. Зокрема до них належать висвітлення лінгвофілософських ідей Г. Сковороди. Коли постає питання про філософію мови видатного українця йдеться, по-перше про специфіку його філософської мови, а по-друге, про його лінгвофілософську концепцію.

Мова Сковороди — це мова "українського бароко з її обома полюсами — церковнослов'янщиною української редакції та народною мовою", яка підготувала ґрунт для єдиної літературної мови на народнорозмовній основі.

Сковорода виробив цілу філософію слова. Він його розумів і як "безодню", що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, через яку все можна спробувати пізнати, відчути, і як силу реально існуючого. Загадка слова, що була непізнана до нього і залишилася такою й нині, хвилювала Сковороду. Слово не тільки знак світу, а мова - знакова система. Слово має структуру, що нагадує структуру світу. Є матерія у вигляді звуку, є знакове зміщення субстанції, якась назва, є, зрештою, образ, тобто якийсь символічний зміст, що дає змогу алегорично його використовувати, як у байці. Однак є щось невидиме, невловиме, внутрішнє, завдяки чому слово переживає речі, людей, час, простір.

Специфікамови Г. Сковородивідзначаєтьсяцілимкомплексомйоголінгвістичних, історико-культурнихіестетичнихуявлень. Втілюючиідеюрафінованої, елітарноїлітературноїмови, щоспираласянастароукраїнськукнижнутрадиціюкінця XVI – першоїполовиниXVIII ст. зпритаманноюїйваріативністюгенетичнорізнорідниходиницьіразомізтимпідтримуваласяситуацієюмовно-культурногосинтезувРосіїпершоїполовиниXVIII ст., мислительвіддававперевагуцерковнослов’янськимформантам. Використаннякласичнихмовіелементівновихєвропейськихбулозумовленеякзміноюкоду, такіпошукомприхованогозарізнимсловеснимоформленнямтогосамогопоняття глибинногозмісту. ЗпоглядумовноїсвідомостіГ. Сковороди, яказначноюміроювідбиваєімовнусвідомістьстароукраїнськоїеліти, мовайоготворів— нехаос, яктоуявляєтьсяувідстанічасу, ацілісний соціокультурнийфеномен.

Феномен Григорія Сковороди І. Франко пояснював так: "Доля поставила його на розграні двох великих епох. Стара козацько-гетьманська Україна конала політично, підточуванацарсько-чиновницьким централізмом, та видихалась і духовно, пережовуючи стару києво-могилянську схоластику, опереджена з погляду наукового столицями, котрі колись від неї брали перші імпульси до наукового розвою". І далі: "Можна би сказати, що се старий міх,

налитий новим вином. Все в ньому: пригоди і спосіб життя, вдача, мова, форма писання—все має отой двоїстий характер, являється мішаниною старої традиції з новим духом".

Значний інтерес для сучасних науковців – представників різних галузей філософського знання становить лінгвофілософська концепція Г. Сковороди. Її найсуттєвіші положення викладені в його праці «Діалог. Имяему - потоп змиін». В ній Сковорода стверджував, що третій, символічний світ Біблії за своєю внутрішньою організацією виступає як ідеальне іншобуття перших двох світів – людини та Всесвіту. Це нагадує концепцію Гумбольдта про мову як концепцію світу, а також відповідні концепції мовної картини світу, що опрацьовується в сучасній когнітивній лінгвістиці та етнолінгвістиці.

Мовний стиль Г. Сковороди позначений характерними рисами українського бароко, зокрема риторизмом. Хоч і заявляв Сковорода, що істина має просту мову, сам же широко використовував фігуральні вирази, метафоричні конструкції, символи, майже весь арсенал поширених тоді у світській і духовній культурі прийомів і засобів красномовства (епітетів, антитез, перифраз, ампліфікацій, асонансів та ін.). Очевидно, це викликалося прагненням філософа і художника, що поєднувалися в особі Григорія Сковороди, зрозуміти і розкрити людську душу, сповнену протилежностей, та прекрасний і болісно трагічний світ навколо.

Мовотворчість Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями: світ ловив мене, та не впіймав; народ спить, но всякий сон есть пробудиш; всякому городу нраві права; хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися; з видимого пізнай невидиме; копай усередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську.

Тексти Г. Сковороди свідчать про те, що він глибоко замислювався над природою слова, усвідомлюючи зокрема умовний характер словесного знака. Письменник добре розумів зв’язок між думкою і словом, різницю між прямим значенням слова і переносним, символічним, тонко відчував залежність мовного стилю від конкретної тематики, цінував влучне образне слово, невичерпним джерелом якого було Святе Письмо.

Мислитель поширив свою концепцію "двох натур" на слово, яке стало для нього засобом пізнання й осмислення дійсності. Істинна, тобто нова, людина має і нову мову. Слово – бере участь не лише у вираженні філософської думки, а й у її народженні. Це яскраво виявляється на прикладі ключових слів, що формують семантичний простір творів письменника. Філософ вдавався до різних мовних прийомів з метою віднайти прихований у слові сенс. Концепція двонатурності слова в нього органічно пов’язана з символіко-алегоричним методом інтерпретації Святого Письма. З метою осягнення "духу" (істинного смислу) слова, а також для обґрунтування своїх світоглядних положень мислитель нерідко шукав взаємозв’язок між поняттям, вираженим словом, і внутрішньою формою цього слова.

Творчій манері Г. Сковороди властива і "словотвірна гра", яскравим прикладом якої є ампліфікація спільнокореневих слів із різними префіксами

("Библіаесть Пасха, проход, переход, исход и вход") чи використання в одному контексті спільнокореневих слів із різними демінутивними суфіксами.

Письменник надавав особливого значення звуковій та ритмічній організації тексту, спрямованій не лише на творення відповідного образу, а й на загострення уваги читача чи слухача, пробудження його почуттів, асоціацій, емоцій. Традиційним звукописним прийомом, поширеним у староукраїнській бароковій поезії, була алітерація.

До найяскравіших виражальних засобів староукраїнського барокового письменства належали і фігури мови. Теоретичним і практичним аспектам їх опанування (передусім на матеріалі латини) приділяли велику увагу в курсах поетики й риторики, які читалися в Києво-Могилянській академії, тому мовна свідомість освіченої людини містила певний набір фігур мови, який слугував базою для подальшого творчого розвитку мовної особистості. Г. Сковорода вдавався до лексичної анафори, епіфори, їх поєднання, а також використовував звукові анафори та епіфори, утворені внаслідок словотвірної гри. Виняткової майстерності філософ досягнув у використанні таких фігур, як тавтологічні сполуки, антитези, оксиморони, порівняння тощо.

Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів і діалогів з традиційними засобами класичної риторики і виразними вкрапленнями живомовних елементів, його літературна творчість, у якій все сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили синтез мудрості книжної і народної. Філософ "освітив розумом не тільки свою епоху, але й перелив своє світло у віки наступні, адже його наука стосувалася основного в житті: яка ти, людино, що можеш і як тобі жити".

Використана література

1. Сковорода Г. До Гервасія Якубовича // Г. Сковорода. Літературні твори. — К., 1972. — С 376.
2. Гнатюк Л.П. Звукопис Гр. Сковороди як явище українського мовного бароко / Л.П. Гнатюк //Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика: Зб. наук. праць / Відп. ред. Л.І. Шевченко – Київ: ВПУ Київський ун-т. – 2001. – Вип. ІІІ. – с.73-80.
3. Жулинський М. Григорій Сковорода / М. Жулинський // Дивослово. – 2004. - №6. – с.29-32.

ПРОЦИШ Оксана Олександрівна
студентка економічного факультету,
спеціальності Облік і оподаткування 2 курс 2 група
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,

кандидат філософських наук, доцент

АКТУАЛЬНІСТЬ КОНЦЕПЦІЇ ЩАСТЯ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Що таке щастя? Напевно, кожен із нас хоч раз у житті запитував себе про це, але відповіді щоразу були різні. Не одне століття видатні вченні та філософи намагаються дати відповідь на це питання, проте воно і досі відкрите. Серед них був і видатний український мислитель Григорій Савич Сковорода.

Григорій Сковорода – мандрівник, який усе своє життя присвятив подорожам. Він мав можливість спостерігати за долями різних людей, в тому числі і кріпаків – селян, яких змушували виконувати важку роботу, з яких знущалися пани, та які не втрачали надію на краще майбутнє. Можливо, саме тому філософ вважає, що щастя – це воля. Говорячи про свободу, мислитель також не забував, що український народ все своє існування бореться за незалежність. Цій думці він присвятив свою пісню «Delibertate».

Окрім того, значну роль у працях філософа відіграє ідея «сродної праці». Тобто, людина буде щасливою лише тоді, коли вона буде займатися улюбленою справою, яка відповідає її талантам та нахилам. Коли людина буде працювати за покликанням, вона принесе більше користі суспільству та сама буде краще почуватися, адже вона буде робити те, що приносить задоволення. Ця думка відображена у багатьох творах філософа, а особливо у байках: «Бджола та Шершень», «Дві Курки», «Зозуля та Дрізд», «Орел і Сорока» та багатьох інших.

Така "споріднена" (сродна) праця сама стає красою, бо дає насолоду не стільки своїми результатами, скільки самим процесом, і це робить людину прекрасною. Ця думка покладена в основу байки «Бджола і шершень». Бджоли збирають мед, бо вони для того народжені. Для них набагато важливіше збирати мед, ніж його їсти. Шершень не може цього зрозуміти, бо живе "крадіжкою чужого", для нього головне — споживати те,що здобули інші. Автор хоче сказати, що життя тільки тоді матиме зміст і буде для людини природною потребою.

У трактаті "Розмова п'яти подорожніх «про справжнє щастя" Григорій Сковорода висловлює думку, що щастя — у пізнанні себе. Щоб стати щасливим, не треба багатства, не треба влади, почестей, чинів: "Бути щасливим — це знайти самого себе", — пише автор. Людина повинна пізнати себе, свою духовну сутність: свої уподобання, здібності, нахили до певного виду діяльності. Знаючи свої нахили, можна визначити своє місце в суспільстві.[1]У трактаті "Кольцо" цар Єдіп повчає свого сина бути нахабним, безсовісним, задовольнятися малим, бути добрим. Він радить синові свої думки звертати в себе, тобто пізнати себе. Тому що щастя кожного в ньому самому. Пізнавши себе, можна все пізнати, а якщо це не вдасться, доведеться блукати в темряві, боятися всього. Пізнати себе, подружитися з собою - це і є справжнє щастя і «мудрість совершенная».[2]

Часто ідея щастя перекликалась із соціальними реаліями того часу. Так, в оді «Похвала бідності» Григорій Савич говорить, що щастя не в розкошах та грошах. Щастя у простих речах і звичайний селянин, як ніхто, може відчути його сповна. Філософ дуже переймався бідами і горем свого народу. Тому він писав, що суспільне щастя буде в тій країні, де всі люди щасливі, де немає воїн, непорозумінь чи гноблення, де всі рівні і живуть у доброті один до одного.[3]

Український мислитель вважає, щощастяє досяжним для всіх. Для того, щобйогопізнати, зовсім не обов'язково осягнути складну філософську матерію чи прилучитися до кола вибраних. Щастя є простим і за змістом, і за формою.[4]

Отже, Григорій Савич Сковорода стверджує, що щастя – це внутрішнє джерело спокою. Воно живе в кожному з нас. Знайти його не так уже і важко. Для цього лише потрібно пізнати себе, займатися улюбленою справою, байдуже ставитися до розкоші і дбати про свою душу, адже ніякі скарби не зможуть дарувати людині щастя, якщо вона все своє життя присвятила ненависній справі задля багатства.

Література

1. http://www.linguistika.com.ua/skovoroda/f-losofsk-rozdumi-gsskovorodi-pro-lyudske-shchastya
2. http://seekland.info/blog/3/філософські-роздуми-г-сковороди-про-людське-щастя/
3. http://www.etica.in.ua/shhastya-u-tvorchosti-grigoriya-skovorodi/
4. http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/31.htm

ЗЛИДЕННА Діана Олегівна,
студентка економічного відділення
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЩАСТЯ, ЯК ГОЛОВНА ІДЕЯ ДУШЕВНОЇ ФІЛОСОФІЇ СКОВОРОДИ

Що таке щастя? Напевно, кожна людина хоч раз в житті задавала собі це питання. І в кожного з'являлися різні думки і відповіді. Так як для одного це може бути достаток та розкіш, а для іншого - духовна та моральна рівновага. Достовірно ніхто не може пояснити це слово так, щоб всі могли одноголосно погодитись. Григорій Савич Сковорода, один з тих філософів, які намагалися знайти найбільш точну відповідь на це запитання. Основною ідеєю його душевної філософії постало щастя і шляхи його досягнення.

Мудрець вважав: «бути щасливим –знайти самого себе» . Кожному з нас потрібновіднайтищастя в собі, пізнати себе, бонемає готового рецепту на щастя для кожного через те, щонемаєдвоходнакових людей. Кожнаістота в

світімаєпевнііндивідуальніособливості.За Сковородою, пізнати щастя, досягти його - це означає дослухатися до голосу серця, тобто сповна увійти «в храм свій», жити в гармонії зі світом, природою, Богом, людьми, бо тільки те приносить щастя, що передбачено тобі «блаженною натурою».

Те, чого прагнеш, з тобою.
Воно, друже, — всередині тебе,
Якщо задоволений долею, будеш спокійний.
Не той щасливий, хто бажає кращого,
А той, хто задоволений тим, чим володіє.
«Дізнайся, що називаю щасливим життям»

Кожний,хто створюєматеріальні та духовніцінності, має право на щастя. В цьомуГригорій Сковорода бувпереконаний і стверджувавцесвоїмитворами. Він, мандрівник, у якого не булоаніжитла, ані майна, вбачав щастя у повній свободі. Мандруючи, вінбачивзакріпачених селян, які тяжко трудились напанів, робили те що їмзовсім не подобалось і були нещасні. Саме тому у ньоговиниклаідея про те,щокожналюдинамає бути вільною.

Проте для істинно щасливого життя потрібні також мудрість і знання. Сковорода розумів важливе значення науки і культури, але більше уваги приділяв мудрості, яку сприймав як поняття ширше, що охоплює і знання, і зміст життя.Саме мудрість, як вважав мислитель, потрібна для іншої передумови щастя - вибору свого «сродного» (природного, натурального) місця в житті та суспільстві.

Однією з головних ідей щастя постає ідея саме« сродної праці». Це те заняття, та праця, яка могла б принести людині щось приємне, яка могла б відповідати її вподобанням і можливостям. Вчення про «сроднупрацю» у Сковороди тіснопов’язане з йогорозуміннямжиття як театрального дійства, де люди-акторивиконуютьсвоїролі. І щоб добре зіграти, треба кожному вибратитаку роль, яка відповідаєйогоможливостям, нахилам, здібностям і вподобанням. Кожна людина має обрати собізаняття не тільки не шкідливесуспільству, а й таке,щобуде їй приносить задоволення, яке буде задовольняти внутрішні потреби, та приносить душевнийспокій.

"Сроднапраця" робитьлюдинупо-справжньомущасливою, бо труд - основа нашогожиття. У байці "Бджола і Шершень" доводиться думка про те, що "сроднапраця" є потребою душі, а не важкимобов'язком. Бджолаусвідомилацюістину, бомудріша за Шершня, якийнікому не приносить ніякоїкористі, а тількикористується плодами чужоїпраці.

У філософському трактаті "Алфавіт, чи Букварсвіту" однією з умов щастя проголошується також дружба з людьми, близькими за інтересами та переконаннями. Тільки тоді можна прокласти місток від серця до серця, коли немає між ними глухої стіни нерозуміння. Якщо людина живе за Божими заповідями, приборкує свої бажання, прямує до правди, то вона не розминеться зі щастям. Сковорода проповідувавпросте, убогежиття, близьке до природи: «В город не піду багатий — у полях я буду жить. Вік свій буду коротати там. де тихо час біжить.»

Часто люди блукають світом у пошуках химерного щастя, страждають і зневірюються, бо всі їхні зусилля виявляються марними. А бути щасливим зовсім не важко, варто лиш стати мудрішим і заглянути у своє серце."Як хочеш бути щасливим, не шукайсвогощастя за морями, ... не мандруй по єрусалимах", бо, на думку Г. Сковороди, воно не тількипоруч з тобою, воно "всередині тебе": у твоєму чистому серці, у твоїйчеснійдуші, щоживе за законами Божими і за велінням Божим.«Щастяпотрібношукативсередині нас самих. ... Спізнавши себе самого, ми знайдемоусебе самих душевнийспокій і сердешнурадість. Здобудемоїхмудрістю та добром –перша розкаже нам, в чімщастя, а другедопоможезнайтийого».

Свою філософіюГригорій Савич підтвердиввласнимжиттям. Він жив так, як учив. Хоч і міг стати придворнимспівцем, та став мандрівним учителем. Надбавмудрістьхоча мігнадбатибагатство. Мігжити в розкішних палацах, алеобравширокі шляхи та зеленідіброви. Так і мандруваввід села до села, щедро даруючи людям скарбисвогосерця, творячитиху молитву до Бога у величномухраміприроди.

Складно не погодитися з філософією Григорія Сковороди, а особливо з його трактуванням щастя. Він виділяв найголовніші його складові і був дійсно правий. Адже, якщо людина живе в мирі з іншими людьми, знайшла себе і любить те що робить. Якщо змогла навчиися цінити те що має. Якщо змогла зрозуміти, що для неї важливе в житті, а на що не слід витрачати свій час. Якщо вона змогла заглянути в своє серце і зрозуміти саму себе, то вона дійсно зможе віднайти щастя в житті і бути дійсно щасливою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поняття щастя у моральній філософії Г.Сковороди [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.etica.in.ua/osoblivosti-rozuminnya-shhastya-u-filosofiyi-g-skovorodi/

2. Філософські роздуми Сковороди про людське щастя [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.parta.com.ua/composition/view/577/

3. Щастя у творчостіГригорія Сковороди[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.etica.in.ua/shhastya-u-tvorchosti-grigoriya-skovorodi/

БАБІЙ Софія Миколаївна,
студентка економічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ Г.СКОВОРОДИ У ВИХОВАННІ ПОВАГИ ДО ЛЮДИНИ

На даний момент в суспільстві є актуальним є питання моральності підростаючого покоління. З-поміж ознак поведінки у частини молоді

спостерігаються прояви байдужості, грубості, агресивності, ненависті до ближнього, до людей відмінного вигляду, поглядів та звичаїв, неповаги до оточуючих та до себе. Осмислення основних проблем виховання переконує в тому, що, гуманізація, демократизація та толерантність неможливі без відродження вітчизняних культурно-історичних та виховних традицій. У зв'язку з цим виникає потреба в аналізі поглядів українського філософа Г.Сковороди, який деякою мірою передбачив виникнення цієї проблеми та розробив у своєму вченні ефективні способи для її усунення.

Метою моєї роботи є – здійснити аналіз творчості Г.Сковороди щодо проблем виховання поваги до людини.

У другій половині XVIII століття розгортається теоретична й практична діяльність Г.Сковороди, який відстоював думку, що суспільство повинно бути вільним і щасливим, що соціальний статус не є запорукою видатних здібностей. Тому мислитель висуває філософську тезу про "нерівність рівності", яка узгоджується з його гуманістичним світосприйняттям, із повагою до людини будь-яких талантів, будь-якої праці, незалежно від соціального стану й походження. Мислитель доводить важливість виховання в родині, бо саме перші природні вихователі й наставники молоді – батьки. Діти мають зростати в атмосфері глибокої пошани й любові до батька й матері, ставлячись до них як до "ікон божих". Водночас батьки повинні піклуватися не лише про народження здорових спадкоємців, а й про їхнє правильне виховання. У байках та притчах як формах повчання Г.Сковорода проповідував свої етичні погляди. Так, у притчі "Благородний Еродій" розкривається сенс стосунків між батьками та дітьми, йдеться про "сродність", про цінність почуття вдячності, про необхідність нести благо іншим, про важливість самовдосконалення. Таким чином, Г.Сковорода акцентує увагу на важливості доброзичливих стосунків у сім'ї, цінності почуття вдячності, що є запорукою виховання поваги до батька, матері й інших людей. Г.Сковорода схвалює батьків, котрі вчать дітей життєвої мудрості, критикував тих, хто заохочує до чванливості, егоїзму ("Вбогий Жайворонок"). Тих, хто передоручав виховання своїх дітей нянькам, порівнює із зозулями. Так філософ підкреслює, що виховання дітей – це важлива справа для батьків, яка мотивує моральне самовдосконалення та передбачає вироблення відповідальності.

Великого значення в розвитку мотивації моральної поведінки особистості Г. Сковорода надавав почуттям, що виявилось у його вченні про "серце" людини. Серце, на думку філософа, – це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність полягає втому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають задушевними. Вони виходять із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

Внутрішнім регулятором поважливої поведінки є моральні звички, що виражаються у вмінні ставитися з повагою до оточуючих без спонукань, контролю, а виходячи з потреб у певній дії. Г. Сковорода висував ідею природного виховання. Він вважав, що формування людини має бути

спорідненим із природою. Ця ідея пронизує майже всі твори Г. Сковороди: байки, притчі, філософські трактати, афоризми тощо. У багатьох із них змальовано найвищі якості людини, які їй дала природа: людяність, сердечність, доброчесність,великодушність, справедливість, скромність, працьовитість, гідність. Ними обдаровані всі люди від народження, але не всі їх пізнають у собі й намагаються відповідати "блаженній натурі". Пихатість, жорстокість, егоїзм, на думку філософа, є протиприродним, тобто набутими внаслідок неправильного виховання та кепських умов життя (байки "Орел і Черепаха", притчі "Вдячний Еродій", "Вбогий жайворонок" та ін.). Таким чином, Г.Сковорода не протиставляє природу вихованню, а навпаки – всіляко підкреслює, що виховання посилює розвиток природних можливостей, чим сприяє формуванню "істинної людини". Г.Сковорода користується традиційними народними засобами передачі педагогічної мудрості, коли остання вкладається в уста дитини, героїв казок, легенд, байок, притч, оповідей. Разом із тим, мислитель пропагує необхідність "Пізнати себе, заглянути у себе" – це засіб самовдосконалення, що допоможе знайти кожному в собі справжню людину. Він переконаний у тому, що вищої духовності можна досягти тільки шляхом самопізнання, свідомого розуміння доброго та злого в собі, знищення злого в собі. У свою чергу, підкреслював філософ, самовдосконалення кожної людини веде до вдосконалення суспільства.

Отже, враховуючи вищесказане, можна виокремити декілька важливих чинників формування поваги до особистості в педагогічній спадщині Г.Сковороди: мотивація особистості до самовдосконалення, розвиток емоційно-чуттєвого світу людини (суб'єктивний аспект); створення умов у шкільному та сімейному середовищі, за яких особистість здобуває досвід і психологічну готовність до шляхетного ставлення до людей упродовж усього життя індивідуальності (об'єктивний аспект).

Список використаної літератури:

1. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди / За ред. О. Г. Дзеверіна. – К.: Вища школа, 1972. – 272 с.

2. Сковорода Григорій. Твори: В 2 т. – Т. 1. / Григорій Сковорода. – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – С. 23.

3. Сковорода Григорій. Твори: У 2 т. – 2-е вид. – Т. 2. / Григорій Сковорода. – К.: Обереги, 2005.– 480 с.

УДК 091.546

ЧІЧКІНА Тетяна Сергіївна,
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
ШМАРГУНВіталійМиколайович
Доктор психологічних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Творчий шлях Григорія Сковороди реалізувався у різних жанрах: філософські та педагогічні трактати, притчі, байки, поезія, проповіді й епістолярій. Це свідчить про те, що Сковорода сприйняв європейські освітні традиції, що були успадковані українською культурою з античних часів разом із філософією, риторикою, поетикою, біблійною міфологією.

Сковорода виробив цілу філософію слова. Загадка слова, що була непізнана до нього і залишилася такою й нині, хвилювала Сковороду. Слово має структуру, що нагадує структуру світу. Однак є щось невидиме, невловиме, внутрішнє, завдяки чому слово переживає речі, людей, час, простір.

Мовна ситуація XVII ст. відбилася у творчості Сковороди, який, за свідченням сучасників, говорив у житті простою розмовною українською мовою, добре знав український фольклор і життя всіх верств суспільства. Мова Сковороди – це мова "українського бароко", яка підготувала ґрунт для єдиної літературної мови на народнорозмовній основі.Літературна спадщина Григорія Сковороди відобразила високий рівень розвитку давньої української літературної мови, що сформувалася на книжних, переважно церковнослов'янських, джерелах.

Народнорозмовнийстильдуже помітний у багатьох творах Г. Сковороди. Це постійні народнопісенні епітети, порівняння, метафори, народні вислови, прислів'я тощо.

Оригінальним художнім явищем є "БасниХарьковскія", в яких органічно поєднано просту і книжну мови, що, очевидно, помітив І. Франко, відзначивши, що байки "писані гарною, подекуди навіть граціозною прозою".

Великемісце у своїхпрацях Сковорода приділяєБіблії. Вінстараєтьсяпояснитиїї слухачам і читачам для того, щоб вони вже тут, на землі, у повсякденномужитті, могли користати з їївчення. Тим то й викликаєнесприйняття у церковноївлади, яка використовувалаСвяте Письмо тільки для залякування народу, а не для здобуття ним духовноїсвободи.

Григорія Сковороду можна вважати предтечею нової української літературної мови на народнорозмовній, народнопоетичній мові. Мовний стиль Г. Сковороди позначений характерними рисами українського бароко, зокрема риторизмом і містить у собі традиції та досвід старослов’янської та староукраїнської мов.

Хоч Сковорода і заявляв, що істина має просту мову, сам же широко використовував фігуральні вирази, метафоричні конструкції, символи, майже всі поширені тоді у світській і духовній культурі прийомита засобимови (епітети, антитези, перифрази, ампліфікації, асонанси та ін.). Очевидно, це викликалося прагненням філософа і художника, що поєднувалися в особі Григорія Сковороди, зрозуміти і розкрити людську душу, сповнену протилежностей, та прекрасний і болісно трагічний світ навколо.

Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка і досі має вплив на формування і збагачення стилістичної системи

української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів ідіалогів з традиційними засобами класичної риторики і виразними вставками живомовних елементів, його літературна творчість, у якій все сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили мудрість книжну і народну.

Мовотворчість Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями: світ ловив мене, та не впіймав; хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися; з видимого пізнай невидиме; копай усередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську; не за обличчя судіть, а за серце; нова людина має і мову нову; життя наше – це подорож, а дружня бесіда – візок, що полегшує мандрівникові дорогу; одне мені тільки близьке, вигукну я: о школо! о книги!;

Отже, мовна практика Григорія Сковороди є одним із етапів в історії розвитку української літературної мови. Він "освітив розумом не тільки свою епоху, але й перелив своє світло у віки наступні, адже його наука стосувалася основного в житті: яка ти, людино, що можеш і як тобі жити".

ЛІТЕРАТУРИ

1. Бузина Олесь. Воскрешение Малороссии. - К.: Арий, 2012. - 400 с.
2. Гнатюк Л. П. Мовнасвідомість і мовна практика Григорія Сковороди в контекстістароукраїнськоїкнижноїтрадиції. - К.: Вид. КНУ ім. Т. Шевченка, 2011. - 36 с.
3. Гнатюк Л. П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контекстістароукраїнськоїкнижноїтрадиції. - К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київськийуніверситет», 2010. - 446 с.
4. Закала М. М. Свобода як антропологічна проблема у філософіїГригорія Сковороди. - Львів: Вид. ЛНУ ім. І. Франка, 2012. - 20 с.
5. Ідзьо В. С. Григорій Сковорода - національний символ українськоїфілософської та державницької думки XVIII століття. - Львів: Сполом, 2007. - 60 с.

УДК 093.321

МАТВІЄНКО Анжеліка Сергіївна
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
ШМАРГУНВіталійМиколайович
Доктор психологічних наук, професор

ОСНОВНІ ІДЕЇ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

З-посеред різноманітних жанрових структур, котрі моделювали філософські тексти Сковороди (трактат, байка, притча, епістола), особливе місце посідає діалог як дуже зручна форма для всебічного розгляду філософських питань та відшукування істини. При цьому для кращого

вираження своїх оригінальних і самобутніх філософських ідей Сковорода не стільки пристосовувався до жанру, скільки пристосовував жанр до своїх потреб, що характеризує його як дуже обдаровану і непересічну особистість.

Хотілося б виділити основні п'ять ідей філософії Сковороди.

По-перше, Сковорода вчив про щастя. Ця тематика прослідковується як основна в його творах-діалогах та підпорядковує собі інші ідеї. Він хотів, щоб ми розібралися з тим, як стати та бути щасливим. Недарма Сковороду називають українським Сократом. Він, як і давньогрецький мислитель Сократ, вважав, що мета людського життя – це, саме, щастя. Він переконаний, що філософування може навчити нас як стати щасливими.

По-друге, на думку Сковороди, для того, щоб стати щасливим, необхідно розібратися що головне, а що другорядне. За Сковородою, все що існує має дві натури (природи): видиму і невидиму. При чому головним є те, що є невидимим. В творі «Потоп Зміїний» філософ пише: «Матерія – це минуща тінь, це – видимість». Сковорода вважає, що головне не можливо побачити очима, до нього неможливо доторкнутися, головне залишається і після того, як тіло помре, головне – це думки, ставлення до інших людей, до світу, наші надії, наші стремління.

У своєму «Букварі Світу» Сковорода пише: «Друже мій, не може бути нічим те, що виростає велике. Не вважай за мале те, що викликає велике. Не гадай, що невидиме і безсильне – одне й те саме. Все невидиме сильніше за видиме, і видиме залежить від невидимого». Якщо люди проаналізують це висловлювання, то стане зрозумілим, що не треба шукати щастя в тому, де його бути не може. Щастя – це настрій душі, а не тіла.

По-третє, потрібно виділити вчення Сковороди про серце (кордоцентризм). Саме це вчення відповідає на питання «як досягнути щастя?», і, за Григорієм Савичем, досягнути його можна слухаючись свого серця. Якщо говорити науково, у філософії метафора серця використовується для позначення емоційно-вольової складової особистості.

По-четверте,щоб зрозуміти структурно, що має робити людина, щоб стати щасливою, потрібно розібратися зі вченням Сковороди про три світи. Він каже, що існує мікрокосм, макрокосм і світ символів. Мікрокосм – це людина, макрокосм – Всесвіт. Якщо людина прагне стати щасливою, вона повинна гармонізувати себе (мікрокосм) до макрокосму. Кожен з нас створений як маленька модель Всесвіту, але у нас є ще певне завдання – довести до ладу те, що нам дано. Світ символів же створений для того, щоб пояснити нам, як саме це зробити. Для Сковороди світ символів – це Біблія, адже він був духовною людиною, і вважав, що пізнання Біблії дуже важливе для того, щоб дістатися щастя. На думку філософа, саме Біблія є світом символів через те, що зрозуміти її істини може тільки той, хто готовий до цього, чисте, щире серце людини може бути ключем, що здатне відімкнути цю скарбницю відповідей, про те, як потрібно жити.

По-п'яте, існує ідея Сковороди про споріднену працю. На думку філософа, кожен з нас народжується з хистом до певної справи. І професію слід вибирати не за розумом, а за покликом серця, адже в такому випадку

людина буде відчувати задоволення та зможе досягнути успіху в своїй справі. А якщо людина задоволена, то вона, відповідно, може досягнути щастя. Якщо ж вибирати професію з матеріального розрахунку, то людина не буде отримувати задоволення і це стане перепоною на шляху до щастя.

Що ж таке бути щасливим за Сковородою? Філософ пише: «Пізнати себе чи свою природу. Взятися за своє споріднене діло і бути з ним у злагоді загальною потребою».

УДК 821.161.2

БУГАЙ Анастасія Олександрівна
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
ШМАРГУНВіталійМиколайович
Доктор психологічних наук, професор

ВПЛИВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА СУЧАСНИКІВ

Провідний український філософ, педагог, поет, ім'я якого увіковічене в історії українського народу як засновника українського просвітництва та філософії. Його цінна та унікальна спадщина не втратила актуальності і сьогодні, адже проблеми та питання, які підіймав в своїх байках, віршах та роздумах мислитель, вічні й дуже гостро постають в нашому житті.

Мета роботи – висвітлення вплив філософа на своїх сучасників та українське суспільство.

Характеристика творчості великого українського філософа в сучасній літературі починає набувати більш переконливих рис: з'являється розуміння його правдивого вкладу у скарбницю знань всього людства. Отож, не тільки не зайвевкотрепригадати, про щомислив «мандрівний» Сковорода (1722–1794), якими темами вінпереймався, а й, поглянувши на сказанемислителем, наблизитийоготворчість до сучасника, якомутеж стали близькимимандриглобалізованимсвітом.

ВолодимирСоловйовназивавйогосвоїм учителем, поруч з Памфілом Юркевичем. Поет АрсенійТарковський створив глибокодумніпоезії, в якихпереосмисливпостать Сковороди. ДмитроЧижевськийнеодноразововідзначавмислення Сковороди і в 1934 роціопублікуваввідомумонографію про філософіюмандрівногофілософа. Про впливтворчості Сковороди на українськепиcьменствогоді й згадувати.

Мені пригадується відомий твір В. Татаркевича «Про щастя», який він написав під час ІІ Світової війни. Польськиймислитель створив мозаїку з думок, які будь-коли висловлювалися про щастя, але, здається, й гадки не мав про величгенія Сковороди. А Сковорода є повноправниммислителем про щастя, — більшого і глибшого, мабуть, і немає.І прикладів буде замало, щобпідтвердитицей факт. Для цього треба читати і виписувати Сковороду, щозбагнув і робивмудрий Шевченко.

Про народний характер творчості Сковороди писав і Микола Костомаров: «Мало можнавказати на таких народнихосіб, якимбув Сковорода і якихби так пам'ятав і поважав народ. На усьомупросторівідОстрогозька(Воронізькоїгубернії) до Києва, у багатьохбудинкахвисятьйогопортрети; всякий грамотнийукраїнецьзнає про нього; ім'яйоговідомедужебагатьом з неписьменного народу; йогомандрівницькежиття - предмет народнихоповідань; у деякихмісцевостяхнащадкивідбатьків і дідівзнають про місця, яківінвідвідував, де любив перебувати, і вказують на них з повагою; добра прихильність Сковороди до деяких з йогосучасниківскладаєсімейнугордістьонуків; мандрівніспівакизасвоїлийогопісні – на храмовімсвяті, на торговищінерідкоможназустрітинатовп народу, щооточуєцихрапсодів і зісльозамирозчуленняслухає: «Всякому городу нрав і права»… — (Слово о Сковороде. «Основа», 1862, № 8(рос.))

Філософмаєчимпотішитидопитливесерце й знавцягуманістичнихстудій, зокрема, поетики. Валерій Шевчук у своїйкнизі «Пізнаний і непізнанийСфінкс» зауважуєінтертекстуальні, алюзивні, метавербальнітонкощі письма Сковороди, яке може бути прочитанекрізь призму політичноготлайогодоби.Слід додати, що книга Валерія Шевчука видана в серії «Українці у світовій цивілізації», і в цьому є слушність: Григорій Савич Сковорода, по праву заслужив собі титул «громадянина світу».

«Як бачимо, Сковорода стоїть тут поруч дуже популярних творів напівнародної музи, і, справді, багато псалмів його й тепер ще співають сліпці та лірники, не знаючи й не відаючи нічого про автора...»

Отже, Григорій Сковорода маввеличезнийвплив на своїхсучасників і на дальше українськегромадянство,і то не лишесвоєюетичною наукою, а головним чином своїмжиттям, в якому слово ніколи не розходилося з ділом: йоговченнябуло в повнійзгоді з йогожиттям. Щоб оцінитицейвплив, як писав С. Єфремов, «досить буде сказати, щосучасникибачили в ньому «мандрованукадемію» і його самого вважаливартим за університет; доситьсказати, що коли треба булотодізнайти в Україніідейну, чесну та чистулюдину, шукалиїїміж «сковородинцями», тобтоучнямицього чудного чоловіка та прихильникамийого науки. І навіть перший на територіїУкраїниуніверситетХарківський не дурно постав на СлобідськійУкраїні, де найбільше жив і навчав Сковорода...Впливу од Сковороди безперечнозазнав і батько нового українськогописьменстваКотляревський, і батькоукраїнськоїповістиКвітка»...

ЛІТЕРАТУРА

1. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів у двох томах, за редС. М. Перевертун, "Наукова думка” Київ 1973. Т. 1. — С. 407.

2. Д. Чижевський. Філософські твори у чотирьох томах, ред. В. С. Лісового, т. 1. Нариси з історії філософії на Україні. Філософія Григорія С. Сковороди, «Смолоскип» Київ 2005;

3. Захара. Категорія любові у творчості Григорія Сковороди // Спадщина Григорія Сковороди і сучасність. Матеріали читань до 200-річчя з дня смерті Г. Сковороди 21-22 грудня 1994 р. «Світ» Львів 1996. — С. 50.
4. ФілософіяГригорія Сковороди, «Наукова думка» Київ 1972

УДК 093.56

БОВКУН АлінаВадимівна
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Зробити статистичний аналіз творчості Григорія Сковороди (1722–1794), яка, на думку Дмитра Чижевського, перебуває «у центрі української духової історії», зробити надзвичайно важко. [6]Чижевський зазначав, що на відміну від інших поетів українського бароко, які культивували тільки жіночі рими (чоловічі рими вживалися тут як факультативні), Сковорода надає великої ваги римам чоловічим. Якщо в архімандритаОнуфріячоловічихрим 22 %, у КлиментіяЗиновіїва – 19 %, у шкільнійдрамі – 7 %, в ІванаВеличковського – 3 %, у Симона Тодорського – 0 %, то в «Саду божественных песней» Сковороди – 45 %[5] . Згідно з підрахункамиВіталіяПередрієнка, 84 % словоформ «Саду божественных песней»утвореною на говірковомуґрунті новою українськоюлітературноюмовою. Трохинижчийвідсоток – у філософськихдіалогахСковороди (наприклад, у «Нарцисі»він становить 73,6 %). Згідно зі спостереженнями Леоніда Ушкалова, слово страх і «йогопохідні та синонімічніформи(«страшилище», «ужас»тощо) вживаються у творахфілософамайже 500 разів»[7]. Наприклад, якщо подивитися, скільки разів уживає Сковорода слово Україна, а скільки разів слова «божеські» (Бог, божий, Господь, господній, Ісус, Христос та Христів), то можна отримати цікавий фактичний матеріал для характеристики такої важливої теми, як «Сковорода й романтизм», що була започаткована ще в працях АлександруХашдеу. ЯкразХашдеупобачив у Сковородіпитомо народного філософа, людину, яка першоюзбагнула сам «ідеалруськогоромантизму»[2]. «…Я відчував потребу, – казав Хашдеу, – підслухати в нього голос народу, цей Божий голос…»[1]. Отож, підрахунок свідчить, що слово Україна Сковорода вживає всього двічі, маючи на думці Слобідський край: один раз – у притчі «Убогій Жайворонок» (1787), коли розповідає легенду про богиню Астраю («… Божія дева – истина – первый раз пришла к ним во Украину: так

называется страна их»[3]), а другий раз – у листі до МихайлаКовалинськоговід 26 вересня 1790 р. («Мати моя, Малороссія, і теткамоя, Украина…»[4]). ТрохичастішефілософзгадуєМалоросію, тобтоГетьманщину – 21 раз (включно з похідними формами). Тим часом слово Бог (Бого-, Бож-, Боз-) у творах Сковороди зустрічається 2354 рази. До того ж, 47 разіввонофігуруєпо-латинському й 20 разівпо-грецькому. Загалом – 2421 раз. Якби й інші слова Сковорода вживав так само часто, то його словник налічувавбивсього 527 позицій. Слово Господь (Господ-) філософужив 1055 разів, Христос (Христ-) – 462 рази, Ісус (Христос) – 60 разів. Таким чином, «божеські» слова (коли братипідувагутількиті з них, якірахувавШевельов) Сковорода вживає 3931 раз проти 23 згадок про Україну та Малоросію. ГаслоПізнай себе зринає у Сковороди 168 разів. Зокрема, форма «Узнай себе» (основна для філософа) зустрічається 106 разів (95 разів – в авторськомутексті, 11 разів– у цитатах), форма «внемли себе» – 31 раз (в авторськомутексті – 6, у цитатах 25), «Познай себе» – 21 раз (тільки в авторськомутексті), «Вонмисебе» – 4 (тільки в цитатах), тричі подано як цитату «Nosceteipsum» і так само тричі«γνθισεαυτόν».

Статистика дозволяєчіткоуявити й саму структуру корпусу творів Сковороди. Скажімо, підмовнимоглядомвінподіляється на три основнічастини: 1) тексти, писані книжною українськоюабоцерковнослов'янськоюмовою (88,4 %); 2) латиномовнітексти (11 %); 3) тексти, писаніпо-грецькому (0,6 %). Якщо ж зважати на іншийусталенийкритерій, за якимхарактеризуютьлітературнутворчість: оригінальнийтвір / переклад, – то оригінальнітексти у складі корпусу творів Сковороди становлять 92,6 %, а переклади 6,9 %. Невеличкийзалишок (0,5 %) припадає на виписки (Excerptaphilologica). Своєючергоюоригінальнітексти Сковороди можнаподілити на двічастини: власнеавторський текст 85,5 %тацитати14,5 %. При цьомуспіввідношенняоригінального тексту та цитат варіюється.Наприклад, у поезійномуциклі«Сад божественных песней, прозябшій из зернСвященнагоПисанія», оригінальний текст складає 88,8 %, а цитати 11,2 %. Майжевсіцитати (загалом 83) мають тут за джерелоБіблію (дрібка – з літургії).

Піджанровимоглядом корпус оригінальнихтворів Сковороди постає таким: 55 % припадає тут на філософськідіалоги, 19,7 % – на листи, 7,5 % – на трактати, 6 % – на різноманітнівіршованіжанри, здебільшого на набожнулірику, 4 % – на притчі, 3,2 % – на прозові байки, 4,6 % – на все інше.Основнучастину корпусу творів Сковороди, а власне 94 %, обіймаютьпрозовітексти.

ЛІТЕРАТУРА

1. А. Хиждеу. Избранное: Поэзия. Проза. Публицистика. Письма. Мысли. Заметки. Аналекты. Кишинев, 1986. С. 250.

2. А. Хиждеу. Объявление. Открывается подписка на книгу "Басни Григория Сковороды, оригинального русского философа" // Радянськелітературознавство. 1964. № 3. С. 135.

3. Г. Сковорода. Повнезібраннятворів: У 2 т. Київ, 1973. Т. 2. С. 129. Про філософськийсенсцієїлегенди див.: Л. Ушкалов. Сковорода та Україна: варіації на темуДмитраЧижевського // ЗбірникХарківськогоісторико-філологічноготовариства: Нова серія. Харків, 2004. Т. 10. С. 171-175.

4. Г. Сковорода. Повнезібраннятворів… Т. 2. С. 356.

5. Д. Чижевський. Українськийлітературний барок: нариси / Підготовка тексту й мовна ред. Л. Ушкалова; вступнастаття О. Мишанича. Харків, 2003. С. 156-157.

6. Д. Чижевський. Філософія Г. С. Сковороди / Підготовка тексту й переднє слово Л. Ушкалова. Харків, 2004. С. 208.

Л. Ушкалов. Українськебароковебогомислення. Сіметюдів про Григорія Сковороду. Харків, 2001. С. 95.

УДК 37.013.46

БУДЯК Ксенія Іванівна
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ Г.С. СКОВОРОДИ

Простежено життєвий шлях і становлення наукового світогляду Г.С. Сковороди, ідейні витоки його прогресивного вчення, в фокусі якого знаходяться етико-гуманістичні проблеми людства. Проаналізовані погляди сучасних науковців стосовно суті, складу, структурних компонентів освітнього середовища вищих навчальних закладів, його впливу на особистість у контексті філософсько-педагогічної спадщини Г.С. Сковороди.

Діяльність Григорія Сковороди припадає на період занепаду школи на Україні. Проте вона була тим джерелом, що живило українську педагогічну думку протягом багатьох століть.

Зрозумівши, що ні в яких школах і колегіумах він не зможе проповідувати своє вчення, Сковорода стає мандрівним філософом і учителем. У чоботах, з палицею в руках, з рукописами і флейтою за плечима він переходив із села в село, зупиняючись то на пасіці, то на хуторі, і своїми бесідами просвіщав народ, підносив його національну самосвідомість. Г. Сковорода любив рідну природу, українську музику, пісні, свій народ. Вмираючи, він заповів написати на його надмогильному пам'ятнику: «Світ ловив мене, але не спіймав».

Свої педагогічні погляди він виклав у діалогах, віршах, притчах, листах. Проблемам виховання присвячено притчі “Вдячний Еродій”, “Убогий жайворонок”, “Байки Харківські”. Педагогічні погляди

Сковороди втілюють основні напрями прогресивної педагогіки: демократизм, гуманізм, високу моральність, любов до Батьківщини і народу. Будучи прихильником принципу народності у вихованні, відстоював думку, що воно має відповідати інтересам народу, живитися з народних джерел і зберігатися в житті кожного народу, висміював дворянсько-аристократичне виховання, плазування перед усім іноземним.[4]

У центр уваги педагога Г.С.Сковорода ставив розумовий розвиток людини, який необхідний для пізнання навколишнього світу і самого себе в ньому. До такого висновку мислитель прийшов на основі власного життя, яке було присвячене пошуку сенсу людського буття. Навчання в Києво-Могилянській академії; піші мандрівки по країнах Європи: Угорщині, Італії, Німеччині, Польщі; прослуховування курсів наук у Віденському, Тарнівському, Краківському університетах; робота спочатку в Переяславському, пізніше в Харківському колегіумах, в архівах Києво-Печерської лаври, згодом Сергієвської (Підмосков'я); багаторічні мандрівки Лівобережною Україною допомогли йому дійти до низки педагогічно значимих висновків.

Сковорода на першому місці ставить роль батьків у вихованні дітей. Якщо батьки не виконують своїх обов'язків перед дітьми, то стають винуватцями всіх їхніх бід.На його думку, мета виховання – підготовка вільної людини, гармонійно-розвиненої, щасливої, корисної для суспільства, людини, здатної жити і боротися. Провідне місце у всебічному розвитку відводив розумовій освіті, яка допомагає людині пізнати себе, навколишній світ, суть щастя. Особливу роль відводив формуванню моральних якостей особистості, зокрема таких, як любов до вітчизни і праці, людяність, дружба, правдивість, чесність, сила волі, почуття людської гідності.[3]

Поступово виявляючи природні задатки, батьки повинні сприяти розвитку позитивних нахилів і відсікати негативні. Навчання і виховання має бути ненав'язливим, тактовним, але послідовним і системним. Сковорода вважав недопустимим прагнення деяких батьків виховувати дитину за довільно вигаданою «моделлю». Якщо молода людина наділена схильністю до хліборобської праці, то не слід намагатися зробити з неї вчителя або священика [1].

У просвітительській діяльності Сковороди чільне місце займає його позитивне ставлення до будь-якої праці, зокрема фізичної. Пов'язавши свою долю з народом («А мій жереб з голяками»), філософ стверджує, що неробство, паразитизм – найбільша вада людини. Працьовитість і презирство до дармоїдів є однією з основ етики Сковороди. Він неухильно вимагав працелюбства від своїх учнів. У вірші до дня народження Василя Томари радить «бути Василем не лише на ім'я, але й на ділі». А. Ковалинського, котрий виїжджав на вакації, Сковорода застерігає: «Вдома ти відпочивай, але і надмірного неробства уникай» [2].

У спадщині Сковороди проблема прекрасного підпорядковується меті виховання справжньої, духовно багатої людини, яка знаходить своє щастя у спорідненій творчій праці. У цьому оригінальність, прогресивність етичних і естетичних поглядів філософа, єдність морального і естетичного виховання; міру краси й добра в людині визначає її діло, праця. Вся спадщина письменника-філософа пронизана педагогічними настановами, що не втрачають своєї актуальності й до сьогодні.

Народна етнопедагогіка вплинула на головну педагогічну ідею Сковороди – трудове виховання за принципом «спорідненості». Виховання людини праці, чесної особистості, що трудиться згідно зі своїми природними нахилами, пронизує всю педагогічну систему Сковороди.

На освіту Г. Сковорода дивився як на засіб виховання всього народу. Мандруючи по Україні, перебуваючи весь час серед простолюду, він заслужив собі славу народного вчителя. Джерелом педагогічних поглядів Г. Сковороди були традиції народної педагогіки, народна мудрість, народні погляди на освіту і виховання.

Сьогодні ім'я Сковороди посідає гідне місце серед великих педагогів світового значення таких, як Коменський, Руссо, Песталоцці, Ушинський. Спадщина Григорія Сковороди є дорогим надбанням української національної та світової культури, і сучасник неодмінно знайде, що взяти для формування своєї особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1.Гусак М., Л. Мартіросян. Історія педагогіки України: Посібник для студентів. – Луцьк: Видавництво ВДУ, 1996.
2.Єфремов С. Історія українського письменства. – К. : Феміна, 1995.
3.Історія педагогіки /За ред. М. С. Гриценка. – К. : Вища школа, 1973
4.Історія України в особах IX-XVIII ст. – Київ: Україна, 1993 р.

УДК 034.234

ВОРОНІНА Алла Володимирівна
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

«ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»

Постать Григорія Сковороди — без перебільшення легендарна, він став таким ще за свого життя. З дитинства спраглий до знань, він навчався спочатку в дяка, який і помітив таланти дитини. Потім справдилася мрія юнака — навчатися в Києво-Могилянській академії. Сковорода з дитинства виявляв безліч талантів: він мав прекрасний голос, грав на кількох музичних

інструментах, був уважний, спраглий до знань, мав неабиякий хист до мов та наук. Упродовж свого життя Г. Сковорода невпинно вчився. Вчився в уже згаданій Києво-Могилянці, багато займався самоосвітою, навчався у природи та людей, навіть у своїх власних учнів... Можливо, саме ця здатність, спрага до засвоєння нового, невгамовний пошук істини, праця над самим собою і привели Сковороду до того рівня духовного та розумового розвитку, якого він досяг.

Перший український філософ не видав за життя жодної книги своїх творів, але його ідеї, байки, поезії з неймовірною швидкістю поширювались світом, люди переповідали їх один одному, велику їх частину знали напам'ять. На щастя, твори Сковороди збереглися в своїй більшості. Хоча хіба вони могли не зберегтися, коли час не владний над творчістю такого рівня?

Народивсяукраїнський філософ Григорій Сковорода на Полтавщині 22 листопада 1722 року у родині малоземельного козака Сави Сковороди. Пізніше Сковорода любив називати себе Григорієм Вар - Савою, тобто Сином Спокою.

Перелічуючи коло занять Сковороди, можна згадати його вчителювання в маєтку Томаров, відвідування Трійце-Сергієвської Лаври, 10-літню викладацьку роботу в Харківському Колегіумі. Саме тут Сковорода познайомився зі своїм майбутнім учнем – Михайлом Ковалінським. Юнак не відразу прийняв свого вчителя, він не смів і думати, що гідний його дружби, хоча з захопленням, подивом і повагою ставився до способу його життя і філософських ідей.

Сковорода направляв Ковалінського у його філософському пошуку, ділився своїми думками, вчив філософії як практичній моралі.Справжнім щастям для філософа стала ця дружба, і в учні він бачив своє продовження. Дружба, писав Сковорода - "моеединственноеутешение и моесокровище, ее я ценю більше, чемпирамиды, мавзолеи и другиецарскиепамятники" [2].

Біограф Сковороди — його учень і приятель М. Ковалінський — так малює мандрівне життя Сковороди: «Філософія, оселившись у серці Сковороди, давала йому найщасливіший стан, можливий для земнородного. Вільний від пут усякого примусу, суєти, турботи, піклування, він знаходив усі свої бажання виконаними через їх незначність.»[1]

Йогофілософськевченнявиникалопідвпливомбагатьохджерел і тому маєдоситьскладний характер. Найчастіше Сковорода звертається у своїхміркуваннях до висловленьпредставників таких шкіл, як піфагорійці, кініки, кіренаїки, стоїки, скептики. В поглядах на проблемиморалі й етики авторитетами для Сковороди є Піфагор, Діоген, Сократ, а сама йогофілософська система сформуваласяпідвпливом Платона і неоплатоніків.[2]

У своїхпрацяхГригорій Сковорода вчив, щоіснують три світи: один великий і два малих. Великий світ - Всесвіт - Макрокосмос, щоскладається з безлічісвітів. Другий - Мікрокосмос – маленький світчилюдина. І третій -

світсимволів - чиБіблія. Ідеї, запозичені Сковородою з Біблії, проглядаються у всіййогофілософськійсистемі.

Сковорода визнає, що "Библия есть наисовершеннеший и наимудрейший орган", "она — аптека, наполненная божьей премудростью для лечения душевного мира, не исцеленного никакими земными лекарствами". У символічномусвітіБібліїзібраніфігуривсіхнебесних, земних і підземних речей, щоведутьлюдську думку до поняттявічного.

Кожнийзцихтрьохсвітівмаєдвінатури: матеріальну - видиму - розрізнену, минаючу - іневидиму - вічну, єдину, духовну. "Эта невидимая натура или Бог, все живое пронизывает и поддерживает, везде всегда есть, был и будет." Первинною є невидима, духовна натура, видима ж натура є тількивічноютіннюБога.

Властивівсім людям пошукищастя привели Сковороду до розуміння, щодійсне блаженство людини не в погоні за минаючими благами зовнішньогосвіту, а в пізнанні себе, знаходженнібожественноїмудрості й у сріднійпраці. Самепраця до душігармонізуєвідносинилюдини з Всесвітом "Нет горшей муки, чем болеть мыслями, а болеют мысли, лишаясь врожденного дела".

ЛІТЕРАТУРА

1. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. — К.: Вид-во "Орій" при УКСП "Кобза", 1992. — 230 с. — (Спадок).

2. Григорій Савич Сковорода : до 290-річчя від дня народження : рекомендаційний список / уклад. О. А. Крамаренко ; відп. за вип. Т. В. Слабко. – Суми : Сумський державний університет. Бібліотека. Інформаційно-бібліографічний відділ. – 32 с.

УДК 052.41

ЗМАГА Анастасія Іванівна
Студентка спеціальність «Психологія»
Гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ

Усім добре відома постать Григорія Савича Сковороди (1722 -1794 рр), що народився в селі Чорнухи Полтавської області в родині незаможного селянина. Тоді навряд хтось зміг би подумати, що на цю людину чекає велике майбутнє «мандрівного філософа». Після повернення з Австрії, Угорщини, Словенії, Польщі, Італії він працював учителем у Переяславському та Харківському колегіумах. Але тривалі непорозуміння з

керівництвом змусили Григорія Савича залишити викладацьку діяльність і стати домашнім вчителем. А пізніше – мандрівним філософом, що суттєво змінило його ішлях пошуку істин буття. Чим і привернув увагу багатьох дослідників, які висловлювали досить суперечливі, навіть протилежні оцінки його життя, творчості й світогляду.

Г. Шпет називав Сковороду "псевдонародним філософом", використовуючи дану цитату: «Наш Сократ залишився без Платона».

А на думку біографа М. Ковалинського: «Філософія, оселившись у серці мислителя, давала йому найщасливіший стан, можливий для земноводного». Як говорив сам байкар: «Філософія, або любов до мудрості, скеровує усе коло діл своїх до тієї мети, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, світлість думкам, яко голові всього. Коли дух веселий, думки спокійні, серце мирне,– то й усе світле, щасливе, блаженне. Оце є філософія".

Д. Чижевський говорив, що Г. Сковорода виробив власну філософію і втілив її у своє життя. У цьому його велич і певна слабкість, бо, розчинивши філософію в життєвому чині, Сковорода не покладав занадто вже великої ваги на теоретичне оброблення, формальне усталення, систематизування своїх філософічних ідей. Через це дехто і звав його "філософом без системи", бо її у Сковороди, дійсно, немає, як і закінченої та детальної відповіді на усі питання.

Проте його вчення суцільні й монолітні, збудовані в одному стилі, просякнуті одним духом.Провідна думка – зосередження уваги на релігійній і моральній проблематиці.

Перші твори, написані в кін. 1760-х – на поч. 1770-х років, присвячені самопізнанню («Наркіс. Розмова про те: пізнай себе», «Симфония, нареченная книга Асхань, о познании самого себя»), двогранність світу, його зовнішнє і внутрішнє протиставлення.

Твори, написані в 70-х роках XVIII ст., зосереджені на рівності і нерівності, «сродності» як способу здобути внутрішній спокій («Байки Харківські», «Каблучка», «Розмова п`яти подорожніх про істинне щастя в житті», «Розмова, звана алфавіт, чи буквар світу».

Кін. 70-х – поч. 90-х – тематика двогранності Біблії та її тлумачення.Дехто вважає усі ці теми та ідеї проміжними, бо вони зустрічаються або домінують лише в згаданих творах. Так само як мотиви легкості потрібного і важкості непотрібно (1772 р.) та індивідуальне становлення й удосконалення (піднята в листах своєму другу, улюбленому учню М. Ковалинському).

Епістолярний стиль Сковороди вкотре доводить, що він був не лише філософом, а й поетом, музикантом, моралістом, не надавав одного значення лише одній грані своєї творчості. Якщо говорити про байки, то слід казати, що саме вони є досконалим прикладом поєднання філософського і літературного начал.

У збірці «Байки Харківські» розвиваються ті ж ідеї, що в діалогах і трактатах. Дві притчі Г. Сковороди («Благородний Еродій» (1787) і «Вбогий

Жайворонок» (1787)) фактично перетворились у філософські діалоги. Однак таке домінування філософських начал не надає другорядності літературному, про що свідчить популярність його пісень, які в українських кобзарських традиціях дожили до наших днів.

Філософія Григорія Савича Сковороди зводилась до основної ідеї: сутність людини – це дух, думка і серце. Шлях до ідеального суспільства пролягає через серце людини, її мораль, самовиховання, творчу працю. Його тема природної людини у творчості, як і в західноєвропейських мислителів-просвітників, є однією з провідних. Філософ осмислює сутність людини з побутового досвіду, яскравого фольклорного надбання народної мудрості. У багатьох творах чітко окреслені три аспекти тлумачення теми природи людини:

✓ пантеїстичний аспект – природність людини як злиття її з первинною природою, тобто натурою;

✓ соціально-психологічний аспект – природність людини як спрямування життєвої діяльності за її природними нахилами, за внутрішнім законом буття особистості (життя за принципом «хто ти є»);

✓ природність людини як цілеспрямованість особистості на гармонізацію відносин людина – природа і людина – людина (суспільство).

Отже,Григорій Сковорода палко відстоює рівність між людьми, право кожного, незалежно від соціального становища, на щастя і свободу (останнє як найвище досягнення людини). Його бачення шляху до ідеального суспільства – це рівність між усіма, яку вбачав у вихованні через самовиховання, на основі праці відповідного життєвого покликання. Ліквідація ненависного світу зла, користолюбства, зажерливості, наживи – суть методів вирішення соціальних проблем. Творчість «українського Сократа» створила міцні передумови для становлення нової української літератури. Ідеї митця хоч і миролюбні, але не пацифічні, адже за ними стояв той, хто пробуджував народ.

ЛІТЕРАТУРА

1. https://pidruchniki.com/1685030336348/politologiya/filosofiya_grigoriya_skovorodi .
2. http://md-eksperiment.org/etv_page.php?page_id=2679 .
3. https://www.runivers.ru/philosophy/logosphere/366422/ .

УДК165.242.1:821.161.2

КОБЗАР Юлія Олександрівна
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

КОНЦЕПЦІЯ САМОПІЗНАННЯ
У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ускладнення всіх форм людського буття є складовою частиною нашого історичного часу. Науково-технічний прогрес, комп'ютерна революція перебудовують людину, змінюють її мислення і ставлення до вічних духовних цінностей: добра, любові, свободи, справедливості, совісті, солідарності і єднанню народів.

Актуальність даного дослідження полягає у пошуку відповіді на питання про сенс життя та щастя у ньому, що неможливо дати поза процесом самопізнання.

Метою даного дослідження є аналіз ідеї самопізнання людини як шлях досягнення істинного щастя у творчій спадщині Г. С. Сковороди.

Проблема самопізнання сьогодні надзвичайно актуалізується усім ходом соціально-економічних, політичних, психологічних, антропологічних, загальнокультурних і цивілізаційних змін, які мають місце в житті сучасного соціуму.

Серед дослідників творчості Г.С. Сковороди можна назвати основних, які займалися аналізом творів мислителя та зокрема даною проблематикою: Горський В.С., Гнатенко П.І., Іваньо І.В., Калюжний А.Е., Кострюкова Л.О., Криса Б.С., Куташ І., Нічик В.М., Піч Роланд, Роменець В.А., Семчук Ю.Й., Сирцова О.М., Стратій Я.М., Ткаченко О.О., Чижевський Д. та ін.

Ідеї самопізнання Г. Сковорода відводив особливе місце у власних філософських роздумах, духовних бесідах і педагогічній практиці. Перша виступає у філософа неодмінною умовою істинного шляху пізнання. Проблема самопізнання знаходить своє відображення в його трактатах "Нарцис", "Асхань", в багатьох листах, байках і духовних співах.

Сенс життя у філософії українського філософа виявляється в самопізнанні і самовдосконаленні, в розкритті людиною самої себе. Звичайно, ця самореалізація людини припускає повернення до глибоких основ її буття. У поверненні людини до самої себе і розкривається стратегія людського життя, її внутрішній світ. Сенс буття людини, за словами самого філософа, полягає в тому, щоб бути джерелом світла і тепла, свідомості і совісті, бути перетворювачем, удосконалювачем і співучасником усього, що відбувається у світі.

Зміст людського життя мислитель вбачає у самопізнанні, якого він прагнув досягти в процесі діалогу з іншими людьми та розмов зі своїм "Я". Вислів Сократа "Пізнай самого себе" став поштовхом до його філософствування та визначив напрям до пошуків істини.

Філософ сприйняв його за поклик до пізнання взагалі, до вияснення змісту, ролі та меж людського пізнання у відповідності з божественною мудрістю.Власне тому Г.Сковороді близьким виявився Сократ, і звернення до нього в усі часи було намаганням зрозуміти себе та свій час, духовно самовизначитись. Адже духовна сутність людини проявляється через осмислення основ людського буття, а це завжди напружений діалог, де відбуваються зустрічі різних поглядів на ті чи інші явища, події. На перетині

цих діалогічних проявів виявляється справжній зміст вчення, з'ясовується його сутність.

За вченням Г.Сковороди, наближення до основ істинного знання - мета і обов'язок кожної людини, що прагне до розумного та щасливого життя. Провідником людини в ньому виступає пізнання, яке допомагає розумно вести людські справи, прийти до розуміння власного місця в суспільстві. Внаслідок цього виникає особлива атмосфера існування, що дозволяє людям реалізувати свої сутнісні сили. Отже, самопізнання у Г.Сковороди виступає інтелектуальним процесом, що веде до знання та розуміння, процесом реального наближення людини до Бога шляхом заглиблення в свою суть. У процесі самопізнання людина знаходить сенс свого буття, змінюється і вдосконалюється як сама, так і випливає на суспільні стосунки.

Філософія Г. Сковороди актуальна і сьогодні, і буде актуальна в майбутньому, бо мислитель в своєму вченні розглядав питання вічні: людина, сенс її буття, умови досягнення людського щастя. Можна стверджувати, що філософ «привідчинив» перед нами вічно недосяжну душу людини.

Аналіз поставленої проблеми довів, що самопізнання являється тим шляхом, який веде до істинного щастя всіх бажаючих. Це шлях, яким має пройти кожна особистість в процесі свого життя. Якщо людина не бажає йти саме цим шляхом, то досягти істинного щастя їй буде просто неможливо. Таке щастя доступне всім, бо природа нікого не обділила, але потрібно докласти максимум зусиль для самопізнання. Самопізнання – це початок мудрості. Можна стверджувати, що Г.С. Сковорода усією своєю істотою виконував місію філософа, і це було філософське мистецтво життя. Він належить до тих мислителів, вчення яких перебуває у повній гармонії з їх життям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діденко Л. Дуалістичний вимір людини в українській філософії XVIII сторіччя (за поглядами Г. Кописького та Г. Сковороди) // Філософська думка, 2004. - №3, С. 65-76

2. Калюжний А.Е. Філософія серця Григорія Сковороди // Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали. Київ, 1992. – С.288-311.

3. Роменець В.А. Ідея самопізнання і смислу людського життя у творчості Г.С.Сковороди // Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали. Київ, 1992. – С. 8-18

4. Сковорода Г. Пізнай в собі людину. Львів: Світ, 1995. – 525 с.

УДК 123.1:821.161

КОСТЮК Анна Олегівна,
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:

КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

СВОБОДА ОЧИМА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Уподібнюйся пальмі: чим міцніше її стискає скеля,
тим швидше і прекрасніше здіймається вона догори.

Питання свободи у сучасному житті є дуже важливим. Адже всі люди прагнуть бути максимально незалежними один від одного, впевненими у собі та у майбутньому. Крізь усю історію проходить проблема свободи, яку можна прослідкувати в національному пісенному фольклорі, історичних піснях, думах тощо. Так і великий український філософ Григорій Сковорода зумів показати важливість духовного, залишаючи місце для свободи.

Метою роботи є аналіз творчості Григорія Сковороди та пошук у ній відношення до свободи, розсуди якою саме вона має бути.

Григорій Сковорода народився в сотенному містечку Чорнухи Лубенського полку, що нині на Полтавщині (Україна), у небагатій козацькій родині. Твори Сковороди за життя друкувались сотнями екземплярів, бо тодішня цензура знайшла їх «противними Святому Писанію і образливими для чернецтва». Вихований у дусі філософічно-релігійного навчання, Сковорода повставав проти мертвої церковної схоластики та духового гноблення московського «православ'я», спираючись у своїй філософії на Біблію.

Він обстоював права людської особистості в кожній людині, а, в перекладі на конкретну політичну мову того часу, це означало сильну демократичну тенденцію, що була поєднана зі співчуттям до закріпачених селянських мас, з гострою неприязню до московських гнобителів.

Не можемо не згадати одну з найвідоміших поезій «Delibertate». Вона починається спокійним філософським міркуванням про те, що являє собою воля, яка її цінність. Поет в цих рядках вважає найбільшою радістю, яка повинна належати людині, є її свобода. Григорія Савича вразили антинародний рух 50-х рр. XVIII ст., селянські виступи і повстання. Саме після цих подій всі свої переживання автор і пиклав у цих рядках:

«Що є свобода? Добро в ній якеє?
Кажуть, неначе воно золотеє?
Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все злото,
Проти свободи воно лиш болото.»

Ще одним літературним твором де наявна тема свободи є вірш «Всякому місту – звичай і права…». Він вважається класичним зразком соціальної сатири в давній українській літературі. Г. Сковорода сатирично викриває і заперечує весь тогочасний лад як антилюдяний і аморальний; підносить розум та чисте сумління, контрастно протиставляючи їх тогочасному соціальному і побутовому злу.

«…Всякому голову крутить свій дур.
В мене ж турботи тільки одні,
Як з ясним розумом вмерти мені…»

Григорій Савич Сковорода бувлюдиною, яка всимсерцемхвилювалася про український народ («Бачачижиттяосього горе»). Він вмів бачити горе, страждання та занепад, але ніколи не дозволяв падати духом. Це була людина яка прагнула для нашого народу тільки кращого.

«Бачачижиттяосього горе,
Щокипить, не-мовЧервоне море,
Вихоромнапасті, туги, бід,
Я розслабнув, і жахнувсь, і зблід»

Підсумовуючи все, можемо з впевненістю сказати, що постать Сковороди та його погляди щодо свободи привертають до себе увагу тому, що живучи в умовах кріпаччини, будучи очевидцем соціального гніту, Сковорода постав лідером українського народу та спонукав до духовного відродження нації, пробуджуючи її до боротьби за волю.

Великий український філософ Григорій Сковорода, якого справедливо називають українським Сократом, своїм життєвим прикладом зумів показати важливість духовного на противагу нікчемності матеріального, мирського, залишаючи місце для свободи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інтернет ресурс: http://ukrclassic.com.ua/katalog/s/skovoroda-grigorij/493-grigorij-skovoroda-aforizmi
2. Горбач Н. Невідомий Григорій Сковорода. — Л. : Логос, 2002.
3. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. — 2-е вид. — К. : Майстерня Білецьких, 2008. — 256 с.

УДК 093.56

МЕЛЬЦАРІК Людмила Юріївна,
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУР

Григорів Сковорода – найвідоміша постать культурному життіУкраїни XVIII ст. На його рахунку багато відомих робіт,які були актуальними у всіх часи. Це людина,яка стоїть на рівні з багатьма відомими світовими філософами. Велика кількість письменників захоплювалися творчістю Григорія Сковороди,він надихав їх на створення нових робіт. "Багато в його світогляді є дивовижно близького мені. Я недавно іще раз його перечитав. Меніхочетьсянаписати про нього. І я цезроблю. Йогобіографія, мабуть,ще краща за його твори, але якігарнійтвори!"–писав Лев Толстойпро Григорія Сковороду.

Григорій Сковорода став першим українськимфілософом.Феномен його постаті – у дивовижномугармонійномупоєднанні тілесної і духовної краси.Він був дуже сильною людиною у власному житті сповідував виразні й тверді принципи: самопізнання і внутрішня згода з волею Бога. Окрім того, філософпостійнонаголошує, щолюдинамаєневичерпнийдуховнийпотенціал, якийлишенеобхідноспрямувати у потрібне русло, на справіБожі: пізнання і творчість.Філософіяпролягає через серцелюдини, її мораль, самовиховання, творчупрацю. Тема природноїлюдини у творчостіГригорія Сковороди, як і в західноєвропейськихмислителівпросвітників, – одна з провідних.Григорія Савича Сковороди зводилась до основноїідеї, щосутністьлюдини - це дух, думка і серце.

Мало кому відомо,що життя філософа пов'язано з частинкою Європи – Угорщиною,яка мала великий вплив на його європейський дух. Григорій Сковорода палко відстоює рівність між людьми, право кожного незалежно від соціального становища на щастя і свободу, вважаючи свободу найвищим досягненням людини.

Шлях до ідеального суспільства, де всі рівні, вбачав через самовиховання, на основі праці відповідного життєвого покликання. Йоготворчість створила міцніпередумови для становленнянової української літератури. МіжтимчомусьГригорій Сковорода бачив, щоукраїнському народу загрожувалоперетворення в аморфнуетнографічнумасу, приречену на денаціоналізацію, але не зважав, рахуючи, що все саме собою вирішується. ІдеїГригорія Сковороди хоча і миролюбні, але не пацифічні, за ними стояв той, хтопробуджував народ.Усвідомлюючисвоєпокликання й часовепризначенняпробудження духу нації, Григорій Савич Сковорода кожним словом, кожнимкроком, кожнимпомисломвиконував свою місію. Власнимжиттямвінканонізуваввисокіморальніпринципи: волелюбність, твердість духу, гідність, щирість, добролюбство, прагненнямудрості, надійність, любов до ближнього. Цимутверджувалисяморальніпідмурки нового українськогосуспільства. Творчаспадщина великого філософа стала невичерпнимджереломмудрості й життєдайноїнаснаги для українського народу на довгі віки. Вона злободенна й сьогодні. Вона актуальною буде і завтра.

ЛІТЕРАТУРА

1.ФілософіяГригорія Сковороди. – К., 1972.

2. Філософія Григорія Сковороди. [Електронний ресурс].- Режим доступу:http://pidruchniki.com/1685030336348/politologiya/filosofiya_grigoriya_skovorodi

УДК 7.034.7(4):821.161.2

МУСІЙ Антоніна Леонідівна,
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:

КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

«ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАРОКО»

Упродовж двох століть бароко в Україні обумовилорозквіт української культури. Найяскравішим його представником у філософії, літературі й освіті є ГригорійСковорода.Григорій Сковорода– найвидатніша постать у культурному житті України XVIII ст. Філософ іпоет, педагог і музикант, знавець латини, старогрецької,староєврейської, польської, німецької, російської мов, вінрозвинув комплекс ідей, актуальних для свого часу, став нелише ідейним предтечею нової української літератури, а йочільником мистецтва українського бароко.

У межах однієї культури прояви бароко помітні в усіхсферах матеріального та духовного життя суспільства відархітектури до теології. Бароко стало епохою зміни світосприйняття, а з ним іконцепції людини в митців та мислителів Європи. Поглядипредставників культури бароко на світобудову та місцелюдини в ній базувалися на переплетінні багатьох соціально-історичних факторів і на даних науки. Перед людиною бароко постала необхідністьвизначити своє місце у безмежному Всесвіті.

Г. Сковорода слідом за європейськими митцями прагнезбагнути найбільші з протиріч світобудови, про що свідчить, зокрема, тематика метафізичної поезії епохи.Центральною її темою виступає конфлікт життя і смерті,який, розкладаючись на багато аспектів,створює достатню кількість мотивів та образів. Найбільшзначними з-поміж них є вода, що тече, годинник, символіка пір року і, звичайно, притча про троянду.

Своє філософське вчення Сковорода сформував підвпливом античної і середньовічної європейської філософії(Фалес, Піфагор, Геракліт); народної творчості; вітчизняного просвітництва (Ф. Прокопович, Г. Кониський).Розвиваючи традиціїПросвітництва, молодий учений відходить від догматичного наслідування своїх учителів: тяжів до ідей Платона,який в академії був об'єктом критики. Так, Сковорода зосередився на етико-гуманістичній проблематиці: у нього напередньому плані не світ, а людина і духовне начало у ній.

Всупереч своїм учителям, які зводили небесне до земного,возвеличуючи не лише розум, а й земне життя людини, вінпідносив природу до Бога, засвідчував другорядність людської плоті і понад усе ставив у людині істинно людське –духовність, дух, зводячи до них сутність людського життя.Створивши власну філософську систему, специфічнийстиль і форму філософського мислення, філософ дійсно спромігся органічно поєднати художнє і раціонально-абстрактне світоспоглядання. Наслідуючи традиції неоплатонізму і християнськоїсимволіки церкви, німецьких містиків та українських мислителів доби Київської Русі і Просвітництва, Сковородарозглядає символи як «іпостась істини», як те, що допомагає пізнати неземне, відкриває нове бачення речей. У ньогосимволи не

маютьтвердого, усталеногозначення, апостають як певнамножинністьзначень, межіяких то суміжні,то перехрещуються, а інколи просто суперечливі.

Одним ізосновоположнихпринципівфілософськоїсистеми Сковороди є вчення про двонатурністьсвіту. Цю тезувінповторюєсотніразівіз десятками відтінків, беручи воснову антитетичнерозуміннябуття як єдностіпротилежностей. Видимийматеріальнийсвіт – целишеблідевідображення невидимого світу, який є реальним. Принцип двонатурностісвіту Г. Сковороди органічнопов'язаний з йоговченнямпро три світи: великий (Всесвіт); малий, (Людина); світсимволів, абоБіблія.Вчення про малийсвіт– основа йогофілософськоїсистеми. Сутність малого світу – людини (як і великого) –Сковорода розкриває, виходячи з концепціїдвонатурностісвіту. У людині, як і в усьомуіснуючому, є видиме і невидиме, тілесне і духовне, тлінне і вічне, зовнішнє і внутрішнє.

Барокові ознаки творчості Сковороди:основоположний символізм; авторська картина світу (існування трьох світів –макрокосму, мікрокосму і світу символів;духовний світ особистості – арена одвічної боротьбидобра і зла;вагання між життєлюбством та аскетизмом;кордоцентризм.

У духовному самопізнанні Сковорода вбачав ключ дорозкриття таємниць буття світу і самої людини. Процессамопізнання, спрямований на осягнення невидимої натури в людині, він розглядав як Богопізнання. Допомагає людині пізнати в собі Бога Біблія,або третій світ – світ символів, як самостійна реальність.Письменник вірить у можливість подолання суперечностей, закладених у гріховній природі людини. Г. Сковородарозмежовує життєві цінності на натуральні, породженіпотребами тіла, й вищі, що задовольняють високі моральні прагненння. У своїйтворчостіфілософзвертає на себе увагурозмахзадумів, широчіньобраних тем, наполегливіспробизмалюватисвітцілком, з’ясуватийогоустрій.

Таким чином, на тематику й особливо на стилістикуєвропейського літературного бароко загалом і українськогозокрема впливало прагнення не лише протилежності багатьох елементів світу, але й їх єдності.Всяфілософська система Сковороди у своємувнутрішнійсутності пронизана антитезами видимого і невидимого світів, щопостають у найрізноманітніших ракурсах.Митецьпереконував, щокожналюдинаспроможнадосягтищастяморальніпрагнення.Пройшовши складний шлях боротьби із зовнішнім«світом», який, попри всі зусилля, так і «не впіймав» його,Сковорода дійшов висновку, що «коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне – то й усе світле, щасливе, бажане. Оце є філософія».

Отже, наведенікороткі аргументи дають нам підстави стверджувати про типологічну спільність творчостіГ. Сковороди та європейського бароко.

ЛІТЕРАТУРА

1. Градовський А.В. Українська палітра на європейському тлі:формування у майбутніх учителів-словесників навичок

компаративногоаналізухудожньоготвору / А.В. Градовський. – Черкаси: ППЧабаненко Ю.А., 2011. – 220 с.

2. Сковорода Григорій. Повне зібрання творів: У 2-х т. – К., 1973.– Т. 1. – С. 0-90.] – Режим доступу: http://litopys.org.ua/skovoroda/skov103.htm.

УДК 37.013.73(092)

ТИТОЦЬКАОльга
Студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
КОСТЮК Дмитро Андрійович
Кандидат педагогічних наук, доцент

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА – ФІЛОСОФ І ПЕДАГОГ

Дослідження творчості «Українського Сократа» неможливе без глибокого пізнання його філософії і моральних принципів.

Новаторство просвітителя гуманіста і його життєві принципи стали скарбом не тільки української національної а й світової культури. Його життєвий шлях і творчість цікавила багатьох науковців, зокрема: І.В. Козубовську М.Д. Ярмаченко, Н.П. Калениченко М.Г. Стельмахович, Д.Г Дзеверіна та багатьох інших.

Народившись в сім'ї малоземельного козака зЧорнух, що на Полтавщині Григорій зміг не тільки виїхати з рідного села і успішно Закінчити Києво-Могилянську академію а й стати людиною з великої літери літературна спадщина котрого є змістовною і пізнавальною навіть в наш час.

Основною метою його життя стало дослідження людини і проблем її буття. Тому в цьому контексті найважливішою з усіх наук для Сковороди постала наука про людину й щастя.

Думки щодо даної проблематики містили тільки релігійно-філософський характер і були пов'язані із зверненнями до християнської традиції та Бога, спиралися на основні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру смерть тощо. Філософ прагне знайти відповідь на питання, які бентежать не тільки його, а й цілий світ: ким є людина, яка основна мета її існування, які існують грані людської діяльності. Ця позиція допомогла йому здобути не тільки авторитет проповідника а й мудрого «мужа», який прагне навчити як власним прикладом так і мудрим словом.

На його думку потрібно почати філософське освоєння світу з простого: пізнати віру та любов у всій їхній повноті. Першим етапом на шляху до цього є поділ світу на двоє – на істинне й гріховне, тому Сковорода показує переваги Вічності, Бога. Він вважає, що тільки духовна людина може піднятись до найвищих вершин, його мета донести той факт, що « там, де кінчаються межі розуму, починається віра».

Підтекстова філософія Григорія Савовича є важкою для сприйняття, але є дуже змістовною: любов та віра повинні нести у собі глибокий зміст, живити душу наповнюючи її творчою енергією та підштовхувати на шлях дійсного щастя.

"Скрізь любов та віру людина пізнає себе" – твердить мислитель. Його принцип "Пізнай себе" як поклик, що повинен наштовхнути до пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові. Але й цього мислителю мало, він прагне розглянути віру та любов не тільки як підґрунтя душі, а як органічний прояв духовності людини. В свою чергу сум, туга, нудьга, страх роблять душу уразливою, позбавляють тіло здоров'я. На думку Сковороди запорукою здорової душі може бути тільки її радість чи кураж.

У своїх філософствуваннях «про щастя»Григорій Савович виділявще один важливий аспект. На його думку –щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях чи сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Його мета донести до ближнього те, що здібності дає людині Бог і що царство Боже всередині кожного. Коли ми прислухаємось довнутрішнього голосу то повинні обрати собі заняття не шкідливе для оточуючих, а таке, яке приносить внутрішнє задоволення і душевний спокій.

Отже, щасливе життя в руках самої людини і воно досяжне для всіх. Не обов'язково осягнути складну філософську матерію для того, щоб пізнати його чи прилучитися до кола «вибраних». Щастя є простим як і за змістом так і за формою.

Важливим у процесі пошуку та знаходженні істини є той факт, що людині потрібно зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу, а це перетворення, в свою чергу, дасть змогу знайти істинне власне буття. Длярозуміння поняття «людського життя» за Сковородою потрібно усвідомлювати те, що для нього людина – це маленький світ зі своїми порядками тапринципами існування. Він вважав, що кожного з нас від всього іншого, що живе у світі відрізняє вільна воля та моральність в обранні життєвого шляху.

Людина, в свою чергу, за критеріями мислителя поділяється на дві частини: внутрішню та зовнішню. Характерним для зовнішньої людини є форма її існування – земне буття. Саме це земне буття і є головним іспитом на її життєвому шляху в пізнанні істини. На його думку зовнішня людина та її буття заслоняє невидимий світ, а саме, внутрішню людину. Люди віддають перевагу видимому над невидимим, що робить їх сліпими.

Лише тоді коли буде подолана рабська свідомість, стверджує Сковорода людина перетвориться: стане чистішою, кращою, а це чудова можливість змінити своє власне земне життя відповідно до духовного.

Отже, на думку Григорія Савовича тільки любов та віра дають нам змогу вийти за межі свого тлінного звичайного "Я". Ці Категорії несуть глибокий пізнавальний зміст, живлять душу людини чим наповнюють її творчою енергією, підштовхують її на шлях дійсного земного такого потрібного всім щастя. "Скрізь любов та віру людина пізнає себе", – твердить

Сковорода і це прекрасний приклад існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, порядності тощо. Його філософія – це є своєрідний пошук та визначення людиною свого місця, заклик до гуманізму і "сродної" людській природі дії.

ЛІТЕРАТУРА

1.Сковорода Григорій: образ мислителя / Упоряд. В. М. Нічик та ін. К., 1997.

2.Сковорода Г. С. ВдячнийЄродій // Пізнай в собілюдину / Пер. М. Кашуба, пер. поезії В. Войтович. Львів, 1995. С. 431–449.

3. Левківський М. В. Життя та діяльність Г. С. Сковороди // Історіяпедагогіки. Житомир, 1999. С. 162–168.

4. Сковорода Г. Наркіс. Розмова про те: пізнай себе // Твори: У 2 т. / Пер. М. Кашуби, В. Шевчука. К., 1994. Т. 1. С. 150–195.

УДК 1:159.955.1(092)

МАЗУР В.Ю.,
студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

«ПІЗНАЙ СЕБЕ», ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ У ФІЛОСОФІЇ Г.СКОВОРОДИ

Величезний потенціал внутрішніх ресурсів закладений у кожному з нас, а вже статусу, «Я-для інших» ми набуваємо надалі. Зазвичай, те, що безпосередньо належить людині і було у неї від самого початку, складніше змінити, вплинути на нього, аніж на те, що приходить із часом. У структурі ж особистості домінує парадоксальна перевага набутої, привласненої сутності, під псевдо «окультуренням», поширенням більшої частки освітніх програм криється нав’язування суспільству єдиної ідеї саморозвитку, домінування ж внутрішньої сутності, самості є гарантом успіху та реалізації потенціалів людини.

Кожен сам для себе окреслює траєкторію руху і помилковою є думка, що нав’язує вирішальну роль оточення. У наших силах сформувати самих себе залежно від власних бажань та талантів.

Людина Творцем була визначена істотою, покликаною піклуватися про себе, використовуючи для цього усі наявні у природі блага та власний інтелект, і це було названо «культурою себе». Але важливо провести межу між повним і абсолютнимнігілізмом – егоїзмом, маргіналізмом, і відокремленим необхідним для повноцінного саморозвитку простором. Адже

зв'язок із суспільством важливий і нехтувати ним ні в якому разі не можна, проте все потребує зваженості і витримки у необхідних межах.

Процеси особистісного зростання та самореалізації безпосередньо пов’язані і є критерієм повноти реалізації людини, становленням її саме тою, ким вона має стати. Перший є початковим етапом по відношенню до другого. Вона здійснюються, аби забезпечити першоосновну мету людини бути.

Отже, аби здійснити особистісне зростання, необхідно віднайти рівновагу між складовими власної особистості, відрегулювати той баланс, що дасть змогу рухатися вперед перешкод. Для цього треба не боятися, що дасть змогу рухатися вперед без перешкод. Для цього треба не боятися пізнати себе, внутрішню дійсність, бути сповненим планів, надій, сподівань. Але одночасно, важливо цілком і повністю усвідомлювати відповідальність за свій шлях. «Треба, щоб людина зрозуміла, що вона – творець і господар світу, що на ній відповідальність за всі нещастя землі і що їй належить слава за все добре, що є в її житті» (Антуан де Сент-Екзюпері).

Самореалізація окреслює головну мету, ідеали розвитку особи, максимальне її самовираження, самовияв, демонстрацію самості відносно інших із врахуванням своїх потенціалів, і «надможливостей», на відкриття яких спрямовується дитинство. Кожна людина у процесі свого саморуху, самозростання, так чи інак прагне виокремитися, чітко зазначити саме свою позицію над іншими. Прояви самореалізації найрізноманітніші, це може бути прагнення займатися улюбленою справою і в результаті досягти свого.

Як на мене, то самореалізація – це поєднання задоволення самовідкриття та глибокого гуманізму. Синонімом даного терміну є самоактуалізація – актуалізація самого себе, поширення власної персони. Але кінцевим результатом і особистісного зростання, і самореалізації повинно бути щастя, що задоволення, відчуття виконаного обов’язку, перш за все – перед собою, адже:

Те, чого прагнеш, з тобою.
Воно, друже, - всередині тебе,
Якщо задоволений долею, будеш спокійний.
Не той щасливий, хто бажає кращого,
А той, хто задоволений тим, чим володіє.
(«Дізнайся, що називаю щасливим життям»)
Г. Сковорода

Немає меж для розвитку, прагнення до досконалості, не повинно й існувати жодних обмежень, ані вікових, ані міжрасових або гендерних. Рух вперед, самопізнання, самовдосконалення, бажання стати незалежним – шлях до нового рівня життя, того, що зробить людей ближчим до вищого, піднесеного. Зазначені процеси синтезуються життєвим досвідом.

Г. Сковорода наголошував, що життєвий досвід є виявом загального поняття досвіду, із яким пов’язується емпіричне відображення світу людиною, стати сприйняття довкілля, відчуття і переживання, але він переростає межі досвіду повсякденного. Спираючись на свій життєвий досвід, особистість отримує можливість більш-менш успішно займатися

вадами діяльності, що прямо і безпосередньо не пов'язуються із досвідом повсякденним.

Повсякденний досвід, переконаний Г. Сковорода, – проминальні знання, прагнення, очікування, переважання стереотипного, посереднього, загальновизнаного у відношеннях до інших людей, суспільства. Це усе те, що унормовує розмаїття стосунків, робить їх більш-менш надійними, очікуваними, прийнятними.

Життєвий досвід – форма утвердження, розвитку самобутності індивідуальності, а отже, і її можливостей у соціокультурних процесах, які, з одного боку, є необхідною передумовою виявів розмаїття життєдіяльності, але, з іншого, кожна особистість повинна зберігати, поглиблювати свою автентичність, що і забезпечує його унікальну роль у процесах самоздійснення особистості.

Людиностверджувальними якостями визначені можливості самоздійснення індивідуальної особистості у «просторі» життєвого досвіду особливо актуалізуються в умовах постсучасності, розвитку масового суспільства.

Крім того, важливо враховувати відкритість, незавершеність життєвого досвіду – до останньої миті людське життя демонструє можливості його розширення та поглиблення, як вияви самоздійснення особистості. Він спрямований на те, аби, трансформувати як позитивні, так і негативні впливи соціуму на індивідуальність, бо, зрештою, за будь-яких соціокультурних обставин він залишається «на боці» людини.

Особливо актуально це за сучасних кризових явищ, що охопили усі сфери суспільного буття. Життєвий досвід постає у ролі останнього прихистку виживання людини, коли суспільство подібного прихистку жодним чином не гарантує.

УДК 128:124.4(092)

СОКОЛОВА О.М.,
аспірантка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

ЄДНІСТЬ ЖИТТЯ І ФІЛОСОФСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ: ДО ДЖЕРЕЛ ДОВІРИ

Як чинник міжлюдських взаємин, відношення людини до суспільства та умови суспільної стабільності і перспективності, довіра традиційно привертала увагу українських і зарубіжних філософів, релігійних мислителів та громадсько-політичних діячів.Нинішні процеси суспільного розвитку, особливості й потреби людського життєздійснення за переважаючої ролі індивідуалістичних принципів та послаблення згуртовуючих людські

спільноти орієнтирів позначені девальвацією довіри до людини. Але ж це, на наше переконання, може й повинно розглядатися як беззаперечне свідчення поглиблення суспільної кризи, про деструктивні тенденції в духовно-культурній сфері.

До проблем довірливого відношення між людьми, людини до суспільства Г. Сковорода неодноразово привертав увагу у своїх діалогах, трактатах і листуванні. Так, у листі до Я. Правицького від 6 березня 1786 року він, зокрема, наголошуючи на життєвості для людини "здорового серця", писав: "Ось Павло визначає здоров'я серця: "Завжди радійте! Безперестанку моліться! Подяку складайте!" Коли таке серце є, тоді ти не старий є чоловік і не гроб повалений, але цілий, нетлінний і новий"[2, с. 323]. Людину при цьомупредставляють визначальні екзистенційні якості. Як "ціла", "нетлінна" й "нова" людина об'єктивно лише і може бути довірливою, бо вона "не загубила сама себе. Тобто думок своїх і серця свого"[2, с. 323], які, на переконання Г. Сковороди, у першу чергу є вагомими для людини. При цьому вкрай важливо збагнути вимогу постійного наближення до свого істотно людського, до того, що підносить над приземленим та, отже, може бути джерелом постійної радості. Але що потребує від кожного власних вольових зусиль, аби, здійснивши відповідний вибір, упевнено "розлучитися із тим, що завжди мучить і палить"[2, с. 323], із недостойними проявами її обмежених лише матеріальних потреб. Так, за виразом його біографа М. Ковалинського сам "Сковорода почав відчувати смак у свободі від суєти й життєвих пристрастей в убогому, але безпечальному стані, в самотності, але без дисгармонії з самим собою. Лжемудруюче самолюбство, ця прикрашена дочка зовнішнього розуму, не могло звабити його серця"[1, с. 387]. Йдеться, отже, не стільки про відсутність проявів егоїзму, скільки про перевертання духовних цінностей як засадничих смисложиттєвих орієнтацій. "Величну властивість мислячого буття – волю він заглибив з усіма її міркуваннями і бажаннями у свою нікчемність і кинув себе на волю творця, повністю піддавшись життю й любові Божій, щоб промисел його (Бога) розпоряжався ним як своїм знаряддям, куди хоче і як хоче"[1, с. 387].Вільна воля, що проявлялась здійсненням вибору його життєвого шляху демонструвала його особистісну впевненість у доконечності"розлучення" із загрозами для особистісного життєздійснення. Бо, запитує Г. Сковорода, "чи в цьому гірке і завжди текуче вічних мук джерело? Чи не це є справжня загибель?"[2, с. 323]. Не докладення ж відповідних зусиль по шляху самопіднесення – збереження своєї цілісності та утвердження себе як нової людини є і може бути у дійсності лише процесом саморуйнації, деградацією внутрішнього сердечного життя. Життя Г. Сковороди – це яскрава й переконлива демонстрація можливостей людиностверджувальної, особистісно-творчої спрямованості зусиль внутрішньої душевної праці, як способу все вагомішого розширення та зміцнення внутрішнього неповторного притаманного кожній індивідуальності світу за рахунок світу зовнішнього. Безперечно, що внутрішньо збагачена, вільна від свавільних спонукань та прийняття рішень і, отже, в цілому – людина свобідна, демонструє такі

особистісні якості як гідність, відповідальність та упевненість в собі.Упевненість в собі – одна з найважливіших людських якостей, вона є результатом поступового психологічного розвитку і, зокрема, означає зниження потреби сумнівів. Тому, впевненість у собі тісно пов'язана із такою життєво важливою вольовою рисою, як самовладання, коли не самі по собі настрої чи передчуття "курують" людиною. А вона сама, відповідно до раціонально визначених норм, вимог, зрештою, - і духовно-світоглядних цінностей, інтелектуальної розвиненості узгоджує свої переживання із життєвими обставинами, що, зокрема, послужило предметом відображення вже у "Саду божественних пісень" Г. Сковороди.

На наш погляд, особливу роль у процесах подолання невпевненості і, натомість, у формування упевненості, виконує розумове виховання, збагачення інтелектуальних здібностей, розвиток якості розуму людини, на чому постійно наголошував г. Сковорода, зокрема, у листах до М. Ковалинського.

Отже, в основі високого пошанування особистості Г. Сковороди, гідного поцінування його художньої, філософської творчості та педагогічної діяльності були і його морально-етичні якості, і обстоювані ним глибоко демократичні, гуманістичні ідеї, що послужили лейтмотивом його релігійно-філософських пошуків, беззастережне дотримання ним в житті й творчості принципу свободи та піднесено-сокровенне відношення до свого народу і Батьківщини. Постійно перебуваючи у спільних із простими людьми життєвих обставинах, великий український мислитель володів досконалими знаннями умов, провідних на той час суспільно-політичних та духовно-культурних процесів і тенденцій, отримавши у Київській академії блискучу освіту і поглибивши та примноживши її завдяки закордонним подорожам.

1. Ковалинський М. Життя Г. Сковороди // Сковорода Г. Твори у 2 – х Т. – Т2 – К.: "Обереги", 1994 – с. 381 – 390
2. Сковорода Г. – До Я. Правицького від 6 березня 1786 р. // Сковорода Г. Твори у 2 – х Т. – Т2 – К.: "Обереги", 1994 – с. 323.

УДК 37:165.742

МАРУХАЧ М.П.,
студентка
Національний університету біоресурсів
і природокористування України
ЯКУШКО К.Г.,
Старший викладач
Національний університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ КЛИМЕНТА АЛЕКСАНДРІЙСЬКОГО І ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Серед улюблених авторів Григорія Сковороди, твори яких він рекомендував також своїм учням, зокрема, були, за свідченням М. Ковалинського, Плутарх, Філан Юдейський, Ціцерон, Горацій, Лукіан, Оріген, Максим Сповідник, Климент Александрійський та ін.

Скажімо, у праці середньовічного християнського теолога Климента Александрійського "Педагог" наголошується, що ідеї людської дії спрямовуються "зцілюючимлогусом", який вивільнює від рабства людських звичаїв, від язичницького марновірства, а відтак – і від страху перед майбутнім. Значення цього впливу у тому, що воно покликане сприяти зміцненню внутрішньої незалежності та гідності людини, ширшим можливостям її самоздійснення.

Зокрема, у попередніх заувагах до "Педагога", відповідаючи на питання – чого обіцяє навчити Педагог, Климентій Александрійський наголошує на визначальній ролі співчутливого, гуманного ставлення до слухачів, на неприпустимості методів присилування у навчанні, на тому, що освіта й виховання головним чином повинні мати "умовляючий характер" – розповідями, притчами, переконаннями слухачів , демонстраціями життєзначущості Святого Письма запрошувати слухачів до вищих істин і в такий спосіб формувати "істинну людину". Адже, по суті, "умовляючий" характер має все християнське вчення, воно пробуджує в душі природжене її пристрастне бажання жити істинним життям. Якщо цей логос є водночас і зцілюючим, і законоухвалюючим, то й перше, й друге є його завданнями… Для зручності ми будемо називати його одним словом "Педагог". Галузь педагога – практика, а не теорія і не навчання, а постійне удосконалення - ось його мета. Життя мудреця, вченого він прагне зобразити перед нами, до певної міри логос є, безперечно, й вчителем, але це не може бути його головною метою.

Бо ж, якщо у чоловіків та жінок " Бог один і той же, то вони обоє мають того ж самого педагога " - свого Бога.

Як відомо, ідеї етнопедагогіки були наскрізними для педагогічної діяльності Григорія Сковороди. Представленні в системі сучасної освіти і виховання в педагогічні розмисли та принципи українського мислення і понині постають як позначені високою людяністю, гуманізмом, оптимізмом та демократизмом – традиційно притаманними вітчизняній ментальності рисами.

Відтак, у світлі цих ідей вимальовується образ індивідуальної особистості, життєздійснення якої є осмисленим і відповідальним , яка усвідомлює свою причетність до спільноти, для якої визначальним є переживання почуття гідності людини, котра посідає відповідне місце у " милосердній природі ". Коли, закономірно, і навчально-виховна діяльність

розглядається як розвиток, удосконалення, підсилення індивідуальності як духовно-моральне вирощування природних обдарувань та схильностей.

Тому, погляди Г. Сковороди відзначені антропологізмом, за яким людина – центр світу, а першочерговим постає завдання внутрішнього збагачення людини : бо ж при цьому чітко розмежовуються людина емпірична та людина умоспоглядальна . Остання і є предметом філософських пошуків Григорія Сковороди, трансформованих у його педагогічних принципах, які , своєю чергою, істотно пов'язані з етнопедагогікою.

Але, як на наш погляд, гармонійне поєднання зазначених аспектів діяльності й світогляду Г. Сковороди було уможливлене завдяки тому, що український мислитель першим у новітній філософії, як уважають сучасні дослідники, змістовно висвітлював проблему людської цілісності. Він визначає, обгрунтовує умови, шляхи і засоби гармонійного поєднання чуттєвості, волі й розуму – як утвердження людської особистості. Духовність людини Г. Сковороди відзначена визначально-пріоритетним прагненням до утвердження своєї "сродності". Принцип природовідповідності є глибоко переосмисленим та сприйнятим у його важливіших життєспрямуваннях орієнтир на повноту людини, людську цілісність, витворений багатостолітньою національною культурою і педагогікою.

При цьому мислитель постійно відмежовується від праці "несродної" як, у кінцевому рахунку, спрямованої на пригнічення, нівелювання особистісних якостей індивідуальності. "Несродний труд", за Г. Сковородою набагато трудоємніший порівняно з працею "сродною", більше того – "легкою і приємною".

На підвищену педагогічну увагу заслуговує також намагання українського мислителя екстраполювати "стан щастя" , як життєвого вдоволення та переживання стану блаженства на всю природу. Це – стан, що на його переконання , може бути спільним для усього живого сущого, що, отже, може й поєднувати суще як таке. Тому природа ним мислиться як " милосердна ", бо ж вона "дбайливим своїм помислом виготовила все те, без чого не може здійснитися щастя" – і людини, і кожної найдрібнішої живої істоти.

Стосовно ж людини, треба враховувати, що реальний стан її щастя, і її уявлення про щастя, можуть різнитися, більше того – перші можуть суперечити другому. Особливому осуду філософ піддає "загальні", тобто "світські" уявлення про щастя, коли останнє найчастіше пов'язують із матеріальними статками. Але ж як раз гроші людину призводять до пороків, між тим, "щастя нещасливим не робить". Тому, якби щасливій людині потрібне було багатство, то "Боже милосердя і обсипало б її багатством", наголошує український мислитель.

Лейтмотиви міркувань К. Александрійського, досить відчутні у морально-філософських роздумах Г. Сковороди, сприяючи поглибленню самопізнання та самоутвердження людини як гідної та вільної особистості також за сучасних надскладних умов.

УДК 1:82(092)

ЗАКАТЕЙ Ю.І., ЦЕБЕНКО В.В.,
студентки гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

‹‹EXCERPTAPHILOLOGIGA››ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНИЙ ЗАСІБ

Григорій Сковорода – засновник вітчизняної класичної філософії, поет, музикант, просвітитель і педагог, зокрема, у своїй педагогічній діяльності дотримувався принципів високої моральності, любові до своєї батьківщини, гуманізму і демократизму. Наскрізно ж визначальним для його педагогічної діяльності, був принцип природного виховання, практична реалізація якого, переконаний мислитель, сприятиме вихованню життєво важливих людських якостей – працелюбства, відповідальності та самостійності, взаємоповажливого відношення у спілкуванні між людьми, в цілому – збагачення людської мудрості. Так, наголошував він, ‹‹немає святішого над це слово: слідувати за природою, нести чин, знайти у бездіяльності насолоду означає те ж робити з Богом, робити справу з насолодою означає ту ж гідність у силі; сила в природі, природа в Бозі, як дуб у зерні перебуває навіки››.

Вихованню та освіті, отже, належить істотна роль у формуванні людини моральної, здатної на засадах самопізнання, тобто зрозуміння своїх природних здібностей та схильностей, самостверджуватись у світі.

В арсеналі педагогічної творчості Г.С.Сковороди представлені найрізноманітніші форми, засоби і прийоми, серед яких і так звані ‹‹філологічні виписки››, що вперше були оприлюднені відомим українським істориком Д.І.Багалієм у 1894 році. Мислитель наголошує на особливій ролі літератури в освітніх процесах.‹‹Література корисна для теології і для інших занять. Чим більше успіхів досягнеш у вивченні літератури, тим кращі успіхи будеш потім здобувати в теології чи в іншій науці››[1, с. 425]. Але підвищений навчальний інтерес представляють твори, збережені часом, найвідоміших авторів. Як відомо, сам мислитель володів глибокими знаннями в галузі давньогрецької та середньовічної філософії і літератури, зокрема, здійснював переклади творів Ціцерона і Плутарха.

Г. Сковорода наголошував на деяких методичних порадах. Так, на його думку, ‹‹слід також додержуватись порядку і вибору, варто читати не так багато щодо кількості, як багато щодо якості››[1, с. 425]. Адже на передні позиції при цьому виходять навики та уміння, які також поглиблюються та зміцнюються завдяки систематичному ознайомленню з літературою,послідовному засвоєнню прочитаного матеріалу, умінню його виваженого осмислення та переосмислення. Бо у протилежному випадку

зміст прочитаного засвоюватиметься лише частково.Тому чи не найважливішою вимогою до читача є не пасивне, індиферентне, незацікавлене ставлення до змісту літератури, але вироблення та постійне дотримання власної, активної інтелектуальної і зацікавленої позиції, а саме: по-перше, необхідно‹‹брати від авторів те, що тобі потрібно››і, по-друге, на кожному етапі проявляти якраз у цьому ракурсі ‹‹стараність і пильність››[1,с. 425].

На підвищену увагу заслуговує і вибір літератури. Вибір книг повинен визначатись, у першу чергу, потребами внутрішнього збагачення, морально-етичного виховання і самовиховання. Тому, скажімо, серед давньоримських авторів, вважає Г.С.Сковорода, на підвищену увагу і заслуговують твори Ціцерона, зокрема діалоги про дружбу, старість і обов'язки, а також книги Вергілія, Горація і Овідія.

Крім того, ретельне і відповідальне опрацювання тексту має супроводжуватися конспектуванням, щодо цього також висловлюються поради. Так, зазначається:‹‹Все, що гідне бути відзначне, повинне знайти собі місце у виписках, які називаються короткі виписки, замітки і виписки історичні››.Наприклад, до коротких виписок належить те, що не має характеру історії, не виписується докладно, а відзначається лише автор, книга, розділ. У ‹‹замітках››же повинно виписуватись все, що належить до історії, однак занотовується це трохи докладніше. Іншим словом, завдяки ‹‹заміткам›› поглиблюється та розширюється уявлення стосовно предмета дослідження і, отже, використання цього матеріалуможе надалі повторюватись, завдяки чому зміцнюється позиція дослідника, зміцнюються дослідницькі навики та уміння.‹‹Замітки››також включають ‹‹звичаї старих часів, епітафії, цікаві описи, афоризми або вислови, які пояснюють детальніше рідкісні ресі, гідні подиву, нові, дивні››[1, с.426].

Особливо ж ретельно необхідно ставитися до ‹‹історичних виписок››, до яких ‹‹відноситься все, що стосується історії священної, світської, давної, нової, латинської, грецької, варварів››[1, с. 427].

Безперечно, на наш погляд практичне використання методико-методологічних порад українського мислителя Г. Сковороди мають істотне значення і подосі, зокрема, в царині формування культури науково-дослідницького мислення молодих науковців.

1. Сковорода Г. ExerhtaPhilologica // Сковорода Г. Повне зібрання творів: У2+Т. – 2. – К., 1973. – с. 422 - 425

УДК 37.01

БАМБУРА Алла Ігорівна
студентка 2-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, асистент

СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АТМОСФЕРИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Вивчення творчої спадщини філософа і вчителя Г. Сковороди – це актуальна проблема. Завдяки такому аналізу ми можемо ознайомитися з витоками української педагогічної майстерності, яка засновувалася на традиціях народної педагогіки. Григорій Сковорода був оригінальним мислителем, добре розумівся на працях філософів різних часів. Надзвичайно важливим і цікавим у його спадщині є педагогічний процес. Педагогічний процес ставить за мету навчання і виховання, їх структуру, освітню проблематику.

Мета Григорія Сковороди – просвітити народ, ознайомити і відкрити очі на проблеми, які оточували, піднести національну свідомість. Займався він просвітницькою діяльність через безмежну любов до свого народу, до світу, до всього українського. Його не зупиняли ніякі труднощі. Зовсім не даремно на його надмогильному пам'ятнику такі слова: «Світ ловив мене, але не спіймав». Творча спадщина Сковороди тісно поєднана з українською народною педагогікою, вона займала провідне місце у ідейному зростанні. Саме з педагогікою проходило життя цього мислителя, найбільше його вражала мудрість народу, а саме: педагогічна мудрість, яка відіграла неабияку роль у формуванні світогляду, певного стереотипу, ідеалу Сковороди.

Українська етнопедагогіка поповнилася його працями та висловами. З цього слідує, що Григорій Сковорода був людиною неабиякого розуму, володів знаннями про педагогіку, а ще свої вчення він пов’язував з народом, тобто аргументовано підходив до своїх праць і посилався на здоровий глузд свого народу. Не можна не згадати працю Д. Багалія «Український мандрований філософ Григорій Сковорода» (К., 1992, с. 472), яка переконує у тому, що виховна мудрість була застосована у народному середовищі, де почалося чітке усвідомлення знань, засобів виховання, покращення Виховну мудрість та правильні підходи до навчання він черпав із свого середовища, де чітко сприймав думку кожної людини, проводив ретельний аналіз, хотів зрозуміти та усвідомити бачення свого народу та його підходи до виховання. Коли він збирав весь потрібний матеріал, а потім його переосмислював, то головним для нього було повернути все народові у новому вигляді, завдячуючи глибокому осмисленню. Саме копітка праця Сковороди зробила крок на шляху науково-теоретичного осмислення педагогіки і її належності до невичерпних, вічних першоджерел педагогічної науки. Навчально-виховні засоби цікавили його, тому він прагнув покращення серед молоді рідної мови, українського фольклору. У нього було власне бачення виховання дітей та збагачення їх внутрішнього світу через традиції, народне мистецтво, ігри, ремесла. Він цілком заслужено вважається педагогом народним. Пояснюється це тим, що він прагнув навчити народ, привити любов до

прекрасного, а паралельно і сам черпав знання і натхнення у них. Коли ми досліджуємо педагогічну теорію Сковороди, то помічаємо справжній український дух, ідеали, певні здобутки навчально-виховної мудрості, які є компонентами українознавства. Народ міг формувати своє «Я» на основі пізнання і розуміння світу. Також Григорій Сковорода виражав свою неприхильність до верхівки суспільства, яка не бажала творчого процвітання свого народу. Нехтування своїм, національним йому уявляється диким. Він стояв на позиціях європеїзму, усі його педагогічні ідеї підкріплювалися наукою, тому він не розумів ігнорування верхівкою свого народу.

Європеїзм вважає людину найвищою цінністю суспільства. У його педагогічних поглядах наявний гуманізм, демократизм, висока моральність, любов до батьківщини і народу. Сковорода наголошував на здібностях людини, які повинен розвивати педагог.

Високо цінуючи працю вчителя, Григорій Сковорода мав чіткі вимоги до нього, а саме: бути прикладом для іншим, старанно виконувати свою роботу, бути добре підготовленим і не боятися долати тернистий педагогічний шлях. Педагогічні погляди Г. Сковороди пов'язані з його етичними і соціальними поглядами. Головним для нього, як і в часи античності, був гуманізм. Вважав, що головна мета виховання – це формування мислячої людини, яка не боїться висловити свою думку і знає її міць та силу. Сковорода завжди наголошував на природних здібностях людини та високо цінував тих людей, які завжди тренувалися, розвивали свої сильні сторони. Він вважав, що виховання повинно починатись ще до народження дитини, тому мав певні вказівки для батьків, наголошував на навчанні не лише словом, а й ділом, поведінкою та працьовитістю. Мислитель не забував проповідувати нащадкам «сродну працю» . Люди, які усвідомлюють себе у суспільстві і знайшли своє місце у ньому можуть будувати щасливе подальше життя, де провідна роль належить освіті, яка сприяє вдосконаленню і самопізнанню.

Якщо брати до уваги атмосферу сучасного педагогічного процесу, то ми розуміємо його як взаємодію педагога і дитини та правильний підхід до навчання. Зміст можна визначити концептуальними засадами освітньо-виховної системи. Суть педагогічного процесу має конкретні критерії. Це єдність навчання, виховання і розвитку. Виділять такі функції:

— навчальна;

— виховна;

Головним завданням виховання на сучасному етапі педагогічного процесу є розвиток особистості, яка навчається як у навчальних закладах, так і в межах своєї родини. Виховання – це процес цілеспрямований, його мета – це привити в дитини цікавість до навчання та забезпечити постійне покращення та удосконалення. та намагатися їх розуміти, шукати з ними спільну мову.

Все виховання починається в сім'ї, а згодом передається у руки учителя, який має допомогти сформувати обдаровану, виховану, цілеспрямовану людину. Педагогіка наголошує, що виховання дитини

починається з першої казки. Саме з цього часу і розпочинається формування світогляду. Також виховання має спиратися на досягнення науки. Усі ці питання неодноразово згадувалися у творах Григорія Сковороди.

Тільки прикладаючи зусиль можна досягти успіху. Матеріальне та духовне місце перебування при цьому є дуже важливим. На сучасному етапі реформування вищої освіти відбуваються певні зміни, де вимагаються моральні якості фахівця, його спроможність до розвитку, вміння вирішувати конфліктні ситуації, уміння та навички. Управління процесом навчання – це важка праця, яка створює нові підходи до організації навчального процесу, нова позиція вчителя, вироблення мотивації для особистості та заохочення. Позитивний результат буде наявний тоді, коли буде тісний зв'язок між педагогом і учнем, де кожен з них усвідомлюватиме свою роль та завдання.

Отже, на основі філософських рефлексій Сковороди та розвитку сучасного педагогічного процесу, можемо підсумувати і зробити певні висновки. Г. Сковорода наголошує, що навчання паралельно з вихованням, вірою, наукою, теорією, досвідом можуть створити особистість, яка чітко знає те, чого вона прагне. Педагогам потрібно опиратися на індивідуальні риси кожної людини. Людина навчається лише тоді, коли усвідомлює усю важливість і готова проявляти власну ініціативу та самостійність. Ми бачимо, що дослідження Григорія Сковороди прямо пов’язані із сучасним педагогічним процесом, де вважається, що ґрунтовна освіта – це крок до успіху, коли людина прагне до глибокої і досконалої освіченості, розуміє сенс буття та філософію життя. Також неабияка увага має бути приділена філософським творам, тому що вони є скарбницею знань. Григорій Сковорода, який зумів гармонійно поєднати філософію і життя, зробив велику послугу своїм нащадкам.

Нині ми можемо досліджувати його праці паралельно з сучасною педагогікою та порівнювати їх. Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди в тому, що до неї можна звертатися у наш непростий час і тим самим робити впевнені кроки до покращення майбутнього усього людства.

Використана література:

1. Сковорода Г. Розмова, що називається Алфавіт, або Буквар миру // Григорій Сковорода. Пізнай в собі людину. – Львів, 1995. – С. 302-343.

ВЕНДЕЛЬ В. Л.
студент 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

СЕРЦЕ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Г.Сковорода вчив про щастя. Він хотів, щоб ми, читачі, розібратися з тим, як стати та бути щасливим. Недарма Сковороду називають українським Сократом. Він, як і давньогрецький філософ Сократ, вважав, що мета людського життя це саме щастя. Він переконаний, що філософування може навчити нас, як стати щасливими.

На думку Г.Сковороди, для того щоб стати щасливим, необхідно розібратися, що є головним, а що є другорядним. За Сковородою, все що існує, має дві натури, тобто природи: видиму і не видиму. Причому, з точки зору Сковороди головним є те, що є не видимим.

У творі «Потоп Зміїний» філософ пише: «Матерія – це минуща тінь, це – видимість». Візьмемо самого Сковороду в якості прикладу, що було в Сковороди видимим – тіло, але зараз його тіло є ніщо, оскільки він помер в кінці 18 століття, але чому ж ми про нього говоримо? Чому він надихає нас? Чому він буде надихати прийдешнє покоління? Тому що головне неможливо побачити очима, головне – неможливо доторкнутися до цього, головне – залишається і після того як тіло помре, головне – це є думки так вважає Сковорода. І він є сам прикладом того, що це є правдою. В Україні кожен школяр знає його думку: «Світ ловив мене, але не впіймав» - тіло померло, а думка жива. У своєму букварі Сковорода пише: «Друже мій, не може бути нічим те, що виростає велике. Не вважай за мале те, що викликає велике. Не гадай, що невидне і безсильне – одне й те саме. Все невидиме сильніше за видиме, і видиме залежить від невидимого». Якщо ми усвідомимо це, то не будемо марнувати своє життя на пошуки щастя, де його бути і не може. Щастя – це є настрій душі, а не тіла. Як же нам прагнути щастя для нашої душі? Григорій Савич казав: « Слухайся свого серця»

Вчення про серце є дуже важливим компонентом філософії Григорія Сковороди. Що має на увазі Сковорода, коли каже про серце? М’яз – ні. У філософії метафору серця використовують для позначення емоційно-вольової складової особистості, або якщо казати простіше, як казав Сковорода «Серце – це корінь життя. Це оселя вогню і любові». Отже, якщо хочеш стати щасливою людиною – слухай свого серця.

Щоб зрозуміти, що потрібно для того, щоб людина стала щасливою необхідно знати вчення про три світи. На думку філософа існує три світи: мікрокосм, макрокосм і світ символів.

Мікрокосм це людина, макрокосм – всесвіт, якщо людина хоче стати щасливою вона повинна гармонізувати себе, тобто мікрокосм до макрокосм. А допомогти їх гармонізувати допоможе третій світ – світ символів.

Також щасливою людиною може стати особа, котра займається своєю працею. На думку Сковороди, при народженні людини їй дається хист до тої чи іншої праці. А відчути свою природню працю можна тільки серцем.

Отже, філософія Григорія Сковороди дуже глибока та цікава. І ще багато чого невідомо, а це робить її цікавішою.

АНДРОЩУК Анастасія Русланівна
студентка 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Г. С. СКОВОРОДИ

Благословенні ви, сліди,
Не змиті вічності дощами;
Мандрівниками Сковороди.
М. Рильський

Григорій Савич Сковорода - талановитий філософ та композитор, який був обізнаний у багатьох мовах. Ця людина дивувала сучасників різностороннім талантом, знаннями, відповідністю духовних поривань своїм вчинкам і діям. Творча спадщина Сковороди є надбанням не лише української, а й світової культури. Це його ліричні вірші (в тому числі ті, які стали загальновживаними піснями), і вірші з гострим висміюванням, глибокі притчі та байки. Наприклад, у творі « Всякому місту – звичай і права» провідним мотивом є викриття суспільних вад, щасливий той, хто має чисте сумління. Автор висміював здирництво, підлабузництво, пияцтво, лицемірство. Його орієнтири - це ясний розум і чисте сумління.

Філософія Г. Сковороди раніше вивчалася важко. Є також деякі праці радянських вчених,де Сковороду прямо називали атеїстом, проте твори « мандрівного філософа» настільки переплетені з заповідями з Біблії, що навіть їх важко відрізнити від власних висловів Сковороди.
«Життя і справа – це є одне і те ж »,— стверджував поет. Свої шедеври Український Сократ писав з метою, щоб всі розуміли написане, пробуджували людську свідомість, совість, почали робити правильні рішення в різних життєвих ситуаціях. Просвітник Григорій Савич завжди прагнув допомогти своєму народові, бути корисним. Саме тому він завжди в доступно пояснював людям явища життя. Зокрема, викладав свої філософські та педагогічні ідеї; у довільний час навчав грамоти селянських дітей. «Езоп» твердив, що навчання завжди допоможе швидше і якомога точніше виявити природні здібності кожної людини. Він шукав правду і прагнув до неї.

Сковорода обійшов майже всю Україну. Чимало разів світські й церковні чиновники, дізнаючись про його освіченість та дивовижні таланти, пропонували йому вигідні посади,чини, багатство, але Сковорода завжди відмовлявся.

Слава про Сковороду пішла так далеко, що про нього довідалася і цариця Катерина II, яка захотіла його побачити. Посланець цариці застав

Сковороду на краю дороги, де він відпочивав і грав на флейті. Недалеко біля нього паслася вівця того господаря, в якого філософ затримався. Посланець передав йому запрошення цариці (перебратися до Петербурга), але Сковорода просто й спокійно заявив: « Скажіть цариці, що я не покину України – мені моя сопілка й вівця дорожчі царського вінця». Це дійсно показує його внутрішню міць і духовну силу.

Вірші, байки, філософські трактати й статті Г. Сковороди ніколи не друкувалися за життя автора, але поширювалися в численних рукописних списках, завдяки чому його творча спадщина збереглася для прийдешніх поколінь.

Творчість Г.Сковороди — перлина барокової української літератури другої половини XVII століття, це те джерело мудрості, з якого я черпаю заряд енергії на все життя. Я хочу виразити свою глибоку повагу людині, на філософську спадщину якої можна спиратися в наш не простий час. Закінчити доповідь хотілося б власним заповітом Григорія Савича Сковороди : «Світ ловив мене, та не спіймав». І справді, він послідовно уникав усе, що могло уярмити його дух і волю. Для мене Григорій Сковорода – це легенда. Я впевнена, що кожен знайде у філософських ідеях Сковороди відповіді й на свої власні питання…

Література:

1. Сковорода Г.С. Листи до Михайла Ковалинського . – В 2- х тт.. – Т. 2,К.: Наукова думка, - 1973.
2. Скляр С.С. Уроки з української літератури. - Харків: Торсінг, 2004
3. Шпільчак М. В. Матеріали для підготовки до ЗНО з української літератури. Частина І. Довідковий матеріал – Івано-Франківськ: Симфонія форте,2017. – 132 с.

MARSHALOK Mikhail
student of the Faculty of Economics
National University of life and
environmental science of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
Supervisor:
MATVIENKO Iryna
PhD, Associate Professor

KHARKIV FABLES AS AN IMPORTANT DIDACTIC LEGACY OF HRYHORII SKOVORODA

According to “Cambridge dictionary” didactic is something that intendedto teach, especiallyin away that is too determinedor eager, and of ten fixedand unwillingto change; intendedto teachpeoplea morallesson[1].

Didacticism is a term that refers to a particular philosophy in art and literature that emphasizes the idea that different form so fart and literature ought to convey information and instructions, along with plea sure and entertainment[2].

Didactic literature is one of the oldest types of literature. It appeared with firsts to ries that were told in front fire by humans thousands years ago. We call

such stories fable or “baika” in Ukrainian. Fables have always annex ample base don real or fiction story and is followed by a conclusion with a strong teaching, moral context. So, fable is a vivid example of didactic literature.

One of the most well-known Ukrainian didactic authors is Hryhorii Skovoroda. He is a famous Ukrainian philosopher, writer, poet, teacher and traveler. Between 1760-1770 he made a complete work of his fables “Basni Kharkovskiia” or Kharkiv Fables. It consist of 30 fables written during his travelling across Slobidska Ukraina.

All these fables are a result of Skovoroda`s philosophic ideas and his lifestyle. As a one of the most well-studied people of Ukraine, Hryhorii Skovoroda had visited many European land during his service to the Russian Empire government but in more mature age he refused money and career and began to lead a tramp and homeless lifestyle. He was a very respected among peasents though the often invite him to take a part from his wisdom and to hear his fables.

The themes of Kharkiv Fables are different. He describes a problems of work, wellness, friendship, happiness, self-development, society structure, life choices, freedom, crime etc. Ukrainian philosopher developed his own type of fables. For example, the moral conclusion of every fable is called “Syla” or in translation “Power”. The ideals that Skovoroda promote are a mixture of Orthodox christianity rules and traditions that were formed in society. The heroes of all fables are animals that move us to the prehistorical art and are easily taken by people.

For example, the fable Snake and Buffon (ukr. “Zmiyai Buffon”). This fable is about the snake that changed her skin and became more handsome and Buffon that also wanted to became to envy snake. Here we can see the problem of ageing and the problem of work and efforts. The conclusion of this baika is that to get a good result you need to spend a lot of efforts.

Kharkiv fables are a good example of didactic approach through the genre of genre of literature and forms that people can easily understand and recognize. These fables are still actual. The problems that Skovoroda tried to solve haven`t disappeared. Many of his fables are studied in schools and are known by many Ukrainians. Kharkiv fables is a great didactic legacy for culture that influenced on generation of Ukrainians.

Literature:

1. https://dictionary.cambridge.org
2. https://literarydevices.net
3. Григорій Сковорода. Харківські байки. За редакцією Павла Тичини; передмова: проф. С. Чавдаров. Київ: Українське державне видавництво, 1946, С.36 .

ГРЕЧУХА Антон Вячеславович
студент 2 курсу факультету
інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

«Бути пророком чи філософом – це прозріти над пустелею,
надстихійне бродіння щось нове,
котре не старіє, дивне і вічне, і вістити про те»

Ім'я українського філософа і поета-байкаря Григорія Савича Сковороди (1722 - 1794) займає дуже високий рейтинг серед імен знаменитих філософів. Григорій Сковорода пройшов дуже довгий шлях, що стати великим філософом. З прожитих 72-х років він віддав філософській роботі лише 25 років свого життя. Тільки на початку 70-80 років XVIIIстоліття Григорій Сковорода почав створювати свої філософські діалоги, трактати, притчі і, мандруючи по Україні, став проповідувати своє філософське вчення.

Григорій Сковорода говорив: «Нікому ні в чому не заздрити, задовольнятися з малої частини». Для нього світ індивідуальних, приватних інтересів був уособленням зла. Моральні основи поведінки людини, за словами Сковороди, визначались її духовним світом, який панує над тілом. Для нього людина – це окремий світ «мікрокосмос».

Формально філософська система Сковороди укладається в один рядок. Основа цієї системи полягає в існуванні «двох натур» і «трьох світів». Розшифровка існування «двох натур» слідує безпосередньо з трактату «Про Бога», а весь світ складається з двох натур:

- Видима – впадає в око;
- Невидима – схована й пізнати її може тільки уважна й наполеглива людина. Для цього треба пам’ятати про існування трьох світів: Всесвіту, Біблію та Людини.

Тепер перейдемо до «трьох світів». Першим і головним світом у Сковороди є весь Всесвіт – «мікросвіт». Другим з «трьох світів» є малий світ – світ людини. Третім – з існуючих «трьох світів» - є символічний світ, що ототожнюється Сковородою з Біблією.

Сковорода вважав, що представлені в Біблії легенди – це фантазія, обман, фальсифікація, небилиці, брехня, з одного боку, але в них закладене таємниче значення, корисне і повчальне знання - з іншого.

Ідея «Горной республики». Його світ базується на любові, спільності всього, рівності, на громадських засадах. Він протилежний світові зла.

Сковородинська концепція «сродної праці» як справді людського способу життєдіяльності. Сковорода сенс людського буття вбачає в праці, а справжнє щастя – у вільній праці за покликанням. «Сродність», покликання і є справжнім «богом» в людині. Ця ідея передбачала перебудову суспільного життя на основі перетворення праці у найпершу потребу і найвищу насолоду.

«Жребій мій з голяками» - до такого висновку дійшов Сковорода. Продовжувати навчання, бути корисним народу – в цьому бачив своє покликання.

Народ – великий філософ. Сковорода знаходив у його мисленні, звичаях, обрядах зерна плідної праці. Сковорода говорив: «Щоб бути істинно щасливим, потрібно обмежити бажання, відхилити надлишок, а трудитись, виконувати свій обов'язок не за страх, а за совість – це і буде суть шляху до щастя».

У природі – краса, гармонія, а в суспільстві – несправедливість, і щоб змінити макросвіт на краще, треба кожному змінити мікросвіт, тобто самого себе. Життя людини залежить від мудрого поводження в злагодженому єднанні людини і природи.

Щастя – моральне самовдосконалення, душевний спокій; незалежність від пристрастей навколишнього світу; вміння користуватися тим, що є; не прагнути до неможливого, перемога інстинктів волі, йти дорогою добра. Обов'язковою умовою щастя є улюблена справа. Розділення людей, що займаються "спорідненою" і "неспорідненою" працею - це і є сама глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем людства. Думка про те, що щастя людини полягає в праці, і що вона зробила мавпу людиною, відвідувала багатьох філософів і раніше. Але визначення праці з позицій джерела свободи і щастя, або джерела страждання і нещастя людей зустрічається досить рідко. У Сковороди впершеця тема визначилася як головна і в літературнихтворах, і в філософських трактатах. Вся йоготворчістьвиходить з розуміння того, щолюдствоможеоб'єднатитількипраця з суспільноюкористю і особистимщастям - "споріднена" праця. Праця ж "неспоріднена" – джерелодеградації і людини, і людськогосуспільства.

Література:

1) Історія філософії України. Хрестоматія. — К., 1993.
2) Огородник І. В., Русин М. Ю. Українськафілософія в іменах. — К., 1997.
3) Чижевський Д. Нариси з історіїфілософії на Україні. — К., 1992.
4) Коваленский М. Й. "Життя Сковороди." К., 1886.
5) Сковорода Г.С. –українськиймислитель. - К., 1992.

ЄНІК Ірина
студентка 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ТВОРЧА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення творчою спадщиною Григорія Сковороди. Ми можемо спостерігати, як все частіше та частіше у сучасному світі ми звертаємося до його творів, використовуємо їх як приклади з української літератури. І не дарма, тому що творча спадщина Сковороди дуже цінна і різноманітна.

По – перше, значну увагу він приділяв темі свободи у своїх байках та піснях. Так, метою ліричного вірша «Delibertate» є значущість свободи, те, що воля являється найбільшим багатством. І вірш починається дуже доречним міркуванням про те, що являє собою воля та яка її цінність: «Що є свобода? Добро в ній якеє?».

По – друге, велике значення дружби, як джерела радощів та життєвого оптимізму наявне у його творчості. Адже афоризми Сковороди про дружбу – це вислови, наділені великою мудрістю. Окрім цього він написав багато афоризмів про працю, кохання, істину.

Наприклад, у байці «Бджола та шершень», що входить до циклу «Байки Харківські» йдеться про ідею спорідненої праці, пошуку гармонії з іншими та з самим собою, секрету людського щастя. Бджола – це символ мудрої людини, яка постійно трудиться, тоді як Шершень – це уособлення людей, що живуть плодами чужої праці.

Дуже багато у поезіях питань, таких як: людина і суспільство, сенс життя кожного, праця та безділля, людське покликання. Цікаво те, що в кінці байок Сковороди значаться не висновки, а сила, тобто тлумачення змісту.

Хочеться зазначити, що одним із найвідоміших творів Григорія Сковороди є вірш – пісня « Всякому місту – звичай і права», який входить до його збірки «Сад божественних пісень». Автор засуджує брехунів та свавілля та намагається прожити життя чесно: «В мене ж турботи тільки одні, Як з ясним розумом вмерти мені…».

Взагалі творча спадщина Григорія Сковороди досить багатогранна. Видатний мислитель приділяє багато уваги моральним проблемам, пропагує ідеї любові до праці, до інших, спонукає нас своїми поезіями знайти сенс життя, допомагати людям, бути правдивим та відкритим. Його твори виховують у тих, хто їх читає правдолюбство та чесність.

Отже, можемо зробити висновки, що творча спадщина Григорія Сковороди досить різноманітна, вона містить афоризми, байки, ліричні вірші та пісні. Кожний його твір нас до чогось веде, дає певні висновки. Аналізуючи поезії цього філософа сучасна людина може проводити аналогії тих персонажів із реальними людьми, як наприклад, у байці «Бджола та Шершень», тому його творча спадщина має велике значення для всіх нас.

НАУМЕНКО Ольга
студентка 4 курсу економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ У ТВОРЧОСТІ Г. С. СКОВОРОДИ

За Г. Сковородою, вчитель – професія найгуманніша і найпотрібніша людям. «Це не тільки велика річ, але й найвеличніша… Якщо велика справа панувати над тілами, то ще більша – керувати душами… Якщо важливо лікувати тіло, то чи не найважливіше разом з тілом зберігати і душу людини цілою, здоровою, незіпсованою?»

В історії української культури є багато діячів, життя яких не менш цінне й повчальне, ніж їхні твори. Григорій Сковорода, як геніальний мислитель, заслуговує нашої уваги, адже є незабутньою постаттю та ідеалом вихованої людини. У своїх учнів він виховував любов до вітчизни, повагу до народу, чесність, працелюбність, зневагу до багатства, ввічливість, вдячність батькам і учителям; розвивав у дітей природні нахили, не нав’язував їм того, до чого вони не мали здібностей[2].

Виховним ідеалом Сковороди є людяність, благородство і вдячність. Сковорода першим в історії української педагогічної думки висунув ідею природного виховання. Виховання людини, вважав він, повинно бути в родинних стосунках з її природою.

У педагогічних поглядах Г.С. Сковороди відбились основні напрями передової педагогіки: гуманізм, демократизм, висока моральність, любов до батьківщини і народу. У притчах та байках Г.С. Сковорода висміював бездуховне дворянство – аристократичне виховання і протиставляв йому позитивний ідеал виховання, мета якого – утвердження високих моральних якостей, формування гармонійно розвинутої людини. Погляди педагога-філософа формувались з таких джерел, як народна мудрість, народні погляди на освіту та виховання, традиції народної педагогіки.

Сковорода був твердо переконаний: «виховання й убогим потрібне» – він не визнавав великосвітського виховання, коли навчатись могли тільки багаті. Сковородинівська етика проповідує працелюбність, поміркованість, чесну і безкорисливу дружбу[1]. Ці моральні риси залишались у поведінці кожної дитини, з якими працював педагог. Метою виховання він вважав не тільки навчити знаходити істину, пізнавати явища природи, а насамперед – прищепити благородні почуття, такі як дружба, вдячність, любов.

Також Григорій Сковорода обстоював думку, що школа має бути доступною для всіх, з безоплатним навчанням, розробив низку дидактичних і методичних положень. Стверджував, що усвідомлювати істину найкраще самостійно, через власну активність. Він радив правильно дозувати навчальний матеріал, викладати його доступно, ясно, точно, використовувати наочність, пов'язувати теорію з практикою, навчання з життям. Високо цінував такі методи навчання, як лекція, розповідь, розмова і бесіда.

Педагогічні погляди Г.С. Сковороди зросли на традиціях національної етнопедагогіки, яка своїм корінням сягає в сиву давнину, коли лише

формувалася українська людність. Свій високий моральний ідеал Г. Сковорода втілював у власному житті. Для багатьох він був «мандрівною академією». Його світогляд відбивав найвищий рівень розвитку суспільної думки в Україні, а життя і послідовність – у дотриманні переконань служили прикладом для багатьох нащадків і сучасників[3].

Заслуговує на увагу застереження Г. Сковороди, що не втратило актуальності й нині: розумове виховання – це не нагромадження знань, його мета – навчити дітей самостійно мислити, робити самостійні висновки, застосовувати набуті знання в житті.

Філософ вбачав фактор, який може вирішальне вплинути на формування особистості, виховання моральних почуттів, сильного характеру, волі. Бездіяльність, лінощі – джерело виникнення багатьох моральних вад.

Сковорода правильно стверджував, що нахили природжені, що люди від народження далеко не рівні. І якщо людина займається тим, для чого не народжена, що противно її натурі, то вона, як правило, стає нещасливою. З цього приводу добре відоме висловлювання Г. Сковороди: «Живи по натурі».

Г. Г. Шлеш: « Сковорода від початку до кінця – мораліст. Не наука і не філософія як така володіють його помислами, а лише шукання для себе і вказівка шляху іншим, що веде до щастя і блаженства».

Література:

1. Історія педагогіки / [за ред. М. В. Левківського, О. А. Дубасенюк]. – Житомир, 2003. – С. 179-186.
2. М. Д. Ярмаченко, Н. П. Калениченко. Питання освіти та виховання у творчій спадщині Г. Сковороди // Початкова школа. – №12. – 1995. – С. 4-6
3. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди / За ред. Д. Г Дзеверіна. – К.: Знання, 1972. – 264 с.

АЛДАНОВА Каріна
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

З БІБЛІЄЮ В СЕРЦІ

Григорій Савович Сковорода був глибоко віруюча людиною. Проте, на даний час досить мало досліджень та трактатів на рахунок його поглядів можна віднайти на теренах інтернету. Це пояснюється тим, що майже 70 довгих років радянська влада пригнічувала та намагалась змовчувати про релігійні вірування. Але ж чому, зараз, коли нічого не забороняє вільно висловлювати думки, так і не надруковано повної збірки творів українського

філософа Сковороди? Це питання випливає мимоволі та звучить відлунням при аналізі його робіт.

Мандрівник ніколи не розлучався з Біблією, проте чи вірив він до кінця в одну з відомих нам релігій, чи придумав свою сласну, спільної відповіді дослідники не мають. Якщо поринути в дитинство не звичайного монаха, можна побачити, що з маленьких років батьки привчали любити його Святе Письмо. З дитинства він ходив до церкви, молився Богові вранці та ввечері, та дякував за повсякденні дрібниці. В підлітковому віці Сковорода не одноразово доказував свою любов до Бога, був найліпшим учнем Духовної школи, і згодом почав виступати в церковних хорах по всій Україні. Завдяки чому привив любов до подорожей та в подальшому вів мандрівний спосіб життя.

Ознайомившись з його писаннями, такими як «благодійний Еродій» (1787 р.),«Потоп зміїв» (1791р.), «Сад божественних пісень» (50-80 рр.) та ін. легко знайти цитати з Біблії, а в останній збірці, взагалі, наслідування цитат з Божого Слова складає 2%. Підтверджено, що незвичайний чернець насправді знав достеменно книгу книг, проте кожного дня перечитував та відкривав в ній щось нове та особливе. В його творчій спадщині можна знайти доробки, в яких митець стверджує, що народився аби тлумачити Біблію.

В час коли жив Григорій Савович влада ділила людей на дві касти: більш благословенні та менш благословенні. Ті ж з них хто був кріпаками не відносили до жодного типу, адже вважалось, що такі особи є прокляті. Сковорода вірив, що усілякий розподіл на кращих та гіршим вже є гріхом. Вчення ж його полягає в тому, що кожен повинен знайти своє покликання та місце в світі, разом з вірою в душі та Богом в серці, керуючись при цьому духом Святого Письма, а не буквою.

Отже, Григорій Сковорода був визначною українською постаттю, котрий при житті боровся за визволення людства з-під диктатури церкви. Його погляди суперечили тодішній владі, але це не впливало на його високі моральні цінності, він так і продовжував мандрувати теренами козацької землі. Це людина великих думок, людина великого серця. Українці мають пишатися, що Сковорода Патріот з великої літери, наш УКРАЇНЕЦЬ.

СМЕРТЮК Марія Богданівна
студентка1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА – ГЕНІЙ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Григорій Савич Сковорода є однією з найяскравіших постатей української культури та невід’ємною частиною європейського бароко. Як і

більшість письменників того часу, Сковорода був наділений багатогранністю своєї творчості і безліччю талантів. Проте, на нашу думку, мало хто міг похизуватися такою довершеністю у кожній сфері своєї діяльності. Окрім всезнаної писемності, що базується на здатності глибоко мислити і майстерності слова, Григорій Савич ще й відмінно справляється педагогікою, богослов'ям, музикою, а саме грою на скрипці, та перекладом творів.

На нашу думку, внесок Григорія Сковороди в українську літературу та культуру в цілому набув значення, яке важко переоцінити. Маючи можливість довідатися, що дослідники для оцінки творчості Сковороди і її значення для української культурної традиції вдавалися до таких окреслень як «велетенська постать» (М. Плевако), «великий син своєї землі» (М. Сумцов), «найцікавіша постать історії українського духу»(Д. Чижевський). Хотілося б звернути вашу увагу на те, в особистості цієї талановитої людини людство вбачає відображення української нації, чим ми можемо дуже пишатися. В контексті української культури творчість Сковороди відрізняється новизною понять і поглядів. Хоч деякі науковці і вважають, що він займався перефразом здобутого, ми відстоюємо думку, що його філософія збагатила нашу культуру новими образами, темами , жанровими формами тощо.

Ми переконливо вважаємо, що мотивом звернення письменника до жанру байки, стала можливість в такий спосіб інтерпретувати буденні проблеми в щось глобальніше, але завдяки легкому гумору не драматизувати їх. Виклад моралі, на нашу думку, виражає прогресивне стремління до жанрової автономії байки Сковороди. Звертаючи увагу на те, що він писав, опираючись на певну літературну спадщину і джерела його літературної творчості є достатньо відомими, до слова, на сьогодні питання про джерела творчості Григорія Сковороди однією з найліпше вивчених наук, все ж, байка Сковороди однозначно набула автономії , втвердилася як жанр, закарбувалася в історії.

Глибоко аналізуючи творчість даного літератора нам хотілося б висвітлити засадничі складники учення мисленника, зокрема його концепції «трьох світів» і «двох натур», науки про спорідненість. Самопізнання, «нерівну рівність», щастя. Він часто звертався до «філософії серця» та тлумачення Біблії. Хотілося б зазначити, що погляд на творчість Григорія Сковороди з боку літературознавства, а не лише історії філософії, є не менш цікавим і захоплюючим. Так, проаналізувавши риторичний рівень, логіку, теми, основні мотиви, дослідники Б. Криса, О. Савчук виокремили найхарактерніші для віршів «Сад Божественних пісень» теми божественного імені, гріха, Царства Небесного, єднання з Господом, віднайшли чільні символи, які відображають антитезу вічного і земного, розглянули образну систему і структуру більшості його поетичних писань.

Говорячи про Григорія Сковороду, ми ніяк не можемо впустити можливість, виокремити всезнані афоризми, як окрему проблематику. Миперeконані, що ці короткі вислови такого відомого літератора 18 століття є більше ніж звичайні слова, що несуть в собі певний контекст. Вони є

настановами, правилами, життєвими орієнтирами, які приведуть людину до самопізнання, пізнання людства в цілому, вкажуть вірний шлях, сформують світогляд та характер.

Всім відомо, що окрім на українське громадянство своєю епічною наукою і, головним чином, своїм життя, його вчення було невід'ємною складовою європейського бароко. Бароко відрізняється універсальністю художнього мислення, динамізму, виявленого в трагічному напруженні. Тими швидкоплинності життя , марності існування, нетривалості всього сущого на землі були основами літератури бароко, проблеми яких так любив порушувати Григорій Сковорода. Складність світу, багатогранність виявів, безмежність і мінливість, саме це несе у собі культура бароко. Аналізуючи зміст творів нашого письменника, ми переконалися у тому, що його духовне життя- емоційне та пристрасне, позначене суперечливістю та боротьбою, як цього й вимагає дана культура. Письменник ділить світ на дві сторони матеріальну та ідеальну, тілесну і духовну, минущу і вічну. Однак основна увага звернена у мислителя на осягнення сутності людини. Він прагне віднайти великий світ всередині самої людини. Процес самопізнання, спрямований на осягнення невидимої натури в людині, є, по суті, прагненням осягнути в собі Бога.

Це не єдиний раз, коли Бог присутній у творчості Григорія Сковороди. Оскільки він був богословом, то часто читав Біблію. Складно не погодитися з тим, що по словах Григорія Сковороди, читаючи Біблію потрібно тлумачити кожне речення, оскільки в кожному з них прихований зміст. Так же само, як і в творах Сковороди, в особливості, вище зазначених афоризмах.

Завершуючи аналіз творчості генія української філософії , важливо усвідомити, що і в творах, і в поезії, він утверджує гуманістичні ідеали. Йому вдається виділитися з-поміж своїх попередників глибиною філософської думки, духовною емоційністю та майстерністю слова. Вчені підкреслюють, що своєю збіркою «Сад Божественних пісень» Григорій Сковорода завершує барокову традицію східнослов'янських авторів.

КРИЛАЧ Ольга Юріївна,
студентка 4 курсу, 2 групи,
економічний факультету,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

МОВОТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Мовотворчість Григорія Сковороди реалізувалась у різноманітних жанрах: філософські та педагогічні трактати, притчі, байки, оригінальна і перекладна поезія, проповіді й епістолярій. Це є свідченням того, що

Сковорода як високоталановитий представник давньої книжної української мови сприйняв європейські освітні традиції і філософсько-риторичний культ Слова, що був успадкований українською культурою з античних часів разом із філософією, риторикою, поетикою, біблійною міфологією.[1]

Характеризуючи мову мислителя, дослідники звертають увагу передусім на гетерогенний (з генетичного погляду) характер його текстів, на генетичні параметри зафіксованих у них лексики і граматичних явищ, намагаються встановити співвідношення різнорідних за походженням одиниць з позицій сучасної мовної свідомості, без урахування того, що мовна свідомість суспільства часів Г. Сковороди істотно відрізнялася вже навіть від мовної свідомості діячів XIX ст., коли почала формуватися нова українська літературна мова на народній основі.

У текстах самого Г. Сковороди натрапляємо на окремізауваженнящодомовидеякихйоготворів, яку автор трактував як малороссійску, малоросійський діалект, простонародну мову[5].

Друг і учень Г. Сковороди М. Ковалинський у біографіїсвоговчителянаголошував на йоголюбові до рідноїмови, вказуючи на те, що за традиційноюорфографієютекстівмислителяприховувалася жива народна вимова[4].

Найважливішим джерелом формування мовної свідомості Г. Сковороди була освіта, здобута у Києво-Могилянській академії, що дала йому ґрунтовні знання церковнослов’янської, книжної української ("простої") мов, грецької, латини, польської, німецької, давньоєврейської, а також поетики, риторики, філософії, природничих наук, математики з урахуванням не лише вітчизняних традицій, а й здобутків західноєвропейської науки і культури. Це істотно позначилося на концептуальній та мовній картинах світу мислителя [5].

Мова Сковороди — це мова "українського бароко з її обома полюсами — церковнослов'янщиною української редакції та народною мовою, яка підготувала ґрунт для єдиної літературної мови на народно розмовній основі. Григорія Сковороду можна вважати предтечею нової української літературної мови на народно розмовній, народно поетичній мові.

Мовнийстиль Г. Сковороди позначенийхарактерними рисами українськогобароко, зокрема риторизмом. Хоч і заявляв Сковорода, щоістинамаєпростумову, сам же широко використовувавфігуральнівирази, метафоричніконструкції, символи, майже весь арсенал поширенихтоді у світській і духовнійкультуріприйомів і засобівкрасномовства (епітетів, антитез, перифраз, ампліфікацій, асонансівтаін.). [2]

Мовотворчість Сковороди поповнилаукраїнськумову афоризмами, словами і виразами, щозакріпилися з певнимиобразнимизначеннями: світ ловив мене, та не впіймав; народ спить, но всякий сон есть пробудиш; сроднапраця; всякому городу нрав і права; сад божественных пісней; хтодумає про науку, той любить її, а хтоїї любить, той ніколи не перестаєвчитися; з видимого пізнайневидиме; копай усередині себе

криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську; не за обличчясудіть, а за серце; нова людинамає і мовунову; життя наше— цеподорож, а дружнябесіда—візок, щополегшуємандрівникові дорогу; однеменітількиблизьке, вигукну я: о школо! о книги!; Відприроди, як матері, легесенькоспіє наука собою. Це є всенародна і істиннавчителька і єдина; Учитель і лікар — не лікар і вчитель, а тільки служитель природи, єдиної і лікарки, і вчительки.

Григорій Сковорода "освітиврозумом не тільки свою епоху, але й перелив своєсвітло у вікинаступні, аджейого наука стосувалася основного в житті: яка ти, людино, щоможеш і як тобіжити". [3]

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк Л. П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контекстістароукраїнськоїкнижноїтрадиції :монографія / Л. П. Гнатюк. – К. :Видавничо-поліграфічний центр "Київськийуніверситет", 2010. – 446 с.

2. Гнатюк Л. П. Бароковітрансформації в мовнійпалітрі Г. С. Сковороди / Л. П. Гнатюк // ВісникКиївськогоуніверситету. Історико-філологічні науки. – 1991. – Вип. 4. – С. 80–86.

3. Гнатюк Л. П. МоваГригорія Сковороди та йогоепохи в оцінціІвана Франка / Л. П. Гнатюк // Іван Франко і творенняукраїнськоїсуверенноїдержави :матеріалиВсеукр. міжвуз. наук. конф., присвяч. 140-річчю від дня народж. І. Я. Франка, 30 жовт. 1996 р. / редкол.:Семенюк Г. Ф. (відп. ред.) та ін. – К., 1996. – С. 133–136.

4.Історіяукраїнськоїлітератури. – К., 2000.

5. Життя і творчістьГ.Сковороди. – К., 1992.

ХРИНЮК Олена Русланівна
студентка,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

АКТУАЛЬНІСТЬ «ФІЛОСОФІЇ СЕРЦЯ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИУ СЬОГОДЕННІ УКРАЇНИ

Події української історії доводять, що українці незвичайна нація, нація емоційна, не безлика, але і не без’язика, нація чуттєва і душевна.

Перший історіограф української філософської думки Д. І. Чижевський запровадив поняття «філософії серця», яка, як він вважає, є дуже «характерною для української думки» [3].

За визначенням К. Кислюка «Філософія серця» — спосіб пізнання, який полягає в осягненні людиною навколишнього світу й самого себе не

стільки мисленням («головою»), скільки «серцем» — емоціями, чуттями, здоровим глуздом» [1].

Підтвердженням цього визначення можуть слугувати події на сході України, ставлення людей до власної історії, політиків та особистої участі у творенні історії своєї держави. Саме через серце люди пропускають своє життя, мрії та починання, горе та радощі. Саме у такі моменти стан серця стає головним чинником всього, що відбувається з людиною. Григорій Сковорода писав так: «Чи скорбота, чи тіснота, чи гоніння, чи голод і все інше? Життя наше, наче тавлена гра, сповнена удач і невдач, та здорове серце все це перетравить на благо. Все йому посприяє на благо. Ті, що втратили серце, і в удачах цього світу бісяться від жиру свого, і у невдачах впадають у відчай; вони подібні до недужих, які не терплять ні холоду, ні спеки» [2].

У Григорія Сковороди "філософія серця" розглядає людину як центр Всесвіту. Серце - символ духовного життя людини. Духовний світ людини є основним об'єктом дослідження. У понятті "серця" філософ розмежовує матеріальне і духовне начало, підкреслюючи, що тільки духовне, внутрішнє, моральне вдосконалення приведе людину до щастя. З вченням про серце пов'язана етична концепція філософа, за якою серце є найважливішою моральною цінністю і основою щастя людини, яке можливе, коли серце "чисте" і "світле". Життя людини – це процес безперервного духовного розвитку, засобом якого є самопізнання. Лише вдивляючись у середину себе, в своє серце, людина стає здатною до такого самопізнання. Саме з цією спроможністю людини пов'язана ідея "сродної праці" Сковороди [2]. "Сродною" є та праця, яка "лягає нам на серце".

Сутність концепції Сковороди полягає в тому, що, розглядаючи людину як "мікрокосм", він розділяє її на "внутрішню" та "зовнішню", ставлячи при цьому "чисте серце" в центр цієї "істинної", "внутрішньої" людини і навіть ототожнюючи з ним. Проблема серця в його роботах нероздільно пов'язана з проблемою Богопізнання. Тому шлях пізнання свого серця – це шлях до осягнення світу. Серце у Сковороди – центр людської душі, яка не існує ніде в світі, але водночас воно є усюди, в усій людській істоті.

За Сковородою, серце — це «безодня» людської душі, через яку відкривається божественна «безодня». Через пізнання себе, людина пізнає Бога, тож любов до Бога — є любов до самого себе. Серце — символ того, що називається душею, осереддям людського в людині. І символом цієї любові, вважав Сковорода, є Нарцис.

Разом з тим, людське серце виступає інструментом пізнання, саме у серці повинні з'єднатися розум і віра, розум і воля людини.

Серце як центр духовного життя людини, як особливий орган сприйняття Бога. Саме зараз , в очікуванні Томосу для України стають актуальними слова Григорія Сковороди:

«—Про що вчить Біблія?

— Про людське серце, — відповів він. — Поварські ваші книги вчать, як задовольнити шлунок; собачі — як звірів душити; модні — як чепуритися; Біблія вчить, як облагородити людське серце» [2].

Через це можна зробити висновок, що найбільш яскравим прикладом вираження положень філософії серця є Біблія, на яку й спираються у своїх роздумах українські філософи. Оскільки саме в Біблії, зокрема в Євангеліях, найяскравіше виражений принцип любові до людей, до ближнього. Не тільки до Бога, а й до кожної людини.

«Філософія серця» засновується на вірі в Бога і на засадах гуманізму. Оскільки віра в духовний Абсолют врівноважена любов'ю до ближнього, то це дає саме ту золоту середину, що запобігає виникненню крайнощів, як у релігійному, так і у національному аспектах життя людини і суспільства.

Саме через чистоту серця, через любов до ближнього, повагу до нього, до його думки, переконань, можна зруйнувати наслідки тоталітаризму в собі та в суспільстві і не дати йому з'явитися знову.

Література:

1. Горський В. С., Кислюк К. В. Історія української філософії: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Горський, К. В. Кислюк. — К. 2015. — 488 с.

2. Сковорода Григорій Вибрані твори. / Григорій Сковорода. – Харків : ПРАПОР, 2007. – 384с.

3. Філософські твори: у 4 т./ Дмитро Чижевський; під заг.ред. В.С.Лісового; Ін-т філософії ім. Г.Сковороди – Київ: Смолоскип, 2005

ШРАМОВИЧВадим Ігорович
студент1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

П`ЯТЬФІЛОСОФСЬКИХ ІДЕЙ Г.С. СКОВОРОДИ

Перше, що необхідно сказати коли мова йде про філософію Григорія Сковороди це те, що він вчив про щастя. Він вважав, що метою людського життя є саме щастя. Не дарма його називають українським Сократом. Він як і давньогрецький філософ вважав що мета людського життя – це щастя. Сковорода вважав що за допомогою філософії цього може досягти кожна людина.

Друге що необхідно сказати коли мова йде про Григорія Сковороду це те що він вважав що нам необхідно зрозуміти що є головне, а що є другорядним якщо ми хочемо стати щасливими.

Він створив вчення про дві натури, дві природи. Про видиму і невидиму природу. Сковорода вважає що головним є те що є невидимим. Він пише у творі «Потоп зміїний»: «… матерія це минуща цінь - це видимість».

Візьмемо в приклад самого Сковороду, його фізичне тіло померло в кінці 18ст., а його думки ще і досі надихають і будуть надихати наступні покоління. Щож є головним? Фізичне до чого ми можемо доторкнутися чи внутрішнє яке не помирає.

У своєму «Букварі світу» Сковорода пише: «друже мій не може бути ти те що виростає велике, не вважай за мале те що викликає велике , не гадай що невидне і безсильне це одне й те саме, все невидиме сильніше за будь-яке видиме». Сковорода вважає що якщо ми хочемо розібратися в тому, що є головним нам потрібно звернути увагу на невидиме - саме це і буде головним.

Головним є душа, думки, погляди. На думку Сковороди щоб визначити що є головним там треба слухатись серця. Саме серце- осередок любові і почітів допоможе розкрити цю таємницю.

Четверте, що нам потрібно зрозуміти це те що Сковорода виділяє три світи: світ в якому ми живемо, світ кожного з нас – наша душа, світ символів – це світ який містить відповіді на всі складні питання.

Щоб отримати гармонію і щастя потрібно більше уваги приділяти третьому світу , світу знаків – Біблії. Сковорода вважає що Біблія це є істина яка наставляє на правильний шлях. Чому він вважає що це світ знаків? Тому, що тільки люди які з чистим серцем і готовність сприйняти цю істину отримають її.

Він вважає що Біблія це скарбниця, а чисте серце як своєрідний ключ до неї.

П’яте про, що говорить Сковорода у своїй філософії це споріднена праця. Більшість свого життя людина працює, і від того чи до вподоби нам паша праця залежить чи будемо ми щасливі. Якщо ви все життя будемо займатись тим що не приносить задоволення ми будемо пригнічені і не отримаємо бажаного. Сковорода пише: «краще бути природженим котом, а ніж намагатися стати левом». Автор показує що добре коли в нас хороша заробітна плата, але робота яку ми робимо не для нас краще пожертвувати достатком і знайти своє місце в суспільстві.

Як знайти це місце? Серце – це ключ до всього воно допоможе знайти своє місце , професію яка нам подобається і яка буде добре в нас виходити. Як казав Сковорода « краще бути простим котом ніж левом невдахою». Не всі можуть бути бізнесменами, політиками потрібно знайти сміливість знайти своє, який талант тобі дав Бог, і користуватись ним . Не дивіться як живуть інші і як кажуть жити вам інші проживіть своє життя.

Центральною думкою Сковороди є те, що людське щастя можливе не десь і колись а в цей момент зараз. Це показує що філософія Григорія Сковороди є оптимістична на відміно від інших філософій, що є специфічним. Зазвичай філософія породжує песимістичні думки, але ця філософія не така як інші.

Отже, виходячи з вище зазначених фактів можна сказати, що в житті кожної людини головним не матеріальне, а духовне. Ми самі повинні слухати серце, а воно зробить нас щасливими.

ГОРЯК Альона Вікторівна,
студентка економічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна
асистент

ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Досліджуючи українську духовну історію, видатний філософ, історик, славіст, перший історіограф української філософської думки Д. І. Чижевський зазначав, що «філософія серця», є дуже характерною для української думки й Г. Сковорода є одним з найяскравіших розробників цієї філософії. Питання, які висвітлює філософ залишаються й досі актуальними, ключовими для людини.

Шукаючи своє покликання в житті, Г. Сковорода зрозумів, що його призначенням є дорога, дорога до Бога, тобто до себе. Адже Бог – є любов, а вона всередині кожного з нас, у нашому серці. Так звана, філософія серця навчила його самого бути щасливим. Секрет щастя - в найпростішій істині: «секрет щастя в тобі самому, в твоєму серці, повному любові!» - стверджує Григорій Сковорода.

Біблія була духовним джерелом для Г. Сковороди. Для нього Святе Письмо було не лише книгою, але й представляло цілий світ. Саме через Біблію людина може збагнути божественну істину. Одного разу мислителя запитали про що вчить Біблія? «Про людське серце, - відповів він. - Поварські ваші книги вчать, як задовольнити шлунок; собачі - як звірів душити; модні - як чепуритися; Біблія вчить, як облагородити людське серце».

Філософ вважав, що серце - це «безодня» людської душі. Це - символ того, що називається душею, осереддя людського в людині. Разом з тим, серце людини виступає інструментом пізнання, саме у серці повинні з’єднатися розум і віра, розум і воля людини.

Життя людини є безперервним процесом самопізнання. Лише самозаглиблюючись у себе та своє серце людина може себе пізнати. Серце є осередком духовного і душевного життя людини. Воно має декілька значень: серце — це душевний стан людини, який примушує людину жити добром або злом та керує вчинками; серце є символом індивідуальності кожної людини, як духовної істоти; серце — це єдиний світ людини, моральні переживання, почуття, пристрасті, пізнання. Тільки пізнавши серце, можна освоїти пізнання. Філософ говорить, що серцем можуть оволодіти добрі та

злі сили. Добрі сили возвеличують людину, злі - приводять її до падіння. Тому людина має намагатися робити все для очищення свого серця.

Григорій Сковорода розробляє вчення про серце як основне знаряддя самопізнання та самовдосконалення. І кожна людина має своє серце, свій духовний світ, в якому виражена її істинність. Воно є осередком духовного життя в людині, саме воно єднає раціональні й почуттєві складники світу людини, а також гармонізує знання та віру, що дає опору людині в плинному і непевному світі. Людина у своєму серці має знайти останній критерій, основу пізнання і життя. Керуючись "чистим серцем", людина може творити власне буття через здійснення свободи вибору між добром та злом.

Серце є тим ключовим моментом, який об'єднує всі антропологічні розмисли Сковороди в єдину систему. Всі можливі роздуми про людину (самопізнання, переображення, вмирання, народження, «сродність», щастя) так чи інакше пов'язані саме з ідеєю серця. Власне тому філософія серця Григорія Сковороди посідає значне місце в філософській думці й продовжує привертати увагу завдяки постановці та розв'язанню питань, що насправді постають перед кожною людиною.

МОМОТЮК Юлія,
студентка факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна
асистент

ВЧЕННЯ ПРО ЛЮДИНУ Г. СКОВОРОДИ

"…Вмій малим ти вдовольняться. За великим не женися,
Сіті кинуто на лови, їх ти вельми бережися.
Я кажу вам, що не треба у розкошах жити,
На таких, кажу, повсюди розпинають сіті.
Триста впало у неволю з пристрасті в цім часі,
Шістсот плачуть у хворобах – дуже були ласі…".
Г. Сковорода

Досить складним і дуже актуальним, напевно, в усі часи є та було питання пізнання людини. Скільки людей, стільки й думок на цю тему. Серед філософських вчень про людину яскраво виділяється вчення Григорія Сковороди з його розумінням людини й її місця в світі.

В основу філософської системи Г.Сковороди покладено вчення про існування "двох натур" і "трьох світів". Сенс вчення про дві натури полягає у тому, що усе на світі має дві сторони: видиме (матерія, речовина та ін.) та невидиме (Бог). Усе видиме є мінливим та змінним, а невидиме існує вічно. Бог є причиною виникнення та існування усього на світі, він найголовніший у Всесвіті. У вченні ж про три світи перераховуються:

макрокосм (весь Всесвіт), мікрокосм (світ людини) та світ символів. Зупинімось на мікрокосмі – це маленький світ і ним є світ людини. В пізнанні людини можна розпізнати чотири ідеї. Першою ідеєю є ідея саме про внутрішній світ людини. На думку Григорія Сковороди людина є загубленою у цьому Всесвіті і щоб віднайти себе, людині потрібно усамітнитись, втекти від усього, що викликає спокусу та поринути у себе. Осягнути самого себе - означає осягнути Бога, бо він і є сенсом внутрішньої людини. А якщо служиш Богу, значить служиш і собі. Отже, суттю цієї ідеї є те, що удосконалення людини досягається моральними звершеннями. Важливу сходинку в цій думці займає друга ідея - "ідея серця". Адже серце відноситься саме до аспекту душевності, чогось внутрішнього і дуже важливого. Філософ вважає, що серцем можуть володіти, як світлі сили, т. б. ті, що підносять людину, так і темні сили (приводять людину до краху), тому людина повинна бажати його очищення. З цього випливає ще одна ідея -"усунення волі людини", її сенсом є те, що зміцнення очищеного серця йде через боротьбу. Людина має звільнити себе від волі, бо ж вона є породженням свавілля. Коли волю знищити, то керувати людиною починає воля Божа. Але це не означає, що людина перестає бути індивідуальною, адже існує нерівна рівність, її суттю є рівність перед Господом, не зважаючи на таку різницю людей один від одного. У кожного своя суть, яку не можна змінити. Григорій Сковорода говорив: "пізнай себе, слухай себе, подивись в себе", - це дає можливість вибрати дорогу, якою ми будемо йти по життю.

Отже, у вченні про людину для Григорія Сковороди виявляється дуже важливою здатність людини до самопізнання і в його філософії майже немає нічого пов’язаного з матеріальними потребами. Для того аби бути щасливим потрібно зовсім небагато, лише правильно зрозуміти самого себе та оточуючий світ і тоді наші потреби будуть скромнішими і розумнішими. Адже не навчившись розуміти свій внутрішній світ ми так і далі будемо залежні від зовсім непотрібних речей, які, як нам буде здаватись, так необхідні.

ПЕДОРЯКА Анастасія,
студентка економічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна
асистент

ПРОБЛЕМА ЩАСТЯ У ФІЛОСОФІЇ Г.С. СКОВОРОДИ

Як бути щасливим і що для цього потрібно? Люди часто вважають, що щастя пов’язано із задоволенням матеріальних потреб, можуть тяжко та сумлінно працювати, прагнучі досягти цієї цілі, але невже це насправді все, що задовольнить, подарує незалежність і душевний спокій? Аналізові

подібних питань велику увагу приділяв «український Сократ», Григорій Сковорода.

Сковорода довго вивчав те, як людині досягти щастя, він спілкувався із своїми земляками, знайомими які навчалися разом з ним у Києво-Могилянській академії, роздумував, і згодом зробив певні висновки. Щастя він зв'язує з образом жит тя самої людини. Зрозуміти суть щастя допомагає вислів Сократа:«Інший жи ве для того, щоб їсти, а я їм для того, щоб жити», яким Г.Сковорода відкриває свій трактат під назвою «Ікона Алківіадська».

У вченні про дві натури філософ виділяє в людині дві натури: тілесну, яку ми бачимо і духовну, Божественну ту, яку ми тільки відчуваємо. І через самопізнання, поглиблення у внутрішню пов'язану з Богом натуру ми можемо.досягти.власного.щастя.

Теза про щастя досягає на тому моменті, коли філософ визначає саму сут ь «чесного життя» і «чистої совісті». Ця суть розкривається через трудову діяльність людини. У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чист ої совісті. У нього праця не обов'язок, не борг, не примушення , навпаки, - вільне бажання людини.

Праця допомагає самовиразитися. Процес праці розглядається як насо лода і щастя навіть незалежно від його результатів. Такій праці Сковорода да є визначення «споріднена».Визначення праці з позицій джерела свободи і ща стя, або джерела страждання і нещастя людей зустрічається досить рідко. Вс я його творчість.виходить з розуміння того, що людство може об'єднати тільки праця з .суспільною користю і особистим щастям –.це «споріднена» праця. Праця ж.«неспоріднена» джерело деградації і людини, і людського суспільства.

На думку Сковороди, самопізнання, те, чи ми дослухаємося до своєї духовної натури та чи займаємось ми «спорідненою» працею - є єдине життя і, разом з тим, - єдине справжнє щастя людини.

Людина повинна пізнати себе з трьох боків: перше саморозуміння себе як окремої особи, як людини, що має свою особистість. Друге саморозуміння себе як члена громадського життя, тобто людину, що має з іншими людьми о дну віру, одну Батьківщину, закони, мову і звичаї. Третє саморозуміння себе як істоти, яку створив Бог подібно своєму образу.

Значення поглядів Г.Сковороди про досягнення людиною щастя може стати опорою для людини в наш непростий час, підтримати у виборі свого шляху до щастя та наповнити справжнім сенсом те, чим займається людина.

УДК 130

ПУСТОВА Світлана Олександрівна,
аспірантка,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)

ІДЕЯ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Велику роль в розвитку розуму, в становленні в людині певних якостей Григорій Сковорода відводив праці, в якій бачив основу не лише інтелектуального розвитку людини, але і її моральності.

Ідея трудового виховання як основи виховання доброчинності, винесена Сковородою з традицій народної педагогіки, дістає в нього подальшого розвитку. Філософ збагатив народний ідеал виховання в праці. Шукання відповіді на цю проблему, поставлену самим життям, характеризує всю творчість Сковороди. Він вважав, що справжнє людське щастя полягає не в грошах, не в чинах, утіхах, воно – в єдності самопізнання, істини і праці. Найголовніше джерело щастя – корисна для суспільства діяльність, праця, виконання обов'язку перед батьківщиною.[5]

Видатний філософ не осуджував достатку як результату власної трудової діяльності людини, але пристрасно картав присвоєння чужої праці. Він оспівував вільну працю, бо бачив істинну людську радість, основу всього життя. Він писав, що "сродна праця – це найсолодша в світі річ".

Розглядаючи працю як природну необхідність і джерело існування людини, Сковорода закликав виховувати у дітей любов до праці, презирство до неробства. "Роби те, до чого народжений"- писав мислитель.

Висвітлюючи свої погляди на навчання дітей і вказуючи на безперервний зв'язок цього процесу з вихованням, Сковорода наголошував, що навчання творить прекрасні речі тільки на основі праці, підкреслюючи цим необхідність пов'язання засвоєння знань з практикою в житті.[**Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.**]

Визначаючи принцип "спорідненості" (природовідповідності) як серцевину виховного процесу, видатний педагог вважав, що однією з важливих засад виховання є природа людини, її задатки до того чи іншого виду праці. Необхідно, твердив Скоровода, розкрити насамперед "спорідненість" людини, тобто її схильність до певного виду діяльності, праці. Першорядним завдання трудового виховання він вважав підготовку до спорідненої праці.[6] Він гнівно засуджував тих, хто не живе за "спорідненістю". Краще бути талановитим горшколіпом, ніж нездарним письменником, стверджував мислитель-педагог.

Виходячи з власних принципів. Сковорода у притчі *"Благодарний Єродій"* писав: "Главизна воспитания єсть: 1) благо родить; 2) сохранить младое здравие; 3) научить благодарности".[1]

У вірші "*Убогий жайворонок"* та ін. творах він уточнює завдання виховання зростаючої особистості. До них вчений насамперед відносить: 1) розумове виховання дітей; 2) становлення їх як майбутніх трудівників (підготовка до "спорідненої" праці); 3) моральне виховання.[2]

Сформульований Сковородою принцип "спорідненості", що випливав із ідей народної педагогіки, ліг в основу його педагогічних ідей про значення народознавства у трудовому навчанні і вихованні дітей. Як справжній народний педагог, втілюючи в життя ідею народностінауки, Сковорода рекомендував широко використовувати у навчальній роботі з дітьми елементи народної педагогіки, пов'язаних зтрудовими традиціями й

звичаями. Окремо виділяє він приказки йприслів'я, у яких засуджуються ліниві й легковажні люди, що беруться за роботу, до якої не підготовлені і не спроможніїї виконати; "Не буде риба раком" , "Назвався грибом - лізь у кошик","Наловця звір біжить" , "Всяка птаха своїм клювом живе" ,"Спокій воду п'є, а неспокій - мед".[1]

Підкреслюючи роль трудового навчання у виховному процесі, Г.Сковорода рекомендував використовувати тексти цікавих і повчальних казок, високо цінувати виховну роль байок, які порівнював з батьківськими настановами та повчаннями, співів, музики, вважаючи, що це не лише засоби для розваги, а й полегшення у праці, сценарії ігор та іграшки, що має для дитини велике виховне значення.[3]

Це безперечно, був новий, глибокопрогресивний підхід Г.Сковороди до розвязання корінних питань педагогічної теоріїі практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. - Харків: Майдан, 2010. - 1400 с.
2. Григорій Сковорода: Сад пісень (вибрані твори) — К.: «Веселка», 1972
3. Гужва О.П. Григорій Савич Сковорода та європейський симфонізм //Аспекти історичного музикознавства - IV: "Правда фантастики і фантастика правди. Магічне "дев'ять" в історії художньої культури: Збірник наук. праць. - Харків: ХДУМ ім. І. П. Котляревського, 2010. - С.228-241.
4. Кононенко П., Кононенко Т. Українська освіта у світовому часопросторі. - К.: Т-во “Знання” України, 2007. - 592 с.
5. Максюта М.Є. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Урожай, 2011. – 472 с.
6. «Сродність» Григорія Сковороди і національний образ буття: до актуалізації гуманістичних ідей. – (Гілея. Випуск 126 (1), 2017 р.)

САХАРОВА Владислава Геннадіївна,
Магістр 1 року ФЗРЕтаБТ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

МОВА У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

У громадсько-політичному, культурно-просвітницькому житті України другої половини XVIII століття, становленні передових ідей свого часу український філософ-демократ, гуманіст і письменник Григорій Савич Сковорода посідає видатне місце.На формування наукової і художньої мови

Григорія Сковороди, вироблення його мовної концепції великий вплив мало навчання у Києво-Могилянській академії, де він одержав глибокі знання з латинської, грецької, польської, церковнослов'янської, книжної української мов.

Сковорода виробив цілу філософію слова. Він його розумів і як «безодню», що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, через яку все можна спробувати пізнати, відчути, і як силу реально існуючого. Загадка слова, що була непізнана до нього і залишилася такою й нині, хвилювала Сковороду. Слово не тільки знак світу, а мова–знакова система. Слово має структуру, щонагадує структуру світу. Є матерія у вигляді звуку, є знаковезміщеннясубстанції, якасьназва, єобраз, тобтоякийсьсимволічнийзміст, щодаєзмогуалегоричнойоговикористовувати, як у байці. Однак є щосьневидиме, невловиме, внутрішнє, завдякичому слово переживаєречі, людей, час, простір [1].

Значний інтерес для сучасних науковців – представників різних галузей філософського знання становить лінгво-філософська концепція Г. Сковороди. Її найсуттєвіші положення викладені в його праці «Діалог. Имя ему — потоп змиін». В ній Сковорода стверджував, щотретій, символічнийсвітБіблії за своєювнутрішньоюорганізацієювиступає як ідеальнеіншобуття перших двохсвітів – людини та Всесвіту [2].

Мовна ситуація XVII ст. відбилася у творчості Сковороди, який, за свідченням сучасників, говорив у житті простою розмовною українською мовою, добре знав український фольклор і життя всіх верств суспільства. Суперечливийсвітоглядфілософа, художника, але богослова не дав можливостівідірватися в літературнійтворчостівідцерковнослов'янщини, «греки й латини», перейти на простуукраїнськумову [3].

Феномен Григорія Сковороди І. Франко пояснював так: «Доля поставила його на розгранідвох великих епох. Стара козацько-гетьманськаУкраїнаконалаполітично, підточуванацарсько-чиновницькимцентралізмом, та видихалась і духовно, пережовуючистарукиєво-могилянську схоластику, опереджена з поглядунауковогостолицями, котрі колись віднеї брали першіімпульси до науковогорозвою». І далі: «Можнабисказати, що се старийміх, налитийновим вином. Все в ньому: пригоди і спосібжиття, вдача, мова, форма писання – все маєотойдвоїстий характер, являєтьсямішаниноюстароїтрадиції з новим духом» [4].

Народно розмовний струмінь виразнопомітний у багатьох творах Г.Сковороди. Це постійні народно пісенні епітети, порівняння, метафори, народні вислови, прислів'я тощо. Оригінальним художнім явищем є «Басни Харьковскія», в яких органічно поєднано просту і книжну мови. У «фабулах»байокздебільшогопривертаєувагупростамова. У «силах»–книжна [3].

Отже, Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів і діалогів

з традиційними засобами класичної риторики і виразними вкрапленнями живомовних елементів, його літературна творчість, у якій все сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили синтез мудрості книжної і народної.

ЛІТЕРАТУРА

1. БичкоА.К. Історіяфілософії: підруч. / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковськші. – К.: Либідь, 2001. – 480 с.
2. ГордієнкоГ.В. Зв'язокфілософськоїспадщиниСковородизсучасністю //Філософсько-етичнаспадщинаГ.С. Сковородиідуховнийсвітсучасноїлюдини / Доповідііповідомленнярегіональноїнауковоїконференції. – Донецьк: ДонНТУ, 21-22 листопада 2007 року. – 174 с. – С. 113-115.
3. Чижевський Д.І. Філософія Г.С. Сковороди. – Харків: Прапор, 2004. – 272 с.
4. Франко И. Южнорусская литература // Энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона, 1904. – Т. 81.

ДРОЗДЕНКО Ірина,
3 курс 1 група, Факультет Захисту
рослин, біотехнології та екології
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОГЛЯДНИХ НАСТАНОВ Г.С.СКОВОРОДИ

Сковорода увійшов в історію української культури передусім як видатний мислитель-філософ. Все його життя й діяльність були спрямовані на поліпшення життя народу, удосконалення існуючого суспільного ладу. Сковорода постійно жив серед простих людей, знав їх думи й прагнення, співчував бідним і знедоленим, сам розділяв їхню гірку долю. Тому не випадково він поставив перед собою філософську проблему – пояснити сенс життя людини, знайти для неї шлях до щастя і дати відповідь яким повинно бути нове суспільство. Основним принципом свого філософського вчення Сковорода проголосив систему самопізнання, самовиховання людини. Це, на думку філософа, повинно було створювати передумови для перетворення людей з кріпаків у вільних, щасливих працівників, отже торувати шлях до нових соціальних відносин, до щастя. А право на щастя мають усі люди. Воно належить усім як повітря, сонце, вода.

Одним із важливих джерел впливу на формування символічної політики України була філософія Григорія Сковороди. Це філософія гідності як основної засади існування людини. Цю ідею він втілив і продемонстрував

на прикладі власного життя. Вчений-філософ «відстоював свою творчу індивідуальність, особисту свободу, не піддаючись спокусам світу», багатству, владі, високому соціальному стану, світськості. Оскільки символ неможливо тлумачити однозначно, з точки зору Сковороди, це позитивна риса символічного пізнання. Постійно потрібно щось витлумачувати, інтерпретувати, реалізовувати. Треба йти далі в суть речей, не обмежуватися побіжним. Мислення рухається від понять до образів, від термінів до символів. Символічна форма мислення має охопити всю сферу думки. Ось чому Сковорода не є «українським Сократом», каже Чижевський. Радше, він — український досократик, адже саме вони почали мислити образами: вода, вогонь, апейрон тощо. Сковорода будує не раціональні конструкції, а фантастичні символи, хоча вони й не беззмістовні.

Отже, в світі закладена подвійність, тобто все має свій другий бік. Крізь позірну видимість потрібно дійти до самої істини. Втім, символи — це лише лушпиння правди. Тому в кожному символі є три «шари буття»: простий, зображальний і прихований.

Взагалі, у Сковороди сила-силенна різних символів і емблем. Це звірі й птиці (віл, змія, бусел, мавпа, голуб, олень, верблюд), фантастичні тварини (сфінкс, сирени, фенікс), рослини (колос, яблуня, квасоля, зерно, сім'я). Тут чимало мертвої природи (магніт, веселка, сонце, вода, джерело, потік), це й наслідки людської діяльності (трикутник, лабіринт, перстень, жорна, годинник, якір, колесо) тощо. В зображенні емблем і символів Сковорода послуговується амстердамським виданням, що потрапило в Україну за часів Петра І. Проте він користувався й іншими публікаціями. Зрештою, подібну символіку можна побачити і в українському мистецтві, зокрема, на кахлях. Основним джерелом символічно мистецтва є філософська література. Передовсім це стосується платонізму. Так, душа уподібнюються зерну чи насінню, пізнання — ловлі птахів. Подібна символіка зустрічаються й у Старому Заповіті, а також у Філона, Прокла, Ямвліха, а згодом у багатьох представників християнської філософії. Тут варто згадати і ренесансне мистецтво: Дюрера, Леонардо, Рафаеля, Тиціана[2].

Проблематику дослідження символічної політики сучасної України актуалізує сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Серед символів українського Майдану 2014 р. одним із найстійкіших є символ «Небесної сотні». Символ «Небесної сотні» використовується у назвах вулиць та площ, літературі, кінематографі, скульптурі тощо. Візуальний та семіотичний дискурси символів та символічної політики акцентують увагу на образному мисленні Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди. Символічна політика – це не тільки дія з використанням символів, але й дія, що сама виступає як символ.

Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади[1].

Отже, символічна політика являє собою особливий вид політичної комунікації. Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації[3].

Список літературних джерел

1. Краснокутська Ю. Засоби масової комунікації та символічна політика: аспекти впливу / Ю. Краснокутська // Сучасне суспільство: політичні науки, соціальні науки, культурологічні науки. – 2012. – Вип. 1. – С. 14–19;
2. Лютий Тарас .Символічний світ сковороди. Режим доступу:http://tyzhden.ua/Columns/50/202442.
3. Ярошенко В. М., Присяжненко І. О., Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу.Режим доступу: politics.chdu.edu.ua›article/download/51967/47851.

ПРИМАК Ірена,
магістр 1 року навчання ф-туЗРБТтаЕ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

Григорій Сковорода є одним із найбільш яскравих представників української інтелігенції, народних мислителів України. Його твори широко розкривають погляд письменника на будову світу та місце людини в суспільстві. Символічними є його життєві погляди під призмою сучасного політичного життя України. У творчості Григорія Савича чітко прослідкується, що мислитель засуджував кріпосне право і всю феодальну систему разом з її правом і судочинством: за яких правда – за тим, хто сильніший, а «якщо убогий, тоді і бідний і дурний».

Сковорода був ворогом монархічного ладу, тиранії, визнавав волю найбільшим здобутком людини. Суспільно-політичний ідеал філософа – гармонійне суспільство – трактується ним як «людська держава», політичний устрій якої спирається на суспільний компроміс, взаєморозуміння і духовну (божественну) єдність громадян. В ній немає майнової нерівності, гноблення людини людиною. Закони тут «зовсім не підходять тиранії», тому що забезпечують права всім громадянам, а республіканськo-демократичний устрій

дає можливість чесно працювати усім вільним людям відповідно до їх здібностей та схильностей.

І хоча міркування Григорія Савича певною мірою мають фрагментарний характер, багато в чому позначені утопізмом і містикою, загальну ідеологію повернення (наближення) людини до людських форм соціальних відносин, схоплена філософом досить точно і своєчасно. Утопічними були не тільки суспільно-політичні ідеали філософа, такими ж були і методи їх досягнення: надія на освіту, особливо молодого покоління, моральне самовдосконалення.

У новітній історії України, ми бачимо, як народ прагне саме до такого устрою, бореться за справедливість та виражає бажання кожної людини бути значимою, не зважаючи на її соціальний статус. Саме проблема майнової нерівності наразі так хвилює кожного українця, народ повертається до активної боротьби за свої права та свободу, за можливість отримувати усі необхідні послуги від держави як для пересічного громадянина, так і чиновників. Останнім часом в Україні розвивається мале підприємництво, все більше молодих людей починає шукати свого самовираження через ту роботу, яка приносить їм задоволення, все більше повертаються до ремесла, ручної роботи.

Політична філософія Григорія Сковороди базується на зрозумінні людини як особливого витвору макрокосму. Людина, вважав філософ, є центр, в якому сходяться всі життєві проблеми, діяльність і пізнання. Щоб пізнати світ (макрокосм) людина має пізнати себе (мікрокосм). Саме в самопізнанні бачив Григорій Сковорода ключ до розкриття буття світу як світу природи і людської культури. Найважливішим для людини є щастя, яке ґрунтується на духовному багатстві людини. Ні чини, ні звання, ні посади не можуть підмінити глибину духовного єства людини. Пізнавши себе, вважав мислитель, людина вибере відповідно до власної природи заняття і організує свій спосіб життя у відповідності зі своїми духовними надбаннями. Сковорода обстоював ідею відродження людини, маючи на увазі ідеал пізнання людиною в собі Бога. Звідси ж беруть витоки обґрунтування філософом системи суспільних відносин як людських, людяних, гуманістичних.

Наразі в Україні велику увагу людина приділяє своєму внутрішньому світу, бачить сенс у більшому заглибленні у самопізнання. Після хвилі урбанізації, що припала на перші роки незалежності України, сьогодні українці все більше цікавляться екотуризмом, намагаються виховувати своїх дітей подалі від шуму великих мегаполісів, або взагалі полишають міста та цілими сім’ями переїжджають у села для більшого єднання з природою та, як наслідок, кращого пізнання себе. Все частіше наші громадяни відходять від шаблонних професій та намагаються самовиражатись через власні таланти та вміння.

Отже, бачимо, що сучасні погляди українського народунерозривно пов’язані із висновками філософа Григорія Сковороди про ідеал соціального ладу в країні, умови самізнання та самореалізації.

1. Багалій Д. Український мандрований філософ ГригорійСковорода. К., 1992.

2. Ткаченко,В.В. Г. С. Сковорода і сучасний філософсько-антронологічний дискурс / В.В. Ткаченко /Теорія і практика управління

соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія : щокварт. науково-практ. журн. 2008-2012. № 4.

3. Філософія Григорія Сковороди: проблеми, напрями і історія дослідження / С. Л. Йосипенко / Наука і суспільство :журн. 2008 - 2012. № 11/12.

4. Чижевський Д. Філософія Г.С. Сковороди/ Дмитро Чижевський,. Підготовка тексту , мовна ред. та вступ. ст. Леоніда Ушкалова,. -Х.: Акта, 2003. - 430 с.

ПРЕДКО Олена Сергіївна
студентка факультету захисту
рослин, біотехнології та екології,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЇ ЛЮДИНИ В ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ КОНТЕКСТІ ТВОРЧОСТІ Г.С.СКОВОРОДИ

Мета даної роботи полягає у висвітленні поглядів та думок українського філософа, просвітителя – гуманіста, поета та педагога Григорія Савича Сковороди на екологію людини в історичному контексті.

Термін вперше запропонував німецький біолог Ернст Геккель в 1866 р. в книзі «Загальна морфологія організмів» («GenerelleMorphologiederOrganismen») для позначення біологічної науки, яка вивчає взаємовідносини організмів з їх середовищем.[1]

Стосовно рослин цей термін вперше був використаний данським ботаніком Е. Вармінгом у 1895 році. Зараз екологію розуміють як «комплекснунауку, що вивчає відносини рослинних і тваринних організмів та їх угрупувань між собоюз навколишнім середовищем».[2]

Однак сучасні українські філософи розглядаютьекологію як світогляд, адже «еволюціонувавшивід периферійної біологічної дисципліни до сучасногостану, екологія ефективно й продуктивно«конвергує» з філософією, виходить на рівеньзагальнонаукової та філософської рефлексії іробить досить відчутні коригування в процесіформування методологічних стандартів сучасногонаукового знання та засадових світоглядниховорієнтирах нашого сучасника»

Під поняттям екологія людини розуміють міждисциплінарнунауку, яка вивчає загальні закономірності взаємозв'язку людини, популяції людей з довкіллям, вплив чинників довкілляна функціонування людського організму, цілеспрямоване управління, збереження і поліпшення здоров'янаселення.[**Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.**]

Протягом багатьох століть, з моменту появи людства,відбувався складний і суперечливий процеспошуку оптимальних шляхів взаємодії людини іприроди. Ці знання дійшли до наших часів у формі народних

переказів, міфів, казок та легенд. З часом ці знання поглиблюютьсяі з виникненням писемності описуються в книгах. Накопичення наукових знань, формування як особистостей мислителів інших країн, стає запорукою виникнення філософської думки в Україні.

Відомості про екологію людини можна зустріти в таких писемних пам'ятках як «Велесова книга», «Повість врем'яних літ», «Повчення» Володимира Мономаха і тд.Ці натурфілософськівчення та погляди в подальшому лягли в основу філософських роздумів Г.С. Сковородита були висвітлені в йоготворах та життєвих принципах. [**Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.**]

Григорій Савич Сковорода не залишався байдужимдо екологічної проблематики, в його творахзнаходимо думки як про значення екологічнихфакторів в світі природи і їх вплив на життясуспільства, так і про екологію людини як біологічногоорганізму, а також оригінальні думкистосовно екології душі людини.

Поетичний збірник «Сад божественних песен» – це прославлення ідей гуманізму, правди. Поет закликає до самопізнання, морального вдосконалення,оспівує красу природи, малює явищасоціального життя.Філософ не сторонникжиття у великому та заможному місті.Його мрією є життя серед природи, милування її красою та підтримання і наслідувати її принципів, навіть якщо доведетьсязадовольнятися лише найпростішою їжею, терпітизлидні.

Філософ накреслює оптимальний шляхдля майбутньої цивілізації, який би став запорукою гармонізаціївідносин в системі «людина – природа»,адже феномен щастя знаходиться в людськійдуші незалежно від кількості матеріальних благ іпочестей, які вона отримує. Григорій Савич формулює висновок, що обмеження своїх матеріальних благ єнеобхідною умовою існування людиниу відповідності з словом Божим.Інноваційними і актуальними є поглядиСковороди на проблему антропогенноговпливу на природні екосистеми та етичнеставлення до довкілля. Його думка про те, щолюдина повинна задовольнятися плодами своєїпраці, не накопичувати надмір матеріальнихблаг, жити серед природи є надзвичайно цінноюв наш час. На сьогоднішній день спостерігається суттєве переважання споживацької тенденції . Це означає, що ми не можемо спожити все те, що здатні виробити. І в той же час значна частина виробленихматеріальних благ з самого початку приреченана утилізацію. До них належать тара,упаковочні матеріали, рекламна продукція. Причомувеличезна частина цих речей сама по собі єнадзвичайно шкідливою для довкілля. Целофан,пластикові пляшки тощо ще протягом кількохстоліть будуть розкладатися в землі, виявляючишкідливий вплив на природні екосистеми і погіршуючиумови існування людини.[4]

Замість того, щоб виховувати в підростаючого покоління моральні чесноти та толерантне терпиме ставлення як до інших людей, так і до інших живих організмів, інтелектуальні сили сучасної науки занепокоєні винаходами новітніх видів зброї, різних видів отрути тощо. Г.С. Сковорода

змальовує негативний вплив людини на природу і вказує на необхідність гуманного ставлення до довкілля, кардинальної зміни світоглядної парадигми, яка повинна націлювати людину на заняття працею на благо себе та інших людей відповідно до внутрішньої потреби, яку видатний філософ визначає як «сродний труд». Така праця приносить задоволення, сприяє відчуттю гармонічності життя. В творчості Григорія Сковороди висвітленідосить інноваційні для того часу думки щодо екології людини як біологічного організму.Григорій Савич вважає, що найперше людина повинна пізнати себе, виявити свої задатки і у відповідності з цим влаштовувати своє життя. Ця думка про «сродну працю» відображена у багатьох його творах – байках, діалогах, листах.

Григорій Савич Сковорода в своїх творах подав багато цінних думок стосовно створення сприятливих умов для збереження і покращення здоров'я людини, забезпечення оптимальних умов для функціонування людського організму як єдності біологічного, психічного і духовного, тому вивчення його творчості в історичному контексті і втілення його настанов в життя сприятиме покращенню екологічної ситуації як в Україні так і в усьому світі.

Список використаної літератури

1. Федун Я.Математичне моделювання в екології / Федун Я. Я., ЛяпкалоТ. А. – Дніпропетровськ, 2014.
2. Миколайчук В. Г. БОТАНІКА: курс лекцій з екології рослин для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 201 «Агрономія» денної форми навчання - Миколаїв, 2017. - 52с.
3. Залеський І.І. Екологія людини: підр. / Залеський І. І., Клименко М. О.- Рівне, 2013. – 385с.
4. Андреєва Т.Т. Науковий журнал «Молодий вчений» 9.1 (36.1) вересень, 2016 р. Частина 1. – 185 с.

УДК 141

ШТИВОЛОКА МаринаВіталіївна,
студентка 3 к. 1 гр., ф-т захисту рослин,
біотехнології та екології,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОГЛЯДНИХ НАСТАНОВ Г. С. СКОВОРОДИ

Символізація суспільно-владних відносин володіє колосальним управлінським потенціалом. Історія неодноразово доводила: символ може використовуватися як у якості інструменту інтеграції, так і зіграти роль детонатору соціального вибуху. Враховуючи величезний креативний потенціал символу, його спроможність народжувати нові смисли, що ведуть

до переформатування простору політики, дослідження природи символу як феномену політичної реальності та визначення символічного виміру процесу державного управління в умовах, коли як наслідок глобальних трансформацій відбувається послаблення традиційних устоїв державного регулювання соціально-політичними процесами, здається надзвичайно актуальним.[3]

В перекладі з грецької термін «символ» означає «об'єднання, з'єднання» і походить відгрецького «symbolon» – умовний речовий розпізнавальний знак длячленів певної групи людей, таємного товариства; речовий або умовний код, що позначає або нагадує певне поняття, образ, втілює якусь ідею.

Політичні символи, які впливають переважно на емоційну складову людської сутності, є потужним інструментом здійснення політичної влади через значний потенціал психологічного впливу, адже люди інстинктивно вірять в їхважливість.[4]

В історії української духовності постать Г. Сковороди неповторна.[5] Григорій Савич Сковорода (1722-1794 рр.) є одним із найвидатніших представників історії української філософії. Мандрівний поет і вчитель мудрості, шукач особистого шляхуосягнення божества, істинного сенсу буття людини - все це створює образ оригінального мислителя, який посідає видатне місце в історії української і світовоїдуховноїкультури.[1]

У життєвій програмі філософа спасіння від пекельного вітру була захисна сила символів. Символізація життя стала для Сковороди засобом розхитування твердині матеріального існування алегорією духу, засобом входження у таємні глибини сущого. Навряд чи можна погодитися з тими дослідниками, які вважають, що Сковорода зловживає темними алегоріями та символами. Так здається тільки з погляду сучасної людини. А для українського філософа ці символи були шляхом розкриття таїни буття. І тому він намагався усіма засобами абстрагуватися від матеріального світу та предметності текстів і вдавався для цього до карколомнихвитівок.[2]

Політична філософія Григорія Сковороди базується на зрозумінні людини як особливого витвору макрокосму. Людина, вважав філософ, є центр, в якому сходяться всі життєві проблеми, діяльність і пізнання. Щоб пізнати світ (макрокосм) людина має пізнати себе (мікрокосм). Саме в самопізнанні бачив Григорій Сковорода ключ до розкриття буття світу як світу природи і людської культури. Найважливішим для людини є щастя, яке ґрунтується на духовному багатстві людини. Ні чини, ні звання, ні посади не можуть підмінити глибину духовного єства людини. Пізнавши себе, вважав філософ, людина вибере відповідно до власноїприродизаняття ("сродний труд") і організує свій спосіб життя у відповідності зі своїми духовними надбаннями. Сковорода обстоював ідею відродження людини, маючи на увазі ідеал пізнання людиною в собі Бога. Звідси ж беруть витоки обґрунтування філософом системи суспільних відносин як людських, людяних, гуманістичних. Суспільно-політичний ідеал – гармонійне суспільство – трактується ним як «людська держава», політичний устрій якої

спирається на суспільний компроміс, взаєморозуміння і духовну (божественну) єдність громадян. І хоч його міркування певною мірою мають фрагментарний характер, багато в чому позначені утопізмом і містикою, загальну ідеологію повернення (наближення) людини до людських форм соціальних відносин, схоплена філософом досить точно і своєчасно.[6]

Якщо роздумувати над суспільно політичним ідеалом Г.Сковороди та сучасною Україною, то філософ думав про створення ідеальної демократичної держави, де народ буде єдиним цілим, все буде узгоджено, всі будуть почуті, та буде враховуватись кожна думка і голос. Насправді ж , у нашій сучасності ми бачимо зовсім іншу картину. України вважається демократичною державою, але народ насправді не має ніякої політичної сили, він робить те, що йому скажуть та голосує лише за тих кого самі не висували. Все було є і буде вирішено за українській народ. Ми з самого початку намагалися проявляти свою самостійність, але завжди рішення вже було прийнято.

Сковорода дійсно створював символ неможливої держави, описував її лад, його мислення були нездійсненними та справді утопічними. Така «символічна держава» може існувати лише у думках та на папері. Змінити владу на мою думку неможливо, бо той хто до неї прагне буде працювати лише на свої інтереси. Влада завжди буде егоїстичною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень, В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с. - с. 336
2. Посилання на вказаніформулювання див.уПримітках в академічномувиданні: Сковорода Г. Проповіді, діалоги, трактати, притчі. — К.: Наук.думка, 1964. — С. 275.
3. http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=47514
4. https://www.pravda.com.ua/articles/2012/05/30/6965594/view_print/
5. http://www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=2340
6. http://referat-ok.com.ua/kulturologiya-ta-mistectvo/suspilno-politichni-poglyadi-gskovorodi

ГОРДИНСЬКИЙ Сергій Олегович,
магістр 1року, ФЗРЕтаБТ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У ЙОГО ТВОРАХ

Григорій Сковородавпродовжсвогомандрівногожиттяздобуввеличезну славу філософа-мудреця. Всі, навіть вороги, прагнулизустрічі з ним, хотілипочутиживенебуденне слово про світ і Бога, сенслюдськогобуття,

хочбагато з того, щовінпроповідувавбуло не завжди для них зрозуміле та ясне. Філософволодів даром глибокогоінтелектуально-емоційноговпливу на людей, він манив їх до себе таємничістю та загадковістюсвого духовного світу.

РозквітворчостіГ.Сковородиприпадає на другу половину XVIII ст. Україна в цейперіодперебувала у тяжких історичних та економічнихумовах. У 1775 р. БулаліквідованаЗапорізькаСіч. У 1781 р. Гетьманщинуподілили на губернії і запровадилиросійськуадміністрацію та судові установи. У 1785 р. в Українібулозапроваджено дворянство, щоспричинило потяг значноїчастиникозацькоїверхівки до боротьби за дворянськізвання і посади. Ціноювтративласноїдержавностіздобувалисяці посади. Розпочавсяморальнийзанепадпровідноїверствиукраїнського народу, яка зарадивлади і звань, дарованихросійським царизмом, зраджуваладержавницькіінтересиукраїнського народу[1].

Геніальність Григорія Сковороди як мислителя та історичної особи полягає в тому, що він своєю творчістю, власним життям показав єдино можливий на той час шлях порятунку українського народу від загрози морального розкладу і денаціоналізації. Г.Сковорода за мету свогожиттявважавгоріння в ім'япошукуфілософсько-світоглядноїоснови духовного відродженнярідного народу.

Моральною основою справжньогожиттялюдини і суспільства не може бути таказдавалосьбицілкомприродна жадоба багатства, почестей, кар'єри, влади над іншими, бохто ж не „желает честей, сребра, волостей?”. Саметакіпрагнення і жадання є джереломлюдськоїбіди, усілякихзмов, убивств, грабунків, насильства, ворожнечі, а нерідкозанепадуцілих держав. Г.Сковородапропонуєіншіморальніпринципивдосконаленнялюдини і суспільства. У праці „Разговор дружеский о душевном мире” Г.Сковородарозробляє „філософіюсерця”. Вінзазначає,щощастя як основного прагнення в життілюдинимарношукатизовні. Його не можназнайтиніде, скільки б людина не шукала, аджевонозавжди з людиною. Як риба у воді, так ми – у щасті. Йогонеманіде, бовоно є скрізь. Воноподібне до сонячногосвітла, потрібнотількивідкрити для ньогосвоєсерце через пізнання самого себе. Прислухайся до своговнутрішнього голосу, довідайся, „что тебе сродное”, іншими словами – зрозумій, до якоїсправи у тебе є нахил, здібність, талант. Прислухайся до свогобожественногохисту, данноготобі Богом природи, і він „зажжет охоту, закуражит к труду, увенчает концем и благословением главу твою”. Таким чином: „Щастіе твое и мир твой, и рай твой, и бог твой внутрь тебе есть”. Щастя – у серцілюдини, їїпогодженості з Богом природи, бо Бог природиутаєний на днівсіхживихістот[3].

Г.Сковорода відноситься до змісту біблійних легенд як до пам'ятки стародавньої релігії та культури, яка має світове значення, але яку неможливо трактувати у буквальному розумінні, як це робило офіційне російське „богословіе”. Самезвідсийоговислів: Бібліяу мудрого – мудра, а в дурня – дурна. Мудра трактовкаБіблії не суперечитьсуспільному та культурному прогресулюдства, вона сама по собі не творить поліційсько-

державного офіційного „богословія”, де панують „стовпинеотесані”. У Г.Сковородибіблійнийзмійнабуваєзмісту не диявола, а мудрості [2] . Цямудрість – в аллегоричномупрочитанніБіблії. У зв'язку з цим завдання людини полягає в тому, щоб впізнати в собі Бога вічності, знайти у своєму серці божественність свого буття. У цьому правдивий Бог, в цьому правдива людина, в цьому таємниця великої віри і таємниця сили людського серця.

Отже, Г.Сковорода своєю філософсько-світоглядною концепцією світу, етичними та соціологічними принципами заклав основи нової української духовності, яка продовжувала традиції вітчизняної інтелектуальної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чижевский Д. Нариси з історіїфілософії на Україні. – К., 1992.
2. Іваньо І.В. Філософія і стиль мислення Г.Сковороди. – К.: Наукова думка, 1983. – 270 с.
3. Сковорода Г.С. Пізнай в собі людину. – Львів: Світ, 1995. – 528 с.

ВДОВЕНКО Ірина Олександрівна
студентка 3 к. 1 гр., ФЗРЕтаБТ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода народився в селянськійсім’ї на Полтавщині у селіЧорнухи 3 грудня 1722 року. Потім навчивсянотноїграмоти, читав книжки, готувався до вступу в Києво-Могилянськуакадемію. У 16 років вступив у цей заклад. 19-річним студентом поїхав до Петербурга співати в придворнійкапеліцариціЄлизавети. Відзначавсячудовим басом, грою на скрипці, флейті, бандурі, цимбалах і сопілці, навітьстворюваввласнівірші й писав музику. Через 2 роки повернувся і продовживнавчання в Академії.У 1750 р. Молодийталановитийхлопецьвирішуєпізнаватисвіт у мандрах: три роки подорожуєУгорщиною, Словаччиною, Польщею, слухаєлекції в європейськихуніверситетах, вивчаєфілософськіпраці в бібліотеках, володіючибагатьмамовами, бере участь у дискусіях.

Головнимироздумами Г. Сковороди як творчоїособистостібулироздуми про щастялюдини і шляхи йогодосягнення. Ними сповнена вся йоготворчість. «Як хочеш бути щасливим, не шукайсвогощастя за морями… не мандруй по Єрусалимах», бо, як вважав Г. Сковорода, воно не тількипоруч з тобою, воно «всередині тебе»: «у твоєму чистому серці, у твоїйчеснійдуші, щоживе за законами Божими і велінням Божим».

Ця думка повторюється у найрізноманітнішихваріаціях, сентенціях, біблійних тезах, але найлаконічніше вона передана в формулі: «Щастієтвоє и мир твой, и рай твой, и Бог твой внутрь тебе есть». Досягтищастя –

означаєприслухатися до своговнутрішнього голосу, вислухати себе, тобтосповнаувійти «в храм свій», жити в гармонії з природою, з Богом, ботількице приносить щастя, цепередбаченотобі «блаженною натурою».

Усе, щопотрібнолюдині, сили, якітримаютьїї на світі, протистоять злу, вона має в собівідприроди. Треба лише все те пізнати, відкрити в собі й використати на благо.

Основою щастя, як вважав Сковорода, є «сроднапраця», тобто та, до якоїлюдинамаєприроднийнахил і здібності. Представляючисвітоглядукраїнців як трудового хліборобського роду, він почерпнув ізнародноїмудрості здоровий погляд на працю як джереложиття. Від народу перейняввін і думку про те, щовихованнямуситьздійснюватися за принципом «вродженості», доречності для тоїчиіншоїлюдини. Адже ж маємо у скарбницінародноїмудростібезлічвисловів, у якихпередаєтьсябагатовіковийдосвід і погляди на працю та виховання: «Знай щвецьсвоєшевство, а в кравецтво не мішайся», «Вовка в плуг, а він у луг», «Сісти на свого коня». У народнійфразеологіїнемаєдошкульнішихоцінок, ніжна адресу тих, хтозаймається не своїм, хтоприміряє на себе чужий кожух: «як коровісідло», «як зайцеві бубон», «як свиніналитники» тощо.

Це здоровий народнийсміх послужив джереломвисміювання, осуду та оцінкивідповіднихлюдськихвад і в байках Г. Сковороди. Окремі з названихприслів'ївнвикориставабо як вихідну тезу для розгортання сюжету байки, або ж як сентенцію в моралі. Проте усе запозичене з народноїскарбниці, як і з світовоголітературногодосвіду, зазнавало у творчості Сковороди змін, переплавлялося в горнилійогонепересічного таланту.

«Сроднапраця» приносить щастя, додає сил, «потрібнеробитьневажким, важке - непотрібним», бо ж з людиною Бог. Під покровом «блаженноїнатури» людинінебагато треба докластизусиль для щастя. Слідлишепізнати себе, а пізнавши, бути діяльною, бо «сродность трудолюбіємутверждається». До того ж невартопотерпати, що Бог одному дав мале, а другому - велике, бо «без сродности все ничто».

Учення Г. Сковороди про шляхи досягненнялюдиноющастя, хоч і приваблювалосвоєюмудрістю, булоутопічним. Аджейшлося в ньому про природну, а не про суспільнулюдину. Людина ж поза громадою, поза суспільством, яке часто диктуєсвоїумови,-немислима. Однакучення Сковороди спонукає до роздумів: чивартечогось те суспільство, яке не цінує в людинівродженихздібностей, не даєійзмогирозкрити себе, реалізуватиїхсповна.

У свідомістьсучасників і нащадківГригорій Сковорода увійшов як народнийвільнодумнийфілософ, як мандрівний учитель життя. Високаосвіченість не віддалялайоговід простого народу, вінпрагнув бути «чорною сковородою, щопечебілімлинці». Тому і твори своїнайпершеадресувавтим, хто жив підсолом'яноюстріхою, вбачаючи у цьомусенссвогощастя і призначення на землі.

ІзтворчоїспадщиниГригорія Сковороди залишилисьзбіркаліричнихпоезій «Сад божественнихпісень» (до збірки входить 30 поезій), книга «Байки харківські» (до збіркиувійшло 30 байокрізної тематики), філософськітрактати й притчі. Особливістьтворів Сковороди полягає в тому, що в ліричнихпоезіяхвінфілософ, а у філософськихпрацях – лірик.

ЛІТЕРАТУРА

1. http://ukrclassic.com.ua/katalog/s/skovoroda-grigorij/3317-detalna-biografiya-grigoriya-skovorodi

2. http://www.oblosvita.kiev.ua/2579/tvorchist-g-skovorodi-neocinennij-dar-prijdeshnomu-pokolinnyu/

ПОПЧЕНКО Надія,
економічного факультету, 2 курсу, 3 групи,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

МОВНА СВІДОМІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Уже майже два сторіччя філософські ідеї Г.Сковороди привертають пильну увагу дослідників. Хоча палітра цих досліджень є доволі насиченою та різноманітною, певні проблеми на дослідницькому полі сковородинознавства залишаються малодослідженими. Зокрема до них належать висвітлення лінгвофілософських ідей Г. Сковороди. Коли постає питання про філософію мови видатного українця йдеться, по-перше про специфіку його філософської мови, а по-друге, про його лінгвофілософську концепцію.

Мова Сковороди — це мова "українського бароко з її обома полюсами — церковнослов'янщиною української редакції та народною мовою", яка підготувала ґрунт для єдиної літературної мови на народно розмовній основі.

Сковорода виробив цілу філософію слова. Він його розумів і як "безодню", що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, через яку все можна спробувати пізнати, відчути, і як силу реально існуючого. Загадка слова, що була непізнана до нього і залишилася такою й нині, хвилювала Сковороду. Слово не тільки знак світу, а мова — знакова система. Слово має структуру, що нагадує структуру світу. Є матерія у вигляді звуку, є знакове зміщення субстанції, якась назва, є, зрештою, образ, тобто якийсь символічний зміст, що дає змогу алегорично його використовувати, як у байці. Однак є щось невидиме, невловиме, внутрішнє, завдяки чому слово переживає речі, людей, час, простір.

Специфіка мови Г. Сковороди відзначається цілим комплексом його лінгвістичних, історико-культурних іестетичних уявлень. Втілюючи ідею

рафінованої, елітарної літературної мови, що спиралася на староукраїнську книжну традицію кінця XVI – першої половини XVIII ст. з притаманною їй варіативністю генетично різнорідних одиниць і разом із тим підтримувалася ситуацією мовно-культурного синтезу в Росії першої половини XVIII ст., мислитель віддавав перевагу церковнослов'янським формантам. Використання класичних мов і елементів нових європейських було зумовлене як зміною коду, такі пошуком прихованого за різним словесним оформленням того самого поняття глибинного змісту. З погляду мовної свідомості Г. Сковороди, яка значною мірою відбиває і мовну свідомість староукраїнської еліти, мова його творів — не хаос, як то уявляється у відстані часу, а цілісний соціокультурний феномен.

Феномен Григорія Сковороди І. Франко пояснював так: "Доля поставила його на розграні двох великих епох. Стара козацько-гетьманська Україна конала політично, підточувана царсько-чиновницьким централізмом, та видихалась і духовно, пережовуючи стару києво-могилянську схоластику, опереджена з погляду наукового столицями, котрі колись від неї брали перші імпульси до наукового розвою". І далі: "Можна би сказати, що се старий міх, налитий новим вином. Все в ньому: пригоди і спосіб життя, вдача, мова, форма писання—все має отой двоїстий характер, являється мішаниною старої традиції з новим духом".

Значний інтерес для сучасних науковців – представників різних галузей філософського знання становить лінгвофілософська концепція Г. Сковороди. Її найсуттєвіші положення викладені в його праці «Діалог. Имя ему - потоп змін». В ній Сковорода стверджував, що третій, символічний світ Біблії за своєю внутрішньою організацією виступає як ідеальне іншобуття перших двох світів – людини та Всесвіту. Це нагадує концепцію Гумбольдта про мову як концепцію світу, а також відповідні концепції мовної картини світу, що опрацьовується в сучасній когнітивній лінгвістиці та етнолінгвістиці.

Києво-Могилянська академія відіграє величезну роль в житті останнього видатного представника давньої книжної української мови, поета у стилі релігійного бароко, філософа Григорія Савовича Сковороди. Мовотворчість Григорія Сковороди реалізувалась у різноманітних жанрах: філософські та педагогічні трактати, притчі, байки, оригінальна і перекладна поезія, проповіді й епістолярій. Це є свідченням того, що Сковорода як учень Києво-Могилянської академії і як високоталановитий представник давньої книжної української мови сприйняв європейські освітні традиції і філософсько-риторичний культ Слова, що був успадкований українською культурою з античних часів разом із філософією, риторикою, поетикою, біблійною міфологією.

Для історії української літературної мови надзвичайно важливою є реконструкція української мовної свідомості (етнічної, певної соціальної групи, індивідуальної) як на певних часових зрізах, так і в діахронії, зокрема реконструкція мовної свідомості староукраїнського суспільства (передусім його освіченої частини) кінця XVI – XVIII ст. і мовної свідомості Г.

Сковороди зокрема, що дозволить зрозуміти специфіку не лише мови мислителя, яка залишається об’єктом лінгвістичних дискусій, а й процесів та явищ історії української літературної мови, дасть можливість дослідити їх "ізсередини", поглибивши наші знання про зв’язок між старою і новою українською літературною мовою. Характеризуючи мову мислителя, дослідники звертають увагу передусім на гетерогенний (з генетичного погляду) характер його текстів, на генетичні параметри зафіксованих у них лексики і граматичних явищ, намагаються встановити співвідношення різнорідних за походженням одиниць з позицій сучасної мовної свідомості, без урахування того, що мовна свідомість суспільства часів Г. Сковороди істотно відрізнялася вже навіть від мовної свідомості діячів XIX ст., коли почала формуватися нова українська літературна мова на народній основі.

Народно розмовний струмінь виразно помітний у багатьох творах Г.Сковороди. Це постійні народнопісенні епітети, порівняння, метафори, народні вислови, прислів'я тощо.

Оригінальним художнім явищем є "Басни Харьковскія", в яких органічно поєднано просту і книжну мови, що, очевидно, помітив як позитивне І. Франко, відзначивши, що байки "писані гарною, подекуди навіть граціозною прозою". У "фабулах" байок здебільшого привертає увагу проста мова. У "силах" — книжна.

Григорія Сковороду можна вважати предтечею нової української літературної мови на народно розмовній, народно поетичній мові. Так, присвячуючи своєму переяславському другові ігумену "найвисокочтимішому у Христіотцю Геврасію Якубовичу", що виїжджав у 1758 р. з Переяслава до Бєлгорода, прощальну пісню (по-грецьки апобатеріон), Сковорода так характеризує українську пісню: "Правда, наша пісня майже зовсім селянська і проста, написана простонародною мовою, але я сміливо заявляю, що при своїй простонародності і простоті вона щира, чиста і безпосередня".

Мовний стиль Г. Сковороди позначений характерними рисами українського барокко, зокрема риторизмом. Хоч і заявляв Сковорода, що істина має просту мову, сам же широко використовував фігуральні вирази, метафоричні конструкції, символи, майже весь арсенал поширених тоді у світській і духовній культурі прийомів і засобів красномовства (епітетів, антитез, перифраз, ампліфікацій, асонансів та ін.). Очевидно, це викликалося прагненням філософа і художника, що поєднувалися в особі Григорія Сковороди, зрозуміти і розкрити людську душу, сповнену протилежностей, та прекрасний і болісно трагічний світ навколо.

Мовотворчість Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями: світ ловив мене, та не впіймав; народ спить, но всякий сон есть пробудиш; сродна праця; всякому городу нрав і права; сад божественных пісней; хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися; з видимого пізнай невидиме; копай усередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську; не за обличчя судіть, а за серце; нова людина має і мову нову; життя наше – це подорож, а дружня бесіда - візок,

що полегшує мандрівникові дорогу; одне мені тільки близьке, вигукну я: о школо! о книги!; Від природи, як матері, легесенько спіє наука собою. Це є всенародна і істинна вчителька і єдина; Учитель і лікар — не лікар і вчитель, а тільки служитель природи, єдиної і лікарки, і вчительки.

Тексти Г. Сковороди свідчать про те, що він глибоко замислювався над природою слова, усвідомлюючи зокрема умовний характер словесного знака. Письменник добре розумів зв'язок між думкою і словом, різницю між прямим значенням слова (звоном), і переносним, символічним (силою), тонко відчував залежність мовного стилю від конкретної тематики, цінував влучне образне слово, невичерпним джерелом якого було Святе Письмо.

Мислитель поширив свою концепцію "двох натур" на слово, яке стало для нього засобом пізнання й осмислення дійсності. Істинна, тобто нова, людина має і нову мову. Слово – і це яскраво виявляється на прикладі ключових слів, що формують семантичний простір творів письменника, – бере участь не лише у вираженні філософської думки, а й у її народженні. Філософ вдавався до різних мовних прийомів з метою віднайти прихований у слові смисл. Концепція двонатурності слова в нього органічно пов'язана з символіко-алегоричним методом інтерпретації Святого Письма. З метою осягнення "духу" (істинного смислу) слова, а також для обґрунтування своїх світоглядних положень мислитель нерідко шукав взаємозв'язок між поняттям, вираженим словом, і внутрішньою формою цього слова.

Серед лексем, тлумачних мислителем, засвідчено такі: нові для його епохи наукові терміни (горизонт, сфера, центр, пропорціа/препорціа, симетріа); окремі рідковживані церковнослов'янські лексеми (сирище); деякі апелятиви грецького, латинського, німецького тощо походження (лучіфер, διατριβή, αντιπάθης, συμπαθής, баволна); власні назви зі Святого Письма, рідше – античної міфології (Асхань, Хеврон, Вавилон, Давид, Рафа, Σειρήν); слова, які набувають символічного трактування в дусі барокових традицій (гавань, гидра, кефа, кит, сирен тощо); лексеми, внутрішню форму яких витлумачено відповідно до авторської філософської концепції (счастіе, Бог, мысль, радость, туга, сѣтованіе, благополучіе).

Полікодова мовна рефлексія Г. Сковороди була одним із виявів барокового способу мислення. Знання мов спричинило багато вимірність осягнення філософом світу і його "ословлення" відповідними засобами цих мов: "Даніил. У древних славян она еродій; у еллинов – пеларгос, у римлян – киконіа, у поляков – боцян, у малороссіан – гайстер, – схожа на журавля. Еродій значит боголюбный, если слово еллинское".

Творчій манері Г. Сковороди властива і "словотвірна гра", яскравим прикладом якої є ампліфікація спільнокореневих слів із різними префіксами ("Библіа есть Пасха, проход, переход, исход и вход") чи використання в одному контексті спільнокореневих слів із різними демінутивними суфіксами, що, крім уникнення повтору, створює певні семантичні прирощення.

П. Бузук, Д. Кирик, Ю. Шевельов уже звертали увагу на лексичні інновації Г. Сковороди. Протевиявлено далеко не всі створені мислителем

слова, часом дуже важливі для глибшого розуміння його філософської концепції. Підставою для висновку про те, що їх створив саме Г. Сковорода, є відсутність лексем у текстах кінця XVI – першої половини XVIII ст., історичних словниках та Картотеці СлУМ XVI – першої половини XVII ст., а також і те, що в мовній практиці мислителя вони посідають особливе місце, репрезентуючи його філософські погляди. Серед способів словотворення, властивих авторові, переважають суфіксальний і композиція, а також складання із суфіксацією: бѣсность<бѣсный ‘біснуватий’, тѣнить<тѣнь, паучиться<паучина ‘павутиння’, сладкополезный< сладкий і полезный, содомо-гоморский< Содом і Гомора, злоудача< зла удача, Михаило-сатано-махія (мається на увазі діалог "Брань архистратига Михаила со сатаною"; слово сконструйоване за зразком назви відомого давньогрецького твору "Батрахоміомахія") тощо. Автор тонко відчував мовну матерію й експериментував із нею, шукаючи нові можливості пізнання видимої й невидимої натур крізь призму слова в руслі традицій староукраїнського мовного бароко.

Письменник надавав особливого значення звуковій та ритмічній організації тексту, спрямованій не лише на творення відповідного образу, а й на загострення уваги читача чи слухача, пробудження його почуттів, асоціацій, емоцій. Традиційним звукопис ним прийомом, поширеним у староукраїнській бароковій поезії, була алітерація. До неї вдавалися вже українські поети кінця XVI – початку XVII ст. Художній ефект алітерації майстерно використав і Г. Сковорода.

Специфіку авторського звукопису, як відомо, визначає і римування. Особливість віршування філософа – використання горизонтальних і вертикальних внутрішніх рим, завдяки чому поезії набувають багатоголосого звучання й чіткого ритму, наприклад: "Блажен, о блажен, хто с самых пелен / Посвятил себе Христови…" Філософ використовує кожну можливість внутрішнього римування у прозі: "Кая же твоя природа или врода?; "Мнѣ кажется, сія надежда есть паучинная одежда".

До найяскравіших виражальних засобів староукраїнського барокового письменства належали і фігуримови. Теоретичним і практичним аспектам їх опанування (передусім на матеріалі латини) приділяли велику увагу в курсах поетики й риторики, які читалися в Києво-Могилянській академії, тому мовна свідомість освіченої людини містила певний набір фігур мови, якийс лугував базою для подальшого творчого розвитку мовної особистості. Г. Сковорода вдавався до лексичної анафори, епіфори, їх поєднання, а також використовував звукові анафори та епіфори, утворені внаслідок словотвірної гри. Виняткової майстерності філософ досягнув у використанні таких фігур, як тавтологічні сполуки, антитези, оксиморони, порівняння тощо.

Філософські твори письменника, особливо зрілі (трактати "Икона Алківіадская", "Жена Лотова" і діалог "Потоп зміин") дають цілісне уявлення про його світогляд, який є подальшим творчим розвитком українських філософських традицій. На думку Г. Сковороди, усе, що існує у світі, може бути розподілене між трьома рівнями: макрокосмосом (Всесвітом),

мікрокосмосом (світом людини) і світом символів (Біблією). Кожен із цих світів має видиму натуру (тлінну) і невидиму (вічну, Бога). Окрім того, мислитель визнавав і існування четвертого світу, пов'язаного з соціумом. Концептуальна і мовна картини світу автора дають підстави говорити про його ґрунтовні природничі знання, зокрема астрономії, географії, фізики, математики тощо. Важливим для розуміння специфіки концептуальної та мовної картин світу Г. Сковороди, а також основних мотивів і мети його життя (прагматикону його мовної особистості) є виявлення прецедент них текстів, які вплинули на його стиль мислення і специфіку мовної свідомості, що відповідно зумовило і своєрідність "ословлення" світу. Автор неодноразово покликається у своїх творах на імена античних філософів Горація, Діогена, Піфагора, Платона, Плутарха, Сенеки, Сократа, Епікура, Цицерона, цитує їх і коментує їхні висловлювання для підтвердження своїх міркувань. Але найбільш прецедентним текстом у часи Г. Сковороди залишалося Святе Письмо. Біблійні висловлювання церковнослов'янською мовою стали органічним компонентом мислення письменника, одиницями його мовної свідомості. Відомо, що поетична збірка філософа "Сад божественних пісней" "проросла" із "зерен" Святого Письма (крім пісень 24-ї та 30-ї).

Григорія Сковороду можна вважати предтечею нової української літературної мови на народно розмовній, народно поетичній мові. Так, присвячуючи своєму переяславському другові ігумену "найвисокочтимішому у Христіотцю Геврасію Якубовичу", що виїжджав у 1758 р. з Переяслава до Бєлгорода, прощальну пісню (по-грецьки апобатеріон), Сковорода так характеризує українську пісню: "Правда, наша пісня майже зовсім селянська і проста, написана простонародною мовою, але я сміливо заявляю, що при своїй простонародності і простоті вона щира, чиста і безпосередня"

Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів і діалогів з традиційними засобами класичної риторики і виразними вкрапленнями живомовних елементів, його літературна творчість, у якій все сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили синтез мудрості книжної і народної.

Григорій Сковорода "освіти в розумом не тільки свою епоху, але й перелив своє світло у віки наступні, адже його наука стосувалася основного в житті: яка ти, людино, що можеш і як тобі жити".

УДК 091

КІЛЕССО Анастасія Юріївна,
студентка 2 курсу дизайну середовища,
кафедра Філософської освіти і науки
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
(м.Київ, Україна)

ФІЛОСОФІЯ І ОСОБИСТІСТЬ Г. С. СКОВОРОДИ

В сучасному світі філософія займає особливе місце у житті, майже, кожної людини. Незважаючи на належність до суспільної ієрархії, на політичні погляди, статус, роль, місце в житті, вік, колір шкіри, рівень освіти тощо. Не зважаючи на те, що в академічному середовищі, наразі, переважна більшість факультетів, фахових спрямувань, спеціальностей відмовляються від філософії, а молодь заперечує важливість цієї дисципліни, не одноразово можна помітити зародження відвічних питань у свідомості кожного з нас – «в чому сенс життя?», «навіщо ми живемо?», «яке наше призначення?» тощо. Всі ці запитання примушують до філософування кожну людину: незалежно від того хоче вона того чи ні.

На прикладі геніального філософа, просвітителя – гуманіста, поета і педагога, Григорія Савича Сковороди, ми маємо намір дослідити наявність або відсутність відповідей на поставлені питання та того, яке значення відіграють вони для людини. Розглянути зв'язок сучасної думки і тодішньої, розповісти про погляди і афоризми поета, вплив його робіт на молоде покоління, а також, спробуємо надихнути цікавими фактами життя творця і його творчості, знання яких, може дати імпульс для життя кожного з нас.

Насамперед, варто розглянути окремі біографічні факти з життя Григорія Савича, які є необхідними для подальшого розгортання нашої думки. З самого дитинства, здобуття освіти, пізнання світу, перші твори і зародження геніальних філософських думок, які і досі хвилюють розуми не тільки читачів, а і науковців у пошуках доказів у авторстві афоризмів. Мислитель жив майже 200 років тому, і, як доводять вчені, неможливо дати точні докази у написанні тих чи інших творів творцем. Це дійсно так, адже насправді, ніхто до нещодавнього часу навіть не знав точної дати народження філософа, допоки перекладач Петро Пелех не віднайшов у листі до М. І. Ковалинського від 22 листопада 1763 року розповідь про народження Григорія. Цей документ і досі є єдиним датованим підтвердженням. Як ми тоді можемо стверджувати інші факти і авторство творів або афоризмів? Час іде: незадокументовані дати, непідтверджені фати, недоведені авторські твори – є реалії вже нашого часу. Якщо не спиратися хоч на якісь докази або переклади, ми втратимо здобутки багатьох митців. А ось вірити у достовірність приведених документів – вибір кожного.

Як бачимо, існують спірні питання щодо біографії і творчості Григорія Сковороди і таких насправді безліч. Про життя поета також можна розповідати безкінечно – від вивчення ним багатьох мов (латинська, грецька, церковнослов'янська, польська, німецька і інші) до надгробку («світ ловив мене, та не спіймав») і місця поховання.

Але чи справді смерть не можна вважати тим самим «пійманням»? Чи можна вважати аскетичний спосіб життя як найправильніший? Розглянемо детальніше обраний ним життєвий уклад і що саме привело його до нього. Особливу увагу, ми хотіли б приділити користі вивчення багатьох мов, і на прикладі митця провести паралель із сучасністю. Відповідної уваги вартий кожен період життя поета, але зробимо акценти на найактуальніших

моментах, які перегукуються з сучасністю, проблемами сьогодення і тенденціями молоді.

Щодо філософії просвітителя – гуманіста, можна виділити такі основні моменти як самопізнання. «Образ Нарциса благовістить оце: «Пізнай себе!» Начебто сказав: чи хочеш бути задоволений собою і закохатися в самого себе? Пізнай же себе! Добре себе випробуй» [1], «спокій серця», ідея самоприниження, тощо. Головні заповіді Сковороди: «самозменшення», «очищення», «спустошення» та й «убивання» себе самого або своїх пристрастей, що він вважає традиційним добром християнської етики. Кожна з них неповторна, змушує нас замислитися над тим чи іншим питанням, знайти відповіді на свої внутрішні переживання. Тож філософія поета майже так само цікава як і його постать і вплив його на покоління. Чому в множині? Бо скільки б не складали філософські маніфести сучасні мислителі, в своїх намаганнях навчити, закликати та створити керування до дій, дивовижним залишається те, що майже всі філософські трактати Г. Сковороди, які дійсно прочитуються на одному подиху в більшій мірі висвітлюють сучасність та можуть навчити. Адже з часом нічого не змінюється, людство повторює ті самі помилки і саму тому все, що ми маємо зараз – повторення старого. На жаль, ми нічого нового не вигадуємо і навіть забуваємо про «сродну (споріднену) працю», поняття, що ввів Г. Сковорода як визначення «своєї» справи. «Коли одібрати від неї (душі) працю, що для неї придатна, тоді її туга смертельна. Сумує та турбується, мов бджола, зачинена вгорниці, а сонячний промінь ясний, що оточує вікно, кличе на муки. Ця мука позбавляє душу здоров'я, розумного спокою, відбирає кураж та розслаблює її. Тоді ніщо її не задовольняє. Огидний і стан, і місце, де живе. Огидні сусіди, неприємні розваги, остогидлі розмови, неприємні хатні стіни та всі свої, ніч сумна, а день нудний…» [2]. Ми лише біжимо і не помічаємо як час спливає, забуваючи зробити паузу і звернутися до великих. До філософів, мислителів, художників та інших митців, які задавали собі ці самі питання і були найближчі до істини.

Саме у порівняні з'являється істина. Якщо детальніше зануритися у дивовижний, сповнений протирічь і загадковий світ життя, філософії і творчості генія свого часу, твори якого актуальні, сучасні то можна знайти «їжу для роздумів» всім людям, незалежно від віку, статусу, кольору шкіри чи звання…

Література:

1.Сковорода Г. Пізнай в собі людину / Пер. М. Кашуба, пер.поезії В. Войтович. – Львів: Світ, 1995. – 528 с.

2.Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. – Харків: Держвидав України, 1926. – 397 с.

УДК 091

КРАГЕЛЬ Каріна Володимирівна,
студентка 3 курсу, факультету
філософської освіти та науки,
НПУ імені М.П. Драгоманова

(м. Київ, Україна)

СКОВОРОДА. СИМФОНІЯ. ЛЮДИНА. СВІТ

Одними із актуальних питань є проблема людини та її місця у світі. Антропоцентризм та природа мають крокувати пліч-о-пліч. Спостерігаємо значну різницю між традиційним та сучасним техногенним суспільством, помічаємо дисбаланс та протиріччя, що призводять до подальшої руйнації індивіда та світу. Але як бути далі? Що потрібно робити, щоб зберегти гармонію, непорушний спокій не лише у цілісній структурі індивідуального світу людини, а й врятувати навколишнє середовище? Г.С. Сковорода пропонує свій шлях вирішення цих важливих питань.

Мета роботи: проаналізувати погляди Г.С. Сковороди щодо проблематики людини, світу та їх симфонічності.

Актуальність роботи: дилема щасливого буття людини у світі хвилювала та хвилює людство. Тому розгляд цього питання є нагальним та важливим для життя людини.

В чому полягає сенс людського життя? Що таке щастя та яке воно має бути? Як пізнати себе та віднайти в такому мінливому та непередбачуваному світі? Всі ці запитання заворожують, зворушують та спонукають нас віднаходити можливо-правильні рішення. Г.С. Сковорода – талановитий митець, письменник, вчитель, намагається також відшукати/побачити/зрозуміти природу людини. Його щирий, дивовижний погляд на все, що знаходиться поруч, вражає. Дихотомічні ряди існуючого завжди крокують поруч із українським філософом. Добро та зло, багатство та бідність, духовне та матеріальне – це ті складові, з якими бореться та якими прагне заволодіти людина.

Існує лише один шлях справжнього та істинного життя, на думку мислителя. Цією стежиною є добро, правда, віра та любов. Без названих компонентів неможливо уявити по-справжньому щасливу та неповторну людську сутність. Що може бути істинним щастям? П’ять подорожніх розмірковували/вагалися/сперечалися, але вихід один – пізнати себе. Збагнувши/зрозумівши свою сутність, лише тоді можна зрозуміти світ та інших. Не слід вишукувати щось на чужині, в далеких просторах, бути птахом, який не знає де приземлитися, і в результаті не приземляється взагалі. Щастя поруч, воно крокує повсюди з нами, завжди є неодмінним товаришем у будь-якій справі. Гармонія душі – запорука щасливого життя та подальшого переходу в зовсім інший вимір [1].

Але як можна досягнути симфонічності людини та світу? Митець стверджує, що праця виявляє себе можливістю бути задоволеним та радісним. Однак це має бути праця, що захоплює дух та тіло, і в першу чергу є бажаною, довгоочікуваною, «сродною». Боротися, шукати і ніколи не піддаватися плотським втіхам. Бо людина – це сосуд, який наповнюється певною рідиною. Але ми самостійно здійснюємо даний процес. Все в наших руках.

Отже, в радості є краплина горя, а в горі є краплина радості. Хіба існує щастя чи страждання в чистому вигляді. Це не рафіновані та не субтильні елементи. Щастя є продуктом, формою, що містить в собі певний зміст. Щастя – це субстрат, сплетення воєдино всього світу. Сплетення того, що має поєднатися, щоб виникнуло таке просте за звучанням, але складне за розумінням слово. Можливо, має відбуватися єднання таких складників як хороший настрій, сонце та задоволення; а, може, усмішка? У кожного своє щастя? Щастя – це руйнування кордонів нещастя. Світ невідомого. Це ціле мистецтво. Мистецтво життя, яке проявляється у пізнанні себе та власного внутрішнього світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сковорода Г. Твори: У 2 т. – К.: ТОВ «Видавництво «Обереги», 2005. – 2-е вид., виправ. (Київська б-ка давнього укр. письменства.Студії; Т. 5). – Парал. тит. арк. англ. Т. 1 / Передм. О.Мишанича. – 528 с. (С. 36 – 46).

ФЕДОНЮК Оксана Василівна,
студентка 2 курсу економічного факультету,
спеціальності «Облік і оподаткування»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЩАСТЯ ОЧИМА Г. СКОВОРОДИ

Мабуть немає на світі людини, яка б не хотіла бути щасливою. Ми вбачаємо у цьому понятті щось прекрасне, ідеальне, неземне, відчуття повного задоволення. Але як його здобути? Чи можна його просто десь взяти? Чи здатні ми це відчути? І, взагалі, що воно таке,щастя?

Подібними запитаннями задавались тисячі мудреців, серед них і український філософ Григорій Савич Сковорода. Усі його твори, прози, вірші, байки і навіть листи — це роздуми і певні поради які допоможуть сучасній людині наблизитися до істини свого буття.

Хтось бачить щастя в здоровій сім`ї, деякі в успішній кар`єрі, а для когось це просто омріяний відпочинок. І кожен заслуговує на відчуття повного задоволення. Та чи правильно людство оцінює свою позицію. Для Г.Сковороди людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм, зі своїми законами існування. Головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що живе у світі – це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху. «Люди в житті своєму трудяться, накопичують, а для чого, самі не знають. Якщо розсудити, то всім людським затіям, скільки їх там тисяч різних не буває, вийде один кінець – радість серця» [2, с.256]. Причому радість цю людина вносить до наочного світу, наділяючи його своїми бажаннями, надіями і мріями: «Щоб мати задоволення ми дістаємо високі чини, щоб думка наша від пошани інших захоплювалася; винаходимо різні напої, страви, закуски для потішання смаку; знаходимо різні музики, складаємо тьму концертів, менуетів, танців для звеселяння слуху; творимо хороші будинки,

насаджуємо сади, робимо золототкані парчі, матерії, вишиваємо їх різними шовками і погляду приємними квітами і обчіпляємося ними, щоб цим зробити приємне очам і тілу ніжність доставити; складаємо благовонні спирти, порошу, помади, духи і ними нюх постачаємо [2, с.286]». Словом, створюємо культурний світ, в якому предмети і стосунки повинні задовольняти серед інших потреб і потребу людини в радості і щасті.

Тільки мало хто усвідомлює свою помилковість ствердження. у протилежному. Філософ переконує, що не в насолоді щастя, а у чистоті серця, в духовній рівновазі, в радості. Г.Сковорода своїм власним життям утверджує оригінальну думку, що заклик "Пізнай себе" – це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо цей шлях – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть, і тому Г.Сковорода прагнув самотності, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Григорій Савич не прагнув самоізоляції, він прагнув самовдосконалення.

Через свої твори "Вхідні двері до християнської доброчинності", "Розмові п'яти подорожніх про істинне щастя в житті", "Кільце. Дружня розмова про душевний світ", "Філософія серця", “Бджола та Шершень” Г.Сковорода намагається донести людству, що щоб бути щасливим, не треба шукати багатства, чинів, слави, бо все те скороминуще і тлінне. І аби отримати оте «над задоволення».не потрібно іти далеко, воно завжди з нами, просто ми не вміємо його бачити і розрізняти.

Однією із основ для здобуття особистого щастя Г. Сковорода вважає дотримання християнських заповідей. Не тіло повинно панувати над людиною, забираючи її в полон своїх нікчемних потреб, а дух, що єднає нас із Вічністю, з Богом. Часто люди блукають світом у пошуках химерного щастя, страждають і зневірюються, бо всі їхні зусилля виявляються марними. А бути щасливим зовсім не важко, варто лиш стати мудрішим і заглянути у своє серце. Адже Царство Боже в нас самих. Щастя — у серці, серце — в любові, любов — у законі Вічного.

Не менш важливою сходинкою є об'єднання сутностей любові та віри. Вони дають змогу людині вийти за межі свого тлінного звичайного "Я". Категорії любові та віри несуть у собі глибокий пізнавальний зміст, живлять душу людини, наповнюють її творчою енергією, підштовхують її на шлях дійсного щастя.

Неодноразово автор говорить про значення спорідненої праці в житті людини, в досягненні людського щастя. Сковорода стверджує, що біда не в тому, що важко віднайти дорогу до щастя, а в тому, що ніхто не хоче шукати і йти своїм шляхом. Сутність «сродної» праці він найяскравіше висвітлив у байці «Бджола та Шершень». За переконанням Сковорода, людина може бути насправді щасливою лише тоді, коли «живе за натурою», тобто займається своєю спорідненою працею, а не тоді, має всі блага та багатства, не роблячи нічого, хоч, за Сковородою, існують і ті, хто народжені саме для цього.

Отже, Г.Сковорода мислить, що щастя досяжним для всіх. Він наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама.. Для того, щоб його пізнати, зовсім не обов'язково осягнути складну філософську матерію чи прилучитися до кола вибраних. Щастя є простим і за змістом, і за формою. На підставі такого розуміння щастя філософ проповідував простоту життя, задоволення, яке випливає із спілкування людини з природою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загрубий П. В. Філософська спадщина Г. С. Сковороди. – К.: Знання, 2000. – 562 с.
2. Сковорода Г. С. Збірник творів. – К.: Знання, 1995. – 456 с.

УДК 130

ПУСТОВА Світлана Олександрівна,
аспірант,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)

ІДЕЯ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Велику роль в розвитку розуму, в становленні в людині певних якостей Григорій Сковорода відводив праці, вякій бачив основу не лише інтелектуального розвитку людини, але і її моральності.

Ідея трудового виховання як основи виховання доброчинності, винесена Сковородою з традицій народної педагогіки, дістає в нього подальшого розвитку. Філософ збагатив народний ідеал виховання в праці. Шукання відповіді на цю проблему, поставлену самим життям, характеризує всю творчість Сковороди. Він вважав, що справжнє людське щастя полягає не в грошах, не в чинах, утіхах, воно – в єдності самопізнання, істини і праці. Найголовніше джерело щастя – корисна для суспільства діяльність, праця, виконання обов’язку перед батьківщиною.[5]

Видатний філософ не осуджував достатку як результату власної трудової діяльності людини, але пристрасно картав присвоєння чужої праці. Він оспівував вільну працю, бо бачив істинну людську радість, основу всього життя. Він писав, що "сродна праця – це найсолодша в світі річ".

Розглядаючи працю як природну необхідність і джерело існування людини, Сковорода закликав виховувати у дітей любов до праці, презирство до неробства. "Роби те, до чого народжений"- писав мислитель.

Висвітлюючи свої погляди на навчання дітей і вказуючи на безперервний зв'язок цього процесу з вихованням, Сковорода наголошував, що навчання творить прекрасні речі тільки на основі праці, підкреслюючи цим необхідність пов’язання засвоєння знань з практикою в житті.[3]

Визначаючи принцип "спорідненості" (природовідповідності) як серцевину виховного процесу, видатний педагог вважав, що однією з важливих засад виховання є природа людини, її задатки до того чи іншого

виду праці. Необхідно, твердив Скоровода, розкрити насамперед "спорідненість" людини, тобто її схильність до певного виду діяльності, праці. Першорядним завдання трудового виховання він вважав підготовку до спорідненої праці.[6] Він гнівно засуджував тих, хто не живе за "спорідненістю". Краще бути талановитим горшколіпом, ніж нездарним письменником, стверджував мислитель-педагог.

Виходячи з власних принципів. Сковорода у притчі "Благодарний Єродій" писав: "Главизна воспитания єсть: 1) благо родить; 2) сохранить младое здравие; 3) научить благодарности".[1]

У вірші "Убогий жайворонок" та ін. творах він уточнює завдання виховання зростаючої особистості. До них вчений насамперед відносить: 1) розумове виховання дітей; 2) становлення їх як майбутніх трудівників (підготовка до "спорідненої" праці); 3) моральне виховання.[2]

Сформульований Сковородою принцип "спорідненості", що випливав із ідей народної педагогіки, ліг в основу його педагогічних ідей про значення народознавства у трудовому навчанні і вихованні дітей. Як справжній народний педагог, втілюючи в життя ідею народності науки, Сковорода рекомендував широко використовувати у навчальній роботі з дітьми елементи народної педагогіки, пов'язаних з трудовими традиціями й звичаями. Окремо виділяє він приказки й прислів'я, у яких засуджуються ліниві й легковажні люди, що беруться за роботу, до якої не підготовлені і не спроможні її виконати; "Не буде риба раком" , "Назвався грибом - лізь у кошик", "На ловця звір біжить" , "Всяка птаха своїм клювом живе" ,"Спокій воду п'є, а неспокій - мед".[1]

Підкреслюючи роль трудового навчання у виховному процесі, Г.Сковорода рекомендував використовувати тексти цікавих і повчальних казок, високо цінувати виховну роль байок, які порівнював з батьківськими настановами та повчаннями, співів, музики, вважаючи, що це не лише засоби для розваги, а й полегшення у праці, сценарії ігор та іграшки, що має для дитини велике виховне значення.[3]

Це безперечно, був новий, глибоко прогресивний підхід Г.Сковороди до розвязання корінних питань педагогічної теорії і практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. - Харків: Майдан, 2010. - 1400 с.
2. Григорій Сковорода: Сад пісень (вибрані твори) — К.: «Веселка», 1972
3. Гужва О.П. Григорій Савич Сковорода та європейський симфонізм //Аспекти історичного музикознавства - IV: "Правда фантастики і фантастика правди. Магічне "дев'ять" в історії художньої культури: Збірник наук. праць. - Харків: ХДУМ ім. І. П. Котляревського, 2010. - С.228-241.
4. Кононенко П., Кононенко Т. Українська освіта у світовому часопросторі. - К.: Т-во “Знання” України, 2007. - 592 с.

5. Максюта М.Є. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Урожай, 2011. – 472 с.
6. «Сродність» Григорія Сковороди і національний образ буття: до актуалізації гуманістичних ідей. – (Гілея. Випуск 126 (1), 2017 р.)

ГУСАК Тетяна Вадимівна,
студентка,
НПУ ім. М. П. Драгоманова
(м.Київ, Україна)

ФІЛОСОФСЬКО-ПОЕТИЧНЕ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ Г. С. СКОВОРОДИ ТА ПОТРЕБА У НЕСКІНЧЕННОМУ ПОШУКУ ЛЮДИНИ СВОГО МІСЦЯ В СВІТІ

Потреба пошуку людини своєї значимості в світі виникала завжди і буде виникати. Як і більш двохсот років потому, цим питанням задавався філософ особливого культурно-історичного типу мислення Г. С. Сковорода.

Є теми на які можна говорити вічно , вони завжди актуальні. Одна з яких є віра . Кожна людина замислюється про буття свого життя і все інше в цілому, вічність після смерті, чи є взягялі майбутнє після кінця та щось надзвичайно вище ніж людина. Так і письменника охопила ця думка.

Творчість Сковороди сприймається нелегко. Мова його не звичайна, а здебільшого символічна. Саме за допомогою символів він прагнув до осмислення реальних життєвих проблем, гармонізації відносин людини, світу і Бога. Уявлення автора «Наркісс» щодо предмету і завдання філософії, вимагають визнати, що «вічна воля», «божественна сутність» виступають в його вченні не лише першопричиною, але в певному сенсі й основою єдності всього світу. «Воля вічна ... з нічого зробила все те, що існує в думках і тілесно».

«Хай буде світло!» - вигукував Г.С. Сковорода в «Потопі Зміїном», відтворюючи відому біблійну тираду, і в питально-відповідь формі, продовжував: «Звідки ж світ цей, коли всі небесні світила показали в четвертий день?І як день може бути без сонця? .. » В цей же час митесь суперечить сам собі. Поняття бога як нетлінної суті Г.С. Сковороду теж не задовольняє, тому що з нього слідує щось існуюче поза бога - буття, тобто те, що божественна сутність «досліджує». Схиляючись до такої думки, митець починає зрівнювати поняття «бог» з поняттям «природа», «буття», прагнучи дати філософське тлумачення поняття «бог» як певної сутності і через це якості, першопричини, субстанціонального початку, прихованого від почуттів людини, але доступного розуму. У першому розділі «Потопу Зміїного» філософ називає буття «Соломоновим храмом », який символізує все суще: макрокосм - безмежне буття всіх небесних світів, у тому числі і жилих; мікрокосм - світ людини і символічний світ - світ Біблії.

«І тінь ж її ні часом, ні місцем є не обмежена. Світ цей і усі світи,якщо вони незліченні, є-то тінь божа. Вона зникає з виду по частині, що неварто постійно й у різні форми перетворюється адже, проте ж ніколи не

відлучаючись від свого живого дерева, і давно вже освічені сказали звістка ця: «materiaaeterna» - речовина вічно є, сиріч всі місця і часи наповнила». Автор показує що Бог — певна форма, тобто тінь, яка постійно зникає, а дерево — символ вічного життя.

У межах концепції "сродної" праці Сковорода розглядав і проблему рівності, висуваючи ідею "нерівної рівності". Він визнавав лише одну неминучу нерівність — здібностей і покликання в одному виді діяльності. Ця нерівність є не соціальною, а природною. "Бог подібний до багатого водограю, що наповнює різні посудини, відповідно до їхнього об'єму. Над водограєм напис: "Неоднакова всім рівність".

Перед людиною стоїть завдання пізнати себе, тобто зрозуміти, осмислити себе як особливий перехід між світовими натурами, і, відповідно, визначити своє місце у світовій драмі. А оскільки дух за суттю є єдиним та неподільним, то найбільш цілісно, повно та адекватно він являє себе у порухах людського серця. Треба прислухатися до голосу серця, бо саме в ньому найбільш прямо являє себе людська суть (людська натура). Але те, що промовляє серце, не можна раціоналізувати, тому людина може явити себе істинно не стільки у словах чи промовах, скільки у вчинках, у вибудовуванні свого життя відповідно до своєї натури, тобто – через ту працю, яка їй споріднена.

Отже, праця є обов’язковою умовою і самореалізації людини, і її щастя, бо в праці людина пізнає себе, здобуває те, що вона створює сама і, нарешті, певним чином долає силу матеріального, вносячи у світ та своє життя сенс, внутрішню душевну злагоду.

СУЛІМА Марія
Студентка 2-го курсу факультету інформаційних технологій
(спеціальність «Економічна кібернетика»),
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
КРАВЧЕНКО Алла Григорівна,
Кандидат філософських наук, доцент

ІДЕЯ “СРОДНОЇ ПРАЦІ” У ТВОРЧОСТІ Г.С. СКОВОРОДИ

Ідея «сродної праці» зацікавила видатного філософа ще у юномувіці, коли, дивлячись на свої батьків та односельців, котрі трудилися не покладаючи рук, проте не знаходили насолоди у тому титанічному та клопіткому труді, він зрозумів, як важливо займатися справді улюбленою справою. Звичайно, про яке задоволення від праці могла йти мова, коли на першому місці у звичайних селян стояло питання виживання у тогочасному українському суспільстві. Вже з самого дитинства твоя доля була вирішена, майбутня професія обрана, нікого не цікавило, чи бажаєш ти з ранку до вечора проводити день на полі, чи може ти маєш хист до музики або страшенно хочеш присвятити своє життя служінню Богові, з самого

дитинства ти був змушений продовжувати працю своїх батьків. І, мабуть , саме тоді у голові філософа і зароджується ідея про “сродну працю”. Звичайно, як можна присвятити все своє життя справі, котра не приносить тобі, ані крихти задоволення, чи не буде це марнотратством свого таланту? Свої ідеї Сковорода відобразив у байках. Байки «Бджола та Шершень», «Жаби», «Жайворонки» відображують саме ідею «сродної праці». Байки яскраво і зрозуміло пояснюють та ілюструють ідеї філософа.

Які ж шляхи подолання проблеми бачив Г.С. Сковорода?

Найбільш дієвим способом є залучення свої навичок до роботи, але як зрозуміти до чого в тебе є хист? На думку Г. Сковороди, саме батьки повинні були виявити таланти у дитини з малечку, тобто постійно сприяти її розвитку та вдосконаленню, аби вона мала змогу потів використати Їх у справі. Звичайно, таку радикальну ідею тогочасне суспільство не могло повністю прийняти, адже це була свого роду революція у свідомості. Як син простого селянина міг бажати грати на скрипці, чи не зруйнує це уставленого порядку? Як на мене, найбільше користі може принести людина саме тоді, коли вона знайшла себе, а, отже і віднайшла гармонію і зможе поширювати її на оточуючих. Саме таке суспільство зможе побудувати сильну державу, коли кожен отримує задоволення від праці, а, отже, і приносить максимальну користь та прибуток.

Дана проблема є актуальною також у наш час. Наше покоління знаходиться у схожій ситуації, робочих місць не вистачає і багато хто змушений обирати роботу, котру ненавидять, тільки через те, що потребують коштів. Скільки разів ми чули, як люди виправдовують свій вибір тим, що гроші зможуть принести їм щастя і повністю виправдають таку жертву. З одного богу, за гроші ми можемо придбати майже все, проте ви не повернете собі втрачений час, ті сотні годин марно витраченого часу.

Отже, істинне задоволення приносить сам процес праці у тому разіҐ, якщо ця праця «до душі». У байці «Зозуля і Косик» стверджується: «Робота наша — джерело веселощів». Суспільний поділ праці, на думку Григорія Сковороди, теж залежить від природних «сродностей» людей: «скільки посад, стільки й спорідненостей». Не буде мати успіху та людина, що працює не за своїми нахилами, вона ніколи не досягне високих результатів у своїй діяльності, бо знаходитиметься в «протиприродному стані». Отже, ніколи не слід соромитися своєї спорідненої праці, бо, як зазначено в байці «Годинникові колеса», «з різними природними нахилами життєвий шлях різний. Одначе, всім їм один кінець — мир і щастя».

Своєю філософією «сродноі праці» Григорій Сковорода вказав людству на один із шляхів до щастя, гармонії, чистої совісті. Отож, шукаймо щастя через самопізнання!

КУШ Анастасія Юріївна,
студентка факультету землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА ПОНЯТТЯ «КОСМОПОЛІТИЗМ»

На сучасному етапі, коли йде мова про інформаційне та постіндустріальне суспільство, протистояння між ними не нівелюється, а набуває нових форм. До світоглядного та філософського обґрунтування космополітизму часто звертаються не лише науковці, воно часто торкається сфери культури, духовності навіть мистецтва.

Розвиток глобалізації, інтенсифікація інтеграційних процесів, побудова єдиного світового простору, спрощення руху факторів виробництва та, в першу чергу, індивідів світом стимулює використання поняття «космополітизм».

Аналізуючи визначення космополітизму можна виділити 2 його основні аспекти: 1) питання громадянства; 2) питання світової держави та уряду. Через це, шукаючи визначення космополітизму, варто звернутись до його етимології саме через аналіз варіантів написання слів космополітизм, космополіт (який виступає носієм космополітизму) та Космополіс . У багатьох джерелах зазначається, що в основі поняття «космополітизм» лежать дві категорії, а саме: «космос»; «громадянин» «громадянство». Саме ці складові є прийнятими у світовій теорії. Вочевидь, таке твердження бере свій першопочаток із давньо-грецького варіанту Космополітизму, а саме - всесвіт, космос, та - громадянин / громадянство. [1]

Громадянство визначають як «формально зафіксований правовий статус людини, зв'язок людини (фізичної особи) з певною державою, належність до цієї держави. Громадянство передбачає певну сукупність взаємних політичних, соціальних та інших прав та обов'язків. Проявляється як взаємовідносини між державою та особою, що знаходить під його владою : держава надає громадянину права, захищає та опікується ним закордоном. В свою чергу громадянин безумовно дотримується законів та інших постанов держави та виконує встановлені нею обов'язки. Сукупність цих прав та обов'язків складає політико-правовий статус громадянина, який відрізняє його від іноземних громадян та осіб без громадянства».[2]

Якщо перша частина є константною, то друга його частина постає перед нами змінною - як в своєму написанні, так і в трактуванні. Введення та перші спроби осягнення Космосу відносяться до часів Античності. Саме ж слово «космос» означає «порядок», організованість, гармонію, досконалість, красу. Першочергово його використовували для характеристики військового строю та державного устрою (Арістотель, Геродот, Горгій, Демокріт, Протагор) (соціально-політичний аспект, до зовнішньої краси речей та вигляду людини, яка «привела себе до ладу» (орфіки, Парменід, Демокрит,

Платон) (естетичний аспект), а також до пристойності та порядності індивідів (Геракліт, Демокрит, Біант) (етичний аспект).

Піфагор же переніс це поняття на весь Універсум, світовий порядок, світове ціле, яке, на відміну від хаосу, не тільки впорядковане, але і прекрасне в силу пануючої в ньому гармонії (філософський аспект). Космос постає як властивість самозамкненого, самодостатнього, «сферично» довершеного в собі та рівного собі світу .

Також поняття світ та космос в багатьох трактуваннях взагалі ототожнюються, виокремлюючи його фізичність та організацію (Анаксімандр, Геракліт, Демокріт). В цьому ж контексті космос ототожнюється з Природою. Особливо яскраво це проявилося із приходом християнства, коли першопочатком, причиною всього сущого виступає Бог. Таким чином космос (в образі природи) отримав свою просторово- часову характеристику та постав як площина організації буття, а не його сутнісна складова (фізичний аспект). [1].

У своїй філософії Г.С. Сковорода проголошував самопізнання універсальним способом перебудови світу, що створена на основі поняття «космополітизм». Розробляючи свою концепцію самопізнання, не заперечував ролі і значення наукового і технічного прогресу, проте підкреслював недостатність цього прогресу для людського щастя, вважаючи більш важливою для досягнення останнього науку про людину. Відповідно до цього соціальний прогрес він ставив у залежність не від пізнання зовнішньої природи, а від пізнання і вдосконалення духовних потенцій людини, її здібностей. На цій основі Сковорода намагався обгрунтувати своє уявлення про суспільний ідеал, виводячи ідею "горней республіки", яку часто витлумачують як "духовну республіку". Ідея "горней республіки" являє собою інтерпретацію Біблії як символічного світу, дійсною суттю якого є образ ідеальних стосунків між людьми, що будуються відповідно до їх духовної природи і дійсно людських прагнень та інтересів. "Горній" світ будується відповідно до начал любові, рівності, спільності усього.

Це ідеальний, високоморальний світ, що служить ідеальним образом дійсно людського способу життя, підпорядковується космічним (божественним) настановам і тому незалежний від людини. Ідеї цього "Горнего Иерусалима" — любов, рівність, загальна власність ("все там спільне") — є тими моральними імперативами, якими треба керуватися як божественними або природними настановами, що для Сковороди одне й те саме.[3]

Отже, космополітизм потрібно розглядати як світоглядну позицію, що заперечуючи національне, не лише містить національне в собі, але і є його продовженням, причому це продовження може мати амбівалентне значення в залежності від статусу національної культури в культурно-цивілізаційному поступі людства. Космополітизм виступає вищим щаблем розвитку національної ідеї того народу, інтереси якого виходять за межі власної етнічної території.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кушаков Ю. В. Нариси з історії німецької філософії нового часу : Хрестоматія / Ю. В. Кушаков. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. - 570 с.
2. Нельга О. В. Національна і постнаціональна ідентичності в етнічному вимірі (етнічна ідентичність; національна ідентичність; праці Габермаса; космополітизм) / О. В. Нельга. - С. 174-183. (Практична філософія 2010 р. № 2)
3. Сковорода Григорій. Дослідження, розвідки, матеріали. — К., 1992.

УМЕРОВА Ганна Валеріївна,
аспірант денної форми навчання
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
Доктор філософський наук, професор

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Розвиток сучасного суспільства, на думку провідних вчених, все більше залежить від розвитку людини, а сучасний етап суспільного розвитку охарактеризований як антропологічна криза. Наявність процесів глобалізації та всеохоплюючий розвиток новітніх технологій руйнує традиційну культуру, породжуючи тим самим необхідність нового способу життя і мислення. А тому питання філософського осмислення сутності цілей і сенсу існування сучасної людини актуалізує напрям філософської антропології у розвитку філософії сьогодення.

Саме творча спадщина Григорія Сковороди, що розкриває зміст і сенс людського буття, є джерелом осмислення й подальшого розвитку проблем філософської антропології. Філософські ідеї Григорія Сковороди стосовно антропоцентризму співзвучно перетинаються з ідеями сучасної філософської антропології України, адже основою у філософській творчості мислителя є антропоцентричні погляди, пов’язані з уявленнями філософа про щастя людини, її духовний розвиток.

Онтологічний, теоретико-пізнавальний та морально-практичний аспекти антропологізму Григорія Сковороди досліджували такі провідні філософи, як І. Мірчук, М. Ковалинський, І. Срезневський, Д. Чижевський, В. Шинкарук, В. Горський, В. Ільїн, В. Кремень, М. Попович та інші [2].

Фундаментальною основою для філософствування Григорія Сковороди був глибокий антропологізм. Серцевиною філософсько-антропологічного вчення є «філософія серця». Тому всі можливі твердження про людину, як і основні антропологічні поняття вчення Григорія Сковороди, так чи інакше

пов'язані саме з цією ідеєю, з «філософією серця». Це вчення являє собою розгорнуте трактування серця як основи фізичного та духовного життя людини. Для Григорія Сковороди людина є ключем до вирішення усіх проблем, до пояснення усіх загадок буття.

Такий антропологізм українського мислителя можна розглянути у трьох аспектах: онтологічному, теоретично-пізнавальному і морально-практичному [1, с. 26].

Найважливішим був морально-практичний аспект, який полягав в обґрунтуванні моралі та її розповсюдження як словом, так і діями [1, с. 26]. Саме філософія у такому розумінні була для мислителя головним завданням, найбільшою метою його життя.

Онтологічний аспект діяльності Григорія Сковороди представлений концепцією про три світи: макрокосм, мікрокосм та символічний світ [1, с. 26]. Під макрокосмом розуміється природний світ існуючих, видимих речей і явищ, тим самим являє собою тінь справжньої невидимої натури – Бога. Під мікрокосмом Григорій Сковорода розумів саму людину. Цей світ також складається з видимої і невидимої натур, тому що людині, як і в усьому існуючому, є тілесне і духовне, тлінне і вічне. Варто відзначити, що у своєму філософствуванні він розділяє людину на «внутрішню», тобто дійсну людину, і «зовнішню» частини, ставлячи при цьому «чисте серце» в центр «внутрішньої людини». Символічний світ за його поглядами виявляється у Біблії, що є посередником між людиною і світом.

Теоретико-пізнавальний аспект антропологізму, на думку мислителя, виражається у тому, що людина, гармонійно взаємодіючі зі світом, відтворює в собі його характеристики, тобто вона є центром цього макрокосму [1, с. 26]. З творів Григорія Сковороди можна зрозуміти, що найкраще людина може пізнати себе сама, оскільки шлях пізнання – це не лише раціональне осягнення життя людини, а насамперед це його переживання. Тому самопізнання виступає єдино можливим методом пізнання Бога і всесвіту в цілому, головним інструментом якого є серце.

Головною метою життя людини, на думку Григорія Сковороди, є досягнення щастя через самопізнання. Пізнати себе, свій власний внутрішній світ означає пізнати в собі божественну сутність як вишу істину. Процес самопізнання філософ розділив на три етапи: самоідентифікація себе у світі, пізнання себе як суспільної істоти, пізнання себе як буття.

Отже, проаналізувавши основні постулати філософського антропоцентризму Григорія Сковороди, варто відзначити, що вони становлять базис для формування гуманістичної парадигми осягнення навколишнього світу сучасності, центром якої є людина, формування її особистості, духовно-моральний розвиток як основа збереження етнічної ідентичності. Адже, основою сучасної філософської антропології є антропоцентризм, методологічні засади якого добре виявляються в творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мірчук І. Г. С. Сковорода (замітки до історії української культури). Праці українського історично-філолоґічного товариства в Празі. 1926. С. 21–38

2. Сковорода Григорій : дослідження, розвідки, матеріали : збірник наукових праць / АН України, Інститут філософії [відп. ред. В. М. Нічик]. Київ : Наукова думка, 1992. 382 с.

3. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів (за редакцією проф. Леоніда Ушкалова). Харків : Майдан, 2010. 1400 с.

ТАРАН Анатолій Олександрович,
студент 2 курсу факультету
інформаційних технологій,
Національний університетбіоресурсів
і природокористуванняУкраїни
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
Кандидат філософських наук,доцент

ДИДАКТИЧНА СКЛАДОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ Г.С.СКОВОРОДИ

Український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог Г.С.Сковорода – неординарна постать як європейської, так і вітчизняної культури. Його називали «українським Сократом», «степовим Ломоносовим», «мандрівним університетом». Що ж сповідував видатний педагог, чому навчав підростаюче покоління?

Багато дидактичних поглядів Г.С.Сковороди зосереджено у його листах друзям, однодумцям та знайомим.

Зокрема, у листі Артему Дорофейовичу від 19 лютого 1779 року відомий гуманіст писав, що найстрашнішим завжди вважав неробство, яке «важче гір Кавказьких».

Просвітитель наголошував, що потрібно піклуватися не стільки про тіло людське, скільки про душу. Філософ міркував про те, що ніщо і ніхто не зможе розвеселити душу, якщо «центр душі гниє і болить».

Багато листів просвітитель - гуманіст адресував М.І Ковалинському, якого вважав своїм учнем і другом. Водному з них великий педагог повчав, що кращим путівником у старості є мудрість і наука. Крім того, мислитель зазначав, що потрібно плекати в собі чесноти, адже саме вони є невід’ємною складовою гідності людини. Також потрібно мати багато друзів, яких філософ називав найбільшим скарбом у світі.

Велике місце у житті людини Г.С.Сковорода відводив також любові. І якщо людина хоче, щоб її кохали, то в першу чергу вона повинна кохати сама. Він стверджував, що любов породжується ласкою і прихильністю у поєднанні з чеснотою.

В іншому ж листі до М.І.Ковалинського гуманіст дає настанову про те, що у житті людям потрібно вчитися на чужих помилках, тоді ніякі нещастя їм не страшні.

Мислитель наголошував також, що у всьому потрібно дотримуватися золотої середини, тобто нічого надміру. Адже бувають люди, які зосереджуються лише на матеріальних цінностях, забуваючи про велику роль духовного у світі, а є й інші, які ведуть занадто аскетичний спосіб життя, відмовляючи собі у всьому. І те, і інше, на думку філософа, шкідливе, тому що все у житті повинно бути збалансованим.

Великий гуманіст наголошував, що суспільство є несправедливим, і щоб змінити світ на краще, потрібно, в першу чергу, кожному змінити себе самого, визначити своє місце в суспільстві і працювати на його благо. У цьому полягала ідея сродної праці за Г.Сковородою.

Важливою складовою освіти людини, на думку відомого педагога, є читання книг. Бо тільки в них людина може знайти мудрі слова і відповіді на ті питання, які виникають у її житті. Він також говорив про принцип свідомого оволодіння знаннями, які учень повинен здобувати не тільки з книжок, а й з пояснень учителя. Крім того, увесь багаж знань, отриманий у процесі навчання, повинен перевірятися на практиці.

Просвітитель був проти і рішуче засуджував бездумне зубріння, а школа повинна бути доступною кожному, незалежно від соціального стану. Головним завданням у вихованні підростаючого покоління вважав викорінення поганих звичок за допомогою таких методів, як розмови, поради, пояснення і приклади із життя.

У листах гуманіст не раз говорив , що важко розпізнати людину, її погляди, її чесноти, для цього потрібен час. І немає нічого страшного, коли люди помиляються. Ніколи не потрібно переходити на бік зла, поповнюючи ряди так званих «поганих» людей.

Людина повинна у житті йти своїм шляхом, шляхом добра. Саме він і повинен привести до істини. В цьому, на думку Г.С.Сковороди, є радість і щастя буття.

Цікавими також були думки українського мислителя стосовно батьківського виховання. Ті батьки, які погано виконують свої батьківські обов’язки, є причиною усіх нещасть своїх дітей. Виховання повинно бути тактовним, розумним, але при цьому і систематичним. Головне завдання і вчителів, і батьків – не зашкодити, а навпаки допомогти дитині розвиватися відповідно до її здібностей, даних природою, і бажань. Ці погляди, на мою думку, є досить актуальними і у наш час.

Список використаних джерел

1. Сковорода Г. Повне зібрання творів: у 2-х т.- К.:Наукова думка,1973.-Т.1.-532 с.-Т.2-576 с.
2. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні// Шлях освіти. – 1999. – №1. – С. 37-40.
3. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. Кн. 1: Навчальний посібник/

За ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 624.

УДК 17.023.34

ЛОШАКОВА Ю.А.,
аспірант за спеціальністю
економіка природокористування та
охорони навколишнього середовища
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
Доктор філософських наук, професор

КОНЦЕПЦІЯ ЩАСТЯ Г. СКОВОРОДИ, ЯК ЧИННИК ПОВНОТИ ЖИТТЄЗДІЙСНЕННЯ ЛЮДИНИ

Основне спрямування праці Г.Сковороди зводиться до дослідження людини, її існування. Науку про людину та її щастя він вважав найважливішою з-поміж усіх інших наук. На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія «щастя».

Щастя легко досягається, коли людина йде шляхом любові та віри. Його досягнення залежить тільки від самої людини, її серця. Всі люди народжені для щастя, але не всі досягають його, вважає мислитель. Ті, хто задовольняється багатством, почестями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, стверджуючи, що вони досягли щастя. Г.Сковорода наполегливо підкреслює, що люди переважно вступають на легкий шлях його видимості [1]. Він стверджує, що не в насолоді щастя, а в чистоті серця, в духовній рівновазі, в радості. Г.Сковорода своїм власним життям утверджує оригінальну думку, що заклик «Пізнай себе» – це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання [2].

*О*сновну увагу філософ зосередив на проблемі людини та її щастя. На думку мислителя, важливу роль у створенні ґрунту для добробуту людини і всього людства повинна відігравати творча праця. Така умова буде реальною лише тоді, коли праця відповідатиме душевному покликанню людини, її нахилам. Так народилася оригінальна теорія «сродної праці». Природа чи Бог кожній людині від народження дає певні здібності і важливо не занедбати їх, а відчути і жити згідно з ними. А це значить, що треба жити за натурою, за внутрішнім своїм блаженним духом. Якщо притримуватися цих умов, то можна стати щасливим у всякому стані та на будь-якій посаді, коли тільки знайти те, до чого веде природа, а без неї не зроблять щасливими ні багатство, ні великі чини. Той, хто не дає можливості людині так жити, робить її нещасною і, згідно з

філософськими поглядами Г.Сковороди, морально засуджується. Відстоюючи право на свободу, Г.Сковорода захищає право на самобутність і свободу її прояву. На це спрямована його теорія «сродностей» [3]. В самопізнанні та творчій активності людини виявляється її прагнення до самореалізації. Сутність перетворення праці в першу життєву потребу полягає у перевтіленні її (праці) у творчий процес, у формуванні потреби в праці, як в творчості. Отже, етичною стороною творчості виступає активна життєва позиція людини, її зацікавлене ставлення до праці, коли вирішальним стимулом до неї є сама діяльність як необхідна, внутрішня потреба людини у виявленні та реалізації власних сутнісних сил через «сродність».

Щастя не має матеріальних відповідників, воно є духовною субстанцією. Щасливим може бути лише той, у кого спокійне сумління [4].

Метою людського життя є досягнення вищих доброчинностей, і в цьому досягненні людина не повинна ставити собі жодних меж. Пізнаючи себе та самовдосконалюючись, шляхом цілковитої перемоги духу та душевного спокою кожний зможе досягнути щастя.

Український любомудр, поет-мислитель Григорій Сковорода, котрий уособлює в собі цілісність серця, розуму та вчинку, є зразком таких намагань. Поставивши в центрі своєї філософської системи людину, її реальні потреби й прагнення, він виходив з необхідності озброїти її засобами досягнення щасливого життя, яке має за основу Епікурову вимогу «живи за природою». Цю тезу мислитель вперше в історії української філософії перетворив на вимогу працювати за «сродністю», яка взаємопов’язана з теорією самопізнання і вченням про загальне щастя. У ній він вбачає одну з найважливіших передумов досягнення людиною щастя, реалізації дійсно людського життєздійснення. Сковорода підходить до ідеї перетворення праці із засобу існування в найпершу природну потребу і найвищу насолоду особистості, бо «сродна» праця, тобто праця за природними нахилами, здібностями визначає життя людини і становить його смисл, духовно збагачує особу і дає можливість їй віднайти свій справжній шлях, своє місце і бути щасливо.

Список використаних джерел

1. Бичко А., Бичко І. Концентрично-бароковий контекст української філософії: феномен Сковороди / А. Бичко, І. Бичко // Сковорода Григорій: ідейна спадщина і сучасність. — К.: Інститут філософії АН України, 2003. — С.51-78.

2. Горак Г.Природа в контексті екзистенції української людини / Г. Горак. // Філософія. Антропологія. Екологія 2001: Ноосферна альтернатива та нові пізнавальні стратегії. — К.: Стилос, 2001. — С.51-60.

3. Горський В.С. Історія української філософії: Навч. посібник. – 4-е видання, доп. – К.: Наук. думка, 2001. – 376 с.

4. Нічик В.М. Реформаційні й гуманістичні ідеї в братських школах / В.М. Нічик. // Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій Я.М. Гуманістичні і

реформаційні ідеї на Україні (XVI — початок XVII ст.) — К.: Наукова думка, 1990. — С. 134-167.

УДК 1:82(092)

ДІБРІВНА А.В.,
Студентка,
Національного університетубіоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

ДІАЛОГ "ВДЯЧНИЙ ЕРОДІЙ" Г.СКОВОРОДИ ЯК АПОЛОГІЯ ШЛЯХЕТНОСТІ

Шляхетність – особистісно стверджувальна якість людини, що засвідчує як про її високі життєстверджувальні способи активності, цілі, завдання, мотиви та ідеали, так і життєві принципи – честі, гідності, гуманізму. Для шляхетної людини визначальними чинниками життєдіяльності є високі ідеали, у світлі яких здійснюється вибір життєвого шляху та способів, підходів до реалізації цілей та завдань. Людина благородна не "забуває" про ці ідеали і в найскладніших життєвих обставинах, демонструючи тим самим внутрішню моральну цілісність, зобов'язальність і відповідальність.

Але, чи не в першу чергу, людина шляхетна - завдячлива, вона готова щиро приймати як позитивне ставлення з боку інших до неї, так і вияви допомоги, постійно налаштована на позитивну взаємність з іншими. Тому слід наголосити, що вдячність пов'язана із такими якостями, як справедливість, повага та гідність. Так, Ф.Бекон наголошував, що до пам'яті попередників гідна людина завжди має бути справедливою та поштивою, бо в противному разі цей обов'язок будуть виконувати після тебе. Г. Сковорода, зокрема, у діалозі "Вдячний Еродій" , розглядав вдячність буттійнісною якістю людини, наголошуючи, що слід завжди і всюди завдячувати за те, чим володієш: за можливості бути самим собою. На його думку, людина є "сама собою" як самозадоволена, благочестива, бо - вдячна. Як уважають дослідники: "усвідомивши для себе причетність людини до об'єктивно значущої основи - надіндивідуальної природи, Г.Сковорода розгортає в ціннностно-смисловий ряд низку моральних відносин, що завершуються "вдячністю". В ній людина не лише не втрачає власної гідності, а навпаки, дістає стимул для змістовного спілкування з іншою людиною на основі поважання її особистої самобутності".[Історія філософії України - К.Либідь,1984-С.191]. Адже для українського мислителя на першому плані гідність і честь людини як вільної істоти. Так, Г.Сковорода. зазначав: "всяке добро... так заховано у вдячності, як вогонь і світло ховається у кремінці... Бо хто може підняти руки на чуже, крім того, хто згубить раніше вдячність, яка задовольняється своїм власним,

що посилається від Бога? Це з невдячності - сумота, туга і спрага, зі спраги - заздрість, із заздрості - улесливість, злодійство, крадіж, кровопролиття і вся безодня беззаконня. У прірві ж цій царює вічна печаль, замішання, відчай і вудка з невсипущим червом, що зав'яз у серці. Цим образом і живе ціла громада". [Г.Сковорода Вдячний Еродій//Сковорода Г.-Твори-т.2-К.:Обереги.1994-С.110]. Але важливо звернути увагу, що якраз вдячність розглядається Г.Сковородою як риса благородної людини, що не може і не повинна протиставлятися іншим якостям, скажімо, честі чи гідності, адже ж вона є наскрізним складовим відношення до інших людей, світу в цілому - вдячність не може обмежуватися сферою приватного життя, вона особливо позитивно стверджувально поєднує людину з суспільством. Скажімо, це проявляється і в тому, що шляхетна людина завжди спромагається протистояти негідним явищам чи процесам як у соціальному, так і в індивідуальному житті, демонструючи послідовність, мужність, хоробрість, і, разом з тим, вона включає насильство як спосіб відношення чи вирішення життєвих питань. "Такі якості як благородство і скромність не задовольняються, коли агресивно ставишся до людини чи бачиш, як когось упокорюють".[Фрейде П. Педагогіка свободи: етика, демократія і громадянська мужність/Пер. з англ. О.Дем'янчука-К.:Вид дім" КМ Академія",2004-С. 87] і ще Конфуцій зазначав, що людяність завжди поєднана із хоробрістю, хоча хоробра людина не завжди людяна. А за словами Д.Локка, мужність - оберіг і опора усіх інших доброчинностей, і той, хто нею не володіє, навряд чи буде послідовним у виконанні обов'язків та проявлятиме інші якості гідної людини. Хоробрість - якість якраз благородної людини, бо, як вважав і В.Ключевський, різниця між хоробрим і боягузом у тому, що перший коли усвідомлює небезпеку, не відчуває страху, а другий відчуває страх, не усвідомлюючи небезпеку.

Таким чином, вдячність, як морально-етична якість, Г.Сковородою розглядається в статусі визначальної засади особистісного життєздійснення людини, що за сучасних надскладних соціокультурних умов кожною доброчинною людиною також повинно сприйматися та розумітися із вдячністю.

І чи не в цьому також наші прагнення бути вдячними нашому геніальному філософові Г.Сковороді?

УДК 111.11:94

СОЛОДІЛОВА В. О., ЗВЕРЖИНСЬКА К.О.
Студентки
Національного університетубіоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ РЕЦЕПЦІЇЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ДОСВІДУ ОСОБИСТІСНОГО БУТТЯ

Криза внутрішнього життя, зокрема, висвітлює ступінь виправданості та обґрунтованості життєвих планів, свободи і самостійності індивідуальності, її спроможності дотримуватись обраного шляху. У вимірах свободи можуть і повинні вирішуватися питання зобов'язальності та відповідальності за самостійно здійснений внутрішньо цілісної особистості вибір життєвого шляху, як втілення її інтересів, потреб, ідеалів, смислу життя. Формування інтересів демонструє й поглиблення зацікавленості явищами, проблемами суспільного життя та пов'язано зі сферою потреб і змістовністю цілепокладення, коли, отже, особистісні інтереси є і своєрідним масштабом збагачення внутрішнього життя, зініційовуючи зміцнення зобов'язальності та відповідальності.

Для національної особистості смисложиттєву значущість демонструє ступінь розвиненості національного почуття та громадянського обов'язку, як поєднання внутрішнього світу та характеру життєздійснення із зовнішніми умовами суспільного буття, національно-культурними процесами. А в першу чергу при цьому індивідуальні зусилля спрямовуються на розширення й зміцнення зазначеного зв'язку, демонструючи прояви внутрішньої цілісності, але коли, скажімо, для зобов'язальної особистості і приватне життя та приватні інтереси, так чи інакше, поєднуються із проблемами із проблемами суспільними та громадянською активністю, увиразнюючи чинник смисложиттєвості. Здійснення, у певному смислі, індивідуальних зусиль, пошуку смислостверджувальної єдності людини та умов буття, може набувати різних форм впливу творчої особистості на сучасність і майбутнє нації. Аби достойно прожити життя, мати успіх у світі, що уподібнюється Г.Сковородою до театру, то, природно, слід кожній людині й обирати роль відповідно до своїх здібностей. Незалежність від обмежувальних обставин повсякдення, усамітненість способу життя та зосередженість на питаннях світовідношення і стурбованість долею людини, по суті, були тими життєбуттійнісними «узвищщями», завдяки яким уповні і проявлялися гострота розуму, уміння здійснювати глибинні світоглядово-філософські узагальнення та неординарність мислення.

В умовах надзвичайного загострення соціально-політичних, культурних суперечностей в Україні, покріпачення українського селянства, деградації традиційних моральних цінностей, український мислитель закликає до активізації внутрішнього життя та пізнання в собі «істинної людини» і піднесення до життя благосного, доброчинного. А тому всі люди і кожна людина рівні на шляху реалізації своєї «сродності» у суспільстві та можливостях досягнення щастя. Філософія Сковороди послужила формою активного змістовного збагачення досвіду національної особистості, зокрема, завдяки артикулюванню на непроминальності для буття української людини виправданого самозаглибленням вибору зобов'язального життєздійснення, вільного, гідного, самостійного досягнення поставлених життєвих цілей. І,

отже, його творчість – це обстоювання доконечності і для людини, і для суспільства ідеї свободи, поза якою втрачається смисл людського існування («Слава навіки буде з тобою // Вольності отче, Богдане-герою»») є демонстрацією позиції «шляхетного індивідуалізму» людини високої доброчесності, вихованості, відповідальності і тому сповненої високого життєвого оптимізму: для неї відчуття внутрішньої гідності життєздійснення постулюються визначальними смисложиттєвим цінностями реалізації вільного життєвого вибору. Життя Г.Сковороди – демонстрація високого духовно-морального відношення української людини до світу. Єдність життя і філософської творчості Г.Сковороди демонструє найпривабливіший подосі реально і послідовно вибудуваний українським мислителем зразок світоглядово-філософського піднесення людської індивідуальності над повсякденням самостійно визначеними в дусі «істинної людини» проявами гідного свобідного особистісного буття в умовах вільної країни.

Стурбований сучасним і майбутнім людини, зростанням ускладнень світу, український мислитель у якості «епіцентра» започаткування реалізації можливостей подолання суперечностей дійсності визначає внутрішнє «сердечне» життя, наголошуючи на доконечності збагнення потреби проявляти, збагачуючи, само пізнавально-вольові зусилля та наважитися на гідні внутрішні перетворення. Григорій Сковорода закликає людину до найдостойнішого її природи високого мистецтва у першу чергу і головним чином вільного життя, а єдиною максимально прийнятною синтезуючою його сучасне й майбутнє формою життєстверджуючого зв’язку визнається свобода, завдяки їй повинен здійснюватися достойний вибір та може бути пройдений життєвий шлях. Усвідомлення і прийняття необхідності вільного вибору внаслідок внутрішнього «переродження» - первинні підстави життєздійснення.

Людина може й повинна вільно насмілитись, активізуючи свої самопізнавальні та духовні можливості й власне людські якості визначати саме їй відповідний життєвий шлях та на, отже, і послідовний змістовний розвиток своїх здібностей, своєї індивідуальності. Самостійність свобідної людини за усе більш обмежувальних умов, загострення суперечностей соціальної дійсності, по суті, є і повинні бути «межовими» позначеннями гідного життєздійснення особистості. Хоча це – «духовна природа» людини, потрібно піднятися до «відчуття особистості в людині», оволодіти «цінністю своєї індивідуальності». Означене ж оволодіння здобувається на основі діяльності мислення. Тим самим здійснюється перехід від суб’єктивного, «випадкового» духу до духу об’єктивного, загальнозначимого, на основі чого й утверджується особистість. Але чим послідовніше Гегель виявляє, обґрунтовує риси особистісного буття, тим менше у нього залишається від реальної людини. Абстрактні уявлення про особистість, про саму людину з необхідністю перетворюються на абстракцію: призначення особистості – розпізнати «закономірне» простування історії, збагнути суспільство як етап розвитку духу і всіляко цьому служити. Дійсно, особистість людини – в її свободі, що уможливлює її творчість, а не просто «окремішність»:

особистість вільна і від «окремішностей». Але чи не виявиться саморуйнівним для особистості лише прагнення «розвинути свою епоху». Тому сміливість свобідної людини може, відтак, розглядатися в статусі своєрідного «ембріона» індивідуально-особистісного утвердження відношення до природи та суспільства внутрішньо активної людини, у першу чергу зосередженої на інтелектуально-освітньому збагаченні та у обстоюванні гармонійних міжлюдських стосунків і ставленні до природного світу.

На наш погляд, саме завдяки змістовній повноті філософії Г.Сковороди життєстверджувальними ідеями, постулюванню доконечності для людини практичного дотримання вимоги «Сущий день тільки наш!» його вчення приходить до нашого сучасника власне не з минулого, а з майбутнього – як глибоко оптимістичне зманіфестування того, якою має бути людина, смислобуттійністю заповнюючи сучасну дійсність. І чи не в першу чергу, відтак, настільки вагомою є роль моральної філософії Г.Сковороди в процесах інтелектуального, ідейно-національного виховання молоді.

Особливо вразлива в умовах перехідного суспільства, коли лише формуються нові умови соціального й політичного розвитку та культурної творчості молодь, разом з тим, захищена «окулярами» несприйняття щодо особливо болючих для старших поколінь процесів розпаду віджилих цінностей. Об’єктивно молодь більшою мірою адаптована до появи нового у суспільстві, до тих питань, що відповідають новим соціально-економічним тенденціям, але ж, до певної міри, і як суб’єкт останніх покликана оволодівати завдяки сучасній освіті новими способами самоздійснення, поглиблення смисложиттєвості взаємодії внутрішніх чинників – знання, самопізнання, волі, емоцій та мотивацій. Хоч а важливо враховувати і, так би мовити, зворотню, інтегративну спрямованість кожного чинника – і воля, і володіння знаннями, і мотивації також можуть проявлятися в статусі «узагальнюючого» внутрішнього життя та активності чинника. Про це вчить, до цього закликає наш Григорій Сковорода.

ЛЕБЕДЕНКО А. А.

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА: ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЕ МИНУЛЕ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО

У статті викладені деякі біографічні відомості про Г.С.Сковороді, дано аналіз його філософського творчості в контексті світової та вітчизняної філософської думки, розкриті концептуальні підстави філософії серця мислителя.

Ключові слова: філософія серця, Г. С. Сковорода, макрокосм, мікрокосм

З Ім'ям Григорія Савича Сковороди (1722-1794), одного з предків Володимира Соловйова, пов'язують зародження вітчизняної філософії, яка виходить за рамки західноєвропейської раціоналістичної традиції. Мислитель

своя безроздільне служіння істина дали Росія XVIII століття зразок першого вчений-аскет, "розум чистий і дух несмущенной в скарби вічна" практикувати філософія серце. Сучасники порівнювали його з Сократом, який так само не поділяв життя і філософствування. І як з Сократом почався власне філософська рефлексія в античній культурі, так з Григорієм Сковороди почалися філософствування у власному розумінні в Росії. І той, і інший биліпервимі. В.Ф.Ерн в монографії «Сковорода. Життя і вчення "(1912) зазначає:" Все життя Сковороди є величезна і глибоко цікава метафізичний експеримент ». Сучасний дослідник історії вітчизняної філософії Л.Н.Столовіч зазначив, що «Сковорода жив, як учив, і учив, як жив».

С.А.Левіцкій називає Сковороду «філософськи найбільш цінним мислителем XVIII століття», а В.В.Зеньковский - "першим філософом на Русі в точному сенсі слова".

М.І.Ковалінскій, найближчий учень і духовний друг філософа, з авершая написану для нащадків біографію мислителя "Життя Григорія Сковороди" вшанував пам'ять свого вчителя наступними словами:

Ревнитель істини, духовний богочтец, І словом, і розумом, і життям мудрець; Любитель простоти і від суєт свободи,

Без лестощів один прямий, задоволений усім завжди, Досяг він верх наук, пізнавши дух природи, Гідний для сердець приклад, Сковорода.

Цікаві паралелі життя Г.С.Сковороди та його ровесник М.В.Ломоносова - «основоположник світська філософське освіти в Росії», - мала різниця у віці одинадцяти року. З дитинством Григорій помітний був "полювання до наук і твердість дух", "схильність до богочтенію» і «хист до музики». Виявляючи велику побожність, він співав у церковному хорі, а потім три роки в придворної співочої капелі при дворі імператриці Єлизавети (Ломоносов теж співав у церкві і юних років мав хисту і природну тягу до наук). 1738 року шістнадцятирічний Сковорода навчався в Київській Духовній Академії, в якій раніше навчався і «студій» Михайло Ломоносов. Через років, С.Г.Сковорода, подібно М.В. Ломоносов, вивчали європейську думку в оригіналі. Але, якщо Ломоносова цікавили науки природні, то Сковороду - гуманітарні. Вся сила і розуміння Ломоносов прагнули вгору, жив і працював заради слави Вітчизни, і слава супроводжував його шлях. Сковорода уникав слави, а вона наздоганяла його. З одного боку, говорили про його великий вченості і прекрасному серце, з іншого боку, що він єретик (не їсть м'яса, не п'є вина і спить не більше чотирьох годин на добу). "Багато зневажали, деякі хвалили, але всі хотіли бачити його" - писав М.І.Ковалінскій.

Сковорода був першим з філософів Росії в XVIII столітті, хто, чудово володіючи латиною, грецькою, староєврейською і німецьким, протягом п'яти років побував у Польщі, Угорщині, Австрії, Італії, німецьких князівствах і, подорожуючи по чужих країнах, слухав лекції в кількох університетах Європи. Він читав в оригіналі Платона, Аристотеля, Демосфена, Вергілія, Горація, Цицерона; вивчав філософію нового часу-Декарта, Спінозу,

Лейбніца; осягав системи Коперника і Ньютона. Сковорода, як мислитель-універсаліст, прийшов до переконання про вічність і безмежності градацій матерії, про панування в природі закономірних зв'язків, причин і наслідків. Пізніше він скаже про безсистемному освіту в Росії того часу: "Якщо наше століття або країна має мудрих мужів набагато менше, ніж в інших століттях або сторонах" то виною тому ми самі, так як «валандаємося по незліченних і різнорідним книг стадам без міри, без розбору, без гавані ».

Григорій Савич Сковорода - "Сократ на Русі" великий філософ, видатний поет XVIII століття, "громадянин всесвітній" - все життя мандрували, але не брали подаяння, а сам роздавав багатство думки і знання. Т.Г.Шевченка в повісті "Близнюки" уподібнює Сковороду кініки Діоген, але, якщо той шукав Людина зовні, серед навколишнього, то Григорій Сковорода закликав люди: знайди Людина в собі! Значний інтерес до творчості мислитель проявив Лев Толстой, високо оцінивши моральний рівень його твори і склав про філософа короткої біографії.

ТИМОШЕНКО Ольга Тарасівна
Аспірантка кафедри філософії
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПРО ЩАСТЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Сковорода вчив про щастя. Він хотів щоб люди зрозуміли як стати і бути щасливим. Недарма сковороду називають українським Сократом. Він, як і давньогрецький філософ Сократ вважав, що мета людського життя це саме щастя. Він переконаний, що філософування може навчити нас як стати щасливими. Для того, щоб стати щасливим необхідно зрозуміти, що є головним, а що є другорядним.

За Сковородою, все що існує має дві натури (природи) – видиму і невидиму. Причому, з точки зору Сковороди, головним є те, що є невидимим. В творі «Потоп Зміїний» пише: «Матерія – це минуща тінь, це видимість». Візьмемо самого Сковороду в якості прикладу, що в нього було видимим? Тіло? Але зараз його тіло є ніщо. Він помер у кінці 18 ст., але чому ми про нього говоримо? Чому він надихає нас, чому він буде надихати прийдешнє покоління? Тому що головне неможливо побачити очима. До головного не можливо доторкнутися рукою. Головне залишається і після того як тіло помре. Головне це є думки, ставлення до інших людей, до світу. Головне це наші дії, наші стремління – так вважає Сковорода. Він сам є дуже гарним прикладом того, що це є правдою. Кожен знає його думку: «Світ ловив мене, але не впіймав». Тіло померло, а думка живе.

У своєму «Букварі Світу» Сковорода пише: «Друже мій, не може бути нічим те, що виростає велике. Не вважай за мале те, що викликає велике. Не

гадай, що невидне і безсильне – одне й те саме. Все невидиме сильніше за видиме, і видиме залежить в невидимого».

Якщо усвідомимо це, то ми не будемо марнувати своє життя на пошуки щастя там де його бути не може. Щастя це є настрій душі, а не тіла. Як же нам прагнути щастя для нашої душі? Сковорода казав, треба слухати свого серця.

Що саме має на увазі філософ, коли каже про серце? М'яз? Ні. У філософії метафора серця використовується для позначення емоційно-вольової складової особистості. Можна сказати простіше, так як казав Сковорода в Іконі Алківіадській. Він писав, що «серце – це корінь життя. Це оселя вогню і любові». Отже, якщо хочеш стати щасливим – слухай свого серця.

Щоб зрозуміти структурно, що має робити людина для того, щоб стати щасливою, треба розібратися зі вченням про три світи. Сковорода каже, що існує мікрокосм, є макрокосм є третій світ – це світ символів. Мікрокосм – це людина, макрокосм – це всесвіт. Якщо людина хоче стати щасливою, вона повинна гармонізувати себе (мікрокосм) до всесвіту, в якому вона живе (макрокосму). Кожен з нас створений як маленька модель всесвіту, так вважає Сковорода. В нас є все, що є у всесвіті, але у нас є ще певне завдання. Довезти до ладу те, що нам дано.

Як це зробити? Де дізнатися як це робити? Сковорода каже, що саме для цього є третій світ, це світ символів. Саме так він називає Біблію. Сковорода був духовною людиною, він не був ортодоксальним православним, але він вважав, що пізнання Біблії є дуже важливим для того, щоб розуміти як дістатися щастя.

Але чому сковорода вважає, що саме Біблія це світ саме символів? Тому що, на думку філософа, відповіді, що є у Біблії здатен зрозуміти лише той, хто готовий до цього. Чисте добре серце людини воно здатне бути ключем, який може відімкнути цю скарбницю відповідей про те, як потрібно жити, так вважав Сковорода.

Якщо ти будеш читати Біблію буквально, ти нічого не зрозумієш – каже український філософ. Це, насправді, покарання для тих хто вважає, що Біблію необхідно читати очима, а не серцем.

Той хто вважає, що в Біблії є головним матеріальна фарба літер, що там написані, на думку Сковороди – помиляються. Це не є головним. Головне є те, чого побачити неможливо. Це те, чого відчути може серце. Це ті образи, які містять тексти Біблії як символи.

Отже, все має дві натури – видиму та невидиму, існує три світи – мікрокосм, макрокосм та світ символів і наше завдання, якщо ми хочемо стати щасливими це гармонізувати наше життя, тобто, мікрокосм до макрокосму. І допомогти нам в цьому третій світ – Біблія.

УДК 091

ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

(м. Київ, Україна)

«ПІЗНАЙ СЕБЕ» ЯК СКЛАДОВА ГУМАНІСТИЧНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ СВІТОГЛЯДУ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ

Науку про людину та її щастя Григорій Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Міркування щодо цієї проблематики у Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони невідривно пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін.

Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності. Принцип «Пізнай себе», як відомо, з'являється вперше не у Сковороди. Пріоритет у цьому плані, звичайно ж, належить Сократу. Але принципово новим у Сковороди є те, що він не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові.

Більше того, мислитель іде ще далі, він розглядає віру і любов не тільки як підґрунтя душі, а й як органічний прояв духовності людини, а причиною цього прояву є, як він вважає, насамперед природні прагнення людини. Антиподами любові та віри, протилежними за своєю дією на людину, у Сковороди є поняття суму, туги, нудьги, страху. Всі вони, на його думку, роблять душу людини приреченою на розслаблення, позбавляють її здоров'я. Тому Сковорода наполягає на тому, що запорука здоров'я душі – її радість, кураж.

Таким чином, звертаючись до трактування Сковородою таких категорій, як любов, віра та їхніх антиподів, ми бачимо, що філософ намагається сконструювати життєвий простір людини не тільки за допомогою раціонально визначених філософських понять, а й за допомогою того, з чим повсякденно має справу людина і що одночасно має для неї вирішальне значення. На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія «щастя».

Г. Сковорода наполегливо підкреслює, що люди, у своїй більшості, вступають на легкий шлях видимості щастя, та наводить приклад, що сталося з вченням Епікура про щастя. Люди побачили зовнішній бік його вчення про щастя як насолоду, тому й лають його за це до сьогоднішнього дня. Не в насолоді щастя, а у чистоті серця, в духовній рівновазі, в радості. Г. Сковорода своїм власним життям утверджує оригінальну думку, що заклик «Пізнай себе» – це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його.

Мабуть, тому прагнув Г. Сковорода й самотності, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Він не прагнув самоізоляції, він

прагнув самовдосконалення. Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття. Для Сковороди людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм, зі своїми законами існування. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини.

Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це пояснюється тим, що людина має відповідно до своє ї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя. Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок. Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів.

Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. Перший ступінь – це пізнання себе як само-сущого, як само власного буття. Це своєрідна само ідентифікація особистості. Другий ступінь – це пізнання себе як суспільної істоти. Третій ступінь – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за 92 образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям. Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється.

УДК 1(091)

НОСЕНКО Юлія,
студентка 1 курсу, 2 групи ЛГФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКИЙ СИМВОЛІЗМ СЛОВА Г. С. СКОВОРОДИ

Постать Григорія Савича Сковороди в українськійлітературі є однією з найпомітніших. Вінбувзвичайноюлюдиною– і став творцемлюдських душ, вінбувмандрівником– і пам'ятає земля слідийогоніг, вінбувмислителем– і досі люди знаходять у йоготворахщосьнезвичайне для себе, вінсіявдуховну культуру – і проросли зерна,посіяні ним. Вінбувнароднимфілософом...

Григорій Сковородабувостаннімвидатнимпредставникомдавньоїкнижноїукраїнської мови, поеом у стилірелігійногобароко.Йогомовна творчістьреалізувалась у

різноманітних жанрах: філософські та педагогічнітрактати, притчі, байки, оригінальна і перекладнапоезія, проповіді й епістолярій. Це є свідченням того, що Сковорода як ученьКиєво-Могилянськоїакадемії і як високоталановитийпредставникдавньоїкнижноїукраїнськоїмовисприйнявєв ропейськіосвітнітрадиції і філософсько-риторичний культ Слова, щобувуспадкованийукраїнською культурою з античнихчасів разом ізфілософією, риторикою, поетикою, біблійноюміфологією.

Символ є одним ізцентральних понять філософії, естетики, культури. Самепоняттязастосовується для позначеннясмислового образу абосмисловогозначенняпевнихіде, емоцій, почуттів. Мова Сковороди є моваобразів і символів. Навітьті слова, яківжепридбалинауково-філософічнезначення в сучасніййомуфілософії, абоще в античності, вінповертає до їхпервісногообразовогозначення. Мова Сковороди повертається до материнського лона символіки. Тут на допомогуйому приходить і символіканародньоїпоезії, і символіка античного неоплатонізму, і символікахристиянська, як отців церкви, так і українськоїполемічної та проповідноїлітератури XVI-XVIII віків. — Сковороду часто порівнювали з Сократом.

Характерною особливістюсковородинівської думки є символізм. Проблема символу і символічного є однією з ключових для реконструкціїфілософськихпоглядів Сковороди. При аналізібагатьохйоготекстівважливоне лише те, про що в них ідеться, а й те, як вінвисловлюєсвої думки. Позиція Сковороди як учасникадіалогу не виноситьйого за межі тексту, розгортання думки, процесуфілософування. Вінрозумівфілософіюрадше як стан духу — «коли дух у людині веселий, думки спокійні, серцемирне», ніж як систему чітковстановленихзначень. За словами Д. Чижевського, «життя Сковороди є йогофілософією, а йогофілософія є йогожиттям». Сковорода є філософом, якийпрагнемудрості і знань, а не мудрецем, якийцімудрість і знаннявжемає.

Мова Сковороди — цемова«українськогобароко з їїобома полюсами — церковнослов'янщиноюукраїнськоїредакції та народною мовою», яка підготувалаґрунт для єдиноїлітературноїмови на народнорозмовнійоснові.
Сковорода виробивцілуфілософію слова. Вінйогорозуміві як безодню, щоможеохопити всю різноманітність космосу, іяк міру речей, через яку все можнаспробуватипізнати, відчути,і як силу реально існуючого. Загадка слова, щобуланепізнанадонього і залишилась такою й до сьогодні, хвилювалаСковороду. Слово не тільки знак світу, а мовназнакова система.Слово має структуру, щонагадує структуру світу. Є матеріяувигляді звуку, є знаковезаміщеннясубстанції, якасьназва, є,зрештою, образ, тобтоякийсьсимволічнийзміст, щодаєзмогу але-горичнойоговикористовувати, як у байці. Однак є щосьневидиме, невловиме, внутрішнє, завдякичому слово переживаєлюдей, речі, простір, час

Ще з шкільних років я захоплювалася творчістю Григорія Сковороди,а особливо крилатими висловами, які змушували задуматися.Мені надзивайноподобається,щоГригорій Сковорода свої думки висловлювавлаконічно і дотепно, не вдуваючисьдо традиційного, відомого з античнихчасів афористичного жанру. Йоговлучніфразимістятьфілософськітрактати і художні твори. Для них характерна глибинапізнаннялюдськогобуття, природи, суспільства і відшліфована форма вираження.

«Ні про що не турбуватися — значить не жити, а бути мертвим, аджетурбота стан душі, а життя — церух», — пишеГригорій Сковорода. Менідужеподобаєтьсяцейвислів. І справді, скільки людей у своємужиттіхоча б раз потерпали через чиюсьбайдужість. Навіть у різноманітнихдержавних кодексах пишуть: «злочиннабездіяльність». Отже, бездіяльністьтакожбуваєзлочинною! На жаль, не всіцерозуміють. Часто прикробуваєбачити, як хтосьзамістьрішучих говорить: «Моя хата скраю».

«Не все отрута, щонеприємне на смак» — цей афоризм вчить нас не шукатитількизадоволень, а розуміти, щокорисне не завждиприємне. Це, наприклад, як гіркіліки, щоїх треба випити, абиодужати. Існують, звісно, і духовціпіки: робота над собою, над власнимивадами. Боцесприяєвдосконаленню, духовному зміцненню та «одужанню» відвласнихвад і комплексів.

«З усіх утрат втрата часу — найтяжча». Цейвислівмені особливо подобасться. Ніхто з наших сучасників не знає, якоюлюдиноюбувГригорій Сковорода, але ми можемостворюватийого образ ізтворчостімислителя. Меніздаєтьеи, щоцей афоризм надзвичайнохарактеризує автора як людину, щоні на митьїмприпиняєвчитися, розвиватися та самовдосконалюватися.

Я ледь не забуа про найважливіший афоризм, який я радила б запам’ятати всім «Уподібнюйся до пальми: чимміцнішестискаєскеля, тимшвидше і прекраснішездіймається вона до гори». Ось такийвислів. Віннавчає нас не здаватися, сміливойти вперед, не зупиняючись перед труднощами, не зважаючи на обставини та власнуневпевненість.

МенінадзвичайноподобаютьсяафоризмиГригорія Сковороди. Деякісправдіварті того, щобтільки за них назвали цюлюдинусправжнімфілософом.

Григорій Сковорода — став видатноюпостаттю у літературномупроцесі. Можнасказати, вінвипередивсвій час: випередив формою та змістомпоетичнихтворів, випередивхудожньоюдовершеністюсвоїхтрактатів, прозовихтворів і байок. Але головним, на мою думку є те, що не потрібнібулиСковороді слава й почесті, високі посади і багатства. Вінбажав жити за совістю, а головне в житті — залишатися самим собою, бути вільним і незалежним. Великий філософобрав шлях втечівідсвіту зла і свободи духу. У спокусливомусвітізаради великого багатства «лакомства нещасного»

Сковорода так і не дався. Він з повним правом заповідавнаписати на своїймогилі: «Світ ловив мене, та не спіймав»..

Отже, потужнийінтелект, оригінальнесвітобачення, внутрішнянезалежністьГ.Сковородизнайшлисвійвияв у тематичнобагатомумовномусвіті. Мандрівнийфілософ широко розробивфілософську, етичну, педагогічну теми. Будучи лаконічними й відшліфованими, афоризмивражаютьмісткістю і глибиноюфілософської думки мислителя.

УДК 130.2

КУКСЕНКО Євген,
студент 1 курсу, 2 групи ЛГФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Г.С. СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода належить до найвидатніших виразників української ментальності XVIII сторіччя. Будучи філософом, поетом, співаком, музикантом, байкарем, педагогом, він у своїх творах відобразив світогляд, стиль, спосіб мислення, душу культури українського народу.

Об'єктом уваги письменника стали проблеми людини, її духовний світ, спосіб і стиль життя, моральне вдосконалення, свобода, щастя, незалежність, сродна праця. Нині це коло питань цікавить філософів майже всіх профілів, літературознавців, педагогів, інших спеціалістів. Сковорода, як філософ-гуманіст, був глибоко переконаний, що справжнє щастя людини полягає не в багатстві чи тілесній насолоді, не в марній славі або честолюбстві, а в розумному задоволенні матеріальних і духовних потреб, душевному спокої, корисній праці, гармонійному поєднанні того, що задовольняє внутрішні духовні вимоги людини, і того, що служить інтересам загалу. «Жадоба до наживи, багатства, золота, тощо – це джерело всіх лих на Землі» Становище людини в суспільстві, за переконанням філософа, повинно визначатись «сродністю», під якою він розумів природний нахил до праці, здатність людини виконувати ту чи іншу роботу. Праця самою природою призначена супроводжувати людину все життя, вона є внутрішньою потребою кожної, не попсованої неробством людини. «Хіба не приємно працювати, коли ми народжені для цього?» Настанову Епікура "Живи за природою" Сковорода перетворив на вимогу «Працюй за сродністю». Кожна людина, чи походить вона з трударів, чи з верхів суспільства, повинна працювати відповідно до своїх природних здібностей. «Сродна» праця може дати людині насолоду не стільки своїми результатами, скільки своїм процесом. «Закон сродності»,

який Сковорода вважав одним із найважливіших факторів суспільних відносин, він виводив з науки і життєвого досвіду. Ідея Сковороди про забезпечення всім і кожному «сродної» праці передбачала перебудову суспільного життя на основі перетворення праці у найпершу потребу і найвище задоволення. За умов XVIII століття – це була утопія, але в ній схоплена надзвичайно важлива соціальна проблема. В цілому твори філософа містять матеріал для критики бездуховності та споживацтва, з'ясування важливого значення праці за покликанням у ствердженні ідеалу істинно людського способу життя.

УДК 130.2.

МИТЧИК Ольга, студентка
1 курсу, 2 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ, ПРИРОДИ І ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ У ТВОРАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

На межі двох періодів історії українського письменства, давнього та нового, височить постать Григорія Сковороди – оригінального мислителя, письменника, поета, філософа, виразника ідей гуманізму та селянського просвітительства. Поетична спадщина Григорія Савича Сковороди представлена збіркою «Сад божественних пісень», куди увійшли 30 пісень, створених упродовж 1753–1785 років, кількох віршованих творів, перекладів та переспівів, переважно римських поетів. Славетна поетична збірка та її поезії пройняті релігійним почуттям, адже письменник брав епіграфи з Біблії, зі Святого Письма, використовував лірику церковного календаря, вірші на Різдво, Великдень тощо. Сковородинські пісні тлумачаться як автобіографічні, які відображають його ставлення до світу, плоті та диявола. У поезіях Григорія Сковороди звернемось до постаті людини, яка посідає центральне місце у його поезії. У сучасній філософії найфундаментальнішим є питання про людину. «За будь-яких обставин вона залишається діяльною істотою, і саме ця ознака дозволяє їй не тільки успішно адаптуватися до природного і соціального середовища, а й безпосередньо їх творити, змінювати, навіть знищувати. Важливо зазначити, що Григорій Сковорода велику увагу приділив біблійним образам у своїй поезії, адже усі тридцять віршів у збірці «Сад Божественних пісень» написані на біблійні тексти, до яких письменник звертався протягом усього життя. «Біблійні дійові особи виступають, як правило, носіями християнських, а отже, й моральних цінностей, які автор наслідував сам і намагався прищепити співвітчизникам». Постать Ісуса Христа, Святого Духа не дарма є центральними постатями, адже саме віра в Бога допомагає людині знайти відповідь на питання: куди

людині іти і як очиститися, як здобути їй не чини, багатство й матеріальне благополуччя, а душевний мир, радість, ояснення. Лінія природи і людини чітко виражена у його поезіях. «Справжня людина» – найвищий ідеал для Г. Сковороди. Пізнати свою сутність означає знайти шлях до власного щастя і вірного служіння людству. Наприклад, у вірші одинадцятому сказано: «Не можна безодні океана закидати жменею попелу», – що означає, що природа є велична, багата і могутня, тому людські спроби щось змінити в ній є великим гріхом, тому що природа – це Бог. Бог для Сковороди – це всесвітній розум, вічність, та сила, що приводить у рух цілий всесвіт, мов механізм годинника, творець світової гармонії. Власне, Бог і природа – одне і те ж. Тому проблема природи і людини є однією з головних, яку розкриває поет: в одних віршах він показує природу в усіх її барвах, возвеличує її, в інших – представляє її в біблійних образах, в образах людської віри та Святого Духа. «Григорій Сковорода пропагував ідею «природної людини», яка має бути мудрою, розумною, мислячою, адже «не визнавали ніякого авторитету: релігія, погляд на природу, державний лад, суспільство – все було віддано нещадній критиці. Мислячий розум був визнаний єдиним мірилом усіх речей». Синонімом Біблії, природи, розуму і любові у мислителя був християнський бог. Отже, Григорій Сковорода вміло поєднав проблему людини, природи і людського буття, наголошуючи, що людина повинна гармонійно поєднувати Бога, «сродну» працю і природу у собі.

УДК 37. 091. 4

КАЛЬЧУК Євген,
студент 1 курсу,2 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ Г.С. СКОВОРОДИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Видатна роль у розвитку вітчизняної вищої школи належить Григорію Савичу Сковороді (1722–1794), який виступав виразником ідей гуманізму і просвітництва у вищій освіті. Він вніс величезний внесок у розвиток духовної культури українського народу, в тому числі в процес формування та становлення вищої освіти в Україні. Г.С. Сковорода багато років викладав в різних вищих навчальних закладах України. Працював в Переяславському колегіумі. З 1752 р. розпочинає педагогічну діяльність у Переяславському колегіумі як викладач поезії, де запроваджує багато новаторських ідей. Він вносить до власного курсу лекцій «Рассуждение о поэзии и руководство к исскуствуоной» чимало новацій, чим, звісно, викликав невдоволення багатьох.

Коли Г.С. Сковорода посів у Переяславському колегіумі посаду викладача піїтики, місцевий єпископ вимагав пояснити, чому Сковорода викладає свій предмет не як кожний «порядочный чиновник», а по-новому. Григорій Савич відповів, що про те можуть судити спеціалісти: «Aliaressceptrum, aliaplectrum», що значило «знай швець своє шевство, а в кравецтво не мішайся». Це був виклик, якого не могла знести єпископська пиха, – і Сковорода «изгнанбылизущилищаПереяславского не с честью». З 1759 по 1769 рік Сковорода працював викладачем Харківського колегіуму, який кілька разів залишав (1760, 1764, 1766 рр.) через свою оригінальність та нестандартність мислення, тлумачення історії, філософії, богослов'я, що часто суперечило церковним догмам.

Він викладав у Харківському колегіумі поетику, синтаксис, грецьку мову і курс «благонравності». Останній курс Сковорода читав принципово по-новому. Для цього він підготував підручник «Начальнаядверь ко христианскомудобронравию». Природно, що і цей його курс не був підтриманий церковниками. Сковорода намагався виховати у студентства найкращі якості українського народу: незламність духу, волелюбство, мудрість, подвижництво. Він прищеплював своїм студентам навички самопізнання, заглиблення у свій внутрішній світ, уміння слухати себе, голос своєї совісті, що на його думку дозволяє правильніше й чіткіше осягнути покликання людини на цій землі, викристалізувати думки і почуття, аби навести духовний лад у своїй душі.

Проблеми виховання особистості розкриваються вченим у його творах «БлагодарнийЄродій», «Убогий жайворонок», збірці «Сад божественних пісень», байках та численних листах. Заслугою мислителя є передусім обґрунтування ним принципів гуманізму, народності та природовідповідності у вихованні. Окрім того, філософ постійно наголошував, що людина має невичерпний духовний потенціал, який лише необхідно спрямувати у потрібне русло, на справі Божі: пізнання і творчість. Сковорода фактично викладав у вищих навчальних закладах, у межах курсу поезії, філософські ідеї, які не завжди були зрозумілі його сучасникам.

Він намагався донести до своїх учнів ідеї: вчення про «дві натури» і «три світи». Вчення про дві натури пов'язане з концепцією про три світи: все існуюче поділяється на три види буття, або світи – великий (макрокосм), малий (мікрокосм) і символічний (Біблія). Шлях пізнання невидимої натури – Бога – через пізнання людиною себе самої, своєї внутрішньої суті, «внутрішньої людини» можливий і, на думку Сковороди, єдино правильний. «Внутрішня людина» у Сковороди водночас індивідуальна і надіндивідуальна, космічна; її структура аналогічна будові великого світу. Тому людське самопізнання дає змогу пізнавати внутрішні закони буття зовнішньої природи. Сковорода вважав вищу освіту засобом моральної перебудови суспільства.

Серед українських педагогів цього періоду він одним із перших виступив проти церковно-схоластичного методу викладання у вищих навчальних закладах і феодально-аристократичного виховання студентів.

Значну увагу Г.С. Сковорода приділяв проблемам виховання студентів, відстоював ідеї природовідповідності, всебічного розвитку учнів. Саме Г.С. Сковорода вперше проголосив ідею природного виховання і принцип його народності. Ці ідеї розвивалися пізніше у творах Т.Г. Шевченка, І.Я. Франка, К.Д. Ушинського, Б.Д. Грінченка, А.С. Макаренка, В.А. Сухомлинського та інших видатних педагогів. Григорій Сковорода впроваджував ідеї демократизації освіти та виховання молоді.

Відомо, що вперше у педагогіці вищої школи принцип гуманізму обґрунтовано представниками епохи Відродження. Заслугою Г. Сковороди є те, що він розкрив цей принцип як розуміння вихователем думок, переживань та прагнень учня, віру у благородне особистісне начало, та в силу виховання. За Г. Сковородою, цей принцип реалізується лише за умови, коли вихователь виявлятиме високу чуйність і повагу до вихованця. Ілюстрацією успішної реалізації цього принципу самим Г. Сковородою можна вважати той факт, що коли протягом 1764–1769 рр. він вже не працював у Харківському колегіумі, то в монастирських угіддях передмістя Харкова згуртував навколо себе най здібніших вихованців згаданого колегіуму.

УДК 37. 091. 4

ДОРОШ Сергій,
студент 1 курсу, 2 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

Г.С. СКОВОРОДА ТА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА

Що робить людину людиною? Відкинувши всі фізіологічні пояснення можна сказати, що перш за все, це виховання та спроможність існувати в суспільстві. І тут нам на допомогу приходять наші батьки, бабусі та дідусі, вчителі та просто люди, яким не байдуже молоде покоління. Вони навчають та повчають, виховують та аналізують, аби виростити істинну людину. Але треба зазначити, що педагогічний процес не є механічним поєднанням процесів виховання, навчання, розвитку, а якісно новим утворенням, що поєднує гармонійну взаємодію учня та вчителя, взаємний вплив одного на іншого, заради досягнення єдиної цілі – появи незалежної особистості.

В цьому довгому, повному натхненної праці та самовіддачі процесі, самому вчителю не впоратися. Саме тут йому на допомогу приходить суспільство та всі чинники, які й творять світ навколо нас. Важко собі уявити сучасну педагогіку в Україні без досвіду та шукань великого мислителя та філософа – Григорія Савича Сковороди. Саме цей мудрець стоїть у витоків розвитку самобутньої української школи педагогіки, у якій гармонійно поєдналися класичні європейські методики виховання із слов’янськими поглядами на навчання.

Він суворо відстоював позиції етичного та естетичного розвитку, закликав кожного до самопошуків та відповіді на питання: «Навіщо я існую?» Саме розум у філософії вченого – та рушійна сила, що ламає межі та допомагає пов'язати таке інтимне внутрішнє «Я» з навколишнім світом. «Сковородинівська» школа педагогіки базується на концепціях про «дві натури» та «три світи». Ці концепції не мають причинно-наслідкового зв'язку між собою, адже характеризують буття з різних боків, але доповнюють одна одну та допомагають чітко уявити картину світу у розумінні філософа.

Концепція «двох натур» говорить про те, що існує два початки: видима натура – твар, яка має і інші назви матерія або речовина, саме вона 30 становить світ навколо нас; а невидима натура – це Бог, усю твар пронизує й утримує. У своїх роздумах про «три світи» філософ припускав, що існує: перший – всезагальний світ, де живе все народжене, другий – мікрокосм – і є людина, і третій – символічний, тобто Біблія.

Але окрім вищеназваних першооснов існує ще один початок, саме та червона нитка, яка пов'язує в єдине ціле усі світи та натури, створюючи істинну людину, а саме потреба розвиватися. І тут нам необхідна допомога більш досвідченої людини, якою і є педагог, тобто той, хто спрямовує та допомагає у відкритті «нетлінної природи» себе і навколишнього світу.

Майстерності навчати та повчати Г. Сковорода приділяв дуже багато уваги. Що стосується стилю викладання, то його можна назвати поліфонічним. Сковорода продовжував розвивати такий важливий і дієвий спосіб навчання, як проблемне навчання. Він не давав готових знань, а організовував їх пошук шляхом спостереження, аналізу фактів, активної розумової діяльності. З іншого ж боку, філософ стверджував, що не можна зрівнювати всіх учнів в одну лінію, адже саме варіативність, особистісний підхід і аналіз допомагають розкрити потенціал та здібності кожного.

Актуальним залишається акцент саме на природних і соціальних чинниках виховання та їх впливі на «сковородинівську» педагогічну школу. Треба відмітити, що сам Григорій Савич виховувався в кращих традиціях козацької педагогіки. Адже цей вид виховання – невід'ємний компонент української народної педагогіки. Головна мета козацького виховання – плекання в родині, школі, громадському житті козака-лицаря – палкого патріота, мужнього громадянина, захисника рідної землі з яскраво вираженою національною свідомістю. Родина та Батьківщина в розумінні козаків – найвищі цінності, які треба гордо нести через усе життя. Батьки повинні залучати дітей до традицій та звичаїв. Григорій Савич вважав, що найбільше виховує приклад. Саме тому батьки повинні бути національно свідомими, палкими патріотами, стійкими громадянами України. Родинні цінності – найглибші, найважливіші – це рід, родичі, народ.

Потрібно враховувати такі якості, як здруженість, згуртованість, взаєморозуміння, взаємоповага, гармонійність потреб, інтересів і можливостей сім'ї. Окрім родини, важливо зазначити інший інструмент впливу на виховання особистості – рідну мову, яка стала першоосновою та

базою, яка формувала істинного українця. Мову Г. Сковорода відносив до невід'ємного феномена українства й могутнього факторауканотворення, тобто формування власного українського «Я» на основі пізнання свого народу й самого себе.

Спираючись саме на повагу до української мови та козацької родини, філософ розвивав таку тонку галузь педагогіки, як етнопедагогіку, уклавши в неї основи класичної педагогіки, але увагу свою він акцентував на впливі патріотизму та національного духу на розвиток суспільства. Гармонійний розвиток останнього Григорій Савич убачав саме в існуванні єдиної національної ідеї, яка формує ідеали і робить можливим існування суспільства не лише як групи людей, а як окремого, не схожого на інші етносу. Але ж звернімося до педагогіки.

Окремим джерелом натхнення та пошуку відповідей мудрець вважав рідну природу: ті гілки берези, що неслухняно стукають у вікно зранку, ту річку за селом, яка дарує свіжість влітку, ті сади з рум'яними яблуками, які роблять щасливими восени. Філософ вчив спостерігати та аналізувати, адже багато чого зі світу природного можна накласти на життя суспільства. Подивіться лише на мурах, які так активно та працьовито будують свої домівки, аби кожний почував себе як удома. Переносячи на собі речі, що важать удвічі або втричі більше самого створіння, вони полегшують роботу іншим та показують приклад того, як треба робити. Так чому ж люди не можуть так віддано працювати для інших? Чому ми завжди чекаємо на когось, хто зробить усе за нас? Питань багато. А відповідь треба шукати у філософській спадщині Г.С. Сковороди, що надає рецепти на всі випадки життя.

УДК 378.14

ОДРУЖЕНКО Андрій,
студент 1 курсу, 2 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ОСНОВИ ЩАСЛИВОГО БУТТЯ НА ЗЕМЛІ (ЗА ТВОРЧІСТЮ Г. СКОВОРОДИ)

Григорій Савич Сковорода є одним із найвидатніших представників історії української філософії. Мандрівний поет і вчитель мудрості, шукач особистого шляху осягнення божества, істинного сенсу буття людини – все це створює образ оригінального мислителя, який посідає видатне місце в історії української і світової духовної культури. Центральне місце у творчій спадщині Г. Сковороди посідає проблема людини та пошуку щастя в її житті. Великий філософ намагається знайти відповіді на такі питання: що

таке щастя, чи доступне воно кожній особистості, де відшукати той шлях до всенародного щастя?

Які ж шляхи він нам пропонує? 1. Пізнання себе. Насамперед необхідно пізнати самого себе. Щастя міститься в нас самих, осягаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Щастя легко досягається, якщо людина йшла шляхом любові та віри. Всі люди створені для щастя, але не всі отримують його, вважає мислитель. Ті, хто задовольнився багатством, почестями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку. За Сковородою, свобода дій людини залежить від ступеня пізнання нею своєї природи і законів зовнішнього світу. Лише пізнавши свою природу, вона може вільно спрямовувати власні зусилля на досягнення гуманних цілей, зробити життя змістовним і високоморальним.

2. Вибір «сродної праці». Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Сковорода вказує, що здібності дає людині Бог, що царство Боже всередині людини, тому необхідно жити за покликаннями власної душі. Праця має бути її природною необхідністю, головним обов'язком і моральною потребою, а праця по «сродності» – джерелом і запорукою всенародного щастя, основою процвітання суспільства. Суспільство, в якому кожна людина знайшла своє місце у світі й займається «сродною працею», розкриваючи себе, творячи себе і світ навколо себе, можна вважати ідеальним. І люди тоді щасливі. У такому суспільстві найвищою цінністю є внутрішній світ людини, її невидима природа. Навіть освіта повинна бути спрямована саме на розвиток душі, пізнання серця людини.

3. Удосконалення своїх здібностей шляхом освіти. Оголосивши війну неуцтву і проголосивши право всіх станів на освіту, Г. Сковорода дуже влучно говорив: «Не тотестьглуп, кто не знает, а тот, кто знать не хочет». Ось чому він радив збуджувати у дітей ще в ранньому віці прагнення до знань і виробляти звичку до розумової праці. Треба всіляко розвивати в молоді бажання вчитися, виховувати наполегливість в опануванні знаннями. Він радив учням обов'язково вивчати усну народну творчість, яка «неопално» зберігає скарби народної мудрості.

4. Дружба з людьми, близькими за інтересами та переконаннями. Багато сторінок своїх творів Г. Сковорода присвятив питанням дружби між людьми, союзу, за його словами, «сродных душ». Дружба, на його думку, повинна бути щирою і відвертою, бо «нема нічого небезпечнішого, ніж підступний ворог, немає нічого більш отруйного від удаваного друга». Найкраща дружба зміцнюється у спільній праці, вважав він. У дружбі він вбачав фактор, який покликаний відіграти важливу роль у моральному вдосконаленні людей і в суспільному прогресі. «Друг – це наше друге я», – так неодноразово висловлювався великий мислитель. Він був твердо переконаний, що людина, у якої багато друзів, – найщасливіша.

Отже, твори великого українського філософа Григорія Сковороди допомагають нам збагнути шляхи і способи досягнення щастя, без якого наше життя немає сенсу.

УДК 11.161.2:17.0

ГОНЧАРУК Богдан,
студент 1 курсу, 2 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ІСТИННОСТІ ЖИТТЯ В ДУХОВНІЙ СПАДЩИНІ Г. СКОВОРОДИ

Г. Сковорода, мандрівний поет і вчитель мудрості, шукач істинного сенсу буття людини, посідає значне місце в історії української та світової культури. Г. Сковорода так визначав духовну сутність істинного буття людини: «Головна мета людського життя... голова людських справ є дух людини, думки, серце. Кожен має мету в житті, та не кожен має головну мету, тобто не кожен займається головою життя. Один займається черевом життя, тобто спрямовує всі свої справи, щоб дати життя череву; інший – очам, інший – волоссю, інший ногам і іншим членам тіла; інший же – одягові й іншим бездушним речам; філософія, або любов мудрості, спрямовує все коло справ своїх на той кінець, щоб дати життя нашому духові, благородство серцю, світлість думкам, як голові всього.

Коли дух у людині веселий, думки спокійні, серце мирне, то все світле, щасливе, блаженне. Оце є філософія». Для досягнення цієї філософії слід віднайти знання того, що складає істинне життя, істинне щастя. У «Розмові п’яти подорожніх про істинне щастя в житті» Григорій Сковорода зазначав, що саме це знання потішить дух і цим зможе вигнати нудьгу. Щастя він розглядає, насамперед, як стан незалежності та духовного спокою, що досягається шляхом звільнення від тиску навколишнього світу і подолання пристрастей, злої волі всередині людини.

Істинне життя і щастя, на думку мислителя, значною мірою залежить від здатності людини сполучати особисте і громадське. Але він не вимагав свідомого підпорядкування особистих інтересів інтересам суспільства, а лише наголошував на їхньому нерозривному взаємозв’язку. Розуміння Сковородою істинності людського життя можна розглядати лише в зв’язку з відношенням до самої людини. Її Сковорода поділяв на дві частини: на внутрішню та зовнішню. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини.

Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це

пояснюється тим, що людина має відповідно до своєї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя. Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі.

Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок. Для Сковороди досягнення щастя означає досягти душевного миру, відшукати істину. Отже, істинність життя взаємопов'язана із щастям, яке виступає логічним результатом, реалізацією нею сенсу життя. Важливим для розуміння істини життя, з точки зору Г. Сковороди, є виховання, головним у якому він вбачав прищеплення таких благородних почуттів, як любов, дружба, вдячність. Адже, за Сковородою, природу людини характеризує не стільки її розум, скільки серце, «добра воля», що й визначає схильність до здійснення добрих вчинків. Сповнений віри в безмежну мудрість і гуманність природи Сковорода надає важливого значення вихованню в людині почуття вдячності,а невдячність він вважає корінням зла і нещастя.

Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що модернізація освітньої галузі повинна виокремлювати проблеми екзистенційного плану: самотворення, культурну самодетермінацію соціального життя та створення людиною власних ціннісних орієнтирів.

УДК 37.015.

ТИЩУКЄвген,
студент 1 курсу, 1 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПІЗНАННЯ САМОГО СЕБЕ – ОСНОВНИЙ КРОК ДО ЩАСТЯ

Людина – це не лише жива соціобіологічна істота, людина – це окремий світ. Душа людини не може бути осягнена людським розумом. Становлення особистості відбувається в процесі засвоєння людьми досвіду і ціннісних орієнтацій суспільства Григорій Сковорода вважав, що головним завданням філософії є пізнання природи людини. Адже головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що живе на світі – це воля та моральність в обранні життєвого шляху. Любов і вірність протистоять духу користолюбства і наживи. Щира природа людини – це воля, вільна духовність.

Важливу роль виконує серце, саме воно керує вчинками. Проникнувши в серце, пізнання може бути освоєним. Тільки коли людина пізнає свою функцію в природі, вона може мати переспективу подальшого розвитку. Пізнавши себе, людина перевтілюється. Осягнувши свою моральну сутність, людина може адекватно саморозкриватися в суспільстві.

Пізнавальний інтерес до власної особистості зумовлений необхідністю людини до самореалізації. Щастя – це головне, для чого ми живемо, для чого народжені на світ. Щастя окремої людини досягається моральним удосконаленням. Щастя легко досягається, якщо людина йшла шляхом любові та віри. Його досягнення залежить від самої людини. Життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама.

У суспільстві людина повинна робити те, що потрібно, не завдаючи шкоди собі як індивідуальності. На різних етапах власного розвитку та буття кожен розуміє слово щастя відповідно до життєвих ситуацій і бажань. Кожна особистість щастя бачить у різних речах, і відношення до подій у кожного своє. І навіть якщо стан речей, які викликають щастя, незмінний, людина звикає і знову прагне покращення, при цьому перестаючи цінувати те, що має. Втрата доброї волі, захоплення золотом і багатством не приносять щастя. Осягнувши свою моральну сутність, людина може адекватно саморозкриватися в суспільстві.

Філософія Г. Сковороди актуальна і сьогодні, і буде актуальна в майбутньому, бо мислитель в своєму вченні розглядав питання вічні: людина, сенс її буття, умови досягнення людського щастя, Бог. Він продовжує думку про те, що гідність людини визначається внутрішніми якостями. Безпосереднім виявом людського щастя Г. Сковорода вважає внутрішній світ, радість у серці і душевну стійкість. Вище блаженство і справжнє щастя приносить людині праця за призначенням. Соціальний прогрес залежить від пізнання і вдосконалення духовних здібностей людини. Єдність користі і краси, як твердить Г. Сковорода, і є джерелом людського щастя. Світова громадськість зараз визнає, що щастя і мир на планеті залежить не від того, що люди вміють робити, а від того, на що спрямована їх діяльність. Якщо ти хочеш бути щасливим – будь ним.

УДК 84.062

КОБИЛЕЦЬКИЙ Максим,
студент1курсу, 2 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна).
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

СКЛАДНИЙ ТРИКУТНИК У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Григорій Савич Сковорода – найвидатніша постать у культурному й літературному житті України XVIII ст. Великий народний мислитель, просвітитель і письменник, він у своїх творах розвивав цілий комплекс ідей, актуальних для свого часу, висловлював передові погляди українського громадянства. Його багатогранна філософська й літературна творчість – це остання ланка в перехідному періоді від давньої української літератури до нової.

Григорій Сковорода вважав, що треба виховувати дітей працьовитими та моральними особистостями. Проте зараз, через 3 сторіччя після того, як жив цей філософ, модель виховання змінилася. Дітей виховують не їхні батьки особисто, а існує обов'язкова середня освіта. Тим не менш, середня школа намагається замінити батьківське виховання того часу. Можна вважати, що це завдання їй в більшій чи меншій мірі вдається. Але зараз, під впливом технічних новинок, політичних змін, які щодня відбуваються і на підсвідомому рівні запам'ятовуються вчителями та дітьми, середній школі важко робити свою справу.

Вчитель як сформована особистість не змінює своєї точки зору під впливом цієї інформації, а дитина, що тільки формується, дуже просто може заплутатися, та це, у свою чергу, впливає на її подальше сприйняття навколишнього світу. На даному етапі (клас 5–7), все залежить від особистого сприйняття учня. Якщо йому подобається вчитель, він буде перехоплювати сприйняття вчителем світу, в протилежному випадку, якщо вчитель учню не подобається, учень буде вивертати 65 сприйняття світу вчителю із точністю навпаки і вважати, що цей світогляд його власний. Тобто зараз вчитель, як і батьки 3 сторіччя тому, формують світогляд учня щодня.

Не хотілося б зменшувати вплив батьків (ввечері, коли дитина вдома, вона всмоктує світогляд своєї родини, наче губка), але насправді зараз – середня школа це те місце, що формує світогляд сучасної молоді. Вища школа не має можливості, у великій мірі, впливати на світогляд дитини (або вже – абітурієнта чи студента). Проте вона може готувати студента до реального життя, вчити працювати в новому колективі, вливатися до нього чи поволі підстроюватися під нього.

Вища школа не може формувати основи характеру та сприйняття молодою людиною світу, проте її задачею є закінчити «шліфування» цього члена суспільства та виховувати професіонала в своїй галузі. Зараз не XVIII сторіччя. Світ дуже парадоксальний (він одночасно і більш складний, і простіший, завдяки інтернету). Натепер з'явилася третя сила у формуванні особистості – інтернет. Не можна розділяти протистояння тільки на вищу та середню школу, тому що інтернет нав'язує, прикриваючись великою кількістю інформації, третій світогляд, який дуже заважає розвиватися молоді таким чином, щоб мрії Григорія Савича щодо правильного розвитку молоді втілитися до життя. Інтернет сьогодні, як це не прикро, – одна з основних сил, що формує дітей, розвиває їх світогляд та впливає на нього. Як не прикро, але із цим, на даному етапі розвитку, доводиться миритися. Однак треба намагатися або зменшити негативний вплив цієї третьої сили, або використати цю нову силу задля рівномірного та правильного розвитку сучасної молоді. Виховання працьовитої, відкритої та моральної молоді. Пропаганда цих принципів у просторі інтернету та у засобах телерадіомовлення може допомогти у цьому.

ГАЛЬЧЕНКО Адріана Андріївна,

студентка 3 курсу стн, 3 групи
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

КОНЦЕПЦІЯ САМОПІЗНАННЯ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

У різні часи й епохи філософи звертались до проблеми людини, осмислювали її в дусі конкретно-історичних вимог, інтересів і потреб, відповідно до цього творили ідеал людини, який, проте, ніколи і ніде не міг бути у всій адекватності й повноті осягнений та здійснений. У процесі пізнання світу людина завжди прагнула глибше й повніше осягнути сутність явищ, закони світовлаштування та себе саму.

Український мислитель Григорій Сковорода, який уособлює в собі цілісність серця, розуму та вчинку, є зразком таких намагань. Поставивши в центрі своєї філософської системи людину, її реальні потреби й прагнення, він виходив з необхідності озброїти її засобами досягнення щасливого життя, яке має за основу Епікурову вимогу «живи за природою». Цю тезу мислитель вперше в історії української філософії перетворив на вимогу працювати за «сродністю», яка взаємопов'язана з теорією самопізнання і вченням про загальне щастя. У ній він вбачає одну з найважливіших передумов досягнення людиною щастя, реалізації дійсно людського способу життєдіяльності. Г. Сковорода підходить до ідеї перетворення праці із засобу існування в найпершу природну потребу і найвищу насолоду особистості, бо «сродна» праця, тобто праця за природними нахилами, здібностями, визначає життя людини і становить його смисл, духовно збагачує особу і дає можливість їй віднайти свій справжній шлях і своє місце в складній системі суспільних взаємозв'язків і стосунків, зорієнтуватися в ціннісно-смисловомууніверсумі культури.

Г.Сковорода виходив із передумови, згідно з якою людина не може виробити об'єктивного погляду на світ, якщо вона не визначить власне місце в природі та суспільстві. Філософ бачив у пізнанні людини ключ до пізнання природи ісуспільного розвитку. Людину він розглядав не просто як частину природи, а як особливий «маленький світ» − мікросвіт, який за складністю своєї організації перевершує всі явища природи, і який складається з тих же двох натур (зовнішньої та внутрішньої), що й макрокосм. Ідея перетворення людини із зовнішньої у внутрішню, духовну, що є в основі вчення Г. Сковороди, спрямована на її внутрішнє життя. Шлях до внутрішнього духовного розвитку також пролягає через моральне вдосконалення людини, цінність якої визначається її якостями (розумом, знаннями, працьовитістю, вірою, милосердям, справедливістю) і проявляється в її справах. Діяльність

усіх в суспільстві повинна визначатись природним покликанням, природними нахилами людини до праці, а праця має бути направленою, перш за все, на благо суспільства. Мета людини – не переробити себе і природу відповідно до надуманих ідей, а розвивати те, що вже закладено в ній, очистити душу, досягти гармонію згідно із «сродностю».

Зміст людського життя, існування мислитель вбачає у самопізнанні, якого він прагнув досягти в процесі діалогу з іншими людьми та розмови зі своїм «Я». Вислів «Пізнай самого себе» став поштовхом до його філософування та визначив напрям пошуків істини. Філософ сприйняв його за поклик до пізнання взагалі, до вияснення змісту, ролі та меж людського пізнання відповідно з божественною мудрістю.

Саме тому Г.Сковороді близьким виявилося вчення Сократа, а звернення до нього було намаганням зрозуміти себе та свій час, духовно самовизначитись. Адже духовна сутність людини проявляється через осмислення основ людського буття, а це завжди напружений діалог, в якому відбуваються зустрічі різних думок про ті чи інші явища, події. На перетині цих діалогічних проявів виявляється справжній зміст вчення, з’ясовується його сутність.

За вченням філософа, наближення до основ істинного знання – мета і обов’язок кожної людини, що прагне до розумного та щасливого життя. Провідником людини в цьому виступає пізнання, яке допомагає розумно вести людські справи, прийти до розуміння свого місця в суспільстві. Внаслідок цього виникає особлива атмосфера існування, що дозволяє людям реалізувати свої сутнісні сили. Отже, самопізнання у Г.Сковороди виступає інтелектуальним процесом, який веде до знання та розуміння, процесом реального наближення людини до Бога шляхом заглиблення у себе. В процесі самопізнання людина знаходить сенс власного буття, змінюється і вдосконалюється як сама, так і суспільні стосунки.

Масштабність мислення Г.Сковороди найповніше виявляється у концепції «сродної» праці, акцентованої таким чином, що природа постає одним з найважливіших центрів світобудови. У природі все влаштовано розумно і людина повинна зріднитися з нею і жити в гармонії. Природа для Г. Сковороди була джерелом радості, спокою, щастя, давала поштовх людині для творчості. Мислитель вважав, що свободу, духовне задоволення можна знайти лише в єдності з природою. Свій життєвий ідеал він порівнює з образом зеленої верби над чистою водою. Автор шукає свої ідеали в простому оточенні на лоні природи, яка надихає його на роздуми та самопізнання.

У самопізнанні та творчій активності людини виявляється її прагнення до самореалізації. Сутність перетворення праці в першу життєву потребу полягає у перевтіленні її (праці) у творчий процес, у формуванні потреби в ній, як у творчості. Смисл людського життя – в дії, в активності, у творчості; усі досягнення світової цивілізації і сам поступ історії виступають результатом творчої дії, творчої активності людей, їхньої енергії, наполегливої праці, в якій виявляється їхня «сродність».

Отже, можна виділити такі основні аспекти сковородинської концепції: самопізнання, самопошук (співставлення роду діяльності та здібностей), самовдосконалення, самоутвердження (побудова та використання моделі діяльності), усвідомлення самоцінності людського “Я” (залежить від внутрішнього світу людини, спрямованості думки, що визначається природною вдачею, внутрішніми духовними можливостями), гармонійність визначальних засад (розуму та почуття), гармонійність світовідчуття.

ГОРБУЛЕНКО Роман Ростиславович,
студент 3 курсу стн, 3 групи
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЛІНГВОФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Уже майже два століття філософські ідеї Г.С. Сковороди привертають пильну увагу дослідників. Хоча спектр цих досліджень є доволі широким і різноманітним, певні проблеми залишаються малодослідженими. Зокрема, його лінгвофілософська концепція.

Г. Сковорода виробив цілу філософію слова. Він розумів його і як «безодню», що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, через яку все можна спробувати пізнати, відчути, і як силу реально існуючого. Слово не тільки знак світу, а мова – знакова система. Слово також має власну структуру, що нагадує структуру світу. Є матерія у вигляді звуку, є знакове зміщення субстанції, якась назва, є, зрештою, образ, тобто якийсь символічний зміст, що дає змогу алегорично його використовувати, як у байці. Однак є щось невидиме, невловиме, внутрішнє, завдяки чому слово переживає речі, людей, час і простір.

Український мислитель наголошував, що ім’я – лише умовний знак, прямо не пов’язаний із сутністю речі. За словесним знаком, який має матеріальну природу, потрібно бачити його значення, що є нематеріальним, духовним, невидимим. При користуванні словом вживається тінь замість тіла, знак –замість речі. Таким чином, усе що постає в людській свідомості, набуває форми слова. Система знаків, яку іменовано мовою, фіксує знання про світ, що оточує людину, є важливим чинником її самоусвідомлення, дає їй змогу виразити своє ставлення до навколишньої дійсності. Мова виражає думки і почуття людей, вона є головним засобом їх спілкування.

Вирішальною для розуміння всієї світоглядної і мовної концепції Григорія Сковороди є його праця «Діалог. Имяему – потоп зміин». В ній Сковорода стверджував, що третій, символічний світ Біблії за своєю

внутрішньою організацією виступає як ідеальне іншобуття перших двох світів – людини та Всесвіту.

Символічне (і знакове) розуміння Сковородою слова і мови загалом спирається неоплатонівське за своєю сутністю вчення отців східної церкви.Сковорода стверджував, що за допомогою долучення до сакрального слова Біблії людина може наблизитись до непізнаваного у своїй сутності Бога. Саме біблійне слово є «початком і кінцем усіх книг пророчих». Біблія це одночасно досконала людина і Бог. Стосовно світу земного Біблія є світом вищим. На думку мислителя, людина може проникнути в цей вищий світ лише через слово, яке виступає в різних іпостасях: від світського, звичайного, земного – до сакрального, божественного слова-логоса. Сковорода детально працює над біблійним словом, аналізуючи його значення, вбачаючи у ньому символічну сутність. Мета кожного символу Біблії, як вважав філософ, − допомогти розуму людини пізнати начало, невидимість

Розрізняючи ексформу (зовнішню форму) та інформу (внутрішню форму) мовногознака, Сковорода показує, що їхня природа суттєво відмінна. Якщо б, наприклад, людина називалася не «людина», а «козел», тоді б ніхто не знав, що слово «козел» уже позначає тварину. Знак і значення, за Сковородою, пов’язані довільно. При цьому ексформазнака може навіть певною мірою суперечити його істинному значенню. Істинне, сакральне значення біблійного слова не лежить на поверхні, воно завжди втаємничене, але оболонка цього значення може бути приземленою.

Філософський метод Сковороди допоміг йому побачити специфіку словесної організації Біблії: хаотична матерія протистоїть гармонії форми, внутрішній системності фігур. Розуміючи словесний символ як такий тип знака, зв’язок якого з референтом є вмотивованим, таким, що максимально виявляє в слові сутність референта, можна стверджувати, що український філософ створив особливу концепцію словесних знаків-символів Біблії. Він вважав, що в ній спостерігається навмисний розрив інформи та ексформи знаків-символів: ексформа не тільки не підтримує інформу, а, навпаки, змінює її. Насправді це протиріччя є уявним, оскільки згідно з концепцією Сковороди не кожен окремий знак-символ у Біблії є носієм її духу, слова Божого, а весь її лад, уся система знаків-символів, наче текст, певний дискурс – одкровення Бога. Щоб розуміти смисл Вічної Книги, читач повинен піднятися над своєю «тваринною натурою», вийти за межі зовнішнього слова. Зосередитися не на формі, а на суті символа, зазирнути за його межі, побачити крізь нього феноменологічну сутність речей.

Внутрішній бік символічного світу Біблії сповнений архетипів, будується за принципом символічних антиномій, антитез. Символічні фігури духовного світу мають свої сфери побутування в межах цього світу, «координати розташування». Ці фігури ієрархічно побудовані: головною з них є Сонце. Всі інші фігури є типами, організованими в бінарні або тетранарні парадигми; разом вони утворюють чітку систему архетипів і типів символічного світу.

З інших лінгвофілософських концепцій Григорія Сковороди варто відзначити ідею «алфавіту (букваря) світу», представленого у вигляді обмеженої кількості архетипів та їх копій. Ця ідея певною мірою корелює з філософськими пошуками XVII – XVIII ст., а також лінгвістичними ідеями XX ст., де йдеться насамперед про пошук простих ідей, що лежать в основі світу.

Мова в лінгвофілософській концепції Сковороди тісно пов'язана з мисленням. Саме думка спричиняє мовлення, і це, вважає філософ, нагадує механізм годинника: хоч і молоточок добуває в ньому звуки, але не він є їх глибинною причиною. Джерелом людської думки, її рушійною силою є душа людини (за термінологією Сковороди –Серце). Філософ розумів мовлення як інтернаціональний, телеологічний процес.

Отже, лінгвофілософські ідеї Григорія Сковороди свідчать про глибину його концептуального підходу до матеріального та духовного світу, який ототожнюється філософом зі світом Біблії.

ЄВТУШЕНКО Вікторія Миколаївна,
студентка 3 курсу стн, 3 групи
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ В ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

У центрі філософії мислителя – питання про щастя людини і шляхи його досягнення. Слід зазначити, що ця проблема займає важливе місце і в поетичній творчості філософа.

На філософське вчення Григорія Сковороди мали вплив такі чинники: антична, середньовічна європейська філософія, вітчизняне просвітництво і народна мудрість.Авторитетами для нього були Піфагор, Сократ, Епікур, Плутарх.

Основним мотивом творів раннього періоду творчості Г.Сковороди став пошук щастя. Відображаючи віковічну мрію людства про загальне щастя, філософ наполегливо запитував:

Щастіе, гдеты живеш? Горлицы, скажите!
В поле лиовцы пасеш? Голубы, взвестите!
Щастіе! Гдеты живеш? Мудрыи, скажите!
В небелиты пиво пьеш? Книжники, возвестите [1, с. 30].

Однак те, що говорилось у Святому Письмі про щастя на небі, в книгах мудрих про земне щастя не задовольнило філософа, і він прийшов до невтішного висновку:

Щастіянет на земле, щастіянет в небе,

Не заключилось в угле, индеискать треба [1, с. 31].

В уявленні поета щастя пов'язувалось зі свободою. Цікаво, що під свободою він розумів не тільки особисту свободу людини, але й відсутність жадоби наживи, гонитви за багатством, яка перетворює людину в раба речей.

Г.Сковорода твердив, що справжнє щастя не полягає у достатку і засуджував тих бідняків, які в погоні за ним не гребують жодними засобами.

Мислитель не лише наполегливо шукав відповідей на питання, в чому полягає істинне щастя і якими шляхами воно може бути досягнуте, але прагнув також вияснити мету свого життя і визначити свою роль у здійсненні народної мрії про загальне щастя.

Г.Сковорода вважав, що щастя є найвищим «пренужнейшим и любезнейшим для всех благом». Він писав: «Нет слаже для человека и нет нужнее, как щастіе» [1, с. 14].

Український мислитель визнавав, що прагнення людини до щастя загальне і що право на щастя мають усі люди без винятку. Сковорода писав: «Премилосерднейшееестетство всем без выбора душам открыло путь к щастію...» [1, с. 212].

Причину нещасливого життя людей Г.Сковорода вбачав у їх безпорадності, в нерозумінні того, в чому полягає справжнє щастя і якими шляхами його можна досягти.

Людина має розум і свободу волі. Щоб створити щасливе життя, вона повинна пізнати закон свого щастя. Філософ розглядав самопізнання не лише як необхідну умову досягнення щасливого життя, але й як мету і сам зміст щастя.

Григорій Сковорода вважав, що знання мусить відкрити суть щастя і вказати шляхи його здійснення. Але щасливе життя може бути лише за умови поєднання знання і доброчесності, які мислитель образно назвав двома крилами, без допомоги яких людина не зможе досягнути завітної мети.

Філософ твердив, що щастя не може полягати лише у фізичному здоров'ї чи красі, бо це означало б, що люди старі, хворі та із фізичними вадами ніколи не відчували б щастя. Сковорода не заперечував того, що фізичне здоров'я може бути ознакою щасливої людини, але він категорично виступав проти того, щоб його сприймати за сутність істинного щастя:

Не всяк, кто по телуздоров, весело живет... [1, с. 75].

На думку філософа, блаженство і справжнє щастя людині приносить праця за покликанням, така, що відображає природні нахили людини, – «споріднена праця». Сковорода був переконаний, що кожна людина має природний нахил до певного роду діяльності, який може зробити кожного справді щасливим, бо праця за покликанням, вродженим нахилом і обдарованістю є бажаною, виконується залюбки і з насолодою.

Також справжнім щастям філософ вважав і єдність з природою. Глибоко сприймати і розуміти її, відчувати свою єдність з природою, розчинятися в ній – це і є дійсно щастя:

Весна люба, ах, пришла! Зима люта, ах, пройшла!

Уже садырасцвели и соловьев навели.

Ах ты, печаль, прочьотсель! Не безобразькрасныхсел.
Бежи себе в болота, в подземные ворота!
Бежи себе прочь во ад! Не для тебе рай и сад.
Душа моя процвела и радостей навела... [1, с. 141].

Григорій Сковорода визнавав, що «исход к щастію не коротенькой» [1, с. 218] і що небагатьма долаються перешкоди, які виникають на цьому шляху.

Щасливою мислитель вважав ту людину, яка не лише зможе знайти щастя, але й зуміє ним скористуватися.

Отже, філософ радив задовольнятися тим, що людина має від природи, бо щастя полягає в тому, щоб не бажати більше, ніж дає природа. Це випливало із «закону спорідненості».

ЛІТЕРАТУРА

1. Сковорода Г.Твори: У 2 тт. – К.: Обереги, 1994.

КАСЯНЧУК Іван Олександрович,
студент 2 курсу 7 групи ДТ,
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ МОВНОЇ ТВОРЧОСТІ Г. С. СКОВОРОДИ

Мовотворчість Григорія Сковороди реалізувалася у різних жанрах: філософські і педагогічні трактати, байки, притчі, оригінальна і перекладна поезія проповіді й епістолярій.

Мовний світ Сковороди містить у собі традиції і досвід старослов'янської і староукраїнської мов. Спостереження над мовою творів мислителя дають нам підстави стверджувати, що він широко використовував староукраїнську літературну мову, залучаючи при цьому до свого виражального арсеналу і різноманітні стадії живої народної української мови.

Боротьба проти поневолювачів українського народу велася не тільки на полі бою, але і у сфері духовній, де основною зброєю було слово, яким народ боронив і відстоював свою сутність. Сковорода розробив цілу філософію слова. Він його розумів і як безодню, що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, через яку все можна спробувати пізнати, відчути, і як силу реально існуючого. Загадка слова хвилювала Сковороду, яка була непізнана до нього і залишилася такою і до сьогодні.

Літературна спадщина Григорія Сковороди відобразила високий рівень розвитку давньої української літературної мови, що сформувалася на книжках, переважно старослов'янських. Рисами традиційної книжності більшою чи меншою мірою позначені всі літературні твори Сковороди.

Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщині, яка має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Мовотворчість Григорія Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями.

Отже, мовна практика Г. С. Сковороди є одним з етапів в історії розвитку української літературної мови.

КУРАНДА Марина Олександрівна,
студентка 2 курсу СПГ-1701
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ЖИТТЄВОЇ МУДРОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода – представник і провідник ідей українського бароко. Він був дуже цікавою постаттю в історії. Кожен з нас знає його, як талановитого і чуттєвого письменника. Проте окрім літературної, він також має дуже цікаву та важливу філософську спадщину.

Філософська концепція Г. Сковороди має багато спільного з концепцією просвітителів XVIII ст. Насправді в його філософії не було чіткої структури. Думки і переконання мислителя не могли відповісти на всі питання, якими задавались люди. Саме тому, іноді дослідники його називали «філософом без системи». Але це ніяк не зменшує його вагомий вплив на тогочасну культуру.

За словами Д. Чижевського, Сковорода виробив власну філософію і втілив її у своє життя. Філософія була у його. «Філософія, або любов до мудрості, – говорив Сковорода, – скеровує усе коло діл своїх до тієї мети, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, світлість думкам, яко голові всього. Коли дух веселий, думки спокійні, серце мирне, – то й усе світле, щасливе, блаженне. Оце є філософія».

Найважливішою сфероюантропологічних досліджень Григорія Сковороди було вчення про людину. Він виділяв чотири визначення людини: «небесна (істинна, Господня, духовна) Людина», «земна (земляна, душевна) людина», «внутрішня людина» й «зовнішня людина». Однією з тез його філософії була теза про найглибше емоційно-духовне начало людини – серце.

Основну увагу Сковорода також зосередив на пошуках людиною щастя. Для створення ґрунту добробуту та задоволення своїх духовних потребу філософа стає творча праця. Кожній людині даються від природи, чи від Бога якісь навички, уміння. І для того щоб знайти гармонію і душевний спокій, людині потрібно знайти свою сферу життя згідно з уміннями і розвиватись в

ній. Це є так названа концепція «сродної» праці Сковороди. Лише коли праця відповідатиме душевному покликанню людини, тільки тоді вона зможе бути щасливою. Таким чином, будь-яка людина зможе бути справді щасливою на своєму місці в цьому світі. Головне знайти те, до чого її веде природа, а без цьогоніякі високі посади та багатство не зроблять її щасливою.

Також весь світ і все суще за теорією Сковороди має дві натури: зовнішню, видиму і внутрішню, невидиму. «... В цьому цілому світі два світи, які становлять один світ: світ видимий і невидимий, живий і мертвий, цілий і руйнівній. Цей – риза, а той – тіло, цей – тінь, а той – дерево; цей – речовина, а той – образ, тобто основа, що містить речовинну грязь... Отже, світ у світі – це вічність у тлінні, життя у смерті, бадьорість уві сні, світло в пітьмі, у неправді істина, у плачі радість, у відчаї надія».

Поряд з теорією про «дві натури» Сковорода виділяє теорію про «три світи» які існують: це макрокосм, мікрокосм та символічний світ. Макрокосм – це весь матеріальний світ. Який ми можемо бачити і чути. Це своєрідна «тінь» справжньої невидимої «натури» − Бога. Цей світ великий та єдиний. Він об'єднує в собі внутрішній та зовнішній світи, які водночас є непоєднуваними. Бо Бог не є самою природою.

Мікрокосм – це маленький світ самої людини. Кожна людина має його, він індивідуальний. І теж має внутрішню і зовнішню натури. Причому «істинне» є лише невидиме, а видиме – є «тінню» цього невидимого. Серце людини, тотожне Богу. І пізнаючи своє єство ми пізнаємо Бога. Служіння Богові, любов до нього є одночасно служінням і любов'ю до самого себе.

Оскільки невидиме (Бог) існує скрізь а мікрокосм (людина) гармонійно взаємодіє з макрокосмом і відтворює в собі його особливості, то людина є центром, де сходяться всі проблеми життя, діяльності, пізнання. Самопізнання – є ключ до розкриття всіх таємниць світу і самої людини. В цьому основна риса його філософії – антропологізм.

Символічний ж світ є посередником між макро- і мікрокосмом. Як і ці два світи, складаються з двох «натур» − «видимої» (знак, предметна образність символу) й «невидимої» (смисл, тлумачення сенсу символу). Третій світ у Сковороди базується на антитезах видимої і невидимої натури.

Таким чином, Григорія Сковороду називають проповідником філософії любові і свободи. Розроблена філософом концепція життєвої мудрості вражає навіть людей в 21 столітті, яких здивувати чим-небудь нелегко.

СОЛОМКО Ніколь Андріївна,
студентка 2 курсу СПГ-1701,
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ДИДАКТИЧНІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода був видатним філософом, поетом, композитором літургійної музики, мав значний вплив на сучасників і подальші покоління своїми байками, піснями, філософськими творами, способом життя. Але також «Сократ» був і педагогом.

Григорій Сковорода народився 22-го листопада (3 грудня) 1772 року в сотенному містечку Чорнухи Лубенського полку, що нині на Полтавщині у небагатій козацькій родині. Через те, що батьки Сковороди були з козацького роду, він не зазнав кріпацької долі і з малих літ почувався вільно, виховувався в українському національному дусі засобами козацької педагогіки, яка є феноменом народного виховання і формувала синівську і дочірню вірність рідній землі. Мислитель добре знав і цінував провідні навчально-виховні засоби української педагогіки: рідну мову, український фольклор, традиційну практику виховання дітей, національні звичаї, традиції, свята, обряди, символи, тощо. Отже, Сковорода вийшов з народу і, здобувши освіту, всього себе віддав народу. Його діяльність припадає на період занепаду школи в Україні і тому став «мандрівним університетом», просвіщаючи народ, підносячи його національну самосвідомість.

Г. Сковорода був гуманістом і тому ставив у центр уваги розумовий розвиток людини, який необхідний для пізнання навколишнього світу і самого себе в ньому. Радив враховувати вікові особливості дітей і за віком викладати знання поступово, доступно, ясно і точно. У той час, коли українське дворянство зрікалося своєї культури і звичаїв, він радив учням вивчати усну народну творчість, яка зберігає скарби народної мудрості, вчити рідну мову, а не «малоросійську». Така педагогічна система була новаторською, адже у тодішніх школах панували схоластика і догматизм. Сковорода вважав, що освіта має бути безкоштовною, однаковою як для чоловіків, так і для жінок і повинна служити народові. Також він вважав, що виховувати дитину потрібно на основі природовідповідності – тобто навчати тому, для чого вона народжена, відповідно до її натури, а тому головна задача вчителя: виявити ці природні здібності.

Також Г. Сковорода вважав працю і працьовитість найвищими етичними категоріями, тому і підносив людей праці і таврував ганьбою нероб. Він закликав виховувати у дітях любов до праці, презирство до неробства.

Отже, спадщина Григорія Сковороди є життєдайним джерелом, з якого черпатиме наснагу не одне покоління.

ТЕЛЕГУЗ Юлія Анатоліївна,
студентка 2 курсу СПГ-1701,
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

СВІТОГЛЯД Г.С.СКОВОРОДИ ЯК ДОКАЗ ПРОГРЕСУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Що відомо сучасному українцеві про Г.Сковороду? Напевне не так багато як самому філософу про себе. В своїй роботі я вирішила зробити аналіз діяльності мислителя і на основі цього запропонувати вам своє бачення його життя.

Цікаво, що будучи досить відомою людиною в Україні завдяки своїм поглядам, переконанням – за життя не було надруковано жодного твору, хоча в рукописному варіанті вони все таки були. Філософ жив сподіваннями на нове суспільство рівноправних людей, де не буде «рабського іга», «тяжкої роботи», «нічого златожадного», «хамського». Саме такі погляди він висвітлював у своїх рукописах. Проте хіба «істину» доносять до друку?.. Отже, першим аспектом так званого «ідеального» є абсолютна доступність до всіх матеріалів, розробок, історії(події якої змінюються кожного року на задоволення чиїхось інтересів).. Завдяки таким змінам суспільство має змогу обговорювати, відкрито ділитись своїми ідеями на благо майбутнього.

Ще зі школи образ Сковороди асоціюється з образом бродячого чоловіка, який ходив по селах, проповідуючи свою філософію і живучи по хатах. Але це далеко не так. Він дійсно любив ходити пішки та влітку жив у лісах-полях, а взимку по хатах та монастирях. Але при цьому він був надзвичайним аскетом, який полюбляв вишукані та дорогі речі. На основі цього можна припустити, що відкритість, відсутність жадоби та марнотратства є ще одним пріоритетом для самовдосконалення.

Сковорода був незвичайним учителем: – Учив, як жив, а жив, як навчав – найкраща риса педагога. Яка свідчить про простоту у помислах та незалежність від думок оточення. Що є наступним показником досконалого.

У своїй біографії Григорій Сковорода нікого не боявся і поважав не за чин, а за особисті досягнення. Наприклад, випадок з Катериною II. Одного разу вона побажала побачити відомого філософа особисто. Коли Сковорода прибув до палацу, його завели в приймальний зал. Коли зайшла цариця, всі присутні вклонилися їй. Крім Сковороди.

- Чому ти не кланяєшся мені, - запитала його Катерина II.

Філософ спокійно відповів:

- Не я бажав тебе бачити, а ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, коли я перед тобою удвоє зігнуся?!

На цьому випадку ми можемо бачити незалежність героя від правлячих класів, та реалістичне сприйняття світу. На що спрямовані сили сьогоденної молоді.

Одного разу Сковорода закохався, що для нього, відомого своїм зневажливим ставленням до жінок, було справжньою трагедією. Скорившись почуттю, він навіть запропонував дівчині вийти за нього заміж. Однак в

останній момент втік прямо з-під вівтаря, вибравши особисту свободу. Тож розуміння самого поняття «свобода», його цінності; визначення власних помислів та пріоритетів ставить нас на ряд вище, за невизначеність, безвідповідальність. Також дивлячись на цей випадок доцільно згадати слова Стіва Джобса: «Ваш час обмежений, не витрачайте його, проживаючи чуже життя. Не попадайтеся на гачок віровчення, яке існує на уявленнях інших людей. Не дозволяйте поглядам інших заглушати свій власний внутрішній голос. І дуже важливо мати мужність слідувати своєму серцю та інтуїції. Вони, так чи інакше, вже знають, що ви дійсно хочете зробити. Все інше – другорядне.» Тож, не раціональне використання одного з найважливіших ресурсів нашого життя – часу, робить нас вразливими до зовнішніх факторів.

Відомі два разючі факти, які доводять, що поет умів передбачати біду. Наприклад, у 1770 році він гостював у свого друга Іустина – в Києві. Раптом він заявив, що їде. Коли його почали розпитувати, сказав, що під час прогулянки Подолом почув трупний запах. Іустин вмовляв його не їхати і запевняв, що ніякої небезпеки немає, але Григорій не послухав. А через два тижні у Київ прийшла чума, і місто закрили. Другим прикладом є те , як герой відчув свою смерть. В день смерті поет, за переказами, після обіду викопав собі могилу, потім пішов у кімнату, надів чисту білизну, підклав під голову сумку з власними пожитками і навіки заснув. Це доводить про уміння дослухатися до себе, свого внутрішнього «я», цінування власних пріоритетів.

Отже, Г.С.Сковорода був величною людиною. Сьогодні більша частина людей, хоч і не навмисне, проте наслідує філософію героя.

ТКАЧУК Володимир Олександрович,
студент 2 курсу 6 групи ДТ,
ННІ лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Григорія Савича Сковороду дослідники називають українським Сократом. Він був мандрівним філософом. Саме мандрівний період видався у Сковороди найпліднішим. Майже всі свої найкращі літературні та філософські праці створені у цей час. Писав він їх старою українською мовою у формі діалогів і не призначав до друку, а дарував друзям і знайомим. Г. С. Сковорода привернув увагу багатьох дослідників, які висловлювали досить суперечливі, навіть протилежні оцінки його життя, творчості й світогляду.

Філософія, або любов до мудрості, − говорив Сковорода, − скеровує усе коло діл своїх до тієї мети, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, світлість думкам, яко голові всього. Коли дух веселий, думки спокійні, серце мирне, то й усе світле, щасливе, блаженне. Оце є філософія». Філософія Сковороди є суцільна і монолітна, збудована в одному стилі, просякнена одним духом. Провідна думка Сковороди про взаємозв'язок життя і філософії привела до зосередження його уваги на релігійній і моральній проблематиці. Він прагнув виробити такі принципи, які б допомагали людині віднайти істинний шлях до щастя, найвищого блаженства. У цьому полягає особливість його філософії, її практична спрямованість.

Творчість Сковороди сприймається нелегко. Мова його незвичайна, а здебільшого символічна. Саме з допомогою символів він прагнув до осмислення реальних життєвих проблем, гармонізації відносин людини, світу і Бога. У своїх пошуках мислитель спирався на Біблію, міфологію та фольклор. Відтак філософія Сковороди набуває рис християнського містицизму як специфічного типу філософування. Одне із центральних місць у світоглядній системі Сковороди посідає теза про найважливіше, найглибше емоційно-вольове начало людини – серце. З нього випливає все: і думка, і прагнення, і почуття. Моральність людини теж повинна бути звернена на серце. Звідси вимога: «пізнай себе», «поглянь у себе».

Незважаючи на неортодоксальність ставлення Сковороди до Бога, релігії, можна стверджувати, що його світогляд має пантеїстичний характер. Бога як всемогутньої сили, що стоїть над природою і людьми, не існує. Він тотожний природі й має різні імена (природа, натура). Тому він всюдисущий, невидима натура. Згідно з його концепцією «двох натур» весь світ і все суще має дві натури: зовнішню, видиму і внутрішню, невидиму.

Згідно з теорією «двох натур» Сковорода розробив теорію «трьох світів». Мислитель поділяв усю дійсність на три гармонійно взаємозв'язані світи: макрокосм, мікрокосм і символічний світ, або Біблію.

У межах концепції «сродної» праці Сковорода розглядав і проблему рівності, висуваючи ідею «нерівної рівності». Він визнавав лише одну неминучу нерівність – здібностей і покликання в одному виді діяльності. Ця нерівність є не соціальною, а природною. Є у Сковороди уявлення про ідеальний суспільний устрій. Це його ідея «духовної республіки» з ідеальними відносинами між людьми, з пануванням любові, рівності, справедливості, добра.

Отже, філософська спадщина Г. С. Сковороди є важливим вузловим пунктом у розвитку філософської думки в Україні. Саме в його філософії найбільш зріло, виразно й чітко виявилися такі специфічні риси української світоглядної ментальності, як антеїзм («сродність» людині всього світу), екзистенціальність (орієнтованість на неповторне у своїй окремішності людське існування, плюралістичність і водночас діалогічна гармонійність реальності), кордоцентризм («серце – всьому голова»).

СТЕПАНЮК Юлія Іванівна,
студентка 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ,Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна
кандидат філософьких наук, доцент

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода– один з найвидатніших постатей України, надзвичайно розумна та багатогранна особистість, філософ, поет і педагог. Постать Сковороди в українській літературі настільки цікава, незвичайна та влучна, що привертає увагу та примушує замислитись над важливими питаннями і в наш час. Недарма він вважається найвідомішим мислителем України, а також вчителем-новатором, що розробив власну методику викладання.За часів всебічного контролю церкви, цей чоловік не боявся відстояти свою точку зору, не зважаючи на загальноприйняті шаблони. Сковородавідстоював інтелектуальну свободу, що може бути трактуванням його визначної фрази: «Світ ловив мене, та не спіймав».

Педагогічні ідеї Григорія Сковороди органічно втілені в його літературній творчості, та пов’язані зі славетними сократівськими діалогами та етичними проблемами Європи XVIIIст. У них знайшли своє відображення головні напрямки прогресивної педагогіки, такі як: гуманізм, патріотизм, висока моральність, народність, природовідповідність.

На думку митця, вчитель має виявляти нахили та можливості кожного учня та розвивати їх. Вчити людину треба того, до чого у неї є природний нахил. Педагог, у свою чергу, має розкрити цю духовну природу учня – відшукати в ньому здатність до певної діяльності, щоб сприяти самопізнанню, моральному вдосконаленню. Таким чином можна зробити висновок, що головною ідеєю Сковороди в навчанні – є трудове виховання за принципом «спорідненості».

Джерелом усіх знань він вважав життя, в плину якого ми здобуваємо необхідну практику, на основі якої отримуємо важливий досвід. З цього твердження випливає принцип свідомого засвоєння знань. Він ґрунтується на тому, що знання потрібно здобувати з книжок та пояснень вчителя, з навколишньої дійсності (пізнання довкілля), та в процесі практичної діяльності.

Як ми можемо побачити, Сковорода вважав, що знання стають міцними та цінними лише в тому випадку, коли знаходять своє практичне застосування. Це було зовсім протилежним до схоластичного виховання. Митець нерідко висміював дворянсько-аристократичне виховання та протиставляв йому власний ідеал виховання, мета якого – гармонійно розвинена людина.

Важливу роль у вихованні дітей Сковорода вбачав не тільки в школах, але і в батьківському вихованні. На його думку ці дві сили мають іти нога в ногу для досягнення мети.

Поєднуючи ідею народності та розумового виховання, мислитель наполягав на тому, щоб школа була доступна всім, незалежно від соціального стану.

Педагогічні погляди Григорія Сковороди в різній мірі розкриваються у таких творах: притча «Благородній Єродій», вірш «Убогий жайворонок»; та таких збірках творів: «Сад божественних пісень», «Басні Харковськія».

Літературна спадщина письменника-філософа пронизана настановами, що не втрачають своєї актуальності і понині. Багато настанов лягли в основу навчання сучасності, та мають високу продуктивність.

УДК 091

ДОШКА Євгенія Віталіївна,
студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

МОРАЛЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ У СВІТЛІ СКОВОРОДИНСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ СОВІСТІ

На даний час кожна людина живе та розвивається у суспільстві, тому вона обов’язково має приймати особливості його функціонування, його закони та його загальну мораль. Абсолютно кожне суспільство, яке існувало, в свою епоху вибудовує власну систему принципів моралі, яких мають дотримуватись усі, хто входить у його структуру. Наприклад: у Середньовіччі панувала викривлена форма, так званої, християнської моралі, яка, можна сказати, відкидала всі спроби на емпіричне пізнання світу, наголошуючи на аскетичному існуванні людини, яка має відмовитися від життєвих радощів заради захмарної примарної надії на рай після власної смерті.

Сьогодні, суспільство намагається побудувати гуманістичну і демократичну систему моральних поглядів,а у цим поглядах центральною фігурою є все ж таки особистість людини. Окрім цього можна зазначити,що характерна сьогоденнішньому суспільству і можливість проявити себе різними шляхами. В цей час важливою моральною нормою є ставлення з повагою до потреб кожної людини як особистості. Проте складним моментом залишається у житті кожної людини той факт, що , на жаль, чіткі орієнтири і досі не визначилися, тому ми можемо зараз спостерігати так звану «подвійну мораль».

Мораль – це система прийнятної у суспільстві та прийнятої як норма самою людиною певної сукупності поглядів, норм та ціннісних орієнтирів, які, в свою чергу, формують та регулюють її поведінку. Окрім цього, протягом свого життя людина формує свої власні моральні принципи, відштовхуючись від загальноприйнятих і здобуваючи власний життєвий досвід. Мораль регулює загальноприйняті норми поведінки та ставлення до близького оточення людини, ставлення до навколишнього світу та й в принципі можна сказати,що і ставлення до себе самої. Треба зазначити, що формування подібної системи вимагає від людини дуже важкої роботи над собою, адже потрібна сила волі, щоб перемогти особисті слабкі риси й не потурати своїм швидкоплинним бажанням, що можуть нашкодити оточуючим.

Я вважаю, що кожна людина, крім великих загальнолюдських моральних принципів, має свої власні. Вони полягають в мінімальному: навіть у ставленні до найближчих людей, до навколишнього світу, до навчання. Дріб'язкові,які здаються нам на перший погляд, вчинки закладають основи характеру людини. У наш час люди значно простіше дивляться на навчання. Не встиг зробити домашнє завдання — списав, забув вдома бутерброд — відщипнув у друга, одержав погану оцінку — сказав, що забув щоденник. І найстрашніше – це те. що в певних осіб це вважається загальноприйнятим. Чим більше проходить часу, тим менше вони задумуються про якісь норми совісті і те, що було недопустимим, стає для них простою звичкою. Як для мене, то норми моралі і згуртовуються в таку систему, яку наш світ назвав совістю.

Сьогодні, коли ми стаємо на стежку толерантності, суспільство робить прийнятними деякі норми поведінки та способу життя, які ще донедавна вважалися аморальними та були абсолютно заборонені. Тим самим впроваджується подвійна мораль, яка стає сигналом для того, що взагалі можна робити все, що заманеться. Це дуже тривожний аспект, що підриває авторитет нових,що складаються, моральних принципів. Стає дуже важко орієнтуватися у такому сучасному світі. У цьому випадку важливо пам’ятати, що кожна людина має право на самовираження, але в той самий час, це не повинно ставати загрозою для усіх інших. Можливість утримати себе від потурання примітивним порухам своєї особистості і є ознакою високоморальної людини.

Тому, дивлячись на сучасний світ, можна сказати, що спостерігається повний занепад моральних цінностей сучасного суспільства. Мабуть ця проблема завжди буде в нашому світі, але все одно треба пам’ятати, що ми все ж таки люди, і повинні бути більш добрішими, стриманішими, та поважати людину не тільки за її соціальний статус, чи положення у суспільстві, а перш за все, за її моральні цінності. Може тоді, ми зможемо зробити наш світ трішечки добрішим.

УДК 091

ГОЛЕНКО Олена Андріївна,
студентка факультету землевпорядкування,

Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

МОВНИЙ СВІТ Г. С. СКОВОРОДИ

Сковорода Григорій Савич — останній видатний представник давньої книжної української мови, поет у стилі релігійного бароко, український просвітитель-гуманіст, філософ, педагог. Мовний досвід Григорія Сковороди реалізовувався у різноманітних жанрах: педагогічні та філософські трактати, байки, притчі, оригінальна та перекладна поезія, проповіді. Це є доказом того, що Сковорода як поважний представник староукраїнської мови вміло сприйняв освітні традиції Європи та філософський культ слова. [1]

На мою думку, Григорій Сковорода мав дуже специфічну філософську мову. Науковці вважають, що в той час були певні соціально-культурні та лінгвістичні чинники, які вплинули на мову творів філософа. Найбільш глибокі характерні риси філософської мови Григорія Сковороди виходять із вкоріненості його світогляду у філософських джерелах античного світу. Значний вплив на його філософію мови мали Філон Александрійський , Плутарх, Цицерон та інші. Дані впливи наголосили на актуальності духовно-пізнавального активізму та діалогізму, як на методологічних прийомах, за допомогою яких Г. Сковорода прокладав шлях до істини. На думку І. Огієнка мова Сковороди є літературно українською мовою з багаточисельними народними елементами. [2]

Розглянемо кілька прикладів. «Бери вершину й матимеш середину» — саме так вважав філософ. Сенс афоризму полягає в тому, що людина повинна намагатися робити більше, ніж те, на що розраховує. Мислитель акцентує увагу на тому, що якщо людина сама собі поставить ціль трохи вищу, ніж ту, якої їй достатньо, то вона й отримає саме те, що їй потрібно. Яскравим прикладом є сам процес в природі: мураха підіймає предмети набагато тяжчі за її вагу.

«Скільки зла таїться всередині за гарною подобою: гадюка ховається в траві» — висловлювався Григорій Сковорода. На мою думку, даний афоризм є актуальним у всі часи. Суть цього висловлювання полягає в тому, що не завжди те, що гарне ззовні є таким же гарним всередині. Це може бути будь-що: від звичайного яблука до людини, яку зазвичай називають близькою. Найбільш критичним у таких моментах є те, що може пройти необмежена кількість років як проявиться сутність такої людини. Прикладом може слугувати існування Венериної мухоловки. Це рослина-хижак, яка ловить своїх жертв (комах, павукоподібних) за допомогою спеціалізованого мисливського апарату, утвореного із крайових частин

листя. Зовні ця рослина виглядає абсолютно нормально, тому різноманітні комахи не бояться сідати на неї, що і потрібно самій рослині.

Літературна спадщина Григорія Сковороди відобразила високий рівень розвитку давньої української літературної мови, що сформувалася на книжних, переважно церковнослов'янських, джерелах. Урочистістю конфесійного стилю, традиційною образністю гомілетики сповнений

"Сад божественных пъсней, прозябшій из зерн священнаго писанія":

Оставь, о дух мой, вскоръ всъ земляныи мѣста!
Взойди, дух мой, на горы, гдъ правда жъивет свята...
Оставь земны печали и суетность мірских дъл!
Вудь славен во вік, о муже ізбранне,
Вільности отче, герою Богдане! [1]

Сковорода є єдиним європейським філософом, який доводив вірність власного бачення світу всім своїм життям. Мислитель говорив, що у кожної людини в житті є своє призначення, завданням кожного з нас є пошук єдино вірного шляху, особливої місії на землі. Сковорода вчив, що найнеобхідніше зазвичай дається людині легко і без зайвих турбот. Якщо ж бажане не дається - значить, і домагатися володіння ним не слід, оскільки дії людей наперекір долі тягнуть за собою всесвітній хаос. [3]

Отже, мовотворчість Г. Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями. Мислитель залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Звичайно, величезний вклад він зробив і у філософію. [4]

ЛІТЕРАТУРА

1.Мовна спадщина Григорій Сковороди [Ел. ресурс] – Режим доступу: https://pidruchniki.com/12090810/ritorika/movna_spadschina_grigoriy_skovor.

2.С.М. Іщук. Філософія мови Григорія Сковороди: обриси проблеми [Ел. ресурс] / С.М. Іщук – Режим доступу: http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/17320/1/%D0%86%D1%89%D1%83%D0%BA%20%D0%A1.%D0%9C..pdf.

3. Григорій Сковорода: філософ, який розкрив суть української нації у 18 столітті [Ел. ресурс] – Режим доступу: http://heroes.profi-forex.org/ua/skovoroda-grigorij-savich.

4. Мовна спадщина Григорія Сковороди [Ел. ресурс] – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_325996_movna-spadshchina-grigoriya-skovorodi.html.

КАМКІНА Анастасія
Студентка 1 курсу факультету
Ветеринарної медицини
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Постать Григорія Сковороди в українській літературі є однією з найпомітніших. Він був звичайною людиною, поетом; мав багато знань, але був дуже бідний на матеріальні статки. Г. С. Сковорода був однією з найосвіченіших людей свого часу, мав хист до викладання, але Церква посприяла втраті Григорієм посади викладача, що призвело до життя мандрівного філософа. Під час вивчення Григорія Сковороди як історичного діяча або поета, ні в якому разі не можна оминути однієї з найбільш «масштабних», і не менш важливих складових його життя –філософії. Його називали народним філософом.

Основне спрямування його ідей зводиться до дослідження людини, її існування. Науку про людину та її щастя Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Міркування щодо цієї проблематики у Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності.

В розумінні Сковороди людина і природа мали внутрішню й зовнішню сторони. Внутрішню сторону людини він називав «тілом духовним», а зовнішню — просто «тілісність».Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину).

Г. Сковорода також відстоював рівність між людьми, право кожного, незалежно від соціального становища, на щастя і волю, вважаючи останню найвищим досягненням людини.Шлях до ідеального суспільства він вбачав у вихованні нової людини через самопізнання, доступне їй за допомогою розуму і внутрішнього чуття. Керуючись власним розумом і спираючись на власне чуття, кожна людина, в розумінні Сковороди, здібна пізнати саму себе як особу, вірно визначити свій життєвий шлях, найти і зайняти в суспільстві гідне для себе місце.

У міркуваннях про щастя Г.Сковороди є ще й такий важливий аспект, як людське щастя. Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій.Праця мала бути її природною необхідністю, головним обов'язком і моральною потребою, а праця за

«спорідненістю» — джерелом і запорукою всенародного щастя, основою процвітання суспільства.

Таким чином, філософ наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама. Г.Сковорода мислить, що щастя є досяжним для всіх. Для того, щоб його пізнати, зовсім не обов'язково осягнути складну філософську матерію чи прилучитися до кола вибраних. Щастя є простим і за змістом, і за формою. На підставі такого розуміння щастя Г.Сковорода проповідував простоту життя, вдоволення, яке випливає із спілкування людини з природою. Особливістю філософії Сковороди є поділ світу на два начала: вічне та тлінне. Переважного значення філософ надає Вічному, нетлінному началу.

Людина як мікрокосм містить у собі також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне.В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя.Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття.

Таким чином, нам зрозуміло що філософія Г.С.Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної оригінальної системи поглядів, ідеалів, надій і любові; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і "спорідненої" людській природі дії.А головною філософською ідеєю Г. С. Сковороди є людина та щастя, як людське, так і загальне.

Світогляд і просвітительська діяльність Г. Сковороди віддзеркалювалися в його поетичній творчості. Через пісні, кантати і псалми він викладав свої філософські погляди, таврував соціальне зло, прославляв природу, волелюбність людини. І кожному з нас гріють серце ті знання, що на нашій землі існувала людина з великої літери, педагог, поет, мандрівний філософ – Григорій Сковорода, який залишив після себе великі здобутки у різних галузях світової науки.

УДК 316.013

ШУЛЬГА Дмитро
Студент 1 курсу факультету
Ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

МОВНА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

У Києво-Могилянській академії вчився останній видатний представник давньої книжної української мови, поет у стилі релігійного бароко, філософ

Григорій Савович Сковорода. Мовотворчість Григорія Сковороди реалізувалась у різноманітних жанрах: філософські і педагогічні трактати, притчі, байки, оригінальна і перекладна поезія, проповіді й епістолярій. Сковорода як учень Києво-Могилянської академії і як високоталановитий представник давньої книжної української мови сприйняв європейські освітні традиції і філософсько-риторичний культ Слова, що був успадкований українською культурою з античних часів разом із філософією, риторикою, поетикою, біблійною міфологією.

Мова Сковороди - це мова «українського бароко з її обома полюсами - церковнослов'янщиною української редакції та народною мовою», яка підготувала грунт для єдиної літературної мови на народнорозмовній основі.

Сковорода виробив цілу філософію слова. Він його розумів і як «безодню», що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, через яку все можна спробувати пізнати, відчути, і як силу реально існуючого. Загадка слова, що була непізнана до нього і залишилася такою й нині, хвилювала Сковороду. Слово не тільки знак світу, а мова - знакова система. Слово має структуру, що нагадує структуру світу. Є матерія у вигляді звуку, є знакове зміщення субстанції, якась назва, є, зрештою, образ, тобто якийсь символічний зміст, що дає змогу алегорично його використовувати, як у байці. Однак є щось невидиме, невловиме, внутрішнє, завдяки чому слово переживає речі, людей, час, простір.

Літературна спадщина Григорія Сковороди відобразила високий рівень розвитку давньої української літературної мови, що сформувалася на книжних, переважно церковнослов'янських, джерелах.

Літературні твори Сковороди більшою чи меншою мірою позначені рисами традиційної книжності (античної піїтики, церковнослов'янської гомілетики). Проте якщо про великого попередника Сковороди полеміста XVII ст. Івана Вишенського Франко писав, що його мова становить «безмірно цікавий образ того хаотичного стану, в якому находився наш язик в початку своєї літературної кар'єри, виломлюючися з обіймів церковщини», то їх можна частково віднести і до мови Сковороди, бо в його часи цей процес прогресує, проста українська мова дедалі більше через загати слов'янщини пробивається в літературу. Наближається пора формування нової української літературної мови на народнорозмовній основі. Мовна ситуація XVII ст. відбилася у творчості Сковороди, який, за свідченням сучасників, говорив у житті простою розмовною українською мовою, добре знав український фольклор і життя всіх верств суспільства. Суперечливий світогляд філософа, художника, але богослова не дав можливості відірватися в літературній творчості від церковнослов'янщини, «греки й латини», перейти на просту українську мову (що не схвалював Тарас Шевченко). Та гуманізм, Просвітництво й демократизм часто виводили письменника з «обіймів церковщини» на широкий світ народної мови. І він, цей світ, уходив у твори Сковороди - суперечливий, незвичний. Тому, на думку І. Франка, вірші і пісні Сковорода писав «досить незграбною книжною мовою», «надзвичайно кучерявим і баламутним стилем».

Феномен Григорія Сковороди І. Франко пояснював так: «Доля поставила його на розграні двох великих епох. Стара козацько-гетьманська Україна конала політично, підточувана царсько-чиновницьким централізмом, та видихалась і духовно, пережовуючи стару києво-могилянську схоластику, опереджена з погляду наукового столицями, котрі колись від неї брали перші імпульси до наукового розвою».

Григорія Сковороду можна вважати предтечею нової української літературної мови на народнорозмовній, народнопоетичній мові. Так, присвячуючи своєму переяславському другові ігумену «найвисоко-чтимішому у Христі отцю Геврасію Якубовичу», що виїжджав у 1758 р. з Переяслава до Бєлгорода, прощальну пісню (по-грецьки апобатеріон), Сковорода так характеризує українську пісню: «Правда, наша пісня майже зовсім селянська і проста, написана простонародною мовою, але я сміливо заявляю, що при своїй простонародності і простоті вона щира, чиста і безпосередня».

Мовний стиль Г. Сковороди позначений характерними рисами українського бароко, зокрема риторизмом. Хоч і заявляв Сковорода, що істина має просту мову, сам же широко використовував фігуральні вирази, метафоричні конструкції, символи, майже весь арсенал поширених тоді у світській і духовній культурі прийомів і засобів красномовства (епітетів, антитез, перифраз, ампліфікацій, асонансів та ін.).

Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів і діалогів з традиційними засобами класичної риторики і виразними вкрапленнями живомовних елементів, його літературна творчість, у якій все сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили синтез мудрості книжної і народної.

Григорій Сковорода «освітив розумом не тільки свою епоху, але й перелив своє світло у віки наступні, адже його наука стосувалася основного в житті: яка ти, людино, що можеш і як тобі жити».

КРАВЧУК Валерія
Студентка 1 курсу факультету
Ветеринарної медицини 8 групи
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
Кандидат філософських наук, доцент

АКТУАЛЬНІСТЬ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Проблемність питання формування світогляду залишається актуальною у всі часи. Досить часто людині важко пояснити що таке світогляд, як його розуміти, як він впливає на наше життя? Це виключно філософське поняття, яке є частиною нашого реального життя. Неодноразово здійснювалися спроби розібратися з цією проблемою. Найкращим провідником у цьому є філософські роздуми Григорія Сковороди – відомого українського філософа світового масштабу.

У філософському вченні Григорія Сковороди чи не найяскравішими є його роздуми про щастя людини і людства в цілому. Він зазначає, що щастя людини не пов'язується лише із задоволенням її все зростаючих потреб, а має глибші корені. Суть щастя у нього пов'язується зі способом життя самої людини. Ще Сократ говорив: «Інший живе, щоб їсти, а я їм для того, щоб жити», саме цією фразою Сковорода відкриває свій трактат «Ікона Алківіадська». Своїм розумінням щастя, Сковорода мовби захищає людську «природу» від примітивного її зведення до споживання і своєкорисливості. Сам він обрав такий спосіб життя, що за його словами, допомагав йому «не жити краще», а «бути краще». Прагнення «бути краще» він зв'язував з поняттям «чистої совісті»: «Краще годину чесно жити, ніж кепсько цілий день ».. Виявляється, що суть ця розкривається через трудову діяльність людини. У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті. У нього праця — це не обов’язок, не борг, не примус (як суспільство вважає сьогодні), а, навпаки, вільний потяг людини. Процес праці розглядається як насолода і відчуття щастя навіть поза залежністю від його результатів. Такій праці Сковорода дає визначення «сродної». Тим самим, Сковорода поділяє людей на тих, що займаються «сродною» й «несродною» працею — це і є найглибша думка, на яку можна опертися при рішенні сучасних проблем людства. Думка про те, що щастя людини полягає в праці і що праця зробила мавпу людиною. До речі , ця думка не покидала багатьох філософів, але найбільш чітко її описав Сковорода. У нього ця тема стала основоположною у філософії та в релігійно-філософських трактатах. Уся його творчість виходить з розуміння того, що людство може об’єднати тільки праця із суспільною користю й особистим щастям — «сродна» праця.

На мою думку, всі глобальні проблеми, що хвилюють людство сьогодні і зараз, і зокрема, сучасна екологічна криза — це свідчення того, що людство займається в основному «несродною» працею і ще не усвідомивши роль «сродної» праці, яка позв’язується із сутністю самої людини, відображає її світогляд: світовідчуття та світорозуміння. Тільки на основі пізнання людиною своїх природних здібностей — своєї функції в природі — можна перейти на перспективну траєкторію розвитку.

Отже, світогляд - це сукупність узагальнених уявлень людини про себе, світ, свої взаємини зі світом, про своє місце в світі та своє життєве призначення. Саме світогляд дає нам можливість зробити правильний вибір та правильний крок, що визначить наше майбутнє та майбутнє цілого світу. Кожна людина - окрема істота , яка визначає свої дії в залежності від світогляду і, яка може будувати маленький світ для себе та спільними

зусиллями будувати величезну безпечну для життя галактику разом з однодумцями. Світова громадськість зараз визнає, що щастя і мир на планеті залежать здебільшого не від того, що люди вміють робити, а від того, на що спрямована їхня діяльність і як вони сприймають цей світ.

ШУВАЛОВ Роман,
Студент 1 курсу факультету
Ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Для України Г. Сковорода заклав основи філософії освіти майбутнього, яку розумів як складний процес, у котрому має приділятися належна увага як до "зовнішнього", світському знанню, так і знанню "внутрішнього", що полягає не лише у вивченні святих текстів, але й в умінні знайти себе в суспільстві, обрати власний життєвий шлях .

Важливу у цьому процесі роль повинен відіграти учитель, який належними знаннями, життєвим досвідом, власним прикладом повинен допомагати учневі навчатися .

Учитель повинен навчати молодих людей наставляючи їх на шлях істини і щастя, таким чином, людина зосереджується на власному покликанні і робить його справою свого життя. За Сковородою освіта допомагає усвідомити учневі духовність, весь освітній процес покладений на те щоб знайти в учневі самого себе і своє внутрішнє «я»

Людина не досягне багатства і внутрішньої гармонії якщо шукатиме поза собою якісь блага. Основна мета виховання навчити самоаналізу, що допоможе стати на правильний життєвий шлях і розвивати свої здібності відповідно до фаху. Людина знаходить ту справу задля якої вона народилась і призначена Богом, це мить коли людина знайшла свій життєвий шлях, щастя та рівновагу .

Якщо людина не навчена самоаналізу і обирає справу задля збагачення, прибутків, престижу то вона навіть серед таких благ приречена бути незадоволено і страждати і ніщо не допоможе їй уникнути цих страждань. Г. Сковорода не тільки міркував якою має бути освіта, у чому сенс пізнання але й сам долучався в ролі вчителя .

Бувши філософом – педагогом він покладав зусилля на те щоб учень віднайшов себе, власну внутрішню божественну сутність, не примусами і покараннями а любов'ю та довірою, уважно придивлявся до духовного стану, рівня розвитку та здібностей у потрібний момент давав імпульс для їх

удосконалення, працював у Харківському колегіумі, де по своєму оцінював учнів, міг стати ректором але відмовився. З 1753 працював у Переяславському колегіумі та через свої новаторські ідеї які не оцінило керівництво змушений був звільнитися .

Для України Сковорода заклав основи філософії майбутнього він говорив що людина без віри може піднятись до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра.

Наука про людину і її щастя найважливіша серед усіх .

СВЕРБИУС Андрій,
Студент 1 курсу факультету
Ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНІ НАУКУОВІ РЕЦЕПЦІЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ ГШРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

«Світ ловив мене та не спіймав»

Ім'я українського філософа і поета-байкаря Григорія Савича Сковороди (1722 - 1794) має дуже високий рейтинг серед імен знаменитих філософів. Творчість Г. С. Сковороди має неоціненне значення в історії української культури та духовності, яка завжди була і є частиною європейської цивілізації. Він був одним з перших провідників української філософії та загалом феномену української мудрості в історії європейської філософії. Після античних часів у філософії сформувався всеохоплюючий раціонально-механістичний спосіб тлумачення всього сущого з повним відривом від морально-ціннісних орієнтирів добра і краси. Відомо, що основа системи його філософії полягає в існуванні "двох натур" і "трьох світів". Тлумачення існування "двох натур" слідує безпосередньо з трактату "Про Бога", де було зазначено, що весь світ складається з двох натур: - видима натура зветься твар, а невидима - Бог. Сковорода зазначав, що у стародавніх людей Бог звався “розум всесвітній” і йому в них були різні імена: натура, буття речей, вічність, час, доля, необхідність, а у християн найвідоміші йому імена такі: дух,Господь,цар,отець... Що ж до видимої натури, то їй також не одне ім'я, наприклад: речовина чи мате. Питання про Бога, який складає першооснову усього сущого - "вищу всіх причин причину", внутрішню причину розвитку всього світу, є одним з основних питань у філософській системі Сковороди. Своїм уявленням про Бога він поставив себе в опозицію по відношенню до церкви, що дотримується біблійної легенди про створення світу Богом протягом шести днів.

На відміну від церковного, його Бог - вічний початок - невловимий і невидимий, оскільки він, "будучи присутнім у всім, не є ні частиною, ні цілим, не має міри, часової і просторової характеристики". Таке розуміння Бога, що ототожнюється з природою, отримало в філософії назву пантеїзму. Сам термін "пантеїзм" був уперше введений англійським філософом Джоном Толандом, хоч уявлення про тотожність Бога і природи були закладені ще нідерландським філософом Бенедиктом Спінозою.

На мою думку, філософію Сковороди не можна віднести ні до чистого ідеалізму, ні до чистого матеріалізму. У нього Бог і матерія співіснують поряд, хоч невидима натура завжди первинна - тобто у Сковороди мета розвитку матерії задана Богом. Оскільки будь-який розвиток світу розуміється Сковородою як здійснення мети, то розвитком управляють внутрішні закони, які визначають можливі кордони саморозвитку. Ці кордони саморозвитку задані Богом і від людей не залежать. Творчість же можлива тільки в рамках відведених Богом - природними законами - кордонів.

Першим і головним світом у Сковороди є весь Всесвіт - макрокосм. Макрокосм включає в себе все народжене в цьому великому світі, складеному з паралельних незліченних світів. У цьому світі немає ні початку, ні кінця - він вічний і безмежний. Метою пізнання цього світу є не опис окремих предметів, а розкриття їх невидимої натури - збагнення їх внутрішнього значення, бо через внутрішню суть окремих речей можна осягнути "таємні пружини розвитку всього Всесвіту". При цьому Сковорода вважає, що внутрішня невидима суть речей завжди пов'язана з видимою через зовнішню форму, яка визначається мірою, ритмом, симетрією, пропорцією. Другим з "трьох світів" є малий світ - мікрокосм - світ людини. Звернемося до трактату під назвою "Симфонія, названа книга АСХАНЬ, про пізнання самого себе". У цьому трактаті від імені одного з дійових осіб - "Друга" - задається питання з подальшою на нього відповіддю: "…А що ж таке людина? Що б воно не було: чи діло, чи дія, чи слово - все те марнота, якщо воно не отримало свого здійснення в самій людині. .Вся оця різновиду плоть, уся незмірна незліченність і видимість сходиться в людині і пожирається в людині.".

Існуючий же світ Сковорода характеризував як: "світ бенкету скажених, торжище що хитається, море що хвилюється, пекло що мучиться", або ж як: "світ є море щоб топитися, країна є виразкою прокажених, огорожа лютих левів, острог приваблених, торжище блудних, піч, роспаляюча пристрасті, бенкет скажених, хоровод п'яно-навіжених, які не протверезяться, поки не втомляться, стисло сказати, сліпі за сліпим в безоднюгрядущі". Тобто Григорій Савович вважав що, все, що здійснюється в світі - макрокосмі, знаходить своє завершення в людині - мікрокосмі. З позицій вчення Сковороди можливості пізнання світу людиною нічим не обмежені. Прагнення людини до пізнання ототожнюється з прагненням людини до Бога без посередників, бо Богом є сама природа, а людина - її витвір, - пізнаючи Бога - пізнає самого себе.

Григорій Савович Сковорода був видатним українським філософом світового рівня. Його філософські вчення актуальні і в наш непростий час., на них можна спиратися та ними потрібно керуватися як у виборі професії, так і у досягненні звичайного людського щастя... Можна однозначно стверджувати те, що основою його роздумів є визначення проблемності взаємозвязку природи людини та її призначення. Це відображується і на життєвому шляху самого Григорія Савовича, який практично підтвердив життєву силу свого вчення. «Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись — значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота — рух душі, а життя — се рух.»

ЗАЄЦЬ Юлія
студентка економічного факультету,
спеціальності Облік і оподаткування 2 курс 2 група
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ СКОВОРОДИ

Сковорода сприйняв ідеали філософії гуманізму і просвітительства, віру у всемогутність людського розуму,в неминучість торжества правди і справедливості.Важливу роль в цьому відіграло його навчання в Києво-Могилянській академії, де значного впливу набули просвітительські традиції. Сковорода вважав, що ідеал суспільства, де кожен реалізує свої природні обдаровання у “сродній” праці і дістає насолоду від цього, можна втілити в життя за допомогою освіти,самопізнання. Звідси проголошення самопізнання універсальним засобом перебудови світу.Щастя ж доступне всім і кожному,бо нікого природа не обділила.Варто лише відвернути увагу від згуби “плотських” жадань та інтересів і пізнати в собі “справжню людину”, щоб знайти своє покликання і щастя в “сродній” праці, яка зробить “нужноенетрудным,атрудное не нужным» Онтологічною основою вчення Сковороди є концепція трьох світів: Світ символів (Біблія, міфологія) Макрокосма (світ) Мікрокосма (людина) Всі світи складаються з двох натур: внутрішня і зовнішня. Визначаючи мінливість зовнішньої природи, мислитель стверджує ідею вічності внутрішньої матерії, яку пантеїстично ототожнює з богом як началом і причиною, що визначає закономірність розвитку всього сущого. Ці ідеї Сковорода розвивав в дусі неоплатонічної діалектики. Оригінальний момент у Сковороди була ідея двонатурності символічнрго світу, на алегоричному витлумаченні якого стверджується ідеал справді людського способй життя, відповідного природньому покликанню.

В центрі філософських пошуків Грирогія Сковороди є людина.Людна як твердить Сковорода, не тримтячираб,а “коваль свого щастя”,”шумливий бурхливий дух”. -Бажаєш бути щасливим?...Для цього не треба їздити за моря, колінкувати перед сильними світу сього, щастя завжди і всюди з тобою, його тільки треба пізнати.

Про це йдеться в філософському творі “Вхідні двірі до християнської доброчинності”. Є античний міф про прекрасного юнака Наркіса, чи Нарціса,сина річкового бога Кефіса і водяної німфиЛіріопм.Якось Наркіс побачив у річці своє відображення і закохався в себе.І даремно німфа Ехо намагалася звернути увагу на себе.Наркіс не відповів взаємністю на її почуття,він був закоханий у своє відображення.І боги перетворили йьго на самутну квітку. У творі “Наркіс. Розмова про те, взнай себе” Сковорода посвоєму прочитав античну легенду, яка привела його до висновку : пізнай себе самого і знайти в собі людину-одне і те ж. У розмові «подорожніх про істинне щастя в житті»,Філософ утверджує високу мораль народу, заперечує міщанську суєту і панське неробство. Осмислюючи, в цьому суть щастя, Сковорода переповідає народні притчі, байки, легенди і в цей спосіб близько стає до народного розуміння таких понять, як “премудрість”, ”добродійність” і доброчесність” ,”щастя”.Його ідеал найвищих якостей –людини з високою гідністю, яка не плазує перед тим, хто хоче поставити її на коліна. Така людина буде завжди дбати “про тіло і душу” і буде щасливою.

Про значення споріднено праці в житті людини, в досягненні людського щастя мовиться в творі “Кільце.Дружня розмова про душевний світ”. Трудність дороги до щастя, стверджує Сковорода, не в тому, щоб її важко віднайти,а в тому,що “ніхто не хоче шукати, кожен своїм шляхом іде й іншого тягне,-в сім трудність”.

Пошуком “нетлінної істини” людського щастя,утвердженням природи,яка,за Сковородою, “всьому початкова причина і саморушна пружина”, є твір “Розмова, звана алфавіт,чи буквар світу”. Філософ розумів життя як безкінечний пошук істини і себе називав ловцем “птиці істини”. Не можна аналізувавши твори Сковороди не згадати про його чудові байки. Філософський зміст яких не можливо оцінити часом, адже в кожній з них можна незалежно відчасу знайти щось дуже важливе для себе.

Розуміння мистецтва у Сковороди випливає з теорії “сродності”. До художніх творів, як і до життя, він застосовує спільний критерій оцінки,яким вважає критерій добра. Важливою ознакою справжнього мистецтва є почуття любові. На його переконання,ніщо не потребує такої внутрішньої свободи, як мистецтво: неспорідненість вбиває будь-яке “художество”.Для живопису і для музики, як і для всякого іншого мистецтва, необхідні природні здібності.Що ж до навчання і вправ, то вони здатні тільки вдосконалити талант.Якщо ж немає природної основи,покликання,то ніяке навчання не принесе бажаних і сподіваних результатів.

Визначаючи мистецтво з погляду спорідненої праці, Сковорода робить висновок, що справжньомю митцеві насолоду приносить не слава,а сама праця над твором,яка солодша за славу.А це означає, що умовою насолодою

працею є відповідність природнім властивостям.І в усіх науках, як і в мистецтвах, “плодом естьправильнаяпрактика”,заснована на пізнанні природніх нахилів.На думку Сковороди, і філософія,і мистецтво повинні служити справі самопізнання людини.Мистецво завжди містить у собі момент символіки у співвідношенні знаку і значення в художньому образі.Цей символізм набуває універсального значення.Якщо в справжньому мистецькому творі центр ваги знаходиться но художньому образі і якщо критерієм художності є конкретність Та емоційність внутрішньої форми,то у Сковороди наголос робиться на значенні образу. І філософія його стає в деякому відношенні розробкою принципів моралістичноговитлумачення образів світу, даного у відчуттях, та світу,створеного фантазією.

УДК 091ЧОРНА Тетяна Сергіївна
Студентка 3 курсу,1 групи ФЗРБ та Е
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОГЛЯДНИХ НАСТАНОВ Г. С. СКОВОРОДИ

Мислитель, просвітитель, гуманіст, філософ і поет. Своє вчення він викладав в усних і письмових "розмовах", бесідах та оповідях, у численних діалогах, трактатах, віршах, байках, піснях, фабулах, притчах, епіграмах, афоризмах, листах, присвятах, "книжечках".

Головний предмет його філософії — людина з її земними справами, думами, прагненням до щастя. Саме вона є мірилом і критерієм правди.

Г.Сковорода засуджував кріпосне право і всю феодальну систему разом з її правом і судочинством, за яких правда за тим, хто сильніший, а "якщо убогий, тоді і бідний і дурний". Він був ворогом монархічного ладу, тиранії, визнавав волю найбільшим здобутком людини. Суспільно-політичний ідеал Сковороди — республіка. В ній немає майнової нерівності, гноблення людини людиною. Закони тут "зовсім не підходять тиранії", тому що забезпечують права всім громадянам, а республіканськo-демократичний устрій дає можливість чесно працювати усім вільним людям відповідно до їх здібностей та схильностей. Принцип "схильності" був проголошений Г. Сковородою як головний принцип республіканського устрою. Він означав необхідність для всіх громадян займатися тільки тією працею, до якої у них с природні здібності. Кожен в республіці повинен займатися "різною" працею.

Утопічними були не тільки суспільно-політичні ідеали філософа, такими ж були і методи їх досягнення: надія на освіту, особливо молодого покоління, моральне самовдосконалення.

Відштовхуючись від вчень філософів попередніх епох, мандрівний філософ у процесі роздумів над проблемами суспільства і держави створив власну етико-моралістичну, етико-гуманістичну систему розуміння ідеального, людини, особи, "філософії серця". Світ у Сковороди - це втілення трьох начал: макрокосмосу (Всесвіт), мікрокосмосу (людина) і символічної реальності (Біблія), що "пов'язує макрокосм і мікрокосм". Кожне з цих начал складається з видимої натури (тварі) і невидимої (Бога). Це означає, що й людина має двоїсту природу. Щастя людини - у пізнанні істини, тобто у пізнанні самої себе й пізнанні світу. Головне призначення людини - осягнення Бога через видиму натуру. Справжнього щастя вона досягає у "сродній" праці, тобто спорідненості з будь-яким видом трудової діяльності: чи то духовної, чи то фізичної. Отже, призначення людини - через самопізнання, наполегливу працю знайти своє місце в житті і суспільстві, яке визначене кожному Богом, природою, відшукати власні здібності, тобто чітко усвідомити своє становище в суспільстві, власну "споріднену ділянку", щоб не став "вовк вівчарем, ведмідь - ченцем, а лошак - радником"

Одним із важливих джерел впливу на формування символічної політики України була філософія Григорія Сковороди. Це філософія гідності як основної засади існування людини. Цю ідею він втілив і продемонстрував на прикладі власного життя. Вчений-філософ «відстоював свою творчу індивідуальність, особисту свободу, не піддаючись спокусам світу», багатству, владі, високому соціальному стану, світськості. Проблематику дослідження символічної політики сучасної України актуалізує сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Символи виступають невід’ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди. Символічна політика – це не тільки дія з використанням символів, але й дія, що сама виступає як символ. Українська дослідниця В. Полянська вказує, що символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон. Символічна політика використовується більшим колом учасників, політичних акторів, які використовують символи для змін настроїв суспільства. Із розвитком інформаційної мережі Інтернет господарюючій верхівці все складніше контролювати канали інтерпретації соціальної реальності. Наприклад, використання символів лише задля формування позитивного іміджу влади; як наслідок, існує «розходження» між символічною складовою та реальними діями влади, що пов’язується з негативними тенденціями. Однак виокремлюють і позитивні аспекти впливу, такі як консолідація суспільства, спрощення артикуляції інтересів, політичне просвітництво громадян. Однією з форм символічної політики «знизу» можна розглядати феномен політичних акцій протесту, наприклад Майдан в

Україні. Майдан співвідноситься з характеристикою символічної політики – «дія, що виступає як символ». Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади. Технології символічної політики пов'язують політичні та соціально-політичні інститути з політико-культурними структурами, що визначають поведінку індивіда стосовно структури розподілу політичної влади та режиму її здійснення. Так, за визначенням В. Полянської, символічна політика є системою політичних технологій, серед яких можна виділити політичну міфологізацію, політичну ритуалізацію та політичну номіналізацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проценко О. В. Діалог через віки (Сковородинські думи Євгена Пашковського) : штрихи до теми / Оксана Проценко // Григорій Сковорода. Інтерпретації : Культурологія. Філософія. Педагогіка. Літературознавство : [зб. наук. праць]
2. Радянське літературознавство. – 1972. - № 11. – С. 61-70

УДК 091

ГРИНЕВИЧ Іванна Олександрівна,
студентка 3 курсу 1 групи,
ФЗРБтаЕ, спецальність Екологія,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНА СПАДЩИНА Г.С. СКОВОРОДИ

"Філософія, або любов до мудрості, — говорив Григорій Сковорода,— скеровує усе коло діл своїх до тієї мети, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, світлість думкам, яко голові всього. Коли дух веселий, думки спокійні, серце мирне, — то й усе світле, щасливе, блаженне. Оце є філософія".

Спадщина Григорія Сковороди більше двох століть є важливим складником гуманітарних наук не лише в Україні, а й далеко за її межами. З одного боку, вона відбиває його епоху й розвиток філософської думки епохи бароко, а з іншого - є витоком багатьох феноменів подальшого розвитку науки і культури України. Стрижневими у філософській творчості Г.С. Сковороди є антропоцентричні погляди, пов'язані з уявленнями філософа про щастя людини, її духовний розвиток, що постає із самопізнання. Пов'язуючи щастя особистості з моральністю й духовністю.[3]

Одне із центральних місць у світоглядній системі Сковороди посідає теза про найважливіше, найглибше емоційно-вольове начало людини —

серце. З нього випливає все: і думка, і прагнення, і почуття. Моральність людини теж повинна бути звернена на серце. Звідси вимога: "пізнай себе", "поглянь у себе" тощо.

Згідно з його концепцією "двох натур" весь світ і все суще має дві натури: зовнішню, видиму і внутрішню, невидиму. Сковорода підкреслював нерозривну єдність, цілісність цих двох натур, зазначаючи, що невидима натура (Бог) первинна щодо видимої (матеріальної). Бог — у всьому матеріальному, в нашій плоті, в кожному з нас, він вічний. "Ця невидима натура, чи Бог, усю твар прозирає й утримує;скрізь завжди був, є і буде. Наприклад, тіло людське видно, але презирливого й утримуючого його розуму не видно"

Мислитель надав своєму вченню про двонатурність діалектичного характеру, вирізнивши протилежності, з яких складається світ, його суперечності й постійний рух.

Поряд з теорією "двох натур" Сковорода розробив теорію "трьох світів". Разом вони й мали дати відповідь на питання: "Світ — що ти є?"

Мислитель поділяв усю дійсність на три гармонійно взаємозв'язані світи: макрокосм, мікрокосм і символічний світ, або Біблію. Кожен з них складається з обох натур — видимої і невидимої. Найбільш повно ця концепція викладена у діалозі "Потоп зміїний". "Є ж три світи. Перший є всезагальний і світ населений, де живе все народжене. Цей, складений із незліченних світ — світів, і є великий світ. Інші два часткові й малі світи. Перший — мікрокосм, тобто світик, малий світ або людина. Другий світ символічний, тобто Біблія"

Макрокосм — це природний світ реальних, видимих речей і явищ. Він є "тінню" справжньої невидимої "натури" — Бога. Цей світ єдиний, і його єдність складається з видимої і невидимої натур, які нерозривні й водночас непоєднувані, адже Бог не є самою природою.

Мікрокосм (малий світ, людина) теж складається з видимої і невидимої натур. У людині, як і в усьому існуючому, є тілесне і духовне, тлінне й вічне, проте істинне лише невидиме, а тілесне є "тінню" цього невидимого. Справжня людина народжується тоді, коли осягає невидимість, коли стає духовною, коли вона пов'язана із своїм внутрішнім світом, єством якого є Бог. По своїй сутності, по своєму "серцю" людина тотожна Богові, і, пізнаючи своє єство, вона пізнає Бога. Служіння Богові, любов до нього є одночасно служінням і любов'ю до самого себе.

Оскільки невидиме (Бог) існує скрізь а мікрокосм (людина) гармонійно взаємодіє з макрокосмом і відтворює в собі його особливості, то людина є центром, де сходяться всі проблеми життя, діяльності, пізнання. Тому сократівський принцип "пізнай себе" проходить червоною ниткою крізь філософські твори Сковороди. Самопізнання - ключ до розкриття всіх таємниць світу і самої людини. В цьому основна риса його філософії - антропологізм.[1]

Пізнання себе для Г. Сковороди є, передусім, пізнанням у собі божественного – образу Божого в людині. Воно відкриває людині інший

вимір її існування – духовний. Пізнаючи себе, людина відкриває таємниці власної природи й Божий задум щодо неї.

Виокремивши людину в окремий світ, український мислитель ствердив право кожної людини на свій індивідуальний світ – створений відповідно до власних здібностей. Саме ту людину, якій під силу не лише створювати індивідуальний світ, а й керувати ним, Г. Сковорода ототожнював із Богом, називаючи її «істинною людиною».

Український мислитель стверджує, що пізнання внутрішньої людини – це пізнання людиною Бога, який у кожній людині є справжньою людиною. «Вездеесь бог. К чему ему переходить с места на место, от одной внешности к другой. Да где ж его ближе искать для тебя, как в тебе самом?».[2; 4; 5; 6]

З позицій сучасних напрацювань постмодерної філософії він підходить до визначення смислу і цінностей людського буття. Серед іншого вчений зазначає, що саме людина "олюднює" , "одухотворює" навколишню дійсність. Людину людиною робить саме свідома духовна діяльність. На думку вченого, людина має виходити за межі матеріального, природно-споживчого буття. Попри все інше - маються на увазі можливості і обов'язок морального зростання людини та її самовдосконалення - духовна трансценденція виступає одночасно і як умова, і як імператив морального розвитку.[3]

Отже,розвиваючись і звертаючись до надбань попередньої доби, мислитель впроваджував у свої праці антропоцентризм, як результат гуманістичного спрямування розпочатого в XIII -XVI ст. Поєднання мудрості й розуму є необхідною тенденцією для людини нової епохи, особистості, що значно відрізняється від людини середньовічної, пізнання якої обмежується пошуком шляху до богопізнання. Своєю творчістю і життям Г.Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г.С.Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і "сродної" людській природі дії. [2; 4; 5; 6]

ЛІТЕРАТУРА

1. Волинка Г. І. та ін. Вступ до філософії: Київ, 1993 р. – 120 с.
2. Мартич Р. Філософсько-релігійна концепція живого в системі поглядів Григорія Сковороди.//Українська мова і література в школах України. -2015 р. -№4. С.7-10
3. Ткаченко В. В. Г. С. Сковорода і сучасний філософсько-антропологічний дискурс / В. В. Ткаченко // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2012. – № 4. – С. 92-98.
4. Ткаченко Л. Григорій Сковорода: екзистенційні домінанти життєтворення //Рідна школа. -2014. -№11. С.64-69

5. Чернишов В. В. Антропологічне вчення Г. Сковороди.//Філософія і політологія в контексті сучасної культури. -2013. –Вип.6. С.38-42

6. Чирка Л. Г. Антропологічний аспект філософії Григорія Сковороди // Грані. -2013. -№5. С.84-87.

ЛОШНІЙГалина Іванівна,
студентка 1 курсу
гуманітарно- педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ

Основне спрямування творчості Г. Сковороди зводиться до дослідження людини, її існування. Науку про людину та її щастя Г. Сковорода вважав найважливішою з усіх наук.Міркування щодо цієї проблематики у Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони невідривне пов'язані зі зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності.Не втративши авторитету проповідника та вчителя, Сковорода, прагнучи навчити як власним прикладом, так і словом, закликав почати філософське освоєння світу з простого: пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Поділяючи світ надвоє – на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, філософ по суті пропонує подвійне співвідношення духовного та тілесного. Він вважає, що буквальний аспект розуміння віри та любові складається у повсякденній буттєвий необхідності цих понять. Людина без віри може піднятись до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра.

У контексті філософії Г. С. Сковороди одне з центральних місць посідає антропологічна проблематика – вчення про людину. У українського філософа присутні принаймні чотири різні розуміння людини, що визначаються через концепти: «небесна (істинна, Господня, духовна) Людина», «земна (земляна, душевна) людина», «внутрішня людина» й «зовнішня людина».

За відправний пункт своїх концептуальних побудов Г. Сковорода бере космологію. Космос, як єдине й гармонійне ціле, знаходиться в колі постійної уваги українського мислителя. Цей космічний акцент настільки

сильний, настільки «відчутний», що навіть конкурує з його головною темою – темою Бога та боголюдської єдності.

Онтологічна структура космосу, у Г.Сковороди, розділяється на три взаємозалежні рівні: фізичний, антропологічний та символічний. Перший з них є базою й, так би мовити, «матерією» для двох інших, в яких у повній мірі розкривається творчий Божественний задум про створіння. Великий світ є великою будівлею й помешканням численних створінь, кожне з яких, за задумом Творця, мусить займати у ньому певне місце й виконувати певну корисну функцію.

У своєму вченні про тілесність людини Г. Сковорода говорить про два види тілесності – грубу, речовинну та тонку, ноуменальну, духовну. Втім, тіло, за Сковородою, є тільки «одягом», «болваном», «шкірою» справжньої людини.

Справжнім органом чуттєвого пізнання, за Сковородою є не зовнішнє тіло, а приховане від сторонніх поглядів серце людини. Власне, серце, в концепції Г. Сковороди, постає центральним й універсальним органом людини. В силу його універсальності Сковорода навіть зважується назвати серце справжньою людиною (порівняно з «болваном» – людським тілом). Пізнавальний акт, за Сковородою, здійснюється не певною пізнавальною здібністю, а всією внутрішньою людиною – серцем (mens) – її інтелектом та волею, відчуттям (інтуїцією) та розсудком.

Пізнання себе для Г. Сковороди є, передусім, пізнанням у собі божественного – образу Божого в людині. Воно відкриває людині інший вимір її існування – духовний. Пізнаючи себе, людина відкриває таємниці власної природи й Божий задум щодо неї.

У науці про людину у Г. Сковороди, вихідним пунктом виступає ідея людини як малого світу (мікрокосму) й носія образу Божого. Відкриття цього образу через самопізнання й сходження через нього до пізнання Архетипу – Божественного Логосу (а через нього, у свою чергу, й до триосібного Бога) та поєднання з ним, бачиться Сковороді головним завданням людини.

Виокремивши людину в окремий світ, український мислитель ствердив право кожної людини на свій індивідуальний іманентний світ – створений відповідно до власних здібностей. Саме ту людину, якій під силу не лише створювати індивідуальний світ, а й керувати ним, Г. Сковорода ототожнював із Богом, називаючи її «істинною людиною».Український мислитель стверджує, що пізнання внутрішньої людини – це пізнання людиною Бога, який у кожній людині є справжньою людиною. «Вездеесь бог. К чемуему переходить с места на место, от однойвнешности к другой. Да где ж его ближеискать для тебя, как в тебе самом?».

Розвиваючись і звертаючись до надбань попередньої доби, мислитель впроваджував у свої праці антропоцентризм, як результат гуманістичного спрямування розпочатого в XIII -XVI ст. Тому поєднання мудрості й розуму є необхідною тенденцією для людини нової епохи, особистості, що значно відрізняється від людини середньовічної, пізнання якої обмежується пошуком шляху до богопізнання.

Г.Сковорода, допускаючи можливість людини піднятися до божественного невидимого світу, загалом скептично ставиться до більшості людей і суспільства загалом. Так, у 23-ій пісні «Саду» йдеться про те, що людина марнує свій час, який є великою цінністю:

«Ми тебе зовсім марнуєм, О життя щасливий час! Мов тягар на спині чуєм, Хто ж верне його для нас?» [11]. При цьому звертається увага на якість життя: «Краще мить чесно прожити, аніж день в мислях злих, Краще в святі день пробуть, аніж в будні жить рік, Краще чистий рік один, аніж десять брудних, Краще десять плідних літ, ніж безплідний весь вік» [12]. Однак у кінці пісні Г.Сковорода висловлює сумніви щодо розумного й конструктивного використання часу людиною. Закінчується вона вкрай песимістично: «Знаю, що усе життя сповнене брехунів, Знаю, що вельми дурний в світі є чоловік, Знаю, чим більше прожив — тим він більше здурнів, Знаю, сліпий є той, хто переводить вік» [13].

Загалом характеризуючи філософію художньо-літературних творів Г.Сковороди, можемо констатувати, що ця філософія мала оригінальний характер. Це — не книжна, запозичена філософія, а філософське відображення тих непростих процесів, що відбувалися на українських землях у другій половині XVIII ст. Звісно, ця рефлексія здійснювалася при допомозі певного філософського інструментарію, із яким мислитель познайомився, навчаючись у Києво-Могилянській академії та займаючись самоосвітою.

Виокремивши людину в окремий світ, український мислитель ствердив право кожної людини на свій індивідуальний іманентний світ – створений відповідно до власних здібностей.Тому поєднання мудрості й розуму є необхідною тенденцією для людини нової епохи, особистості, що значно відрізняється від людини середньовічної, пізнання якої обмежується пошуком шляху до богопізнання.

Список використаних джерел

1. Антологія української поезії: В шести томах. — Т.1. — С.330.
2. Головаха І.П., Стогній І.П. Філософ-гуманіст Г.С.Сковорода. — К., 1972
3. Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи. — К., 1983. — С.451.
4. Чернишов В. В. Антропологічне вчення Г. Сковороди.//Філософія і політологія в контексті сучасної культури. -2013. –Вип.6. С.38-42
5. Чирка Л. Г. Антропологічний аспект філософії Григорія Сковороди // Грані. -2013. -№5. С.84-87
6. https://www.libr.dp.ua/site-libr/?idm=1&idp=161&ida=1143
7. http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/31.htm

УДК 141

ШТЕФАН Катерина Анатоліївна
Студентка 3 курсу,1 групи ФЗРБ та Е
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНА СПАДЩИНА Г.С.СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода - український філософ, вихованець Києво-Могилянської академі. Однак за своїм змістом і спрямуванням філософія Сковороди відрізнялася від філософії професорів Києво-Могилянської академії [1]. Розвиваючи традиції Просвітництва, молодий учений відходить від догматичного наслідування своїх учителів: тяжів до ідей Платона, який в академії був об'єктом критики. Так Сковорода зосередився на етико-гуманістичній проблематиці: у нього на передньому плані не світ, а людина і духовне начало у ній. Творчість Сковороди нелегко сприймається . Його мова не звичайна, а символічна. Саме з допомогою символів він прагнув до осмислення реальних проблем життя , відносин людини, світу і Бога. Основне спрямування праці зводиться до дослідження людини та її існування. Найважливішою з наук для Сковороди була наука про людину та її щастя. Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці [2].

Сковорода був певний, що кожна людина має природний нахил до певного виду діяльності. Така праця є бажаною і виконується з насолодою. І навпаки, коли людина займається працею, до якої "не лежить серце", коли не прагне творчого пошуку в роботі або працює з примусу, тоді вона зазнає лиха. "Несродна" праця — головне джерело великого нещастя. У творі "Розмова, названа Алфавіт, або Буквар миру" Сковорода закликав "жиги по натурі", за велінням Божим, тобто по "сродності": "Роби те, для чого народжений...". Якщо вибір людина зробила правильний, то вона буде щасливою. Бо щастя, на думку філософа, не в багатстві, не у вчинках, а в поєднанні свого життя, своїх уподобань і здібностей з природою, тобто з волею Божою. Філософ з повагою ставився до праці, яка є сенсом життя людини, тобто є "сродною" для людини. Проте кожна людина має внутрішню "сродність" лише до певного виду діяльності."Ікона Алківіадская" та цілий ряд інших, філософ виводить ознаки деяких сродностей [3].

В цілий художній контекст твори об'єднує структурність світосприйняття автора, обумовлена увагою до проблем "Бог - світ - людина", де особливо наголошується на безмежному удосконаленні людини, самопізнанні, критерієм якого є діяльність людини, що сприяє виконанню нею свого призначення.

Скоропадський показує, що в самопізнанні та в творчій активності людини виявляється її прагнення до самореалізації. Сутність перетворення праці в першу життєву потребу полягає у перевтіленні ,праці людини, у творчий процес, у формуванні потреби в праці, як в творчості. Звідси, етичною стороною творчості виступає активна життєва позиція людини, її зацікавлене відношення до праці, коли вирішальним стимулом до праці є

сама діяльність, як необхідна, внутрішня потреба людини у виявленні та реалізації своїх сутнісних сил [4]. Смисл людського життя – в дії, в активності, у творчості; усі досягнення світової цивілізації і сам поступ історії виступає результатом творчої дії, творчої активності людей, їхньої енергії, наполегливої праці, в якій виявляється їхня "сродність". Г.Сковорода виділяє три ступені самопізнання. Перший ступінь - це пізнання себе і свого буття. На цьому рівні відбувається самоусвідомлення та самоідентифікація людиною самої себе у світі. Другий ступінь передбачає пізнання себе як суспільної істоти. Останній, третій ступінь самопізнання - це пізнання себе як буття, що створене і протікає за образом і подобою Божою.

Цей етап пізнання є найважливіший, оскільки він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям. Саме на цьому етапі можемо побачити проекцію макрокосму у людині [1]. На засадах самопізнання людина здатна досягти стану рівності з Богом. Це означає, що вона стає людиною лише тоді, коли звільниться від суто зовнішніх ознак світу і почне набувати ознак духовності. Але під цим не розуміється, що індивідуальність людини зникне, і відійде у небуття разом із «зовнішньою людиною». Навпаки, вона зберігається, реалізуючи свої внутрішні потенції, набуває значущості у процесі життя, морального удосконалення, адже усі люди – лише «тіні» дійсної людини. Г. Сковорода проповідує культ сильної людини, яка зуміла перебороти в собі гординю, себелюбство: «Кожний, хто обожнив свою волю, є ворогом Божої волі і не може увійти в Царство Боже».

Отже, філософія Г. Сковороди як центр духовності і моральності є тим поштовхом до мотивації, на яку слід спиратися в будь-який справі, а для системи теорії , практики , освіти вона є саме таким обґрунтуванням, яке уможливить зрушення системи в новому напрямку [3]. І не можна не погодитися з думкою С. Клепка, який, аналізуючи американський досвід філософії освіти й вітчизняної філософії, зазначає, що "Задовго до Д. Мак Клелланда, який показав залежність економічного розквіту нації від її мотивації до досягнення мети Г. Сковорода сформулював імператив „Буду прагнути, може досягну”. Прищеплювання такої мотивації і є рушійним механізмом процесу соціалізації. Економіка не є „системою підтримки”, у якій поведінка людини повинна бути адаптивною. Вона швидше „проективна система”, зростання якої залежить від наявності в суспільстві мотивації, пов`язаної з досягненням, від кількості енергії й ініціативи, яку люди вкладають в економічну активність.

ЛІТЕРАТУРА

1. https://histua.com/knigi/aktualni-problemi-istorii-ukraini/ukrainska-derzhava-getmana-pavla-skoropadskogo
2. https://pidruchniki.com/13240509/istoriya/ukrayinska_derzhava_getmana_pavla_skoropadskogo_dosyagnennya_porazki
3. https://studopedia.com.ua/1_316_ukrainska-derzhava-getmana-pavla-skoropadskogo-yogo-politichna-platforma-dosyagnennya-ta-prorahunki.html

4. http://www.sde.org.ua/zmi/zlus/item/2414-pavlo-skoropadskyj-ostannij-getman-ukrajiny.html

МАТВЄЄВ Є.О.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

МАНДРІВНЕ ЖИТТЯ Г.С.СКОВОРОДИ

Всі ми думаємо, що багато чого знаємо і вже все в нашому житті вдалося, та приходить момент, коли усвідомлюємо, що немає чим похвалитись та згадати «на пенсії». Таким чином, підтверджуємо закон Сократа: «Я знаю, що я нічого не знаю…»

На прикладі Григорія Савича Сковороди можна легко пізнати його волю до пізнання світу, самоосвіти , розвитку. З 1769 р. і до останнього дня він мандрує та передає свої знання людям, яких зустрічає на своєму тернистому шляху. Дуже багато соціальної еліти запрошувало та бажало, щоб відомий мандрівник завітав до них на гостини. Зрідка він приходив, але ненадовго. Приділяв більше уваги молодим людям яких зустрічав в подорожах.

Та після того, як випала можливість поїхати за кордон, Григорій Савич не довго думаючи, зі скромними запасами – пішов вивчати європейське життя. В першу чергу знайомився з чесними людьми, які були вчені і добре відомими в той час. Мандрував по Німеччині, Словаччині, Польщі, Австрії, Північній Італії. Мав змогу послухати лекції відомих німецьких викладачів, вивчав філософські істини народу різних національностей. Зіставляв і порівнював все з життям в Україні. Через деякий час з’явилась туга за рідною природою, людьми, батьківщиною,- через два з половиною роки мандрів митець повернувся на рідну землю.

Після довгих мандрів Сковорода так і не зустрів країни для того, щоб залишитись доживати там. Не зустрів і щастя, і філософської теорії, де знайшов всі відповіді на свої питання.

Здобув лише те, що знання які він здобув за період подорожі і пошуку себе визнали його як одного з найбільш ерудованих людей не тільки в суспільстві нашої держави, а й всієї російської імперії. Про нього говорили як про нового Сократа. Називали українським Ломоносовим.

Окремим періодом сторінки життя Сковороди є Переяславський період (1753-1758 рр.) Майже весь свій час проводив в полях та гаях, відчував себе спокійно і надихався спокоєм природи. Спав не більше чотирьох годин, після сходу сонця вже був на ногах, одягався дуже просто. В його торбі завжди

була сопілка та книги, в руках ціпок. Дотримувався вегетаріанства: їв лише овочі, молочні продукти, і то лише один раз на день, коли заходило сонце. Сковорода завжди мав добрий настрій, ніколи не втрачав веселості та доброзичливості – за це його всі любили та поважали. Кожний хто його зустрічав бажав хоч на декілька хвилин переговорити на якусь тему.

Сковорода ніколи не вірив у те, що можна служити людям поза своєю батьківщиною. Завдяки такій ідеї в його голові зростав патріотизм і любов до своєї держави. Григорій Савич був справжнім патріотом, і виховував ідею патріотизму у народу. Прищеплював їм почуття гідності та не зрадити до своєї батьківщини. У всіх селах, які він відвідав залишались його послідовники. І якщо загальновизнаним є твердження, що "не зшитки його творів, які пересилалися від автора до мирних парафіяльних священиків і друзів його - поміщиків, а життя й усне слово Сковороди сильно діяли", то ще ніхто не вивчив, який зв'язок існує між мандрами Сковороди і низкою народних виступів. Зараз відомо, що в місцях мандрів філософа спалахнув національний рух Коліївщина, повставали турбаївці. Потім вже пішли повстання на чолі відважного народного месника Семена Івановича Гаркуши.

Як тільки не називали Сковороду: «мандрівним університетом», «бродячою академією». Всюди його радо зустрічали. На дорозі в полі, на дрібному сільському базарі, на багатолюдних ярмарках, всюди він дуже охоче і іскрою в очах розмовляв з людьми, передаючи свої знання. Говорив завжди правду. "Якби мені можна було стільки ж писати, як і думати",- писав Сковорода. У розмові часто казав, що має «озиратись на задні колеса», щоб знати чи підслуховує хто або стежить за ним.

Зі Сковородою до України прийшло і пробудження в народові. У своїй творчості підвів всі досягнення українського письменства . В його творах з’являлися виразні постаті новочасного українського письменника, який мав свої власні сучасні влучні погляди та життєву ціль. Іван Франко говорив, що Григорій Савич є видатним поетом в літературі на величезному просторі часу - від автора "Слова о полку Ігора" до Котляревського і Шевченка.

Останні 25 років були справжньою подорожжю, він був мандрівним вчителем. Зажив слави видатної людини і мав повагу від звичайного робітник до можновладців. В цей період багато пише.

Незадовго до смерті, філософ здійснив свою останню подорож, за 25 верст на південь від Орла. Пробув там лише три тижні. Смерть зустріла його в цій подорожі 9 листопада 1794 року в селі Пан-Іванівка (тепер — Сковородинівка Харківської області).

В сучасному світі дуже важко стати таким же мандрівником та і не в усіх така вдача. Більшість утримує домівка, близькі.. Та є такі люди, які не зможуть заспокоїтись поки не побачать половини світу. Ніщо інше не дасть змоги відчути смак свободи, яку дає подорож тим самим автостопом. Є можливість побачити країну навиворіт, побачити справжню країну, якою вона є, порівняти її і зробити висновок, що не все так і погано як здається.

ПЕТРЕНКО Д.Р.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

ЗНАЧЕННЯ ДРУЖБИ В ЖИТТІ ЛЮДЕЙ

Г.С. Сковорода писав:“Я належу до тих, хто настільки цінує друга, що ставить його над усе і вважає друзів… найліпшою прикрасою життя”

Що таке дружба? Як немає на світі двох абсолютно однакових людей, так немає і чіткого визначення, яке б могло відповісти на це питання. Кожний по-своєму уявляє собі людину, котру би вона вважала за друга. Напевно, існують якійсь риси чи індивідуальні особливості, щоб остаточно визначали цю людину за друга. Заможність, вірність, чесність, життєрадісність, позитивність... – існує незліченна численність таких прикладів, але на жаль дуже часто замість справжньої і прекрасної, немов природа у пору свого розквіту, дружби, ми бачимо лише жалюгідний міраж. Сучасна людина, що належить до XXI століття, стала потрохи забувати значення цього слова, вірніше те значення якого надавали ще наші предки. Без сумніву, всі ми стали учасниками того вихору подій, що принесли нам технології. Технології, насправді, дуже цікава річ, що проникла у саме серце нашого суспільства. Телефони, комп’ютери, радіо, швидкісний транспорт, а головне – Всесвітня Мережа Інтернет. Все це надало нам, начебто, нескінченні можливості в соціальній сфері. Реалізація цих технологій повинна була привести людей до об’єднання всього людського світу, а також надати людині можливості бути ближче друг до друга. І це дійсно вдалося втілити у життя людському соціуму, але не без недосконалостей – ми стали тільки більше віддалятись одне від одного. Тож що ж таке справжня дружба?

Філософ, відомий вчений, лінгвіст, людина великої мудрості, насамкінець, Г. С. Сковорода навчав: "Друг вірний – захист міцний ”. Важко знайти гідну відповідь на це твердження. Адже людина – це не машина, це – жива істота, якій притаманна емоційність. Спробуйте уявити людини, відрізану від суспільства, від інформаційного світу, врешті-решт, котра б змогла залишатись щасливою і жити життям наповненим сенсом. Навіть, якщо ми візьмемо Крузо з однойменного роману Даніеля Дефо «Робінзон

Крузо», попри те, що він не був один з самого народження, він прожив багато років на самоті. Таке життя не побажаєш і своєму ворогу. Кожній людині потрібно спілкування. Не стільки заради інформаційного обміну, скільки для власної душі.

Будучі наставником всіх класів місцевого суспільства, Сковорода особливо полюбляв наставляти простих людей, а його позитивне відношення до оточення, стало тим вогником, що запалював людські серця. «Пристрасть його, говорить сенатор Луб'яновський», особисто знайомий з Сковородою, була жити в селянському колі; любив він й переходити з слободи в слободу, з села в село, з хутора в хутір; Жителі тих слобід і хуторів, зустрічали його як рідного. А він, відповідаючи на їхні почуття, віддавав їм все, що мав: не золото і срібло, а добру пораду, напучування, дружні докори за незгоду, неправду, нетверезість, недобросовісність...

Розкриваючи велику силу дружби, Григорій Сковорода наводить слова Плутарха. Про те, що дружба, супроводжуючи життя, не тільки додає втіхи й чарівності, а й зменшує страждання, і Бог, додавши дружбу, зробив так, щоб усе було радісним, приємним і милим, коли друг поруч і разом з вами втішається. І як би підлесник не кував лихо, використовуючи насолоди і

Григорій Сковорода ще за життя став легендою. З цього приводу Микола Костомаров писав: "Мало можна вказати таких народних постатей, якою був Сковорода і який би так пам'ятав і поважав народ. На всьому обширі від Острогозька до Києва, у багатьох будинках висять його портрети. Його мандрівне життя є предметом оповідань і легенд...".

приємності, треба знати, що він нічого радісного не вносить у взаємовідносини.

Кожному хочеться мати поруч добру, безкорисливу, розуміючу людину, а також вірного і надійного друга з щирою душею та великим серцем, хто кинеться тобі на допомогу і протягне тобі руку, коли всі відвернулися від тебе. Це і є те відношення, яке потрібно цінити і дорожити. Сковорода писав: "Як купці вживають застережних заходів, аби у вигляді добрих товарів не придбати поганих і зіпсутих, так і нам варто якнайретельніше пильнувати, щоб, обираючи друзів, цю найліпшу окрасу життя, більше того, — неоціненний скарб, з недбальства не натрапити на щось підроблене."

Дружба у своїй суті по справжньому прекрасна. Вона наповнює саме існування радістю спілкування і розфарбовує життя. Немає нічого важливішого, як мати того, хто підтримає тебе в скрутну хвилину, дасть пораду, коли надії здається вже нема. Тож не треба легковажно відноситись до ближніх своїх та до їхніх почуттів, розкривайте ту внутрішню доброту, що притаманна кожній людині та діліться нею.

Список використаної літератури

1. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів: У 2-х т. – К., 1973. – Т. 2. – С. 218-288
2. Сковорода Г. С. Библиотека духовная, содержая в себе дружеские беседы с познанием самого себя. Изд. М. Антоновским. 3 части. СПб., 1798. 225 стор.
3. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів. В 2-х томах. / Зав. ред. С. М. Перевертун.
4. Філософія Григорія Сковороди. — К., 1972.
5. http://aphorism.org.ua/
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Сковорода_Григорій_Савич

ГАЛЯС Василь Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Сковорода увійшов в історію української культури передусім як видатний мислитель-філософ. Все його життя й діяльність були спрямовані на поліпшення життя народу, удосконалення існуючого суспільного ладу.

Сковорода постійно жив серед простих людей, знав їх думи й прагнення, співчував бідним і знедоленим, сам розділяв їхню гірку долю. Тому не випадково він поставив перед собою філософську проблему – пояснити сенс життя людини, знайти для неї шлях до щастя і дати відповідь яким повинно бути нове суспільство.

Основним принципом свого філософського вчення Сковорода проголосив систему самопізнання, самовиховання людини. Це, на думку філософа, повинно було створювати передумови для перетворення людей з кріпаків у вільних, щасливих працівників, отже торувати шлях до нових соціальних відносин, до щастя. А право на щастя мають усі люди. Воно належить усім як повітря, сонце, вода.

Сковорода вчив: пізнати себе – значить пізнати свій духовний світ, виробити такі морально-етичні принципи як доброта, правдивість, чесність, справедливість. Пізнати себе – значить знайти в собі природну схильність до тієї чи іншої праці, яка потрібна і корисна не тільки для окремої людини, а й суспільства. Праця, вважав Сковорода, - це смисл життя кожної людини.

Отже, тільки пізнавши себе, свою внутрішню натуру, людина може знати свої можливості, мати впевненість у своїх здібностях, визначити своє місце в суспільстві і принести Йому найбільшу користь.

Сковорода наївно вірив у те, що шляхом самопізнання можна досягти загального щастя для всіх, перетворити хижацький світ у рай на землі. Це звичайно, було утопією. Такі утопії були характерні для всіх просвітників. Поставивши питання про щастя для всіх, для всього народу, Сковорода вирішував тільки внутрішню, морально-психологічну проблему, не помічаючи її безпосередньої залежності від зовнішніх, соціально-політичних факторів.

Філософ був сином своєї епохи, суперечливість розвитку якої своєрідно позначилися на його творчості і поглядах. З одного боку Сковорода вчив про вічність і первісність матерії, з другого – писав про співіснування двох світів; духовного і матеріального.

З одного боку Сковороді близькою була матеріалістична старогрецька філософія Епікура, а з другого боку – він цікавився ідеалістичною філософією Сократа і Платона. Сковорода не був атеїстом, але він бачив бога не у традиційному образі, а у вигляді світового розуму, вищої закономірності, яка властива всій природі.

Роки мандрівного життя були періодом розквіту філософської діяльності Сковороди, з під його пера один за одним виходили діалоги, трактати, байки, притчі тощо. Сковорода розробляє свою концепцію «двох натур» і «трьох світів» як філософську основу свого вчення про людину про смисл її буття та справжнє щастя. Одна натура – «видима» предмети і явища матеріального світу, друга натура – «невидима» бог, дух, розум, істина. Перший світ – це «макрокосм» всесвіт, другий світ – це «мікрокосм» людина і третій світ – світ символів – біблія, тобто символічне трактування її текстів.

Обґрунтовуючи матеріальність великого світу Сковорода все-таки вважав рушійною силою невидиму натуру бога, а матерію розглядав лише як «тінь божу», як інертну, пасивну масу, що не має власного джерела руху. Через це у розв'язанні основного питання філософії він стояв на позиціях об'єктивного ідеалізму.

Однак у теорії «трьох світів» основну увагу Сковорода зосереджує не на поясненні «макрокосму», всесвіту, а на вченні про «мікрокосм», про людину, її сутність та шляхи досягнення щастя. Людина як мікрокосм містить у собі також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне.

В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем.

Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття. Розкривши розуміння Сковородою людського життя, ми маємо розглянути, як же він мислив саму людину.

Для нього людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм. зі своїми законами існування. У людині зосереджений метафізичне увесь Всесвіт, зокрема у цьому мікрокосмі є й Бог. Головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що живе у світі. – це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху.

Людину Сковорода поділяв на дві частини: на внутрішню та зовнішню. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це пояснюється тим, що людина має відповідно до своєї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя.

Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок.

Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. Перший ступінь – це пізнання себе як самосущого, як самовласного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості. Другий ступінь – це пізнання себе як суспільної істоти. Третій ступінь – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється. Філософ передбачав відкриття людиною в собі глибинних внутрішніх духовних джерел, які дають змогу людині стати чистішою, кращою, переорієнтуватись з виключно земного існування на духовне вдосконалення та змінити своє власне земне життя відповідно до духовного.

Своєю творчістю і життям Г. Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г. Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і

визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і "сродної" людській природі дії.

Висновок:

“Світ ловив мене, але не спіймав”, – заповів написати на своїй могилі Григорій Савич Сковорода. І мабуть, це головне, – скаже людина, яка замислюється над істинним, духовним сенсом людського життя. «Кілограм скіфського золота з розкопаної могили – це зовсім не те, що кілограм золота із скарбниць Державного банку. Цінність його для людської культури неможливо виміряти в карбованцях, бо духовні скарби не вимірюються в конечних матеріальних величинах» [1, с. 209].

Григорій Сковорода – одна з тих величин світової культури, які можуть, але не повинні вимірюватися жодною кількісною величиною чи обмежуватися штучними системами і концепціями їх життя та творчості.

Список використаної літератури

1. Драч І.Ф., Кримський С.Б., Попович М.В. Григорій Сковорода: Біографічнаповість. – К.: Молодь, 1984. – 216 с.

2.Стадниченко В. Еретик Сковорода // Зеркало Недели. – № 46 (30 ноября –6 декабря). – 2002.

3. Мірчук І. Г.С. Сковорода (нотатки до історії української культури) //

Український культурологічний альманах. Випуск 39-40. – К.: Фонд сприяннярозвитку мистецтв, 2000. – С. 38-57.

4.Сковорода Г.С. Повне зібрання творів в 2 т. / За ред. В.І. Шинкарука. Т.1. – К.:Наукова думка, 1973. – 532 с.

5.Сагач Г.М. Храм Слова. Духовне красномовство. – К.: Концерн „Видавничийдім „Ін Юре”, 2005. – 296 с.

ХОМЕНКО А. О.,
студентка 2 курсу, факультету
садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ САВОВИЧА СКОВОРОДИ

На мою думку, це питання є важливим, тому що про нього мало хто пише і мало хто знає. У даній статті ми розглянемо філософію цієї великої людини, а саме її погляди на світ, її думку. Сковорода, як проповідник та вчитель закликав пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Аналізуючи його філософські погляди, виникає проблема, чи можна вивести з творчості Г.С. Сковороди можливий образ української національної ідеї в тому вигляді, як мислив би її він? Актуальність такого

дослідження очевидна, адже в Україні нині відбувається пошук, формування національної ідеї, з якою вона могла б увійти в XXI століття.

Метою цієї публікації є дослідження існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; дослідження християнсько-світоглядних категорій (за Біблією): любові, віри, щастя, смерті та ін. розгляд питання: ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності

Значне місце в розкритті духовних цінностей посідають філософські трактатати:

1. Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті
2. Кільце. Дружня розмова про душевний світ
3. Розмова, звана алфавіт, чи буквар світу
4. Вдячний Еродій
5. Вбогий Жайворонок

Науку про людину та її щастя Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Л. Котова «Проблема щастя в етиці Сковороди», ст. 63-64 – «майже в усіх своїх працях філософ розкриває гармонійність у відношеннях між Богом і людиною, їх вічний союз, що основується на християнській моралі, через алегоричне тлумачення змісту текстів Святого Письма». У роботі "Начальная дверь по християнському добронравию", Григорій Савич підкреслює велике значення Заповідей Божих для правильного виховання та для досягнення істинного щастя. У своїх міркуваннях завжди звертався до Біблії та християнської традиції. Поділяв світ надвоє – на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, Сковорода по суті пропонує подвійне співвідношення духовного та тілесного. Він вважає, що буквальний аспект розуміння віри та любові складається у повсякденній буттєвий необхідності цих понять. Людина без віри може піднятись до найвищих вершин. «У цьому цілому світі, — писав Г. Сковорода, — два світи, з яких складається один світ: світ видимий і невидимий, живий і мертвий, цілий і рушійний. Видима натура не обмежена ні часом, ні простором. Так, як і Дж. Бруно, Сковорода оповідає про незлічимі і заселені іншими планети. Початком всього існуючого є Бог, творча сила, яким перейнята уся матерія. Він єдиний, він усюди і ніде, немає ні початку, ні кінця, наш світ, усі світи, коли вони без числа - це лише тінь вічного. Існування Бога для Сковороди очевидне: не бачить цього - то є сліпота, не чути Бога - глухота, а не говорити про нього - німота. Для того, щоб пізнати Бога, не потрібно вимагати чуда, і не потрібно цікавитись деталями.

Людина народжується на світ без премудрості, але для неї метою життя є єднання з премудрістю. Саме премудрість надає міцності людській громаді, вона перетворює людину в справжню, істинну людську істоту. Премудрість - це, наче мале зернятко, з якого виростає велике дерево, схожа вона й на царя, що поселився у маленькій хатині, її одна присутність може зробити речі божественними . Так і Біблія зробилась божественним світом через премудрість. Символом цієї премудрості є голуб з маслиновою гілочкою. Але

найвищим представником премудрості є Христос, син Божий. Єднання з премудрістю-Христом і є мета людського життя. Сковорода дуже багато уваги приділяє Христові. Про Христа він так відгукується: "Єдин єсть во веки непроницаем в самий центр сердца нашого й души нашеся. Сей то єсть истинний человек, предвечному своєму Отцу существом й силою равен, один во всех нас й во всяком целий..."

В останніх словах Сковороди є думка й про смерть, але він наказує не боятись. А дальше про Христа - премудрість. Нічого Христа шукати по Єрусалимах, даремно хреститися в нього в Йордані. Він є в кожній людині, тільки там його можна відшукати. Не потрібно роздумувати, як Христос мертвий воскресав, бо такій душі, що прагне чуда, не допоможе і те, щоб вона сама чудо творила. Сковорода говорить, що Бог дав на допомогу людині віру і надію. Віра є всім доступна, часто Сковорода взиває її ще страхом Божим, бо крім цієї Божої віри, Божого страху є віра пекельна, страх пекельний. Коли страх Божий чи віра веселить серце людське, живить його, пекельна віра мордує і губить людину.

У духовному самопізнанні Сковорода вбачав ключ до розкриття таємниць буття світу і самої людини. «Якщо хочеш виміряти небо, землю і моря — повинен спочатку виміряти себе» («Наркіс»). Процес самопізнання, спрямований на осягнення невидимої натури в людині, він розглядав як Богопізнання. Істинна людина і вічність, Бог та Христос — суть те саме, стверджував Сковорода. Самопізнання дає можливість пізнати Біблію. Саме з Біблії і почалося формування філософської системи Сковороди. Біблія - є світ символів, який відкривається тільки перед обраними. "Біблія - стріла, яка летить прямо до Бога; подібна вона ще й до мудрої і хазяйновитої людини, яка своєчасно запаслася зерном для посіву." – так говорить Сковорода.

Процес очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Філософ наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама. Г.Сковорода мислить щастя досяжним для всіх. Особливістю філософії Сковороди є поділ світу на два начала: вічне та тлінне, надає Вічному, нетлінному началу.

Той же, хто сам себе вже пізнав, повинен добре пам'ятати, що Біблія - це світ символів і розуміти її дослівно не можна. Кожне слово Біблії має приховане значення, яке буде зрозумілим тим, хто себе пізнав.

Вічна воля, каже Сковорода, забажавши проявитись у видимому світі, з нічого утворила все, що є у думці і у світі. Бажання вічної волі перетворилися у видимі явища, одяглися у думки, думки у форми, форми в матеріальні образи. Кожна істота в світі є виявлення невидимого в тимчасовій видимості і, закінчивши своє світове існування, воно знову приходить до свого початку: тобто перетворюється в ніщо, це і є смерть.

Отже, філософія Г. Сковороди має велике значення в історії людства, адже за своє життя він навчив людей розуміння сенс буття, людського призначення, розуміння християнсько-світоглядних ццінностей. Філософія Григорія Савича Сковороди зводиться до основної ідеї, що сутність людини –

це дух, думка і серце. Шлях до ідеального суспільства пролягає через серце людини, її мораль, самовиховання, творчу працю.

ЧОРНОБАЙ Сергій,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА БАЙКИ ХАРКІВСЬКІ

"Байки Харківські" збірка байок написаних Григорієм Сковородою в період з 1760-1770 років. Створені Сковородою твори заклали фундамент для розвитку українських байок як окремого жанру. Байкою називають невеличке морально-повчальне оповідання в якому дійовими особами являються звірі ,які наділені людськими якостями. Сковорода за допомогою байок міг висловити у загально доступній формі свої погляди сформовані на основі свого емпірчного досвіду. В загальному робота включає в себе 30 байок половина з яких була написана в період з 1769- 1774 роках, а інша після 1774 року.

Основна кількість байок присвячена темі "сродної" праці тобіж підрозуміваєтьcя ,що кожналюдина має заматись тою справою до якої в неї найбільше хисту. Так наприклад в байці Бджола та Шершень він показу що сенс життя знайти собі "сродне" заняття. В цій байці шершень називає бджолу дурною в зв'язку з тим, що вона трудиться на благо всіх і нічого за це не отримує ,а бджола відказує що це доставляє її задоволення тому,що якби її посадили в кімнату де було б вдостанку меду то вона б зачахла і немала мети в житті. В цій байці явно вказується на глупість "шершнів" і під ними розуміють людей ціль життя яких полягає в крадіжці ресурсів виготовлених іншими людьми ,а заповітним бажання являється пасивне життя в їжі та випивці.

Байка "Собака і Вовк" присвячена дружбі.Суть байки - жили в дружбі дві собаки і дружбою своєю вони прославились серед домашніх та диких звірів і прочувши по це вовк хотів з ними подружитись .При зустрічі він розказав їм про своє походження про знання наук які вивчав. Та щей вказав на їхньо з ним схожість. Але собаки не захотіли вести дружбу з вовком навіть з погляду на його твердження про їхню схожість. Розхожість на думку собак в тому ,що в вовка "лукаве серце". В "силі" Сковорода вказує що дружби можна досягнути тільки при умові:"серце ,мыслях согласное, и одинаковая честность".

“Байки Харківські” написані прозою. Кожна байка складається з фабули і“сили” –моралі. В останніх п’ятнадцяти байках вона складає більшу частину байки перетворюючись на філософськи трактат. В деяких творах сила являється синтезом прислів’їй та приказок зв’язаних однією тематикою.Також в творах є посилпння на висловлювання великих мислителів та уривки Біблії. А у другій половині байок мораль виражене дуже стисло одни або двома афористичними реченнями. По різному написано і оповідну частину : у перші половині це – маленьке оповідання,а у другій переважно короткий діалог.

Байки Сковороди являють висловлення філософських і світоглядних позицій філософа.Не всі байки являються актуальними на даний час ,але більшість є повчальними в морально-етичному плані.

ВОЛОЧАЙ С.А.
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

ТВОРЧА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ (1722 – 1794)

Ще за життя Сковороду називали «українським Сократом», «українським Горацієм», «українським Езопом». Адже як згадані мудреці у своїх країнах, так Сковорода в Україні значно розвинув філософію, літературу, педагогіку, тільки все це довелося йому робити самому.

Сковорода розвинув ідеї демократизму й гуманізму, вніс у нашу літературу нові теми й образи. Він перший з українських письменників по-новому поставився до народнопоетичної творчості, розірвавши ланцюг заборон, який сковував митців.

Із творчої спадщини Г.Сковороди залишилися збірка ліричних поезій «сад божественних пісень», книга «Байки харківські», філософські трактати та притчі.

Філософський трактат **«Розмова, звана алфавіт, чи буквар світу. Дружня розмова про душевний світ».** «Буквар світу…» - це філософські роздуми Г. Сковороди про людське щастя . Твір розпочинається « Піснею» та листом до знайомого. Тут автор порушує проблему, яку розв’язує в диспуті п’яти осіб. Диспут розпочинається з оцінки найрізноманітніших професій: яка , на думку диспутантів, має бути найголовнішою, найпрестижнішою? Автор вплітає сюди байку про котів, притчу, розповідь про вибір професій. Але вся логіка диспуту веде до розуміння, що людина може бути щасливою за умови, якщо обере професію, котра відповідає її покликанню. Головне –

споріднена праця. Для цього треба насамперед пізнати себе. Пізнавши себе, пізнаєш природу. Пізнавши природу, зрозумієш, який вибір мусиш зробити, аби бути щасливим. Для цього треба «взятися за споріднене діло і бути з ним у злагоді з загальною потребою». Щастя не в гонитві за чинами і багатством. Сковорода категорично відкидає це, засуджує також властолюбство, зажерливість, корисливість . Щастя у пізнанні й вдосконаленні природних здібностей. «Багатством живиться лише тіло, а душу звеселяє споріднена праця».

Г. Сковорода укладає рукописну збірку оригінальних поезій «**Сад божественних пісень**», куди увійшло 30 пісень, написаних у різні роки, віршових сюжетних оповідань. Ліричний герой збірки – у пошуках правди, добра , щастя. Він, як і автор, великий народолюбець , гуманіст, закликає до єднання людини з природою. Відкриваючи перед читачем свою благородну, чутливу душу, ліричний герой виливає журбу, тривогу, роздуми.

У багатьох поезіях автор милується красою рідної природи, духовного збагачується її чарами. Таким є вірш « **Ой пташино жовтобока**». У ньому Г.Сковорода проповідує життя, близьке до природи, уславлює найвищі якості людини – розум, совість і працьовитість.

Нащо ж думати - гадати,
Що в селі родила мати ?
То у тих хай мозок рветься,
Хто високо вгору пнеться.
А я буду собі тихо
Коротати милий вік,
Так мине все лихо –
Щасний буде чоловік.

В поезії відчувається вплив фольклору. Вона стала популярною піснею-романсом і ввійшла до рукописних збірок народних пісень ще у XVIII ст.

Як і в філософських трактатах, у піснях Г. Сковорода висловлює своє бачення сенсу життя – щастя залежить від мудрого поводження в злагодженому єднанні людини з природою. Саме цей мотив звучить у вірші «**Всякому городу нрав і права**». Автор шикує в один ряд усіх, кого засуджує, - здирників, бюрократів, пияків, розпусників, підлабузників, ледарів. Це пани, що безупинно стягають поля, купці й лихварі, що обманюють трудящих, чиновники та юристи, що зловживають своїм становищем, багачі, у яких «дім, як вулик, гуде від гуляк».

На противагу моралі паразитів герой твору думає не про маєтки й чини, а про те, щоб жити мудро, не заплямити совість, померти «з ясним розумом». Тільки той, в кого чиста совість, не боїться смерті, перемагає її.

Скептик від природи Г. Сковорода, стикаючись з неправдою і злом,ставав гнівним і непримиренним критиком людських вад і пороків. Про це йдеться у вірші «Delibertate» («Про свободу»). З вини людей суспільне життя стало нерозумним і прийшло до цілковитого занепаду. Великий

гуманіст жив сподіваннями на майбутнє, де не буде «рабського іга», «тяжкої роботи», нічого « зложадного», «хамського».

У вірші «**Кто серцем чист і душею**» Г. Сковорода висловлює свою мрію про красу вільної творчої праці як основи чесного, справедливого, корисного людям життя, уславлює мир між народами та гнівно засуджує загарбницькі війни.

Залишив Г. Сковорода, крім поетичної збірки «Сад божественних пісень…» окремих віршів і притч, ще й прекрасну збірку прозових байок під назвою «**Байки харьковскія**». Це була перша збірка байок в українській літературі Г. Сковорода, по суті , започаткував цей жанр в Україні.

Свою сатиру він спрямував на викриття суспільних вад – викриває кар'єризм, самодурство панства, чиношанування, жадобу наживи, самохвальство, підносить людський розум і громадянську гідність.

Байки Г. Сковороди дуже лаконічні. Складаються вони з двох частин: сюжетної і дидактичної. Перша частина - це коротка розповідь про якийсь випадок , часто – діалог, розмова персонажів, а друга – мораль, повчання, або, як назвав її сам Сковорода, - «сила». Ця частина інколи в кілька разів більша від розповідної. Це цілий філософський трактат, повчання автора.

У байці « **Бджола і Шершень**» Шершень дорікає Бджолі, що вона «така дурна», адже добре знає, що мед у неї забере людина, і все одно « не перестає робити дурниці – збирає мед». Бджола відповідає, що вони збирають мед тому, що «для цього народжені», для них сам процес збирання меду «незрівнянно більша радість від споживання його». Цього Шершень збагнути не може . Наприкінці байки алегорія розкривається: «Бджола – се символ мудрої людини, яка у природженому ділі трудиться. Шершень – се образ людей, котрі живуть крадіжкою чужого» і ведуть життя паразитичне, у розкошах. Ідея байки: праця повинна стати для людини природною потребою, «найсолодшою поживою». А паразитів на зразок Шершня в суспільстві не повинно бути . У праці людина відчуває радість буття, а в безділлі вона деградує.

Цікава байка «**Зозуля та Дрізд**». Уній оспівано постійну працю як зміст життя. Дрізд сам вигодовує, пильнує і навчає своїх дітей – не так, як Зозуля, котра нудьгує і ніяк не може зрозуміти, чому їй нудно. Дрізд пояснює : «Так ти ж, пані, тільки те і робиш, що, підкинувши в чуже гніздо свої яйця, з місця на місце перелітаєш, співаєш, п'єш та їси». Мораль цієї байки така: «Співати, пити та їсти – не робота, а лиш крихітний хвостик з головного, призначеного нам діла. А хто для того їсть, п'є та співає, щоб охоче після відпочинку взятися до роботи як до покликання свого, тому ніколи нудьгувати.. і се про нього приказка: «Добрій людині щодня свято». Наприкінці узагальнення: «…немає нічого солодшого, як спільна для нас усіх робота. Щасливий той, хто поєднав любе собі заняття із загальним. Воно є справжнє життя».

ГАЛЯС Василь Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження,

Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Сковорода увійшов в історію української культури передусім як видатний мислитель-філософ. Все його життя й діяльність були спрямовані на поліпшення життя народу, удосконалення існуючого суспільного ладу.

Сковорода постійно жив серед простих людей, знав їх думи й прагнення, співчував бідним і знедоленим, сам розділяв їхню гірку долю. Тому не випадково він поставив перед собою філософську проблему – пояснити сенс життя людини, знайти для неї шлях до щастя і дати відповідь яким повинно бути нове суспільство.

Основним принципом свого філософського вчення Сковорода проголосив систему самопізнання, самовиховання людини. Це, на думку філософа, повинно було створювати передумови для перетворення людей з кріпаків у вільних, щасливих працівників, отже торувати шлях до нових соціальних відносин, до щастя. А право на щастя мають усі люди. Воно належить усім як повітря, сонце, вода.

Сковорода вчив: пізнати себе – значить пізнати свій духовний світ, виробити такі морально-етичні принципи як доброта, правдивість, чесність, справедливість. Пізнати себе – значить знайти в собі природну схильність до тієї чи іншої праці, яка потрібна і корисна не тільки для окремої людини, а й суспільства. Праця, вважав Сковорода, – це смисл життя кожної людини.

Отже, тільки пізнавши себе, свою внутрішню натуру, людина може знати свої можливості, мати впевненість у своїх здібностях, визначити своє місце в суспільстві і принести Йому найбільшу користь.

Сковорода наївно вірив у те, що шляхом самопізнання можна досягти загального щастя для всіх, перетворити хижацький світ у рай на землі. Це звичайно, було утопією. Такі утопії були характерні для всіх просвітників. Поставивши питання про щастя для всіх, для всього народу, Сковорода вирішував тільки внутрішню, морально-психологічну проблему, не помічаючи її безпосередньої залежності від зовнішніх, соціально-політичних факторів.

Філософ був сином своєї епохи, суперечливість розвитку якої своєрідно позначилися на його творчості і поглядах. З одного боку Сковорода вчив про вічність і первісність матерії, з другого – писав про співіснування двох світів; духовного і матеріального.

З одного боку Сковороді близькою була матеріалістична старогрецька філософія Епікура, а з другого боку – він цікавився ідеалістичною філософією Сократа і Платона. Сковорода не був атеїстом, але він бачив бога

не у традиційному образі, а у вигляді світового розуму, вищої закономірності, яка властива всій природі.

Роки мандрівного життя були періодом розквіту філософської діяльності Сковороди, з під його пера один за одним виходили діалоги, трактати, байки, притчі тощо. Сковорода розробляє свою концепцію «двох натур» і «трьох світів» як філософську основу свого вчення про людину про смисл її буття та справжнє щастя. Одна натура – «видима» предмети і явища матеріального світу, друга натура – «невидима» бог, дух, розум, істина. Перший світ – це «макрокосм» всесвіт, другий світ – це «мікрокосм» людина і третій світ – світ символів – Біблія, тобто символічне трактування її текстів.

Обґрунтовуючи матеріальність великого світу Сковорода все-таки вважав рушійною силою невидиму натуру бога, а матерію розглядав лише як «тінь божу», як інертну, пасивну масу, що не має власного джерела руху. Через це у розв'язанні основного питання філософії він стояв на позиціях об'єктивного ідеалізму.

Однак у теорії «трьох світів» основну увагу Сковорода зосереджує не на поясненні «макрокосму», всесвіту, а на вченні про «мікрокосм», про людину, її сутність та шляхи досягнення щастя. Людина як мікрокосм містить у собі також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне.

В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття. Розкривши розуміння Сковородою людського життя, ми маємо розглянути, як же він мислив саму людину.

Для нього людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм. зі своїми законами існування. У людині зосереджений метафізичне увесь Всесвіт, зокрема у цьому мікрокосмі є й Бог. Головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що живе у світі. – це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху.

Людину Сковорода поділяв на дві частини: на внутрішню та зовнішню. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це пояснюється тим, що людина має відповідно

до своєї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя.

Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок.

Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. Перший ступінь – це пізнання себе як самосущого, як самовласного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості. Другий ступінь – це пізнання себе як суспільної істоти. Третій ступінь – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється. Філософ передбачав відкриття людиною в собі глибинних внутрішніх духовних джерел, які дають змогу людині стати чистішою, кращою, переорієнтуватись з виключно земного існування на духовне вдосконалення та змінити своє власне земне життя відповідно до духовного.

Своєю творчістю і життям Г. Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г. Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і «сродної» людській природі дії.

Висновки:«Світ ловив мене, але не спіймав», – заповів написати на своїй могилі Григорій Савич Сковорода. І мабуть, це головне, – скаже людина, яка замислюється над істинним, духовним сенсом людського життя. «Кілограм скіфського золота з розкопаної могили – це зовсім не те, що кілограм золота із скарбниць Державного банку. Цінність його для людської культури неможливо виміряти в карбованцях, бо духовні скарби не вимірюються в конечних матеріальних величинах» [1, с. 209].

Григорій Сковорода – одна з тих величин світової культури, які можуть, але не повинні вимірюватися жодною кількісною величиною чи обмежуватися штучними системами і концепціями їх життя та творчості.

Список використаної літератури

1. Драч І.Ф., Кримський С.Б., Попович М.В. Григорій Сковорода: Біографічнаповість. – К.: Молодь, 1984. – 216 с.

2. Стадниченко В. Еретик Сковорода // Зеркало Недели. – № 46 (30 ноября –6 декабря). – 2002.

3. Мірчук І. Г.С. Сковорода (нотатки до історії української культури) //
4. Український культурологічний альманах. Випуск 39-40. – К.: Фонд сприяннярозвитку мистецтв, 2000. – С. 38-57.
5. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів в 2 т. / За ред. В.І. Шинкарука. Т.1. – К.:Наукова думка, 1973. – 532 с.
6. Сагач Г.М. Храм Слова. Духовне красномовство. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2005. – 296 с.

ХУТОРЯНСЬКА Юлія Павлівна,
студентка 3-го курсу
факультету конструювання та дизайну,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. С. СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода (1722-1794) – видатний український мислитель, філософ, гуманіст, просвітитель, письменник, лінгвіст, педагог, музикант. Син малоземельного козака з Лівобережжя, він здобув освіту в Києво-Могилянській академії, працював викладачем у Переяславському та Харківському колегіумах. Проте ворожість церковної влади до його прогресивних поглядів та педагогічних методів змусила його розпочати життя мандрівного філософа.

Вчення Г. Сковороди викладене у численних працях, серед них: «Міркування про поезію та керівництво до неї» (1769), «Наркис» (1771), «Асхань» (1767), «Бесіда, названа – двоє» (1772), «Кільце» (1775), «Змій ізраїльський», «Жінка Лотова», «Потоп зміїн» (1791), «Розмова дружня про світ духовний».

Світогляд Сковороди сформувався під впливом європейських просвітницьких ідей, античної філософії та української народнопоетичної творчості, що, природно, й визначило характер його філософії.

Складні відносини були у Сковороди і з офіційною релігією. Виступаючи з критикою біблійних міфів, Сковорода водночас намагався розкрити символічний зміст багатьох біблійних притч, зробити їх «земними і людськими», що, звичайно, було поступкою теології, бо, хоч би як там було, очищення «святого письма» - це і його захист, хоча, загальновідомо, що Сковорода був рішучим противником православної церкви, зневажливо ставився до «білого духовенства» та рішуче відмовився від запропонованого йому церковного сану. Будучи на рівні раціоналістичних і просвітницьких шукань свого часу, мислитель славить могутність розуму, відзначає велику

роль природничих наук у пізнанні світу, зокрема вчень Дж. Бруно і Коперніка.

Головним у світогляді Сковороди, його стрижнем була концепція людини, з провідною ідеєю гармонійного розвитку особистості.

Сковорода був видатним філософом-гуманістом. Його творчість, починаючи з циклу «Сад божественних пісней» і кінчаючи останніми філософськими трактатами й листами, пройнята ідеєю людської рівності, критикою паразитизму експлуататорських класів, любов'ю до «людей праці», тих, хто «в поті чола» заробляє свій хліб насущний, полум'яним патріотизмом. Він прославляв особу Б. Хмельницького, називав його батьком вільності, народним героєм.

У філософії Сковороди людина своїм буттям і своїм ставленням до світу являє собою частину природи, її «мікрокосмос». І все ж, незважаючи на свою «божественную» натуру, людина не лишається незмінною. За Сковородою, добро, мудрість, сердечна щирість, а отже – і щастя не існують у готовому вигляді, а виробляються людиною в процесі життя, насамперед трудової діяльності. Мудрість – якість не вроджена, передусім це – життєвий досвід, який освітлює шлях людини. Цікавим є прагнення Сковороди обгрунтувати принцип єдності людини і природи як життя по «сродній» праці, в якій персоналізується «большое в малом».

Головним у житті людини вважав Сковорода принцип в діяльності за покликанням. Природжена схильність людей до тих чи інших занять, за Сковородою, найбільше допоможе їм розвинути індивідуальні якості лише тоді, коли люди займатимуться своєю улюбленою справою, отже, творчо працюватимуть.

Філософія Г. Сковороди демонструє самоцінність людського життя, повагу до особистості, її право на автономність та самовизначення у світі. Простота стилю, діалогічна форма вираження ідей, вільнодумство і навіть містичність та таїнство деяких епізодів життєвого шляху Г. Сковороди сприяли широкій популярності як особистості, так і творів видатного українського філософа.

Вирішальне значення в оцінці філософії Г. Сковороди має декілька важливих моментів.

По-перше, майже в усі свої провідні ідеї він вводить деякі нюанси, які, врешті, виявляються вирішальними в плані їх остаточного сенсу.

По-друге, його філософія - це явище органічно цілісне, просякнуте єдиними темами, настроями та ідеями. В свій час Б. Паскаль, оцінюючи філософське новаторство Р. Декарта, погоджувався із тим, що переважна кількість складових філософії останнього є запозиченою, проте всі ці складові введені у такий контекст, із таким спрямуванням, що в цілому філософія постає зовсім новою. Те ж саме можна сказати і у відношенні філософії Г. Сковороди. Нарешті, по-третє, Г. Сковорода являв собою той особливий тип філософа, який філософію розглядає як прямі духовні концентрації власного життя, а саме життя не мислить собі інакшим, як побудованим у відповідності із принципами своєї філософії.

Окреслені провідні думки Г. Сковороди свідчать проте, що він, по-перше, «дозволив» собі у ті часи мати такий світогляд, який у багатьох пунктах суттєво відрізнявся від санкціонованого церквою.

Найпершим предметом, гідним філософського осмислення є людина, оскільки, не знаючи, що таке людина, нам немає чим і виміряти все інше.

Найпершим завданням людини постає слідування гаслу «Пізнай і себе!» оскільки людина є малим світом (мікрокосмом), в якому в згорнутому вигляді присутній весь великий світ (макрокосм) пізнаючи себе, людина усвідомлює, що вона постає єдністю двох світових натур – видимої (матеріальної) та невидимої і (духовної); саме таке поєднання єдиних для всього існуючого натур (субстанцій) і виправдовує людське самопізнання.

ДУДА Тарас,
студентка 3-го курсу
факультету конструювання та дизайну,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Видатний український філософ Григорій Сковорода зосереджував свої працю в питаннях про людину та її існування, та вважав, що це вчення є найважливішою наукою для людей.

Міркування над цією проблематикою у Сковороди несе філософсько-релігійний характер, оскільки він часто звертається до Біблії та спирається на одвічні світогляди християнської релігії, такі як любов, віра, щастя, смерть. Обмірковуючи ці питання, філософ шукає відповіді на питання, ким є людина та в чому її сенс буття на землі.

Сковорода, будучи проповідником та вчителем, прагне власним прикладом почати філософське освоєння світу з простого, пізнати віру і любов, тобто з того, що він вважав основним для пізнання людини як духовної істоти. Ділючи світ на істинне та тлінне, філософ вважає, що людина без віри може досягнути найвищих вершин, але прозрівши, здобувши віру, вона освідомлює власну мізерність. Там де закінчується межі розуму, починається віра.

Людина складається з двох начал, які поєднуються один з одним – вічне та тлінне. Душа, як вічне, стоїть над тлінним, земним. Тіло не має нічого вічного, навідмінно від душі, яку людина може розвивати, або нехтувати, забуваючи що є що. Віддаючи всі свої сили земному тілові, і залишаючись тільки плоттю, без намагань вийти за межі земного, людина губить свого внутрішнього Бога і свою подобу до нього, і в кінцевому рахунку

перетворюється в прах. Перебуваючи під владою земного розуму, людина як духовна істота втрачає зв'язок з власним серцем, і доки це буде продовжуватись, доти доступ до вищого блага – істини буде закритий, вважає філософ.

У людині міститься також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне. В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Мислитель пропонує пізнати себе через любов та віру. Хоча принцип «пізнай себе» швидше належить Сократу, Сковорода стверджує думку про необхідність пізнання природи людини та звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування, таких як віри, любові, надії та мрії. І саме в цьому питанні філософ пішов ще далі, розглядаючи віру і любов не тільки як основним підгрунтям душі, а й як органічним проявом саме духовності людини.

Негативні прояви духовності людини, такі як нудьга, злість та страх Сковорода ставить противагою любові та вірі. Тому він вважає що ці негативні риси стають початком порушення здоров'я як духовного так і фізичного.

Виходячи з роздумів про віру і любов, з'являється нова категорія – щастя. Щастя міститься у нас самих та досягається шляхом самопізнання через призму любові та віри. На думку філософа, щастя легко досягнути, йдучи по добросовісному шляху. Всі люди створені для щастя, але не всі здатні його отримати, вважає Сковорода. Ті, хто задовольнився земними багатствами, почестями та владою насправді нещасливі. Вони отримують лише копію щастя, оскільки «ощасливившись» тлінним, люди забувають про вічне. А тлінне в кінці кінців перетвориться на прах.

Сковорода своїм власним життям утверджує думку, що заклик «пізнай себе» - це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть, і тому філософ прагнув одинокості, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Г.Сковорода не прагнув самоізоляції, він прагнув самовдосконалення.

У міркуваннях про щастя Г.Сковороди є ще й такий важливий аспект. Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Сковорода

вказує, що здібності дає людині Бог. Прислухаючись до внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю.

Тому філософ наполягає на тому, що земне життя повинне бути щасливим, а щасливим його робить вона сама. Свою філософією, Сковорода намагається донести людям, що пізнати себе і стати істинно щасливим,не потрібно вивчати високі матерії філософії або належати до кола обраних. Щастя за своєю формою просте і доступне.На підставі такого розуміння щастя, Сковорода проповідував простоту життя, бідність (але це не був аскетизм, а так би мовити розумна достатність)

Змінивши себе з середини, як стверджує Сковорода, ми змінюємо оточуючий світ, та находимо в собі глибинні духовні джерела, які допомагають стати людині добрішою, чистішою і кращою, і як наслідок, переорієнтуватись на вдосконалення істинної безсмертної душі.

Своїм життям та працею, Григорій Сковорода власним прикладом продемонстрував можливість здійснення перетворень власної душі.

Філософія Григорія Сковороди є гарним показом філософії українського духу, як новітньої системи поглядів, які здатні до розвидку та вдосконалювання ідейних вірувань про любов, честь, гідність та віру в цілому.

КОЧУБЕЙ С.А.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

РЕЛІГІЙНИЙ СВІТОГЛЯД ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

В відношенні до церкви Сковорода відчував труднощі. В чому саме вони залежать? На це питання важко відповісти, оскільки в самого Сковороди не було визначеного відношення до церкви. Це відношення складається з цілого ряду признань церкви, глибоких співпадінь з церковним вченням і таким же відштовхуванням від церкви і її ієрархічної структури.

Є цілий ряд фактів що поміж Сковородою і церквою не стояло непрохідних перегород. У світогляді Сковороди раціоналістичні моменти аж ніяк не займають перше місце. Для нього вищий суддя в питаннях знання - це цілісний розум, Логос, що живе в непорушному світі з цілісним життєвим досвідом. Але у вищого розуму не може бути дрібних розважливих рахунків з вченням Церкви. І ми бачимо, що Сковорода цю розумність відчував і

проти неї розсудливо не повставав. Факти з його історії показують, що ідеал духовного благочестя не носив у Сковороди антицерковного характеру. Що ж тримає Совороду в безсумнівному віддаленні від Церкви? Чому він, принципово не ворогує з Церквою, проте знаходиться до неї в якійсь глухій, несвідомій опозиції? Насамперед ніхто не може заносити його до переконаних атеїстів. Проте в багатьох своїх творах він досить різко висловлюється проти служителів церкви. Для теперішніх служителів церкви не завадили б такі самі ж різкі слова. Як пояснювати ці слова якщо вважати що він ніколи не розлучався з Біблією і вельми шанував її мудрість . Можливо він просто критикував окремих церковнослужителів? Або ж це зумовлено епохою в якій він жив. Сковорода жив у XVIII ст., пік його творчої активності припадає на другу половину віку. На той час політика Катерини II щодо церкви сприяла наближенню її до світської влади. Україна натомість завжди прагнула зберегти церкву незалежною від влади. Церква не мала підпорядковуватись державі і не бути відтворювачем пропагандистських рішень держави. Отаку «одержавлену» імператрицею Церкву не сприймав і критикував Григорій Сковорода. Також Катерина II запровадила кріпацтво і зруйнувала Запорізьку Січ в яку втікали селяни від кріпацької залежності. Згодом зруйнована Запорізька Січ змусила селян проти своєї волі йти в ченці. Після того як Сковорода відмовився стати ченцем, один із служителів зізнався, що «не рожден к сему черному наряду и введен в оной одним видом благочестия, и мучу жизнь мою».Сковорода вважав що царство людини знаходиться всередині неї, що душа і тіло як єдине ціле створює людину.

Сковорода був широко переконаний, що людину в житті веде воля Божа, вона визначає її покликання. І що навіть заради сану чи рангу людина не має покидати та нехтувати природною схильністю, тобто Божею волею, і що нещасний будь хто не прислухався до покликання цієї волі. Московська релігія ділила людей на більш та менш благословенних, а Сковорода вчив що всяка праця є благословенною.

Ставлення Сковороди до Біблії також було по суті патристичним. Він вважав, що Біблію не слід тлумачити буквально, але алегорично: "Я визнаю і визнаю в ній духовну причину, я сприймаю божественно написаний закон і справжнє значення, що лежить за буквальним". Сковорода так висловився про своє ставлення до Біблії:

«Багато людей, що не розуміють мене або не хочуть розуміти, кидають наклепи, ніби я відкидаю історію Старого і Нового Заповіту, тому, що визнаю в них духовний розум, відчуваю Богописаний закон і добачаю істинне скрізь буквальне значення. Я доповнюю цим історію, а не розкладаю, якщо тіло без духа мертве, так як Святе Письмо без віри?.. Я захоплююся суттю храму, але через це не поминаю його зовнішности».

Читання Біблії потребує великої духовної праці, її тексти не відразу відкриваються і сповнені таємничими символічними образами. Чи змогла б людина, яка не по своїй волі взялася за їх вивчення зрозуміти їх та правильно розтлумачити? Сковорода вважав що ні, він придавав цьому велике значення.

Небажання вникати у символіку священних книг породжує непорозуміння й ворожнечу, ділить християн на секти й різні обряди: «И нет смертоноснее для общества язвы, как суеверіе – листвіе лицемерам, маска мошенникам, стень тунеядцам, стрекало и поджога детоумным. Оно возьярило премилосердную утробу Тита, загладило Іерусалим, обезобразило братнею кровію парижскія улицы, сына на отца вооружило… Да и впрям суевер скорбит, если кто на полдень, а не восток с ним молится. Иной сердит, что погружают, другой бесится, что обливают крещаемаго. Иной кленет квас, другой оприсноки… Но кто сочтет всю суеверных голов паучину? Будьто Бог варвар, чтоб за мелочь враждовать» – пише мислитель в «Іконі Алківіадській»

Його розуміння проблем релігії, розколів й ворожнеч через різниці в обрядах та релігіях актуальній й донині. Це й підтверджує далекозорість та неординарний погляд Сковороди на свою епоху як мудрого філософа, просвітника.

Отже Григорій Сковорода аж ніяк не був атеїстом, церкво ненависником, адже він частіше виступав проти насильного вибору людей, які не слідували Божому слову душею, обирали шлях пізнання нав`язливо, заради вигоди. Він виступав за релігію як за дещо філософське, як за те що допоможе людям.

СЕКЦІЯ 2. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОГЛЯДНИХ НАСТАНОВ Г. С. СКОВОРОДИ

ОДИНЕЦЬ Ілля Олександрович
Студент 1 курсу факультету енергетики, автоматики та енергозабезпечення
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПРОБЛЕМА МОВИ

Кожна країна має свої звичаї, свою історію, свої важливі події які впливали на її формування та змінювали її впродовж років, а також мову, яка беззаперечно являє собою стебло держави. Для людей мова – це індивідуальне поняття. В світі немає особистості яка б не мала рідної мови. Україна має тяжку історію своєї мови. Історично склалось так, що наша мова пройшла тяжкий шлях до свого становлення. Досить довгий час її принижували й намагались позбутись, зробити її «неіснуючою». Навіть зараз в наслідок пропаганди різних мов українська забруднилась і стала менш використовуваною. Хоча й з іншого боку вона стає популярнішою в наші дні. Особисто для мене українська мова виглядає кращою в своєму чистому виді, і є більш гарною в звучання ніж російська. Проте потрібно

поважати права та бажання оточуючих, і не нав`язувати їм своє бачення «правильної» мови, бо для кожного вона буде різною.

До найголовнішої з проблем української мови, та беззаперечно до її ворога можна віднести суржик. Про суржик можна сказати що це мішанина слів із різних мов.Також його друге значення це -Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші. Ви напевне помічали що в кожному регіоні України суржик має різне звучання, оскільки на нього впливали інші мови різних держав протягом великого періоду історії. Українські слова набувають дивної форми підкорюючись граматиці та стилістиці російської мови, при цьому змінюючись в своєму значенні. Суржик являє собою гібрид, якій формувався протягом довгого періоду часу і в залежності від географічного положення. На даний час найбільшого розповсюдження набув російсько-український суржик, якій поширений зокрема в центральній частині України.

Також до проблем мови можна віднести процес запозичення іншомовних слів, хоча це й не являється вагомою проблемою, оскількирізні соціальні та професійні групи мають свій жаргон. Всім відомо, що у компанії підлітків спілкуються однією мовою, а у середовищі лікарів, шахтарів або юристів — іншою. Будь-яка група людей, об’єднаних спільним родом діяльності, маєсвої влучні слівця. Звичайно, процес взаємопроникнення слів з однієї мови в іншу — закономірний процес; значна частина слів з однієї мови засвоюється, підпорядковується нормам і стає повноправною лексикою іншої мови. Приблизно 10% слів нашої мови є запозиченими. Однак, коли слова з чужої мови вживаються бездумно, безсистемно, коли перекручується їх зміст і спотворюється звукове оформлення, це засмічує мову, перетворює її на мішанину власних слів, які не мають права громадянства в літературній національній мові і побутують лише в деяких специфічних соціальних різновидах.

Слів що ввійшли до нашою мови і міцно засіли в ній є багато. Ми звикаємося з ними не помічаючи навіть як говоримо їх. Але є й багато людей які стежать за чистотою мовлення її культурою, та вживають менше русизмів , або навіть не вживаючи зовсім, але більшість людей нажаль не прислухаються до своєї мови.

На мою думку для подальшого розвитку держави необхідно популяризувати вживання української мови, і ні в якому разі не нав`язувати її насильно, не намагатися вбити поняття «говоріть тільки так» а максимально популяризувати вживання чистої мови і показувати як можна розмовляти.Розвиток мови особистості – непростий процес. Лише людина, яка невпинно працює над оволодінням мовою, повсякчас прагне правильно говорити, виявляти в усному та писемному мовленні свою індивідуальність, може наблизитись до мовної довершеності. Досягти ж її – ілюзорна мрія, оскільки мова – це океан, який не має меж. Нерозумно вважати, що знаєш рідну мову досконало.

У світі налічується близько трьох тисяч мов, споріднених і далеких одна від одної. Близько спорідненими є східнослов'янські мови (російська, українська, білоруська), близькими до них є інші слов'янські мови (польська, чеська, словацька, болгарська, македонська, сербсько-хорватська, верхньолужицька, нижньолужицька). В Європі існують ще германські (німецька, датська, шведська, англійська та інші) і романські (французька, італійська, португальська, молдавська, румунська та ін.) мови. Ці групи мов становлять одну сім`ю індоєвропейських мов. Є багато мов інших систем.

ПАНЧУК Роман
студент 2-го курсу
факультету енергетики,автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ІНТЕРНЕТ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Інтернет – це велика, розгалужена (розподілена) мережа, що включає комп'ютерні вузли, розміщені по всьому світі і з'єднані один з одним будь-якими засобами зв'язку. У дослівному перекладі на українську Internet – це між мережа, у вузькому значенні – об'єднання мереж.

На сучасному етапі інформаційне суспільство заполонило людство. З розвитком новітніх технологій інформаційне суспільство набирає обертів.

Молодь вдосталь часу проводить саме в соціальних мережах, листуючись з друзями, кидаючи музику на «стіну» контактного простору тощо. Студенти користуються переважно пошуковими сигмами, оскільки це зручно і займає менше часу, проте з іншого боку це нівелює людські відносини і більш «живе спілкування». Раніше люди стояли черги в бібліотеках чи вчили на вулиці, на свіжому повітрі шкільні предмети, іспити. Зараз все більше модернізується світ. Раніше, в Середні віки, античність, добу Відродження не було Інтернету, соціальних мереж, проте епохи не стали менш видатними.

На сьогодні Інтернет займає велику роль у житті людини. В прогресивному суспільстві соціальні мережі виконують роль «зомбування», ніби програмуючи людину, вводячи її в стан залежності. Варто сказати, що потужна хвиля Інтернету заполонила 20-21 століття.

Саме ця інформаційна хвиля здатна піднести на небачану раніше висоту розвитку! Якщо не сприймати інтернет як "поглинач часу", а як засіб розвитку людини в плані особостості і ментального мислення. Мою думку чудово виражає Е. Тоффлер у своїй книзі "Третя хвиля":

«Вільний рух і виробництво інформації та інформаційних послуг, необмежений доступ до інформації та використання її для стрімкого науково-технологічного та соціального прогресу, для наукових інновацій, розвитку знань, вирішення екологічних і демографічних проблем можливі лише в демократичних суспільствах, в суспільствах, де визнають свободу і права людини, де відкриті можливості для соціальної та економічної ініціативи».

З одного боку, варто виокретими позитивне значення інтернет ресурсів, котрі забезпечутьють швидку і ефективну комунікацію, обмін інформацією різного змісту (факти, події, новини, ідеї, задуми, погляди тощо) та в різних формах (тексти, фото, картини, відео-, аудіозаписи тощо) між соціальними акторами. Поміж тим, не варто ігнорувати негативний вплив це і налічення небезпечної інформації на просторах інтернету(використання та створення небезпечних речовин,заборонені відеозаписи тощо) також тривала роботаза комп'ютером негативно позначається на фізичному та психологічному стані людини, адже потрібно визначати для себе міру знаходження в мережі та не перебільшувати.

Також соц мережі здійснюють певний вплив на людину, яка не помічаючи цього тоне у вирії інформаційного простору. Адже переповненна захопленями та різноманітними можливостями, що відкриваються перед нею в інтернеті(відкритий доступ до інформаційних мереж світу,всієї музики та відео роликів).Звісно людина буде зацікавлена такими пізнаннями більше, адже саме тут(в інтернеті) вона здатна реалізувати свої потреба та бажання, знайти однодумців або своє кохання, знайти роботу або створити власний бізнес. Інтернет повний можливостей!

Слід зазначити, що Верховна рада постановляє про забезпечення норм інформаційного суспільства. Їх в загальних рисах варто згадати.

Таким чином, інтернет є невід'ємною частиною життя кожного від дорослих до дітей. Але кожен використовує його по різному:

- Дорослі для інформаційної обізнаності та спілкування в соц. мережах з людьми які мають такі ж інтереси як і вони.
- Молодь для розвитку, розваг та самовираження на соціальних структурах світу.
- Молодше покоління в основному для розваг та ігр, що також є не мало важливими в плані розвитку.

Кожне покоління тим чи іншим чином пов'язане з інтернетом, кожного дня всі ми його використовуємо і відучатись від нього не маємо бажання, адже всі ми розуміємо його привілеї та користь в побутовому та соціальному житті.

Особливу роль інтернет відграє у політичному житті суспільства – наразі він є головним засобом формування ключових інтенцій суспільно-політичної свідомості українців та риторики держави.

Надзвичайну користь він надає саме у розширенні спектру засобів, інструментів політичної комунікації та можливостей підвищення її ефективності за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних

технологій. Встановлено, що із їх розвитком відбувається трансформація політичної комунікації, внаслідок чого збільшується її обсяг і щільність, розвиваються інтерактивні форми соціальної комунікації, прискорюється їх швидкість;

Важливим є те що змінюються актори політичної комунікації, збільшується доступ до інформації та розвиваються навички і вміння працювати з нею; долаються фізичні і соціально-політичні обмеження і формуються більш ефективні механізми взаємодії акторів та соціальних груп (блоги, соціальні мережі, вебінари тощо); розвиваються віртуальні моделі комунікації та з'являються нові способи творення, розпізнавання, розмежування та засвоєння розширених потоків політичної інформації, зокрема такі, які можливі тільки у віртуальному просторі(прикладом може стати сторінки депутатів та презедента у «Facebook»);

Деякі месенджери замінили газети, радіо, ТБ та стали основним джерелом інформації в країні та методом спілкування з народом,так як це роблять деякі політики активно ведучи сторінки в "Facebook" та "Twitter".

Посилюється динаміка політичних процесів,адже політика є однією з найпопулярніших тем всього інтернету,створено безліч формумів та блогів обговорення політичного устрою країни,також присутня можливість самовираження,що до проблем та методу їх вирішення.

Розвиток популярності соціальних мереж в країні привело до створення аналога "Facebook",українськоої соціальної платформи для спілкування "Єсвоє".Причинами для створення української мережі є блокування президентом україни,15 травня 2017 року, популярної російської соц. мережі "Вконтакте",та бажання мати власну мережу,хоча вона і не надбала певної популярності.

Також кожен сам здатен встановлювати межі своєї анонімності в інтернеті та інформативність власної сторінки.Так інтернет не є повністю анонімною мережею та не забезпечує збереженість вашої особистої інформації але і ви маєте думати,що і куди ви виставляєте.

Отже, інтернет є вагомим засобом соціальної комунікації, а також має непересічне значення в процесі формування ключових інтенцій суспільно-політичної свідомості українців та риторики держави…. Інтернет комунікація надає сьогодні значного поштовху українському соціуму – завдяки ІТ та інтернету, практично кожен українець перетворюється на безпосереднього учасника політичного процесу та має можливість висловии свою громадянську позицію.

СТУПАЧЕНКО Назарій
студент 2-го курсу
факультету енергетики,автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)

Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

УКРАЇНСЬКА МОВА, ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Кожна людина прагне освоїти світ. І це їй вдається за допомогою інтелектуального засобу – мови, яка, як тіло думки, якнайповніше і найвиразніше символізує національний характер, душу народу, спосіб мислення певної спільноти.

Щоденно людина користується мовою, зокрема формує думки, висловлює їх. За допомогою мови виражає емоції, пізнає навколишній світ. Тому мова має ряд функцій: комунікативну, мислетворчу, емотивну, експресивну, гносеологічну та інші. Але слід урахувати й те, що вона є складовою, яка творить націю, вона є засобом формування ідентичності нації. А у формуванні української нації українська мова відіграла особливу роль, пройшовши складний шлях свого становлення та відродження.

Історія мови невіддільно зв'язана з історією народу. Вона має об'єднувальну функцію, хоч і не в усіх періодах історії народу. Українська мова має свою періодизацію, стосовно якої між науковцями точилася гостра полеміка. А коріння те сягає в Київську Русь, де з'явилися перші словники, вірніше перші їх спроби. "Повість врем'яних літ " має кілька місць з тлумаченням імен, назв.

У XIII-XVI ст. феодальна роздробленість і татаро-монгольська навала завдали нищівного удару по культурі і всьому життю давньоруської народності. Значних руйнувань та знищення зазнали міста, горіли бібліотеки і документи. Проте культурне життя на завойованих землях не припинялося. Серед писемних пам'яток цього періоду "Галицько-Волинський літопис", "Києво-Печерський патерик".

У XIV ст. південноруські та західноукраїнські землі перебували під владою Великого Литовського князівства. Галичина – під владою Польщі. Закарпаття входить до складу Угорщини. Буковина – до Молдовського князівства. Оскільки рівень культури держави-завойовниці був нижчим,ніж на завойованих нею земель, то Литовське князівство не змогло обійтися без руської(не російської) мови. І її було визнано як державну. Тобто прамати нашої мови виконувала функцію державної мови і про це говорили в Статуті 1566р. Цією мовою користувалися в судочинстві, законодавстві, князівських канцеляріях, державному й приватному листуванні. Ось що записано в "Литовському статуті" про мову: " А писар земський маєть по-руску літерами і словы руськими вси листы выписы и позовы писати, а не иным языком и словы".

Коли було проголошено Річ Посполиту, в українській мові з'явилося чимало запозичень. Але особливого впливу на мову польська не завдала , адже користувалася латиницею, а мову діловодства мала повністю латинську.

Наприкінці XVIII ст. – на початку XX, коли українську державність було знищено, коли наступив період бездержавності, коли ніщо мову не могло захистити, вона виступає на стороні української національної ідентичності. Нова українська літературна мова, як зазначав В. Русанівський, стала інструментом реанімації української національної свідомості.

Національна мова – це здобуток культури, духовної діяльності певного народу, а одночасно й здобуток культури всього людства. А значить, українська мова є складовою культури всього людства. Український народ у мові закодував свою історію, свій багатовіковий досвід, здобутки культури й цивілізації, свою літературну й духовну самобутність. Тож, не дивно, що коли зникає мова – надходить смерть і народу. Нація зникає, настає її історична смерть.

Смерті мови, а отже, і народу не допустили І. Котляревський, П. Гулак – Артемовський, Є. Гребінка, Г. Квітка – Основ'яненко. На новий рівень українську мову, вже нову піднесли Т. Шевченко, П. Куліш. Зокрема, Т. Шевченко називав українську мову "наш милий, наш любий український язик".

Царський уряд Російської Імперії, видавши ряд указів та циркулярів про заборону Української мови, вбачаючи загрозу в розвитку української літературної мови, перешкоджав функціонуванню мови. Проте саме тепер мова виконує консолізаційну функцію. Адже діяло Кирило- Мефодіївське товариство, книговидання перемістилося в Західну, під австрійську Україну, а не зникло. Українські діячі не припинили своєї діяльності. Мова навколо себе об'єднувала українців у боротьбі за свої національні права. А отже, мова стала складовою творення нації.

Враховуючи мовну ситуацію в Україні, мовна єдність це надзвичайно складний процес. Поки що політики і суспільство довго і важко йдуть до розуміння мови як основи формування політичної нації, засобу зміцнення національної свідомості. Останнім часом, всупереч Конституції України, все більше лунає гасел щодо запровадження офіційної двомовності, а саме надання статусу другої державної мови поряд з українською російській.

Потрібно припинити експансію мови іншої держави на теренах України. Кожен громадянин нашої держави в особистому житті має право розмовляти будь-якою мовою, має право належати до будь-яких культурних спільнот, але він є представником конкретної політичної нації, що зобов'язує його, як патріота своєї держави, вільно володіти та користуватись (хоча б у офіційних ситуаціях) державною мовою. До сьогоднішнього дня українською мовою користується лише мала частина інтелігенції по всій Україні. З боку посадових осіб держави постійно порушується чинне мовне законодавство і конституційні вимоги щодо використання державної мови. Переважна більшість державних керівників і управлінців усіх рівнів не вважає своїм службовим обов'язком розширювати сферу застосування державної мови, не вживає її у своїй роботі або й не володіє нею. Це призводить до поширення у суспільстві думки, що знати, шанувати, і плекати державну мову, послуговуватися нею – необов'язково. Потрібно припинити призначати на

високі державні посади людей, які не володіють державною мовою. Керівники нашої держави повинні контролювати якість дотримання мовних законів в Україні та забезпечити необхідні умови для їх реалізації.

Перші кроки вже зроблено урядом України, змінено закон про освіту щодо питання мови, що сприяє зміцненню ролі мови як чиннику формування ідентичності нації. Багатьма людьми, особливо на сході держави, а також окремими країнами ті зміни не схвалено, проте багато країн підтримують уряд України. Сотні, а то й тисячі людей у різних країнах світу виходять з гаслами на підтримку життя мови.

Україна у своїй незалежності досить молода країна. Кожен представник нації повинен пам'ятати: за першим кроком буде другий, третій. Наша країна буде все робити для того щоб Українська мова воістину була державною. Жертви принесені народом не даремні. Саме вони стали точкою відліку зміцнення держави та її основного чинника – мови.

ВЕНГЕР Роман
студент ІІ-го курсу
факультету енергетики,автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ВПЛИВ МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА СЬОГОДЕННЯ

Хто не знає минулого – не вартий майбутнього

В умовах розбудови незалежної держави та становлення її на політичній карті світу все частіше звертається увага на причини на передумови тих подій, свідками яких ми є наразі. На сторінках підручників з історії кожна подія аналізується через причини і передумови виникнення, її безпосереднього ходу і наслідків для майбутнього. Проте, поряд з соціально-економічними, культурними, політичними чинниками, які є фундаментальними в поясненні тих чи інших подій, рідко згадується ментальність українського народу, яка, на мою думку є, можливо, найвпливовішим фактором у формуванні картини реалій сьогодення.

В процесі здійснення реформування в усіх галузях українського суспільства іноземні ініціативи і програми деколи виявляються малоефективними, хоча в Європі чи США вони чудово працюють проблема в тому, що кредит довіри до України після таких випадків суттєво зменшується. Тому виникає питання: що ж є тією причиною недостатнього

рівня життя українців, чи існує пояснення поведінки нашого народу, чи, можливо, винні у всьому всі окрім нас?

З метою дослідження напрямів впливу на життя українців ментальності, пропоную звернутися до визначення самого поняття. Як зазначає в своїй статті Ю.В. Візниця, ментальність – це духовний сплав органічно поєднаних багато в чому, а подекуди – й у головному, нерефлексованих, логічно не осмислених самобутніх історичних традицій, успадкованих від попередників людьми певної епохи способів, стилів, манер, прийомів, навиків і процедур мислення, світовідчуття, світосприймання та орієнтацій у природному і суспільному світі. Ментальність, зумовлена не стільки біологічними, скільки соціокультурними чинниками, в імпліцитній формі містить у собі етичні, естетичні, релігійні, політичні, правові та інші цінності, сприйняті не лише через сферу освіти чи формулювання моралістів, проповідників, політичних діячів і зведені в стрункий і продуманий моральний, правовий чи релігійний кодекс, а головним чином інтеріоризовані людиною, переважно несвідомо, у сфері побуту, буденного життя.

Як видно з визначення, поняття ментальності достатньо об’ємне і включає в себе багато елементів і об’єднує в модель поведінки конкретного індивіда, групи людей, чи народу дуже багато регуляторів, як мораль, релігію право. Що найцікавіше, то те що дані установки формуються нашою підсвідомістю і мають надзвичайно великий плив на поведінку людини зокрема і народу в цілому.

Вчені зазначають, що фундаментальними основами менталітету і ментальності є архетипи, що формувались десятками і сотнями років в процесі історичних подій, що викарбовували в генетичному коді українців моделі поведінки, які передаються нащадкам і донині. Найбільш відомі із них: архетип Матері, архетип рівності синів та дочок, архетип особистої свободи, архетип едукативності, архетип домінування минулого над майбутнім, архетип обрядовості, архетип долі. Для української ментальності характерне домінування емоцій та почуттів над інтелектом і волею, індивідуалізм, інтровертність, кордоцентризм, екзекутивність, толерантність, антеїзм, селянськість, орієнтація на малий гурт.

Як видно з наведених вище архетипів, вони є одночасно позитивними і негативними чинниками, які впливають на сучасні реалії державотворення. Не менш важливий вплив на формування архетипів мало географічне розташування країни і її природні умови, що тягнуло за собою історичні події, які і формували підвалини української державності в конкретних умовах.

Українці в оточенні широких просторів, необмежених ресурсів не відчували потреби в зміні свого темпу життя, проявах агресії до сусідів, необхідності в пошуку кращих місць для життя, що, в сучасних реаліях, на жаль, не вписується в закони ринкової економіки, обмеженості ресурсів, та необхідності радикальної перебудови суспільних інститутів. Для прикладу можна взяти Китай, Японію і порівняти населення, доступну для проживання

територію і рівень розвитку даних країн порівняно з Україною. Бачимо, що обмеженість ресурсів, площі для проживання сформував архетипи протилежні до наших, адже для нормального життя для цих країн ти повинен здійснювати активні дії, конкурувати, рухатись вперед, відчувати дискомфорт для досягнення навіть базових потреб людини.

Історичні події теж мали великий влив на формування ментальності українців, починаючи з часів землеробів у степах, продовжуючи козаччиною і завершуючи утворенням незалежної України. Особливо слід звернути увагу на те, що відсутність держави і повноцінного проходження нею всіх етапів цивілізаційного розвитку сформувала в українців розмите уявлення і неготовність до викликів часу, які нам приходиться переживати. Постійна роз'єднаність українських земель призвела до розпорошення і відсутності єдності в межах держави, що відгукується в сьогоднішніх поділах на Схід і Захід, на україномовних і російськомовних. Всі ці зміни впливали на формування архетипів, що в свою будувало ментальність українського народу.

Тому, при в сучасних умовах нам слід чітко усвідомлювати і використовувати з користю накопичений народом досвід у вигляді менталітету, потрібно рахуватися з ним при впровадженні інновацій в державному управлінні, побудові ділових відносин з іншими державами, пам'ятати при формуванні сім'ї, як вихідної одиниці суспільства. Вивчення і вдосконалення розуміння наших моделей поведінки в залежності від ментальності, допоможе уникнути помилок і сконструювати власну модель суспільства, що буде враховувати потреби всіх і кожного, залежно від особливостей, сформованих історичним розвитком і генетичною пам'яттю.

ЧОРНОБАЙ Сергій
студент 3-го курсу
факультету енергетики, автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

КОЛИ РОБОТИ НАС ЗАМІНЯТЬ?

Масова культура, уже давно пророкує заміну людей в усіх областях життя на роботів, це можна зустріти в фільмах, іграх, музиці та інших царинах індустрії розваг. Більшість людей, це уже давно не хвилює, але що насправді лякає, це заяви людей які не опосередковано звя'зані з сферами промисловості, які являються інсайдерами в цьому випадку. Наприклад Білл Гейтс подав прохання про введення додаткових податків для підприємців, які заміняють живих робітників роботами що наводить на деякі думки. Я ж

постараюсь освітити деякі факти, які надходять від спеціалістів та вчених не опосередковано зайнятих вивчення та вирішенням проблем пов'язаних з цим.

Якщо вірити дослідженню проведеному в Оксфордському університеті, Карлом Фреєм і Майком Осборном, в країні-лідері технічного прогресу США до 2033 року можуть зникнути до 47% робочих місць в зв'язку з автоматизацією. Якщо обрахувати цей відсоток для Китаю то можна побачити цифру в 77% ,а Міжнародна Організація Праці вважає, що в таких країнах як Камбоджа, Індонезія, В'єтнам, Філіппіни і Таїланд можлива заміна 56% працюючого населення. Компанія МакКінсі, що спеціалізується на стратегічному управлінні підприємствами опублікувала доповідь, розроблену її провідними спеціалістами, в якій стверджуються: "…згідно нашого дослідження, 45% всієї оплачуваної діяльності в США може бути автоматизовано з використанням уже існуючих технологій. В США ця діяльність оплачується двома мільярдами доларів в рік. Хоча розповсюджена думка, що автоматизація впливає тільки на низько кваліфікованих робітників з невисоким доходом. Ми вважаємо, що автоматизація може **частково** замінити навіть одні із самих високооплачуваних робітників, таких професій як: фінансисти, лікарі і навіть генеральних директорів ".

Невтішні новини, для людей, приходять з різних куточків світу. Вже в багатьох компанія заміняються касири, водії автомобілів, робітники за станком і т.д. В Швеції вигаданий пристрій для доїння корів, який не потребує втручання людини, корова може сама вибирати час доїння. В Австралії вже працює робот укладач цегли з швидкістю 1000 цеглин в годину. А компанія IBM намагається створити робота, який буде виявляти злоякісні пухлини краще за досвідчених онкологів. Міжнародна енергетична спілка рапортує, що автоматизація вантажних автомобільних перевезень приведе до знищення, приблизно 3,5 мільйонів робочих місць в цій сфері тільки в США. Foxconn погрожує найближчим часом звільнити пів-мільйона збирачів електроніки. Кіоски з сенсорними екранами заміняють працівників в Макдональдсі. Провівши опитування американського населення, виявилось, що більшість з них вважають, що майже дві третини робочих місць займуть машини(потрібно відмітити 80% відсотків з них вважають що їх це не доторкнеться).В світі нараховується всього два мільйона роботів, але це ніяк не свідчить про неможливість через пів-століття збільшення їх кількості до мільярда. Для прикладу в США в 1900 році автомобіль був іграшкою для дуже багатих людей, а уже в 1930 це засіб для пересування простих фермерів, клерків та простих заводських робочих.

На основі написаного вище можна зробити поспішні висновки, хоча і дані звучать із уст досвідчених спеціалістів, варто звернутись до сектору реальної економіки. Не варто починати, як луддити прихильники радикального рішення проблем автоматизації виробництва братись за сокири і іти нищити, в їхньому випадку прядки, а для нашого часу банкомати та псувати автоматизовані механізми на заводах. Продивившись дані про кількість роботів на десять тисяч живих робітників можна побачити таку картину, найбільша кількість роботів в Південній Кореї з результатом 531

робот на 10000 робітників це значить, що на дев'ятнадцять робітників приходиться один робот. В свою чергу в США лідері технічного прогресу всього 176 роботів на 10000 робочого населення це приблизно 60 людей на робота. Якщо звернути увагу на розподілення кількості роботів по країнах можна побачити таку цікаву річ, що в таких країнах як Словенія і Швейцарія приблизно однакова кількість роботів, 119 та 110 роботів на 10000 живих робітників, хоча різниця в подушному доході дворазова .В чому ж причина такої різниці в доходах громадян двох країн і водночас приблизно однакових показників роботизації. Вся річ в тому, що Словенія являється одним із лідерів виробництва машин у світі, для економіки країни це становить 10% від всього її ВВП . Це приклад являється підтвердження загальносвітової тенденції використання апаратів автоматизації в такій сфері, як машинобудування по статистиці 39% від всіх існуючих роботів застосовуються саме в машинобудуванні. Максимум занятості в автомобілебудуванні було досягнуто в 1970 році – 800 тисяч; за наступні пів-століття число занятих тут упало на чверть. Однак навіть в машинобудуванні кількість людей в порівнянні з роботами значно більша.

Хоча і велика кількість спеціалістів схильні до рішення що роботи впливають переважно на низькокваліфікованих робітників, однак немає ніякого без спірного правило, яке б проголошувало, що нові технології впливають тільки на низько кваліфікованих робітників. Один з найпопулярніших економістів сучасності Дейрон Аджемоглу в своїй знаменитій статті “Technicalchange, InegualityandLabormarket” (2002) підкреслює, що якщо в 20 столітті технічний прогрес переважно впливав на низько кваліфікованих робітників то в 19 столітті він заміняв саме висококваліфікованих ремісників і працівників занятих рутинною працею в, якій виконуються примітивні одні і ті ж саміпроцеси. Заміна відбувалась за рахунок розподілення праці на операції, які могли виконувати не освідченні працівники, або навіть діти (не дивно що саме в Англії в 19 столітті тодішній країні-лідері технічного прогресу масово використовувалася праця дітей). Англійські міста, в цей момент, наповнювали селяни без навичок і замінювали собою висококваліфікованих робітників. Для Маркса це послужило ознакою руйнування капіталізму. Як писав один англійський історик початку 19 століття: ”Головне завдання і головна тенденція кожного покращення в машинах – витіснити людську працю, або зменшити її вартість, замінюючи чоловіків, жінками та дітьми, а вмілих майстрів - звичайними робітниками”(цитата з Habbakuk, 1962).

Повернувшись до сучасності в самих загальних рисах можна сказати, що в високотехнологічних галузях інновації підвищують занятість, в низькотехнологічних – навпаки. В 1992 році Лоуренц Катц із Гарварда і Кевін Мерфі із Чикагського університету опублікували свою статтю, отримавшу знаменитість “ChangeinRelativeWages” (Katz,Murphy,1992). В ній вони вперше сформулювали гіпотезу SBTC (skill-biasedtechnologicalchange)вона голосила нові технології будуть витісняти низькокваліфікованих робітників, і навпаки підвищувати попит на

висококваліфікованих. І дійсно, як показали автори в 1970-ті 1980-ті роки, чисельність висококваліфікованих робітників в США зростала на 3% в рік, в той час, як частка та заробітня плата низькокваліфікованих падала. Результати були підтверджені й для інших розвинутих країн ОЄСР (організація європейської співпраці та розвитку), різниця полягала лише в тому, що в не-англосаксонських країнах (країнах континентальної Європи в першу чергу) доходи низькокваліфікованих робітників хоч повільно, але збільшувалися (одне з пояснень відмінність інститутів). Проте, на сьогодні концепція SBTC витіснена RBTC (Routine-biasedtechnologicalchange) яка в свою чергу проголошувала технологій витісняють не низькокваліфіковані робітники, а заняті рутинними справами. Виявляється, що рутинна праця в першу чергу відноситься до робітників на середньому рівні кваліфікаційної ієрархії. В той час, як велика кількість професій, не потребуючі високої кваліфікації практично не піддаються робо- та автоматизації. Самий простий приклад – доглядальниця: будь яка людина віддала б перевагу іншій людині ніж бездушній "залізяці", з якою неможливо навіть поговорити та, яка нездатна до емпатії. Також функції звичайного будівельника, який робить ремонт в вашій будівлі на даний момент майже неможливо замінити оскільки надто важко запрограмувати робота щоб він враховував всі нюанси з якими доводить стикатися робітнику цієї професії. Рятувальник теж професія, яка не скоро буде роботизована тому що, поки що тільки людина здатна обробляти стільки графічної інформації миттєво, наприклад потрапивши в палаючий дім вона здатна відмітити частину одягу або шнурівку від взяття, яка виглядає з під балки та прорахувати оптимальний порядок дій щоб врятувати людину щоб не залишитись в будинок під його завалами (хоча людина не завжди здатна неперевершено виконати ці дії ми знаємо і про трагічні випадки, але робот не в змозі справитись із частиною цих дій).

Розмови про те, що роботи знищять усі робочі місця тривають уже давно, але між спеціалістами цю тему сприймають з великою долею скепсису. Описання жахливих наслідків роботизації були безвідмовним способом привернути увагу до свого дослідження, але поки що кардинальних змін ми не бачимо. Хоча з початку 21 століття з'явилося немало робіт на тему того, що в перспективі більшість сучасних професій, на яких могли б працювати люди зникнуть зараз наяву цього побачити не можна. Як раніше було згадано, в найбільшому степені автоматизації підлягають професії з великою кількістю рутинних процесів. Однак зникнення в різних професій рутинних процесів не призводить до їх відмирання. Професор університету Гумбольдта в місті Берлін Олександр Спітц-Ойнер в роботі 2006 року "Technicalchange, JobTasks, andRisingEducationalDemands" показала, що на 99% позбавлення від рутинних завдань відбулося в рамках уже існуючих професій, і тільки 1% відсоток з них зник. Як порахував Бессен, з 300 найпоширеніших професій в США 1950 році до 2010 зникла тільки одна - оператор ліфта (хоча в деяких готелях двері замикаються не автоматично а за допомогою людини). З 37 професій, які по словам Фрея і Осборна повинні були зникнути в США - наприклад, ряд професій в фінансовій сфері, такі як

аудитори, кур'єри та інші – не були автоматизовані ні одна. Поява інтернет-банкінгу не призвела до зниження кількості задіяних в цій сфері людей. На практиці в США число касирів з 400 тисяч в 1990 році зросло до 450 тисяч в 2016 році це при умові, що це одна з найвразливіших до автоматизації професій. Чисельність допоміжного юридичного персоналу за цей же час зросла з 85 до 280 тисяч, хоча Фрей і Осборн прогнозували зникнення цієї професії однією із перших.

Перегляду результатів дослідження Фрея і Осборна була присв'ячена робота "TheRiseofAutomationforJobsinOECDCountries"(Arntz,Gregory,Zierahn,2016) дослідники з Центру європейських економічних досліджень (Мангейм).Вони прийшли до більш скромних висновків: в розвинутих країнах в найближчі роки може бути автоматизовано в середньому 9% робочих місць. Проте можливість автоматизації не означає її невідворотність: в деяких випадках роботи будуть надто дорогі і не витримають конкуренції з мало оплачуваними робітниками (згадаємо про автоматизацію країн третього світу), в інших випадках вживлення автоматів призведе до незадоволення робітників та суспільних протестів. Так що, дослідники впевнені, розмова про скоре і неминуче зникнення 80% робочих місць – не більше ніж страшилки.

Знайти вирішення проблеми технологічного прогресу та його наслідків нелегке завдання навіть для людей отримавших освіту в передових твердинях світової освіти. Кожен для себе повинен обрати план дії для того щоб в певний момент не залишитись за бортом "технічного прогресу".

ПОДОЛЬСЬКИЙ Андрій,
студент 1-го курсу
факультету енергетики,автоматики
та енергозабезбечення
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

РОЛЬ МІСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Людина – це особистість, яка формується і удосконалюється протягом всього її життя. Людина стає особистістю тільки в процесі соціалізації, тобто спілкування, взаємодії з іншими людьми. Поза людським суспільством духовний, соціальний, психічний розвиток відбуватися не може. Всі люди народжуються просто пустими "сосудами" і саме від навколишнього оточення залежить те ким вони стануть. Яскравим прикладом цього є нерідкі

випадки коли людські діти виховувалися тваринами. Такі діти назавжди успадковують тваринні повадки.

Одним з найбільших осередків соціуму є місто. Порівняно з минулим століттям кількість міст в світі значно збільшилася. Такий процес має назву урбанізація. Урбанізація – багатовимірний демографічний, соціально-економічний і географічний процес, що відбувається на основі історично сформованих форм суспільства і територіального поділу праці. Для урбанізації характерний приплив у міста сільського населення і зростаюче маятниковий рух населення з сільського оточення і найближчих малих міст у великі міста (на роботу, по культурно-побутових потребах, тощо). Випереджаюче зростання міського та несільськогосподарського населення в порівнянні з сільським та сільськогосподарським – найбільш характерна риса сучасної урбанізації. Внаслідок стрімкої урбанізації й динамічності воно набуває ознак особливої культурної і цивілізаційної реальності, що детермінує появу нових специфічних рис буття людини, формує нові комунікативні моделі її поведінки. Розгортання парадигми «міське середовище – людина» зумовлює особливу специфіку матеріальних та духовних умов існування, розвитку та діяльності людини. Буття сучасної людини в місті супроводжувалось формуванням нового соціально-психологічного типу особистості – людина міста. Якщо раніше термін «урбанізувати» означав «робити ввічливим», «перетворювати щось на витончене», то його сучасний сенс було закладено в другій половині XIX ст., коли місто стало спеціальним об’єктом дослідження. Процес урбанізації в свою чергу вплинув на буття людини, змінивши в ньому стратегічні життєві імперативи, здійснивши аксіологічну переоцінку, надавши відносинам інструментального, плинного і поверхневого характеру. Міста стають особливими формами взаємодії різноманітних думок та поглядів. Вони поєднують у собі історичне та сучасне – від архітектурних форм, що стирають відмінності між минулим і сьогоденням, музеїв мистецтва й історії культури до нових мистецьких галерей, парків, навчальних закладів та вигляду вулиць. Навіть мова змінюється. Вона запозичує іншомовні слова, фрази, вислови, назви брендів, лейблів тощо, а також дає змогу ознайомитися з найновішими подіями у сфері культури та науки поза межами однієї держави.

В містах уже давно набула поширення постурбаністична культура. Основою цієї культури є інтелектуальний, творчий труд по перетворенню інформації різного роду з використанням сучасних інформаційних технологій і кардинальна зміна просторової організації суспільства на їх основі, тобто створення так званої «інформаційної цивілізації». У постурбаністичному суспільстві саме людина з його творчим потенціалом перетворюється в основну продуктивну силу і суб'єкт культурної еволюції. Відбуваються інформаційні та технологічні перетворення, розширюючи можливості особистості, неминуче тягнуть за собою зміни в системі знань, норм, зразків поведінки, а також в процесі виробництва, зберігання, розповсюдження та споживання культурних цінностей. Сучасна масова

культура під впливом комунікативних технологій – преси, телебачення, радіо, реклами, Інтернету пропонує широкий вибір готових зразків і стилів поведінки. На екранах ТБ, на хвилях радіостанцій стає все більше інформації. Ефір заповнюють як аналітичні, інформаційні, науково-освітні передачі, високохудожні фільми, так і відверто «слабкі» твори – низькопробні бойовики, трилери, серіали, новинні передачі, перетворюються часом в шоу. Аудиторія «розпадається» на соціальні типи, кожен з яких шукає і знаходить потрібну йому інформацію. «Міська культура» – це штучно створене людьми середовище існування і самореалізації. Це організована сукупність фізичних, символічних об'єктів, технологій, нормативних та ціннісних утворень, які включають в себе не тільки матеріальні об'єкти (природні або штучні, тобто створені людьми), але і такі елементи культури, як норми і цінності міської громади, соціальна психологія міської спільноти, спосіб життя і менталітет городян, соціальна комунікація і т. п.

Сучасне місто і міська культура набули статусу антропологічних феноменів, оскільки зумовлені й визначені діяльнісно-екзистенційними параметрами буття людини. Як зазначає С. Смірнов, «місто – це окреслена культурна ідея, причому онтологічна, рамкова, яка констатує все інше. Вона кладеться в основу будь-якого проектування як вихідний, граничний замисел, ідеал». Починаючи від своїх витоків і до сьогодення, місто у своєму становленні й розвитку набуло такої сили, яка дозволяє йому жити своїм життям: не місто пристосовується до природи, а природа зливається з містом.

Місто – універсальний ресурс ідей, сукупність знань, інтелектуальних, мистецьких та духовних надбань. Їх розподіляють між учасниками міського життя по-різному, залежно від особистих зацікавлень кожного. Люди часто приїжджають у місто щоб підзаробити грошей і повернутися назад додому, але часто стається навпаки. Місто їх змінює і вони втрачають свої попередні ідеали. Саме про таку історії розповідається у творі Валер’яна Підмогильного “Місто”. Автор показує нам шлях поступового кар'єрного зростання Степана Радченко (головного героя), який супроводжується неминучою духовною еволюцією. Радченком володіє непереможне прагнення до нового, іншого, вищого, втіленням чого в його свідомості стає місто. Герой приїзджає до міста з метою поступити в технічний інститут, а після його закінчення повернутися до села. Але вже з початку він переосмислює своє ставлення до села, яке стає для Радченка уособленням всього темного, низького, затурканого і намагається якомога швидше від нього відмовитись. Новою метою Радченка стає завоювання міста, яке асоціюється у нього з жінкою. Починається шлях від однією перемоги до іншої. З підвищенням у соціальному статусі герой змінює жінок, що стають знаками його зростання: від темної селянки Надійки до блискучої, впевненої в собі балерини Рити.

Зцього всього ми бачимо, на поверхні – шлях перемог, сходження нагору, у якому Радченко лишає позаду все, що для нього вже відіграло свою роль: і помешкання, і переконання, і жінок. Але не можна говорити про Радченка як про переможця, адже єдиним переможцем у романі є місто, що підкорює та змінює людину, яка опинилась у сфері його тяжіння. Місто для

героя поступово переходить із категорії «чуже» у категорію «своє», тому проблема завоювання просто зникає. Радченко змінився, і духовний злам був підготований усім шляхом нагору. Герой, змінюючись, залишається на самоті, на яку приречена кожна людина, що бачить далі інших. Проте жертвою міста Радченко теж не стає, бо нагородою йому служить духовне звільнення та вивищення. Можна говорити про народження в колишньому обмеженому юнаку людини та письменника.

Також багато таких прикладів можна знайти якщо запитати людей, які переїхали з села до міста, про зміну їхнього світогляду.

В мене також, після вступу до вищого навчального закладу, який знаходиться у місті Києві, та під час проживання в місті суттєво змінилося життя, адже місто відкрило для мене можливість здобути якісну вищу освіту, відкрило перспективу інтелектуального, духовного, культурного розвитку, забезпечило засоби для комфортного життя, що приносять задоволення, а також надає широкі можливості для становлення особистості.

Отже, людина міста й буття самого міста характеризуються особливими рисами. Урбаністична концентрація жителів міст призводить до інтенсифікації людської діяльності, що, в свою чергу, прискорює суспільний розвиток. Власне, великі міста детермінували виникнення людини нового типу – урбанізовану людину з притаманними їй атрибутами. Людина міста, активно долучається до соціальнокультурної, духовної, виробничо-економічної та інших сфер, спроможна на успішну самореалізацію і свободу. Але не варто забувати про те, що не місто робить з людини особистість, а вона сама. Місто – це один із засобів для досягнення мети.

УДК 159.9

ДАНІЛЬЧЕНКО Владислав Едуардович
студент 3 курсу, факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ЩО ТАКЕ КОХАННЯ?

З давніх часів люди прагнули до досконалості в стосунках між чоловіком та жінкою. Я хотів би пролити світло на цю тему, виходячи з власних суб’єктивних міркувань, підкріплених цитатами відомих філософів та психологів. Формування образу об’єкту кохання відбувається ще в дитячому віці. Наприклад, дочка старається копіювати модель поведінки матері, і надалі шукає партнера, схожого в деяких ключових аспектах на свого батька. Також велику роль грають кінофільми, література, музика, а також національні особливості. Таким чином, індивід формує збірний образ

якостей, якими має бути наділена особа протилежної статі. Тобто, формується образ «ідеальної жінки/чоловіка». Ось що щодо цього питання говорив батько психоаналізу З.Фрейд: «Часто або завжди вже в дитячому віці відбувається вибір об'єкта таким чином, як ми його зобразили характерним для фази розвитку в період настання статевої зрілості, а саме, що всі сексуальні устремління направляються на одну особу, на якому вони хочуть досягти своєї мети» [1, с. 11]. Тобто, за теорією Фрейда, людина мимовільно формує образ ідеального кандидата для створення сім'ї і коли зустрічає людину, в чомусь подібну до цього образу, то виникає симпатія. В разі взаємності виникає кохання.

При подальшому продовженні стосунків важливо постійно ділитись думками, поглядами та емоціями. Тільки так ми можемо зрозуміти, чого хоче інша людина. При цьому важливо всіляко підтримувати її мрії та прагнення. Також одним зі способів вираження кохання емоційно є слова підтримки. Фактом є те, що отримавши слова підтримки, людині ще більше хочеться відповісти на такі дії взаємністю, і зробити те, чого хоче кохана людина. Також важливо поступатись. Тобто, при технічних розбірках (сварка з метою дізнатись, чого хоче кохана людина) важливо максимально м'яко виражати свої негативні емоції та старатись прийняти думку іншої сторони, поставити себе на її місце. Кохання не пробачає егоїзму. Якщо індивід показує бажання розібратись в конфліктній ситуації, а не доводити свою правоту – це зріла, відповідальна особистість. Також важливо робити подарунки. Це не обов'язково має бути дорога річ. Коханій людині буде приємно отримати якусь дрібничку від вас, бо це свідчить про те, що ви думаєте про неї. Також важливим є «якісне проведення часу». Тобто, не треба «відгороджуватись» від коханої людини переглядом телепередач, краще поговорити про нагальні речі, виразити слова вдячності, підтримку чи поділитись мріями та сподіваннями. Це має величезний ефект – в подальшому вам буде простіше спілкуватись та пояснювати свою думку один одному. Також такі розмови розвивають емоційний інтелект.

Почнемо з історично усталеного порядку в сім'ї. Здавна чоловіки займались полюванням та захистом племені, в той час, як жінки виховували дітей та готували їжу.

Тобто, Жінка, по природі своїй – більш адаптивна, гнучка, має розвинений емоційний інтелект. На мою думку, основне завдання жінки – мотивація та підтримка свого чоловіка та виховання дітей. Жінка подібна до води – може прийняти будь-яку форму, пристосовуватись та зцілювати дух свого обранця, який, в свою чергу, має бути наполегливим, принциповим та чесним. Також чоловік має оберігати свою дружину, поважати її і деколи відноситись як до дитини. Для жінки дуже важливо почувати себе захищеною та коханою.

Отже, хоч стосунки між чоловіком і жінкою – річ досить складна, та якщо проявляти досить уваги, терпіння і розуміння один до одного, то такі відносини принесуть масу позитивних емоцій та взаємопідтримки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фрейд, З. Три очерка по теории сексуальности. Online. Available at: https://www.e-reading.club/book.php?book=60738

УДК 165.24

ІСКРА Ксенія Олександрівна
студентка 1 курсу магістратури,
факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА САМОПІЗНАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Самопізнання – це процес пізнання людиною власних можливостей, її місця та ролі в суспільстві. Існує дуже багато визначень даного поняття, однак для всіх них є спільним залучення таких особливостей людини як: характер, система цінностей, її темпераменту, життєвих намірів та мотивів під час даного процесу [4].

Вперше над питання самопізнання задумалися в Стародавній Індії та Китаї. Більш глибок це поняття розкрили древні греки. Саме їм належить фраза: «Пізнай самого себе», яка була висічена на вході до храму в Дельфах [1].

Кожний філософ в залежності від свого часу по-різному розумів поняття «самопізнання». Так, Сократ трактував його як здатність розуміти моральність власної поведінки, тобто осмислювати вчинки, самовдосконалюватися з кожною своєю дією. Пошук власного «Я» є основною засадою самопізнання [1, 5].

В Україні найвидатнішим філософом, який досліджував концепцію самопізнання, був Г.С.Сковорода. Дана тема розглядалася в таких його трактатах як: «Наркісс», «Асхань» та в інших не менш відомих роботах. Він вважав, що основою самопізнання є здатність розуміти як себе, так і свій час, осмислювати сенс людського буття. Результатом самопізнання – є знаходження сенсу свого буття, розкриття та вдосконалення власних можливостей [3].

Г.С. Сковорода стверджував, що людина, яка не пізнала себе, нічого не може розуміти у світі, а та, що пізнала, здатна розгадати всі таємниці Всесвіту. Стержнем самопізнання є внутрішній світ людини, її невидима натура, яку не можна сприйняти звичайними органами чуття, однак здатні розкрити інтелект, самозаглиблення, осяяння, самоаналіз [5].

Дане дослідження є дуже актуальним, адже ті зміни, які стаються навколо людини, чинять прямий вплив на процес її самопізнання. Особливу

увагу заслуговує сьогоднішня молодь, яка суттєво віддалилася від поняття «самопізнання».

Інтенсивний технологічний розвиток, зміни в психології виховання, в соціальній, економічній, політичній та решті сфер в наш час перетворили молоде покоління в розбалуваних, часто агресивних, або навпаки лінивих, байдужих до всього у світі дітей. З роками їм все важче дається становитися особистістю та знаходити власне «Я» [2].

Сучасна молодь в більшості випадків не цікавиться нічим, окрім того світу, який вона сама собі придумала (створила), і в кому продовжує жити, ігноруючи реальність.

Під час даного дослідження було опитано 55 представників сучасної молоді, які були попередньо поділена на три групи: перша – підлітки віком від 12 до 14 років (15 осіб), друга – 14-16 років відповідно (23 особи), та третя – 17 та 18 річні (17 осіб).

В результаті опитування на тему «Як Ви розумієте поняття «самопізнання»?» було з'ясовано, що наймолодша група узагалі не знає, що цей термін означає. Друга – відповідала окремими фразами або ігнорувала питання. Близько 30% третьої групи пояснювали процес самопізнання як самовдосконалення, 50% - могли чітко дати відповідь та аргументувати її, решта 20% - показали схожий результат із другою групою.

Дана статистика підтверджує, що проблема існує і вимагає скорішого пошуку методів її вирішення. Необхідно знайти способи заохочення молоді, пробудження її зацікавленості у житті реального світу. Адже пізнаючи світ, суть тих чи інших явищ, людина пізнає й саму себе, та навпаки, людина, яка пізнала себе, здатна розкрити і зрозуміти навколишній світ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горський В.С. Історія української філософії: Навч. посібник. / В.С. Горський. — 4-е видання, доп. — К.: Наукова думка, 2001. — 376 с.
2. Докукіна О. М. Сутність та особливості особистісного самовизначення старшокласників / О. М. Докукіна // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць / [за ред. І. Д. Беха, В. М. Оржеховської, В. В. Вербицького та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2011. – Вип. 15. – Книга 2. – С. 72–79.
3. Сковорода Г. Пізнай в собі людину. Львів: Світ, 1995. – 525 с.
4. Аносова А.В. Самопізнання та самовдосконалення як складові процесу формування комунікативної культури індивіда"[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3361&admitad_uid=4866eb49224231780a9a548cafea98b0
5. Концепція самопізнання у філософії Григорія Сковороди[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.medievist.org.ua/2016/02/blog-post_22.html

УДК 502:14(092)

ЛУКАЩУК Яна Юріївна
студентка 1 курсу магістратури,

факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ЕКОСОФІЯ І ГЛИБИННА ЕКОЛОГІЯ АРНЕ НЕССА

Негативний вплив на навколишнє природне середовище і діяльність людства йдуть пліч-о-пліч з найбільш ранніх етапів існування *Homo sapiens*. З початку і протягом свого існування людство сприяло виникненню екологічної кризи. З кожним етапом розвитку людства покращувались умови життя, а відповідно і збільшувалась чисельність населення, що все більше навантажувало систему. Від найпростіших форм господарювання, а саме мисливства і збиральництва, що були однією з причин зникнення деяких видів, таких як мамонти, волохаті носороги і великорогі олені, до сільського господарства, що спричинило зміну ландшафтів, і до науково-технічної революції – ми все більше розвивалися, як розвивали і екологічну кризу.

Екософія або екофілософія (ecosophy) – напрямок філософської думки; філософія екологічної гармонії або рівноваги. Даний термін був вперше використаний у 1973 році видатним норвезьким філософом Арне Нессом. Він зазначав, що інтереси цього напрямку філософії включають не лише такі фактичні складові, як природні ресурси або фактори забруднень, але і ціннісні пріоритети [1].

Такий підхід є характерним для напрямку глибинної екології (deep ecology), батьком якої також є Арне Несс. Глибинна екологія, за словами її прихильників, задає більш глибокі філософські питання щодо дії людей на природу, ніж більш вузька наука екологія. Так у роботі 1973 року А. Несс визначив свою позицію щодо розділення підходу до екології на два напрямки – поверхневу і глибинну. Перша вірить, що можливо примирити збереження довкілля з промисловим виробництвом, не зачіпаючи інтереси суспільства з його споживацьким ставленням до природи як ресурсу. Такий «Зелений капіталізм» і важливу для нього концепцію сталого розвитку (sustainable development) Несс протиставляє глибинній екології, у якій радикальна реконструкція суспільства є необхідною [4]. Метою такої перебудови є створення умов, за яких найбільш можлива кількість живих істот буде мати найкраще можливе існування, в тому числі у далекосяжному майбутньому [2]. Загальне розуміння глибинної екології характеризують вісім широко відомих принципів А. Несса.

Перший принцип – «Кожна жива істота має власну цінність» [3]. Розуміння того, що нарівні з людством, вся природа має такі ж права на життя і процвітання, на думку філософа, є важливим для становлення

людини, що має прогресивне мислення. Однак важливо зазначити, що Несс не стверджував, що люди і, наприклад, тварини мають однакову цінність. За ним люди просто не можуть брати на себе право розглядати інших живих істот лише як засоби, оскільки людина знаходиться в природі, є її частиною, і має поводитися у ній гідним чином.

Наступні два принципи сформовані так «Різноманіття і багатство форм життя є цінностями самі по собі» і «Люди не мають права скорочувати це різноманіття і багатство, якщо тільки цього не потрібно для задоволення життєво важливих потреб» [3]. Глибинна екологія намагається уникати антропоцентризму природоохоронної науки, що спрямована на збереження навколишнього середовища виключно в інтересах людини, так як наприклад концепція сталого розвитку спрямована виключно на задоволення потреб людей нинішніх і майбутніх поколінь. На прикладі Несс пояснює це наступним чином: «Глибинний еколог не намагається сказати: «Ти не маєш вбивати». Глибинний еколог хоче запитати: «Чи є необхідність вбивати?» Або: «Чи є необхідність вбивати так багато» [2].

Четвертий принцип має достатньо жорстке формулювання: «Для людей було б краще, якби їх було менше, тобто процвітання людського життя і культури сумісні з істотним скороченням народонаселення. Це було б значно краще для інших живих істот» [3]. На послідовне питання, чи не розглядає глибинна екологія людину як «паразита на тілі природи», Несс відповідає негативно. Однак філософ вважає, що «сьогодні*Homo sapiens* варто порівняти з паразитами». Ключовим у розумінні цього твердження є слово «*сьогодні*». У пізній статті «Металітет майбутнього» (2007) А. Несс зі співавтором багато уваги приділяють розумінню поняття «істина» як «пошук правди», тобто на думку авторів істина сьогодні завжди буде відмінною від істини вчора і завтра [2]. Відтак за Нессом саме *сьогодні* під загрозою знаходиться якість життя, їй протидіють ненаситне бажання мати матеріальні речі і дорогі задоволення. З його погляду, такі прагнення є прагненнями паразита і вони не мають жодного відношення до менталітету майбутнього.

Для розуміння потреб з погляду глибинної екології важливим є розуміння її «якості життя». Це поняття вимагає від людства того, щоб наше мислення і розвиток орієнтувалися на якісне поліпшення умов життя на Землі. На думку прихильників глибинної екології, саме в таких умовах людина має відчувати справжню «радість життя», на відміну від ілюзії благополуччя, що створюється суспільством споживання. Дана ілюзія, що пов’язана зі зростанням технологій, як стверджує Несс, все частіше наносить шкоду як природі, так і людям, і має прямий зв'язок зі зростанням випадків хвороб, інвалідностей і навіть депресій у суспільстві. Таким чином могутні економічні інтереси сприяють підтримці у людях відчуття незадоволеності. Якість життя і радість життя Несс називає двома сторонами однієї справи, оскільки краща якість життя може призводити до більшої радості життя і благополуччя, і навпаки – радість призводить для подальшої якості життя [2].

П’ятий принцип полягає у необхідності скорочення масштабів втручання людства в екосистему, оскільки її запас міцності постійно зменшується. Твердження Несса щодо «меж, що природа може витерпіти із дій і свободи людини» частково переплітається з головною думкою доповіді Римського клубу «Межі зростання», що фактично заклала основи концепції сталого розвитку, думкою щодо загрози досягнення людством фізичної межі зростання Землі, тобто певного незворотного виснаження природних ресурсів, що роблять можливим не стільки зростання і прогрес, скільки саме існування людства. Однак сталий розвиток, на думку батька глибинної екології, не є шляхом вирішення проблем, на його думку «промислові товариства не можуть бути реформовані, зелені суспільства не будуть промислові» [5].

Несс не вважав можливим виправлення ситуації тими методами, якими це намагається зробити сьогоднішнє суспільство. На його думку необхідними є радикальні зміни шляхом введення загальнообов’язкових міжнародних законів і правил. «В той час як забруднення, грошовий потік, корупція, численні хвороби і переміщення товарів мають глобальний і міжнародний характер, закони повинні простягатися так само далеко» пише Несс у статті «Менталітет майбутнього» [2]. Саме таку всеосяжність виражає шостий принцип глибинної екології, що вказує на необхідність економічних, технологічних і так само ідеологічних змін. Люди по всьому світу мають отримати рівні можливості і підкоритися новим однаковим для всіх правилам. Глибинна філософія таким чином виходить на інтернаціональний ідеологічний рівень.

Сьомий принцип розкриває вищезгадане поняття якості життя; стверджується, що «зміни у ідеології майбутнього будуть значною мірою полягати швидше у пошуку кращої якості життя, а не у більш високих життєвих стандартах». Дане твердження стосується того, що людство має привнести певні жертви для свого майбутнього. Несс покладає особливу глибинну екологічну відповідальність на багаті країни, на такі як його рідна Норвегія, що мають розставити пріоритети з погляду «менталітету майбутнього». «На що ще нам використовувати благополуччя якщо не на розвиток нашого розуму?» пише Несс [2]. Несс вірить, що потенціал людини пізнавати, розвиватися і рости є необмеженим.

Восьмий і останній з принципів глибинної екології є по суті підтвердженням відповідальності прихильника даної ідеї і має наступне формулювання: «Ті, хто приймає зазначені положення, відповідальні за те, щоб прямо чи опосередковано сприяти здійсненню необхідних змін» [3]. Несс наголошує на серйозності такої ідеології: «Глибинна екологія – це позиція. Позиція, що зобов’язує» [2].

Глибинна філософія мала і має значний вплив на діяльність багатьох екологічних рухів, деякі з яких носять радикальний характер. Так наприклад найбільший з радикальних екологічних рухів «Earth First!» («Земля передусім!») використовує багато з ідей Несса, зокрема необхідність уникнення антропоцентризму у погляді на природу, додаючи

до них свої власні радикальні погляди і навіть ритуально-міфологічні погляди представників цього руху. На практиці рух проводить радикальні акції, зокрема займається екотажем – екологічним саботажем. Поміж багатьох інших рухів, таких як соціальна екологія, екофемінізм, енвайронменталізм, біорегіоналізм та ін., також існує багато схвалення і водночас критики у бік глибинної екології. У результаті діяльності радикальних рухів, глибинна екологія піддавалася значній критиці зі звинуваченнями у відкиданні екологічного гуманізму і «антилюдській позиції», а також у перетворенні її в культ або релігію.

Для нас очевидно, що радикальні погляди А. Несса не тотожні з радикальними поглядами прихильників подібних рухів, оскільки філософ закликав суспільство до свідомих вчинків. «Ставки у війні носять короткочасний характер і швидко дають видимі результати; робота по встановленню миру вимагає часу і пізно дає результати. Глибинна екологія має довгострокові перспективи» пише Несс [2]. Таким чином має виконуватися послідовна освітянська та ідеологічна підготовка суспільства до змін. Крім того філософ неодноразово повторював, що він песимістично налаштований по відношенню до XXI століття, але оптимістично по відношенню до XXII століття. Арне Несс помер у 2009 році у віці 96 років, не припиняючи своєї просвітницької діяльності до останніх років життя.

На нашу думку, ідеї глибинної екології виглядають утопічними. У нашому суспільстві, очевидно, більшість не є готовою до відмови від цінностей суспільства споживання; частина не може уявити свого життя без заданого рівня матеріальної забезпеченості, а для іншої частини навпаки багато благ забезпечених суспільств є недоступними або не повністю доступними, хоча і прагнення до них наявне. Арне Несс і його послідовники припускали, що більшість у суспільстві розуміють, що кардинальні зміни, спрямовані на гармонізацію людини і природи, покращать життя людей. Дане твердження, чи є воно правдивим чи ні, не може однак вимагати змін тут і сьогодні. Це чудово розумів і Несс, закликаючи суспільство до поширення ідей глибинної екології як дороги до порятунку, дороги, в яку необхідно вирушити вже зараз, щоб прибути до порятунку Землі вчасно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Drengson A. The Deep Ecology Movement: An Introductory Anthology / A. Drengson, Y. Inoue. – Berkeley, 1995: North Atlantic Publishers.

2. Naess A. Fremtidenstenkemåte / A. Naess, P. Mejlænder [пер. з норв. З. Кононова]. – Dagbladet. – 22.1.2007.

3. Naess A. The Deep Ecology "Eight Points" Revisited // Deep Ecology for the 21st Century: Readings on the Philosophy and Practice of the New Environmentalism / ed. by G. Sessions. Boston, MA: Shambala, 1995. P. 213-221.

4. Naess A. The Shallow and the Deep. Long-Range Ecology Movement / A. Naess. – A summary, Inquiry, 1973. – 16:1-4, 95-100.
5. Remembering Deep Ecologist Arne Naess byDavidOrton, 08 February 2009 [Електронний ресурс] // CultureChange – Режим доступу до ресурсу: http://www.culturechange.org/cms/content/view/317/68/

УДК 140.8 : 316.46

МИРГОРОДСЬКА Дарина Олександрівна
студентка 4 курсу,
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ТИПОЛОГІЯ СУЧАСНИХ СТИЛІВ ЛІДЕРСТВА

Лідерство - це процес впливу на людей, породжений системою неформальних відносин. Сучасні дослідження проблеми лідерства доводять, що лідером стає людина, яка наділена лідерськими якостями або має лідерський потенціал, що може реалізуватись у відповідних ситуаціях. Феномен лідерства завжди супроводжується впливом та владою на підлеглих.

Справжній лідер повинен володіти розвинутими комунікативними навичками. Він вміє не тільки чітко і ясно висловлювати свої думки, а й володіти вмінням зацікавити своєю мовою присутніх, об’єднати всіх. Ще одна якість, без якої справжній лідер просто немислимий – це впевненість у собі та своїх діях. Витривалість – це та якість, якою повинен бути наділений справжній керівник.

О.В. Тельпіс зауважує, що лідерство – універсальний за своєю природою феномен суспільного життя, який проявляється у великих і малих організаціях, у бізнесі та релігії, у компаніях і університетах, у неформальних організаціях, у натовпі та масових демонстраціях. Науковець стверджує, що лідерство властиво тій сфері людської діяльності, для існування якої потрібне виділення лідерів і його послідовників [2].

Лідер – це особа, що має загальне визнання групи, до якої прислухаються і яка здатна вести за собою людей. Вплив лідера має, як правило, два джерела:

1. особистий авторитет (члени групи визнають лідера завдяки його положенню, досвіду, майстерності, освіті тощо);
2. харизматичні властивості (досить хоча б ознак іншого походження, щоб мати можливість рухатися по харизматичному шляху. Відрізнятися від інших. У людини, що претендує на харизматичну кар'єру, повинні бути якісь ознаки,

або стигмати (мітки), що виділяють його з навколишнього маси. Такою ознакою може бути навіть хвороба або каліцтво).

Лідерство в організації проявляється через особливі типи взаємостосунків О.О. Дармограй формулює теоретичне визначення поняття лідерства, виходячи з таких концептуальних засад: «Лідерство – це реалізація оптимальної, у деякому змісті, системи внутрішньогрупової взаємодії (взаємодії між членами групи), спрямованої на досягнення загальногрупових цілей». Відповідно, на протікання даної діяльності і її результат можуть впливати здатність лідера вирішити завдання ситуаційного аналізу й адекватності його дій у даній ситуації [1].

Відомо, що лідер завжди прагне бути номером один серед інших, ставить собі цілі власноруч і не звітує нікому, але для досягнення своєї мети йому потрібно поділитися нею з іншими та заручитись їхньою підтримкою. Кожен 10 керівник має свій власний стиль і це стосується не тільки зовнішнього вигляду, ораторського мистецтва, а також і лідерства.

Існує концептуальна типологія лідерства, що припускає диференціацію лідерів відповідно до особливостей їхньої діяльності за трьома різними підставами (за Б. Д. Паригіним):

1. за змістом діяльності: «лідер-програміст» як «творець» ситуації, котрий не тільки її створює, а й у більшості випадків розв'язує, та «лідер-виконавець», тобто пристосуванець, який чутливо вловлює групові настрої і приходить на зміну «лідерові-програмістові» лише після того, як ситуацію вже створено;
2. за стилем керівництва: авторитарний лідер, що орієнтується на себе, та демократичний, що орієнтується на групу;
3. за характером діяльності (лідер ситуативний, тобто такий, що вміє створювати і розв'язувати тільки певні схожі ситуації, або ж універсальний, тобто такий, що справляється з обов'язками організатора в різних несхожих ситуаціях).

У сучасній науковій думці існують чотири збірні образи лідера:

1. Лідер – прапороносець, якого відрізняє власне бачення дійсності, наявність ідеї, що захоплює маси;
2. Лідер – служитель, який прагне виступати в ролі виразника інтересів своїх прихильників, орієнтується на їхню думку і намагається діяти від їхнього імені;
3. Лідер – торговець, який здатний привабливо піднести свої ідеї і переконати людей в їхній перевазі;
4. Лідер – пожежник, який орієнтується на розв'язання найактуальніших проблем у суспільстві і прагне відгукуватися на найнагальніші вимоги часу. У реальному житті ці чотири образи лідерства зазвичай поєднуються в різних людей у різних пропорціях.

Довгий час велися дебати, який із стилів лідерства ефективніше застосовувати на практиці. У кожного стилю знаходились прибічники і противники. Проте стверджувати, що саме цей стиль є найкращим - нерозумно. В житті всі вони мають приклади позитивного і негативного втілення. Влучно сказано: «Лідер має вміти вести себе по – різному: і

авторитарно, і демократично, і ліберально, і гнучко - тонко відчувати атмосферу, сформовану в групі, і в залежності від цього змінювати свій стиль лідерства» [3].

Справжній лідер беззаперечно має вплив на своїх підлеглих, тобто може маніпулювати їхніми діями чи психічним станом. Керівник знаходить до кожного свій підхід. Адже те, що діє на одну людину, не завжди спрацює з іншою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дармограй О. О. Вдосконалення стилю державно-управлінської діяльності на основі використання основних підходів теорій лі- дерства / О. О. Дармограй. // Державне управління: удосконален- ня та розвиток. – 2012. – № 11. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/ UJRN/Duur_2012_11_8;
2. Тельпіс О. В. Антропологічна природа політичного лідерства в міжнародних відносинах / О. В. Тельпіс // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Вип. 103(1). – С. 236-247;
3. Яким має бути справжній лідер?: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://open.kmbs.ua/ua/blogs/mark/19214/yakim-maje-buti-spravzhnij-lider

УДК 159.964

ХАРЧЕНКО Ярослав Сергійович
студент 4 курсу,
механіко-технологічний факультет.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

Е. ФРОММ: БУТТЯ VS ВОЛОДІННЯ

Книга «Мати чи бути?» є підсумковою працею всього життя Е. Фромма, в якій він досліджує два модуси існування людського суспільства. Це існування у контексті володіння (суспільство споживання) та існування у контексті буття (екзистенціальне суспільство). Автор доводить, що володіння і буття – це не просто певні якості суб’єкта, але й два способи існування, два різних види самоорієнтації та орієнтації у світі, дві різних структури характеру, перевага однієї з яких визначає все, що людина думає, відчуває і робить [1].

Перший модус — це модус володіння. Володіння представляється нормальною функцією нашого життя: щоб жити, ми повинні мати речі. Більш того, ми повинні мати речі, щоб одержувати від них задоволення. Сучасній людині здається, що сутність буття полягає саме у володінні, що людина як така ніщо, якщо вона нічого не має. В цілому мова йде не лише про володіння матеріальними благами - володіти можна знанням, авторитетом, вірою, людьми тощо. Для людини, орієнтованої, перш за все, на володіння,

сенсом життя стає придбання власності та необмежене право зберігати все те, що придбано і накопичено. Це такий спосіб існування, який перетворює весь світ на неживі об'єкти, підвладні тільки володарю. Але саме володіння не вічне, як і життя людини. Криза сучасного суспільства викликана тим, що його члени перетворилися на інструменти, почуття ідентичності яких ґрунтується на участі в діяльності різних організацій.

Інша орієнтація людського існування — орієнтація на буття, яка виступає велетенською потенційною силою людської природи. Лише меншість керується виключно принципом володіння, але й принципом буття послідовно керується небагато людей. Упродовж усієї історії були світочі, які спрямовували людство до принципу буття. Модус буття має своєю передумовою незалежність, свободу та наявність критичного розуму. Однією з ознак орієнтації на буття, за Е. Фроммом, є активність як цілеспрямована соціально визнана поведінка, результатом якої є відповідні соціально корисні зміни. «Бути» означає виражати і розвивати свої задатки, таланти, якими природа наділила кожну людину. Бути — це процес, це постійне становлення. Проте кожне конкретне суспільство заважає повній реалізації людських потенцій. Протягом тривалої історії людства розум, воля, емоції людей не мали адекватного самовиявлення. Суспільство не сприяло реалізації глибинних потреб, а, навпаки, стискувало їх або спрямовувало у помилкове русло. Принцип буття протилежний принципу володіння. Він проявляє справжню природу людини, його справжню сутність.

Найяскравіше відмінності цих принципів проявляються у такому суто людському феномені як любов, яка виступає найважливішим способом реалізації людської особистості. Е. Фромм відзначає, що справжня любов може виявлятися тільки в принципі буття, тому що це продуктивна діяльність, яка проявляється в інтересі, турботі, душевному відгуку, жертовності, яка оновлює і збагачує людину. Любов же за принципом володіння тільки пригнічує життя і знищує його [2].

Враховуючи, що дві суперечливі орієнтації – орієнтація на володіння і орієнтація на буття - живуть у кожній людині, можна зробити висновок, що суспільний устрій, його цінності і норми визначають, яка з двох стане домінуючою. Сенс життя людина повинна віднаходити сама. Єдиною і безумовною цінністю є людська діяльність, активна життєва позиція.

Література

1. Фромм Э. Иметь или быть. - М.: «АСТ», 2000. - [online] Большая бесплатная библиотека. Availableat<http://tululu.org/read52667/15/> [Accessed 01 March 2017].
2. Фромм Э. Искусство любить // Душа человека; пер. с нем. – М.: Республика, 1992. – с. 109-178.

УДК 159.964.21

ЮДІНА Валерія Ярославівна
студентка2 курсу навчально-наукового

гуманітарного інституту (авіаційна психологія)
Національного авіаційного університету
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СНОВИДІННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ К.Г. ЮНГА

Засновник аналітичної психології К.Г. Юнг пов'язував сновидіння не тільки з індивідуальним буттям людини (як З. Фройд), але й з загальнолюдським фондом. За К.Г. Юнгом, сни, як правило, представляють образи та асоціації, аналогічні первинним ідеям, міфам і ритуалам. Вони утворюють місток між тими способами, за допомогою яких люди свідомо висловлюють свої думки, і більш ранньою формою вираження, яка звернена безпосередньо до почуттів та емоцій. Ці «історичні» асоціації і є той ланцюг, що пов'язує раціональну свідомість зі світом інстинкту. Мова снів несе стільки психічної енергії, що змушує нас звернути на них увагу. Для К.Г. Юнга сновидіння є спонтанним самовідображенням дійсної ситуації в несвідомому, вираженим в образній формі [3].

Сновидіння не тільки розкриває зміст колективного несвідомого, але й несе екзистенційне послання сновидцю. Сновидіння нічого не приховує, просто люди не розуміють його мови або неправильно інтерпретують його. Образи сновидіння, що виявляють наше несвідоме, визнаються К.Г. Юнгом корінням наших свідомих думок. Загальна функція снів полягає у спробі відновити наш психічний баланс шляхом створення матеріалу сновидіння. Для швейцарського психоаналітика у цьому і полягає компенсаторна функція снів в нашому психічному житті.

К.Г. Юнг приділяв особливу увагу сновидінням у разі виникнення ускладнень в процесі аналітичної психотерапії. На його думку, якщо досить довго і глибоко роздумувати над змістом сновидіння, то завжди проявиться щось, що безпосередньо пов'язане з проблемами клієнта. Часто сновидіння звертаються до минулого і нагадують про давно забуте. У цьому випадку вони сприяють подоланню ускладнень, що виникли в ході лікування, і демонструють можливості розвитку особистості. Сновидіння можуть вказувати на проблемні життєві ситуації, які в такому аспекті не усвідомлюються людиною [1]. Сновидіння попереджають про відхід від власного покликання, про небезпеку неадекватного життєвого шляху. На думку К.Г. Юнга, те, що люди намагаються не помічати, часто «вловлюється» їхнім несвідомим, яке передає інформацію у вигляді снів. Психоаналітик широко використовував сновидіння, оскільки вважав, що вони є джерелом об'єктивної інформації в психотерапевтичному лікуванні.

К. Г. Юнг говорив, що не любить аналізувати поодинокі сни, оскільки їх можна інтерпретувати досить невизначено. При аналізі серії снів є що порівнювати і легко виділити стійкі інформативні ознаки. У подібній серії снів наявний процес, що відбувається в несвідомому з ночі в ніч і триває безперервно. Вночі, коли відбувається зниження ментального рівня, сни прориваються в психічну сферу і стають видимими.

Якщо З. Фрейд у процесі тлумачення сновидінь застосовував розроблений ним метод вільних асоціацій, то К.Г. Юнг піддає подібну техніку критиці, стверджуючи, що «вільні асоціації означають, що перцепієнт відкритий до будь-якої кількості і виду асоціацій, а вони, природно, ведуть до його комплексів. Але ... я не хочу знати комплекси своїх пацієнтів. Скажімо, мене це не цікавить; мені цікаво, що сни можуть сказати про комплекси, а не що є комплекси. І я хочу знати, що людське несвідоме робить з комплексами; до чого людина готує себе. Це те, що я «вичитую» зі снів. При використанні методу вільних асоціацій не було б необхідності звертатися до снів» [2, с.107-108].

Досліджуючи сновидіння, К.Г. Юнг розглядає його як текст, написаний не зовсім зрозумілою мовою. Сам сон нічого не приховує - люди просто не розуміють його мови. Юнгіанська інтерпретація сновидінь базується на наступних положеннях: інтерпретація символіки сновидіння повинна внести щось нове в свідомість клієнта, вловити компенсаторно-психологічний намір сновидіння. У процесі аналізу психотерапевт повинен враховувати особистий контекст життя індивіда. Символічний сенс сновидінь набуває особливої цінності, якщо проводиться його порівняння з типовими культурними, історичними або міфологічними мотивами. Інтерпретаторам слід залишатися вірними образу сновидіння, дотримуватися його змісту. Основним критерієм ефективності інтерпретації є зрушення в позиціях свідомості сновидця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Холл Дж. Юнгианское толкование сновидений. Практическое руководство / Джеймс А. Холл. – СПб.: Б.С.К., 1996. – 168с.
2. Юнг К.Г. Аналитическая психология: теория и практика. Тавистокские лекции / Карл Густав Юнг. – СПб.: Издательский Дом «Азбука-классика», 2007. – 238с.
3. Юнг К.Г. Архетип и символ / Карл Густав Юнг. – М.: Ренессанс, 1991. – 304с.

УДК 004.8

КІЧА Анастасія Олександрівна,
студентка 2-го курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Поява інформаційних технологій у 21 столітті підкреслила наскільки мало ми знаємо про людську душу. Зараз стало популярним порівняння людського мозку з ком'ютером. Так, найочевидніша різниця, це те, що у комп'ютерів, на відміну від людини, не існує свідомості. Тим не менш, інновації в комп'ютерних технологіях і порівняння з ними людини дозволяють поставати більш точні питання. Наприклад – чому око, яке можна порівняти з відеокамерою, не викривлює зображення при нахилі голови. [1]

Штучний інтелект (ШІ)- це штучно створена людиною система, здатна обробляти інформацію, яка до неї надходить, пов'язувати її із знаннями, якими вона вже володіє, і відповідно формувати своє власне уявлення про об'єкти пізнання. Моделей і підходів створення ШІ безліч, але є три базових: спрямований на відтворення дій нейронних дуг людського головного мозку; створення самостійної мислячої платформи, яка буде знаходитися всередині серверів. За рахунок ідеї «відсканувати» свідомість людини і накласти його на код машини, створивши гібрид.[3]

Штучний інтелект (ArtificialIntelligence - AI) розуміється як здатність автоматичних систем брати на себе функції людини, вибирати і приймати оптимальні рішення на основі раніше отриманого життєвого досвіду і аналізу зовнішніх впливів. Будь-який інтелект спирається на діяльність.

Діяльність мозку - це мислення. Інтелект і мислення пов'язані багатьма цілями і завданнями: розпізнавання ситуацій, логічний аналіз, планування поведінки. Характерними особливостями інтелекту є здатність до навчання, узагальнення, накопичення досвіду, адаптація до умов, що змінюються в процесі вирішення завдань. Виходячи з самого визначення ШІ випливає основна проблема у створенні інтелекту: можливість або неможливість моделювання мислення дорослої людини або дитини.[4]

Наше мислення – складний і багатовимірний процес. Це не лише аналіз та синтез. Людина здатна до врахування емоцій, обставин та минулого досвіду. Людина використовує не лише інтелект, але й уяву, пам'ять. Жива істота здатна до синтезу декількох рішень проблеми в залежності від обставин, в тей час, як робот вибирає одне рішення – найоптимальніше.[3]

Є багато заперечень із приводу можливості моделювання життєвих процесів психіки і розуму, які можна умовно розбити на три типи: 1) еволюційне заперечення. Мозок сучасної людини – це результат процесу еволюції, що тривав мільярди років; 2) соціальне заперечення, згідно з яким людина – "істота соціальна", а мислення – функція не людини, а людства, що виникло в результаті колективної діяльності людей; робот же індивідуальний за своєю природою, отже, він не може мати інтелект;3) сумніви у можливості імітації за допомогою неживих елементів явища життя взагалі.

Усі ці заперечення поєднує одна загальна думка, яка полягає в тім, що штучний інтелект обов'язково має походити на інтелект людини [5].

Найбільшу небезпеку для людства становить варіант створення ШІ в рамках окремої держави. Держава, якій би вдалося здійснити такий проект,

дістала б глобальну науково-технічну перевагу над іншими, причому без усякої надії на те, що ця перевага коли-небудь зникне й інші держави зрівняються в своєму розвиткові з нею.

Принципи, яких мають дотримуватись людина і робот аби зменшити ризики комп'ютеризації : комп'ютер або робот не повинен заподіяти шкоди людині; комп'ютер або робот має виконувати накази людини, якщо це не суперечить першому принципу;комп'ютер або робот повинен прагнути до самозбереження, якщо це не суперечить першим двом принципам.[2]

Отже, для людства сучасні комп'ютерні технології можуть бути і корисними, і шкідливими. Залежно від того, в чиїх руках перебувають і якими мотивами керуються їх власники/розробники.

Список літератури

1.Проблеми штучного інтелекту[Електронний ресурс]/ Режим доступу : https://works.doklad.ru/view/ZqXQWsKY7w4/all.html

2. Романчук О. Штучний інтелект як «експериментальна філософія» чи вимога реальності? [Електронний ресурс] // - 2017. Режим доступу: http://hvylya.net/analytics/tech/shtuchniy-intelekt-yak-eksperimentalna-filosofiya-chi-vimoga-realnosti.html

3. Штучний інтелект: чому і досі не створено розумного робота?[Електронний ресурс]/ Режим доступу : https://futurum.today/shtuchnyi-intelekt-chomu-dosi-ne-stvoreno-rozumnoho-robota/

4. Штучний інтелект : вчора, сьогодні, завтра : лекція. – Режим доступу : //www.victoria.lviv.ua/html/ai/lecture/00.doc

5. Штучний інтелект [Електронний ресурс] // - 2010.Режим доступу:http://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/10119/

УДК 093.432

КИЧКИРУК Владислав
Студент економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковийкерівник:
ШМАРГУНВіталійМиколайович
Доктор психологічних наук, професор

ПРОБЛЕМА БУТТЯ У ФІЛОСОФІЇ

Проблема буття – одна з перших проблем, яку намагалась вирішити філософія.Філософія навідмінувідбуденноїсвідомості, порушує проблему буттясвідомо, намагаєтьсязясувати сенс, який людська культура вкладає в це поняття. В історії філософії проблему буття вперше порушили «Елеати». Парменід, який вважав буття основою світу,дійшов парадоксального висновку що існує тільки буття, а небуття не існує. Бо якщо людина думає

про небуття, то воно постає як буття. Тому буття з самого початку постало як загадка філософії.

Отже, насамперед, філософія використовувалась як спосіб пізнання того навіщо ми взагалі є на цьому світі. І як бачимо зараз, то існує безліч варіантів які б описували дане питання. Скільки книг написано лише з однієї ідеї, та як нам відомо: чим більше трактатів існує, тим більше ця тема не є дослідженою.

Якщо ж брати суб'єктивне бачення одного індивіда, то він може бути схильним максимум до однієї думки або ж до комбінованої, що є втіленням декількох вчень, тобто – однією ідеологією.

У вченні Артура Шопенгауерапоєднується дві протилежні думки: об'єктивний ідеалізм і ідеалізм суб'єктивний. Специфічною особливістю його філософії є волюнтаризм. Що ж це за поняття і як воно пояснює відомі нам речі? Термін, за своєю суттю, визначає волю, як щось особливе. Сама теорія говорить нам про те, що воля це першооснова і творець дійсності.

Слідом за І.Кантом, А.Шопенгауер розрізняє «річ в собі» та «явища», тобто робить деяку класифікацію з побаченого і прочитаного. «Річ в собі», на його думку, може піддаватись пізнанню, а це не що інше, як «воля». «Воля» ж є абсолютною першоосновою будь-якого буття, вона породжує явища або уявлення.

Вчення про свободу і необхідність, також являється складовою нашого буття і також потребує детального розгляду зі сторони, того хто в цьому бутті знаходиться. Як річ у собі, воля завжди абсолютно вільна. Навпаки, вся сукупність явищ природи підкоряється закону достатньої причини і існує, тобто повинна існувати, бо є необхідною. Людина теж певне явище, тому її дії в емпіричному світі просто необхідні. Це говорить про те, що всі акти волі визначаються мотивами, які являються незалежними від суб'єкта. Характер кожної людини фатально реагує на всі існуючі мотиви та спонукає, виключаючи будь-які довільні дії. Виходячи з вище сказаного, людина – це раб свого характеру. Індивід апріорі не може бути вільним. Виходить, що воля диктує нам постулати, за якими ми повинні існувати.

Оптимістичний погляд на життя, як на мене абсурдний, бо він не описує самого існування, він є лиш його наслідком, що змушує жити не запитуючи, бачити в усьому ідеали і просто не сумніватись в своєму оточенні. Оптимісти змушують мене розкрити очі і подивитись на світ, який же він прекрасний. Подивитись на сонце, що освітлює наші світлі голови, на гори, що захоплюють своєю величчю, долини, потоки, рослини, тварини… Та хіба світ – це панорама? Як видовище всі ці речі безсумнівно прекрасні, вони існують і нам здаються втіленням якогось абсолюту, але ж бути цими речами – зовсім інша справа. Наш світ влаштований саме так, як треба було його влаштувати, для того щоб він міг ледве-ледве триматися. Якщо розглянути його з іншої сторони, тобто зробити його гіршим ніж він є насправді, то він би сам себе зруйнував. Але зробивши його яскравішим, то закономірність втрачається – бо він би так само сам себе знищив. Світ не ідеальний і буття в ньому таке ж, якщо воно взагалі існує.

Проблема буття — це передусім проблема, що виникає і розкривається перед нами в гамлетівському окресленні: бути чи не бути? Що означає бути і як можна утриматися у бутті за мінливості та минущості будь-яких форм сущого? Чи може людину вважати лише ідея, котра у вищому способі буття постає як Єдине. Воно є тотальне, вічне та незмінне. Всі ж речі та явища чуттєвого світу існують лише в міру їх причетності до Єдиного.

Отже, проблема буття відсутня. Не має в цьому проблеми, є лиш світ, який чекає, щоб його досліджували. Є люди, які тобі заважатимуть або навпаки – допомагатимуть. Тому не має сенсу сліпо жити в ньому і дивитися на речі так, як вони цього хочуть. Заглибитись, вийти за рамки, обрати інший ракурс – все що потрібно, щоб провести своє буття, насамперед корисно для себе.

УДК 141.2

ДУДА Юлія Ігорівна,
студентка 2-го курсу економічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, асистент

БАЖАННЯ СТАТИ ІНШОЮ ЛЮДИНОЮ – ЗАХИСТ ВІД СОЦІУМУ?

Нині, актуальною постає проблема того, що людина намагається бути схожою на інших, втрачаючи свою індивідуальність. Вона обирає когось іншого, який більш ідеальний, і намагається бути схожою на якийсь взірець. З раннього дитинства людина формує своє уявлення про навколишній світ і про її роль, яку вона буде відігравати у ньому. Зростаючи, на неї впливає соціум, який нав'язує їй свої принципи існування. Вони полягають в існуванні та функціонуванні ієрархічного становища та в людині, яка буде корисна для суспільства або не сприйнята ним. Під впливом цих факторів справжня особистість перетворюється на «соціальну маріонетку».

Метою цієї роботи є дослідження причин, які спрямовують свідомість людини до зміни свого «Я» під впливом суспільства.

Після народження дитина отримує певний соціальний статус, який залежить від батьків, рідних, раси. Це можна назвати «ярликом соціуму», який закріплюється за людиною і показує суспільству її рівень соціального становища. Навіть змінивши його в майбутньому, він назавжди залишиться в пам'яті соціуму. Навколишній світ сприймає цей статус, як коротку автобіографію людини. У сучасному світі неважливо, якою є людина насправді, головним залишається її статус. Тобто ще з дитинства в її свідомості формується уявлення про ієрархічне становище. Воно згодом переростає в життєві принципи існування всього людства. Людина підлаштовується під них та згодом втрачає саму себе. В її свідомості

закладається, що потрібно дотримуватись правил панування ієрархічного існування. Індивідуальність людини втрачається через острах вищих соціальних груп населення, які чинять тиск на неї. Згодом вона аналогічно відноситься до нижчих груп. Таку поведінку людина можна пояснити тим, шо у неї спрацьовує захисна реакція на вплив з боку соціуму. Вона хоче стати однією із складових суспільства, щоб не виділятися з-поміж інших, адже це може призвести до негативного ставлення ієрархічно влаштованої соціальної системи до неї.

Таким чином, під тиском ієрархічного організованого суспільства і становища, в якому опиняється людина, вона втрачає свою власну думку, для того, щоб задовольнити потреби інших та забезпечити власний захист.

Визначивши сенс свого життя, людина поступово розпочинає створення власного добробуту. Вона обирає ким буде в майбутньому, яку вибере професію, чи створить сім'ю тощо. Проте вибір, у більшості випадків не залежить від неї. Лише людина, яка не підлягає соціальному впливу, самостійно обирає свій життєвий шлях. В більшості випадків цей вибір за неї робить соціум. Людина змушена підпорядковуватись суспільству, через прагнення бути такою, яку цілком сприймає суспільство.

На сьогоднішній день, соціальне становище відіграє важливу роль. Намагання змінити своє життя є причиною того, що людина прагне підпорядкуватись стилю та функціонуванню суспільства. Вона боїться бути несприйнятим ним і стати вигнанцем. На прикладі інших, тих хто відстоював свою думку і не був схвалений суспільством, до людини приходить усвідомлення того, що страх окремого індивіда переважає над голосом розуму, що призводить до негативних вчинків одних людей щодо інших. Зневага до інших, які не стали «в'язнями» соціуму, звичайна справа, яка допомагає окремій людині не виділятися з-поміж інших. Тиск навколишнього середовища позбавляє людину здатності мислити самостійно, прислухатись до свого внутрішнього «Я».

Соціум спонукає людину стати корисним елементом суспільного життя, яка повинна приносити певний вклад в нього. Причиною зміни людини є страх перед суспільством, перед тим, щоб бути не сприйнятим ним та стати ніким.

Отже, свідомість людини зазнає вторгнення зі сторони суспільства та його прагнення виховати з неї корисний для нього елемент соціальної структури. Вона підкорюється керуванню соціальної ієрархії для досягнення власних корисливих цілей. Таким чином, я вважаю, що намагання людини змінити своє життя – не стільки прагнення покращити його, скільки радше захисна реакція на соціальний вплив, який визначає чи вона стане вигідною, чи "незручною".

Використана література:

1. Д.Гудінг, Дж.Леннокс. Людина та її світогляд. У 3-х т. Київ, 2007. Т.1
2. Д.Гудінг, Дж.Леннокс. Людина та її світогляд. У 3-х т. Київ, 2007. Т.3
3. Щерба С.П., Заглада О.А. Філософія. Київ: «Кондор», 2011.

УДК 141.2

ОХРІМЧУК Світлана Віталіївна,
студентка 2-го курсу економічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, асистент

МЕТА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ – НЕВІДЄМНА СКЛАДОВА ЇЇ ІСНУВАННЯ

Рано чи пізно всі ми задумуємось про те для чого живемо. Хтось розуміє що хоче від життя ще в шкільному віці, а є й такі що навіть після закінчення університету не розуміють ким вони є насправді. Важливим для кожної людини є визначення мети в житті, тобто, того що вона хоче отримати чи досягти протягом свого життя. Для когось це успішна кар'єра, для когось сімейні стосунки, а хто найважливішим вважає своє становище в суспільстві. В будь-якому випадку кожен має розуміти для чого він робить ту чи іншу справу, в протилежному випадку життя втрачає свій сенс і ми перестаємо отримувати задоволення від будь-яких успіхів. Це і так зрозуміло, що людина, яка за своїм покликанням лікар, ніяк не зможе отримати задоволення від роботи, наприклад, юристом. Саме тому, я думаю що ця тема є актуальною і потребує детального розгляду.

Метою моєї роботи є розглянути погляди філософів різних епох на сенс та мету життя людини та сформувати власне бачення цієї проблеми.

Філософи різних часів задумувались про те, що насправді є найважливішим в житті людини. Дану проблему розглядали такі відомі постаті як Діоген, Сократ, Платон, Декарт, Спіноза, та інші. Думки їх відрізнялися одна від одної.

Давньогрецький філософ Аристотель вважав, що метою життя людини є щастя, яке полягає в здійсненні сутності. Тобто для людини щастя полягає у мисленні, духовному саморозвитку та злитті з мистецтвом.

Життя дається людині для того, щоб пізнати себе і піти правильним шляхом.

На мою думку, все таки людина живе для того, щоб пізнати себе, сформувати власне бачення свого життя і рухатися за чітким планом. Тобто у кожного має бути велика ціль, і досягнення невеликих успіхів це певні сходинки на шляху до неї. Ціль в житті людини напряму пов'язана з сенсом життя. Адже ми для того і живемо, щоб за своє життя зробити певну справу, для когось це кар'єра, для когось сім'я, а хтось взагалі думає, що найголовніше – це саморозвиток і злиття з мистецтвом.

На мою думку кожна людина сама вирішує ким їй бути, і як прожити життя. Потрібно займатися улюбленою справою, адже роки пролітають і навіть не помітиш, як уже не буде можливості щось змінити. Звичайно, починати свій розвиток ніколи не пізно, але все таки краще не марнувати час

і зробити це як можна раніше. Потрібно щоб кожен знав яка його ціль в житті, для того щоб було куди рухатись, не варто розсіювати себе на різні галузі, краще сконцентруватися на чомусь одному, але досягти значних результатів. Якщо ти будеш хорошим математиком, то ніхто не буде вимагати від тебе лікувати людей, але у своїй справі тобі рівних точно не буде.

Отже, розглянувши дане питання, я можу зробити висновки, що метою життя кожної людини є пізнання самої себе, тобто розуміння того, чим вона хоче займатися і де себе бачить в майбутньому. Необхідно мати конкретну ціль і до неї впевнено іти. Не потрібно розсіюватись на другорядні проблеми. Важливо також те, що це має бути справа, саме та, що тобі до душі, та від якої щохвилини ти будеш отримувати задоволення та прагнути іти все далі і далі. Це буде певна мотивація для того, щоб уникнути депресивних станів та наповнити своє життя яскравими подіями. Адже кожен успіх, це радість, але тільки в тому випадку, якщо він відбувся в потрібному тобі напрямку. Саме тому кожен із нас повинен мати ціль в житті і впевнено до неї іти, долаючи всі перешкоди, адже результат який ми отримаємо в кінці точно того вартий.

Використана література:

1. В. Франкл. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. – м. Харків: "Клуб Сімейного Дозвілля". – 2016. – 160 с.
2. Франк С. Л. Сенс життя. – М.: Наука, 1992. – 160 с.

КОВАЛЬ Роман Миколайович
студент юридичного факультету
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Література є невід’ємною складовою розвитку людини, її культурного рівня. Актуальною нині визначається проблематика її розвитку в сучасних умовах, оскільки зараз ми спостерігаємо значне зменшення інтересу населення до книг, їх знецінення в очах більшості представників суспільства. Ми розглядаємо подану тему як збіг цілої сукупності певних процесів та закономірностей.

Насамперед основним аспектом є недостатньо адаптована шкільна програма для сучасних захоплень юнацтва, насамперед основними ознаками цього є: мала об’ємна частка сучасних видань, явне переважання окремих жанрів над іншими. Як наслідок – апатія до літератури через прийняття особистого стереотипу про однотипність всіх друкованих творів. Варто додати, що важливий момент також це відсутність уваги окремих

уповноважених установ та громадськості до поширення книжкових видань для читачів шкільного віку, зокрема наклад окремих книг є невеликим, тому виникає проблема у доступі до видання. Також сучасному процесу книгодрукування притаманна корінна комерціалізація, і оскільки, видання дитячої літератури не є рентабельним, відповідно частка цієї літератури серед усієї кількості друкованих видань є незначною.

Не менш суттєвою проблемою слід вважати переповнення сучасної вітчизняної літератури низькопробними виданнями. Особливостями так званих «лубочних» видань є повсюдне використання просторічних слів, свідомо неправильних за будовою стилістичних та граматичних конструкцій, жаргонізмів та ненормативної лексики. Тобто основним спрямуванням діяльності автора стає намагання максимізувати розуміння тексту читачем, при цьому твір де-факто перестає нести в собі користь, яку знаходить читач в результаті опрацювання поданого видання.

Ми розглядаємо також як важливий фактор, що складає проблематику розвитку літератури, друк неякісно перекладених творів закордонних авторів. В даному питанні варто підносити це запитання, адже вищезазначений факт обмежує здатність читача в повному обсязі та розумінні опрацювати літературне видання. Тому виникає необхідність створення спеціальних державних контролюючих органів які б відповідали за контроль видавництва літератури в Україні, оскільки наявні державні стандарти не є ефективними та не здатні виконувати функції, які на них покладені.

Таким чином ми розглянули основні складові комплексу проблем літератури в умовах сучасного суспільства та держави. Також, слід наголосити на важливості даного питання та умовах його вирішення, адже цей фактор впливає на формування особистої та суспільної культури.

Література:

1. Сучасність і література в Україні. Режим доступу / Петро Маковецький / [Електроннийвресурс]. - Режимвдоступу: http://dds.edu.ua/ua/articles/2/slovo/2011/934-present-and-literature-in-ukraine.html.

СТРОКАНЬ Вікторія
студентка 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Еміграція як соціальний феномен притаманна великій кількості суспільств і має різні причини й наслідки, що позначаються на житті окремих

народів та людства в цілому. Міграційні процеси відіграють значну роль у суспільному розвитку. Вони впливають на демографічні процеси, дають певний сигнал щодо змін в політичному, соціальному та економічному житті.

Проблему міграції в Україні досліджували Чайка Г.В., Єчина Л.В., Жибак М.М. та інші.

Наприкінці 60-х- поч. 70-х років XIX століття почався масовий міграційний потік з українських земель. Цей рух відіграв значну роль у житті нашого народу та народів, які приймали українських емігрантів. Міграція- це не лише просте механічне пересування людей, а складний суспільний процес що зачіпає багато сторін соціально-економічного життя. Людей, які вчиняють міграцію, називають мігрантами. Особи, які переселилися за межі країни,- емігранти, які переселилися в країну - іммігранти.

Міграції населення мають різні аспекти. Демографія, економіка, географія, соціологія, статистика, етнографія – науки, що досліджують характер, структуру, наслідки аспектів міграції.

Явище еміграції почалося ще в другій половині-наприкінці XIX століття і продовжується нині. Науковці зазвичай визначають чотири хвилі переселенського руху в історії української міграції, але ми, сучасники, можемо говорити про початок нової хвилі української еміграції, яка бере свій початок при незалежній Україні.

Перша хвиля почалася з останньої четверті XIX століття й тривала до початку Першої світової війни. Початок масової трудової міграції до США (1877рік), Бразилії (1880-ті роки), Канади (1891 року), Російського Сибіру (1905-1907 рр.). Виїздили й до Аргентини, Австралії, Нової Зеландії, на Гавайські острови**.** Причини першої хвилі еміграції: аграрна перенаселеність українських територій, економічні, соціальні, політичні утиски, національний гніт з боку Австро-Угорської й Російської імперій. Нащадки цієї хвилі еміграції зараз у шостому-сьомому поколіннях і схильні звати себе українцями, а походженням - радше ніж емігрантами в країнах проживання.

Вивчаючи деякі джерела, ми визначили, що 1891-1901 роках зі Сх. Галичини до Канади й США емігрувало 78 тисяч українців. 1901-1911 роках виїхало 224 тисячі осіб. Отже, на початку XX століття лише зі Сх. Галичини емігрувало понад 302 тисячі українців.

Канадський уряд створивеміграційний синдикат, що наприкінці XIX століття відправив на територію Зх. України 6 тисяч вербувальників. Агент, що завербував сім’ю до Канади, отримував від 2 до 5 доларів за кожного переселенця.

Друга хвиля еміграції українців охоплює період між Першою й Другою світовими війнами у XX столітті й була зумовлена поєднанням соціально-економічних та політичних причин. Як засвідчують документи, емігрували в основному прихильники Центральної Ради, Директорії Гетьманату і боролися проти проти радянської влади зі зброєю в руках. Виїздили переважно до Польщі, Чехословаччини, Австрії, Румунії, Болгарії, Німеччини, Франції, США й Канади. Емігрантами були великі й середні

землевласники, торговці, службовці, священнослужителі, інтелігенція, солдати й козаки українських військових з'єднань.

Третя хвиля еміграції викликана переважно політичними мотивами й розпочалася наприкінці Другої світової війни. Більшою мірою це репатріанти з англійської, американської, французької окупаційних зон. Найбільше виїздили колишні військовополонені, яких вважали зрадниками прихильники сталінського режиму. Велику частину переселенців становили люди, яких забрали до Німеччини на роботи. Були також біженці. Які не підтримували радянські погляди і переміщалися до Канади, США, Великобританії, Австралії, Бразилії, Аргентини, Франції.

Четверта хвиля - так звана «заробітчанська». Ця хвиля розпочалася у 1990-х роках. Головна причина цієї хвилі- економічна скрута перехідного періоду в Україні. Вивчаючи статті науковців, щодо економічної кризи, яка зумовила початок четвертої хвили еміграції, можемо дійти висновку: є допущення, що безробіття було створено умисно і в результаті цього 7-8 млн. людей виїхало до Європи, Америки та в Росію.Ми допускаємо, що більша частина з емігрантів вже не повернеться на Батьківщину. Директор Інституту дослідження діаспори, що знаходиться в Києві Ігор Винниченко дав оцінку, що станом на 2001 рік за межами України вже проживало 10-13млн українців. Звичайно, що нині (2018 рік) число українців, що виїхали за кордон значно зросло.

Наразі зараз українці продовжують покидати кордони України, мігруючи, переважно до країн Європи та країн Заходу.

Причини еміграції в Україні:

- Високий рівень безробіття в Україні, у тому числі і прихованого.
- Різниця в умовах життя і рівні заробітної плати в Україні та країнах Заходу.
- Відсутність перспектив професійного зростання для багатьох обдарованих людей.
- Економічна нестабільність в країні та невизначеність шляхів виходу з неї.
- Відсутність безпеки громадян тощо.

Також, через зростання конфлікту в АР Крим у 2014 році мешканці почали масово виїжджати за кордон, а переважно до Росії.

З вище наведених причин можемо зробити висновок, що домінуючим чинником виїзду за кордо є економічне становище України, що породжує таке явище як трудова міграція.

Трудова міграція - це переміщення у просторі, яке здійснюють індивіди для підвищення рівня життя на основі вигіднішого використання власної робочої сили без зміни постійного місця проживання.

Відповідно до даних дослідження, проведених в рамках проекту МОМ, за кордоном перебувають для здійснення трудової діяльності близько 1 млн. українців. Всі інші емігранти з України здійснюють освітню міграцію або виступають як шукачі притулку.

За даними цього ж дослідження, серед трудових мігрантів переважаютьчоловіки, найчисленнішими серед них є особи 30-44 років (понад 40%), більшість мігрантів походить із областей заходу країни. 41% трудових мігрантів мають середню або середню спеціальну освіту, 36% – вищу освіту. Основні країни призначення працівників-мігрантів – Польща, Російська Федерація, Чеська Республіка та Італія. На них припадає близько 80% загальних потоків короткострокових та довгострокових трудових мігрантів з України.

Сфери зайнятості українських працівників за кордоном – це перед усім будівництво (чоловіки) і праця в домашніх господарствах (жінки), а також сфера послуг та сільське господарство.

Проводячи власне дослідження, можемо сказати, що під впливом воєнного конфлікту та економічної кризи 1 із 4 осіб найближчим часом збирається покинути кордони України як трудовий мігрант. Тобто проблема трудової міграції в Україні не вщухає, а лише набирає обертів.

Трудова міграція має своєї наслідки, ми їх класифікуємо як позитивні і негативні.

До позивних наслідків ми можемо віднести:

- Одержання від трудових емігрантів іноземної валюти у формі грошових переказів, що у свою чергу зумовлює підвищення платоспроможного попиту та стимулювання виробництва.
- Створення спільних підприємств з іноземними засновниками і на цій основі- додаткове інвестування коштів в економіку.
- Зниження безробіття на національному ринку робочої сили.
- Можливість для працеспроможного населення реалізувати свої здібності за кордоном, підвищити рівень кваліфікації.

Негативними наслідками трудової міграції є:

- Помітне зменшення конкурентоспроможної частини робочої сили, що спричинює уповільнення темпів науково-технічного процесу
- Скорочення кількості молодих освічених людей, що зумовлює старіння нації та погіршення трудоресурсно7го потенціалу.
- Збільшення кількості дітей, залишених батьками на родичів або на близьких знайомих.
- Зростання рівня злочинності та соціального напруження у суспільстві через міжнаціональні конфлікти.

Найбільше мігрантів в Україні при падають на такі регіони:

- І місце - АР Крим.
- ІІ місце - Волинська область.
- ІІІ місце - Одеська область.

Вплив трудової міграції на соціально-економічний розвиток країни достатньо різний.

Позитивним моментомє еміграція некваліфікованих робітників. Вона дозволяє знизити рівень безробіття і скоротити пов’язані з ними витрати. Частина емігрантів отримує за кордоном освіту, професійну підготовку,

досвід роботи. Спостерігається зростання рівня кваліфікації робітників, які виїжджають в інші країни з метою працевлаштування, оскільки за кордоном мігранти залучаються до передових технологій, стандартів трудової дисципліни і організації виробництва. Але такий позитив не завжди має місце, тому що трудові мігранти з України, це найчастіше, освічені люди, з вищою освітою, які виконують за кордоном далеко не престижну, але більш високооплачувану роботу, ніж роботу за фахом у себе не Батьківщині. У такому випадку відбувається їх повна дискваліфікація.

Щодо негативних наслідків трудової еміграції, то вони більшою мірою впливають на соціально-економічний розвиток країни – експортера робочої сили. Суть полягає в тому, що в країні, яка експортує робочу силу, часто погіршується ситуація на ринку праці, знижується її інтелектуальний потенціал.

Водночас національна економіка країни-експортера робочої сили, а саме України, втрачає наймобільнішу і, як правило, найконкурентно спроможнішу частину працездатного населення. За кордон з метою працевлаштування виїжджають, в основному, молоді люди з досить високим рівнем освіти. Унаслідок цього відбувається зміна структури трудових ресурсів. До негативних наслідків трудової міграції також варто віднести подальше розшарування суспільства за матеріальним становищем, оскільки на заробітки виїжджають більш заможні громадяни.

Отже, проаналізувавши всю роботу, можемо підкреслити, що еміграційна ситуація в Україні не відповідає національним інтересам держави. Тому необхідним є вироблення та реалізація активної міграційної політики. А саме - це запровадження таких заходів, які будуть тягнути за собою стимулювання українського населення на працевлаштування в межах їх держави: забезпечення якісним медичним обслуговуванням, підвищення рівня економічного добробуту, робити освіту якнайдоступнішою, створювати і надавати нові робочі місця, а найголовніше рівень середньої заробітної платні підвищувати до європейського стандарту.

КОРЕЦЬКА Марія Сергіївна
студентка 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ДРУЖБА – ЦЕ НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО

Як би рідко не зустрічалась справжня любов,
справжня дружба зустрічається ще рідше.
Ф. де Ларошфуко

Спілкування – це найбільша потреба людини, особливо у наш час. А коли є хтось, кому можна повністю довіритись, хто тебе зрозуміє і підтримає в будь-якій ситуації – це найбільше щастя, найбільша радість, яку може відчувати людина. І саме таким має бути справжній друг.

Чесно кажучи, дуже важко в наш час знайти справжнього, вірного друга, який ніколи не зрадить. Проте зберегти цю дружбу ще важче, адже часто треба робити складний вибір, жертвувати власними інтересами… А люди, як правило, часто бувають егоїстами.

У справжній дружбі проблеми твого друга – це і твої проблеми, всі злети і падіння – це твій успіх чи невдача також. Друзі – це споріднені люди, брати чи сестри не по крові, але в душі.

На жаль, на сьогодні справжня дружба трапляється досить рідко. Люди часто видаються нам доброзичливими, щирими, душевними… Проте зраджують при першій же нагоді, не усвідомлюючи того факту, що їх вчинок може відобразитись на подальшому житті і дуже часто це має фатальні наслідки: людина відмовляється довіряти іншим і залишається самотньою на все життя. Тож не слід довіряти «першим перехожим» і вважати найкращими друзями всіх підряд. Дуже влучними щодо цієї теми є слова Тараса Шевченка:

Не так тії вороги,
Як добрії люди —
і обкрадуть жалкуючи,
Плачучи осудять...
і на тім світі, добряги,
Тебе не забудуть.

Отже, знайшовши настільки цінний скарб, потрібно берегти його як зіницю ока.

Тож ми можемо зробити висновок, що потрібно з обачністю ставитись до людей, які називаються твоїми друзями. А коли знайдеш свою споріднену душу, треба всім серцем і всією душею берегти цей «діамант». Проте, пам’ятаймо, що коли хочеш мати хороших і вірних друзів, треба бути таким ж!

КОРОТИЧ Юлія Юріївна
студентка
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ТЕБЕ

Кожна країна процвітає і утверджується тоді, коли має міцний фундамент: територіальну цілісність, кордон, національні символи, мову та народ, пронизаний відчуттям патріотизму.

Який він, патріот своєї держави? В першу чергу, це людина, яка пам'ятає своє коріння; яка не цурається історії роду свого; яка інтереси держави ставить вище своїх; яка готова життя віддати заради добробуту рідної країни.

В усі часи були українці, що власним прикладом доводили істину, що кожен із нас – це частина сильного організму під назвою «держава». Саме відчуття необхідності себе у розвитку та становленні країни дозволяє Україні хоч і через перешкоди, але впевнено крокувати до поставленої мети. Незалежно від того, дитина ти чи дорослий, вчений чи робітник, але кожен робить неоціненний внесок у розвиток духовних та національних цінностей держави. Кожна людина залишає свій слід на землі. Хтось сіє хліб, хтось зводить будинки, хтось навчає інших, хтось лікує, а хтось співає… При цьому кожна праця є важливою. Склавши частинку до частинки, ми отримуємо єдине ціле, що керує роботою держави. Кожен із нас є прикладом для інших у своїх справах, поведінці, моральному ставленні до того, що нас оточує.

Свою важливість для держави особливо легко показати зараз. У час, коли Україна відстоює свою незалежність та цілісність, ми маємо змогу проявити свої патріотичні почуття та відстояти національну ідею. Щоб зробити свій внесок у завершення бойових дій на Сході України, не обов'язково знаходитись на передовій. Адже військовим потрібен і одяг, і взуття, і продукти харчування, і моральна підтримка. Тож кожен, хто хоч якось причетний до цієї справи, вже докладає зусиль до наближення миру.

Напевно, кожен мріє прожитии щасливе життя: у мирі, злагоді, достатку. Яким ми малюємо своє майбутнє, таким буде і майбутнє держави.
Всі без винятку обирають своє місце у цьому світі, адже уявляють, яку користь можуть принести своїй державі.

На наш погляд, захоплюючою та цікавою особистістю, патріотом своєї держави був Григорій Сковорода. Адже він був надзвичайно різносторонньою, розумною та начитаною людиною: «Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним».

Про це свідчать чисельні праці: афоризми, байки, трактати, філософські діалоги. Письменники - це люди, якіпокликаніслужити народу для процвітаннядержави, саме таким Григорій Сковорода і був. Вінзаписував проблематику історіїУкраїни в усіх її ракурсах. Митець значно переганяв рівень вісімнадцятого століття: боровся з ідеологічною скутістю, боровся протирелігійних фанатичних тверджень. Григорій Сковорода був мандрівником, філософом, учителем, який не раз наголошував про вміння мислити і аналізувати: «Не розум від книг, а книги від розуму створились».

На нашу думку, навчаючись, ми стаємо частиною України, тому ми зможемо принести користь для розвитку Батьківщини; продовжити справу

справжніх патріотів; з часом із гордістю сказати: «Я – справжня українка! Я – прекрасне майбутнє моєї України!».

БОГДАНОВИЧ Я.М.,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ЕКСПЕРИМЕНТ «ВСЕСВІТ «25»

Експеримент Всесвіт-25 (Universe 25) –це 25спроба американського вченого-етолога Джона Келхун побудувати мишачий рай (всі попередні закінчилися аналогічно). Суть експерименту полягала в тому, щоб організувати для мишей приміщення, в якому будуть створені найкращі умови для життя і розвитку популяції.

Після того, як миші опинилися в своєму раю, вони почали активно розмножуватися. Перший період (до народження першого мишеняти) називався фазою А –тривав 104 дні. Однак він швидко змінився фазою В, коли зростання чисельності популяції мишей в умовах, наближених до ідеальних, помітно збільшився. Зростання популяції подвоювався кожні 55 днів, але після 315 дня проведення експерименту темп зростання популяції сповільнилося. Настала третя фаза – фаза С. Чисельність подвоювалася тепер тільки кожні 145 днів.

Тоді в загоні перебувало близько 600 мишей– і місця вже не так було багато. У мишей розподілилися соціальні ролі, сформувалася ієрархія, кастова система.

Першою з'явилася каста «Знедолених», яка представляла собою вигнанців мишачого суспільства: їх не приймали інші і вони мешкали в центрі загону, до них часто виявлялася агресія з боку інших мишей. Дізнатися про їхнє становище в суспільстві можна було по зовнішньому вигляду: вони мали на своєму тілі сліди побоїв, видерті клаптики вовни, застиглу кров, садна.

«Літні особи» вступали в конфлікт з молодими, слабкими, недосвідченими мишами. Вони конкурували за місце і соціальні ролі в зграї. Молоді особини не могли знайти собі місце і ставали вигнанцями.

Після вигнання у самців відбувався внутрішній занепад сил, вони були зламані і пригнічені, не намагалися захищати своїх вагітних самок. При цьому самки ставали нервовими, агресивними і відчували тривожність. Але агресія з боку самок виявлялася не тільки заради захисту – самки стали проявляти агресію до своїх власних дитинчат. Нерідко вони навіть вбивали своїх дітей, після чого йшли в далекі гнізда, ставали відлюдниками. З'явилася каста «Самок-одиначок». Після чого збільшення популяції мишей значно

впало, також збільшилася дитяча смертність. У мишачої середовищі став розвиватися Індивідуалізм.

Після 560 днів почалася фатальна фаза – D, або фаза смерті. З'явилася нова каста «Красивих». Вона складалася з самців, які відмовлялися спаровуватися, битися і боротися за самок, захищати свою територію. Все, чим вони займалися – це тільки їли, пили, спали, чистили свою шкурку, уникали будь-яких конфліктів, виконання соціальних ролей і обов'язків. Вони проявляли нарцисизм і ставилися з байдужістю до решти мишам. «Красиві» і «Самки-одинаки» займали більшість мишачої популяції, вони займали верхні, далекі гнізда загону, відсторонюючись від інших.

Миші жили довго, дитяча смертність досягла рівня 100%, а народжуваність незабаром скотилася до нульової позначки. Мишаче товариство стало деградувати, регресувати. Миші практикували різну девіантну поведінку, спонтанну агресію. За умов достатку їжі миші практикували канібалізм, самки відмовлялися виховувати дитинчат і вбивали їх.

Межа зростання популяції зупинилася на позначці 2200 особин, після чого почався спад. Келхун завершив експеримент при чисельності популяції 122 особин (22 самця і 100 самок), всі з яких вже вийшли з репродуктивного віку, і продовжувати експеримент не було сенсу.

Перша думка, яка приходить в голову після вивчення даного експерименту – «Як це схоже на наш світ!». Було б не дуже коректно порівнювати мишей з людьми, але якщо це зробити, то от що ми отримаємо:

Знедолені – велика кількість людей не можуть знайти собі місце. Через прихід автоматизованих технологій місця загубилися, люди займаються іншими справами. Значна частина людей знайшла собі зайнятість, але інші все ж входять в цю касту вигнанців. Люди не знають чим себе зайняти, йдуть на нецікаві, нудні роботи, працюючи на роботодавця. Часу на щось більш значуще вже не залишається. Робота-гроші-їжа-робота.

Самозамилування – безліч молодих людей і дівчат дуже велику увагу приділяють своїй зовнішності, фотографують себе на дорогі смартфони і викладаютьв соц. мережі, щоб похвалитися своєю зовнішністю та дорогою технікою. Це ні що інше, як нарцисизм.

Самки-одиночки – ось тут вже без питань, все присутнє і у людей.Жінки викидають немовлят в сміттєві баки, топлять, душать їх. Більшість, звичайно, не доходять до таких крайнощів, проте теж поводяться жахливо. Кричать, б'ють дітей за непослух, повністю пригнічують їх волю. Незадоволені своїми чоловіками, вони беруть все в свої руки, започатковують матріархат.

Красиві – всі ці хіпстери, модники, гарненькі хлопчики,мамині синочки, –багато їх. Простіше кажучи, інфантильні, слабохарактерні, чоловіки, які бояться відповідальності і не бажають бути лідерами.

Смерть духу – явище, коли відбувся занепад сил, пасивність. Коли люди живуть, лише тамуючи свої природні потреби, не маючи ніякої тяги до чогось більшого. Зловживання алкоголем, наркотиками, комп'ютерними іграми, Інтернетом, переглядом блокбастерів, пусте проведення часу.

Отже, експеримент на мишах показав, наскільки крихким може бути соціум, поставлений в умови перенаселення і «перегодовування». Келхун зумів поставити питання про майбутнє нашого світу, але не зумів дати на нього відповідь.

Список використаних джерел:

http://volnomuvolya.com/EKSPERIMENT-VSELENNAYA-25-MYSHINYJ-RAJ-OPISANIE.HTML

ШЕВЧУК Д. В.,
студент юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ХАРАКТЕРИСТИКА СУДЖЕНЬ В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Останнім часом в юридичній діяльності усе відчутнішим стає дефіцит логічної культури. Його неможливо подолати, не вивчивши основи логіки, вміння застосовувати її в юридичній практиці. Через це основний принцип логіки, відповідно до якого усі результати практики обговорення та вирішення правових проблем повинні бути строго доказові та чітко аргументовані, є фундаментальною підвалиною всієї юридичної діяльності[2].

Виклад основного матеріалу.Для початку давайте розберемося, що ж таке судження.

Існує декілька її визначень. Найважливіші з них такі: 1) судження - це думка, у якій стверджується наявність або відсутність властивостей у предметів, відношень між предметами, зв'язків між ситуаціями; 2) судження є такою думкою, у якій при її висловлюванні дещо стверджується про предмети дійсності і яка об'єктивно є або істиною, або хибною і при цьому неодмінно однією із двох; 3) судження- це думка, що виражається розповідними реченнями і є істиною або хибною.

Судження складається із суб'єкта, предиката і зв'язки.

Суб'єкт — це те, про що йдеться у судженні. Суб'єкт — не сам предмет дійсності, а поняття про нього. Суб'єкт позначається літерою S.

Предикат — це те, що мовиться у судженні про предмет думки. Предикат є поняттям про те, що стверджується або заперечується про предмет, виражений суб'єктом. Позначається предикат літерою P.

Суб'єкт і предикат судження називаються термінами судження.

Зв'язка в судженні є відображенням зв'язку, існуючого між предметом думки і певною властивістю; зв'язка установлює, належить чи не належить

предметові судження властивість, мислима в предикаті. Зв'язка виражається такими словами, як "є", "не є" тощо[1].

Судження може бути або істинним, або хибним.

Істинним називається таке судження, котре правильно відображає дійсність, відповідає тому, що є насправді.

Хибним є судження, яке неправильно відображає дійсність, не відповідає тому, що є насправді.

Так, судження: "Народ - творець історії"; "Суд - орган правосуддя"; "Вирок суду має бути законним і обґрунтованим" - є істинними, вони відповідають дійсності, правильно відображають її. А таке судження, як "Харків більший від Києва", "Мистецтво не відображає дійсності", "Крадіжка не є злочин" - хибні, оскільки те, що висловлюється у кожному з них не відповідає дійсності.

Питання про те, яким є кожне конкретне судження - істинним чи хибним, розв'язується практикою.

Логічна будова суджень інтернаціональна. В основних своїх рисах вона є спільною для найрізноманітніших народів. Будова речення, навпаки, значною мірою національна, вона визначається сукупністю граматичних особливостей, характерних для даної мови, що відрізняє її від інших мов.

Так розв'язується питання про співвідношення судження і речення, коли ми розглядаємо судження і розповідне речення.

Призначення питальних і спонукальних речень інше, ніж ствердження чи заперечення. Сутність питального речення полягає у постановці запитання, а спонукального речення — у вираженні спонуки. Коли ми ставимо запитання: "Петренко — співучасник?", то в самому запитанні ще немає ні ствердження, ні заперечення, ми не стверджуємо того, що Петренко є співучасником, і не заперечуємо цього, тобто не висловлюємо якогось певного судження про Петренка.

Те, на що спрямоване запитання, нам ще не відоме. Отже, коли ми ставимо запитання, наприклад: "Де ти був учора о 10 годині вечора?"; "Хто дав вам цю річ?"; "Де стояв потерпілий?"; "Кому належить ця сокира?" і т. д., то ми ще не висловлюємо суджень. Судженням, тобто думкою, у якій щось стверджується або заперечується, буде тільки відповідь на запитання, а саме:

"Учора о 10 годині вечора я був у кіно"; "Цю річ дав мені Бойко"; "Потерпілий стояв біля вікна свого будинку"; "Ця сокира належить Горбуновій" і т. д.

Від запитальних речень слід відрізняти риторичні запитання, такі, наприклад, як "Хто не знає наших депутатів?", "Кому не дорога пам'ять про свою школу?", стверджувальні думки про те, що "Усі знають наших депутатів", "Кожному дорога пам'ять про свою школу", які є судженнями.

У спонукальних реченнях, наприклад: "Зачиніть двері!"; "Подайте води!"; "Відійдіть!"; "Не чіпайте!"; "Будьте уважні!" тощо, як і у реченнях питальних, теж відсутнє і ствердження, і заперечення. Тому спонукальні речення не є судженнями.

Про роль запитання в судовому пізнанні

У процесі пізнання людиною дійсності постановка запитань має велике значення. Запитання є осмисленим виразом нашого прагнення до знання, розв'язання тієї чи іншої проблеми. У формі запитання формулюється пізнавальне завдання, намічається напрямок процесу пізнання. Без запитання неможливі здобуття нових знань, розвиток науки.

До питань категорії "істинно" і "хибно", якими характеризуються судження, не застосовні. Не можна сказати "Це запитання є істинним" або "Це запитання є хибним". Запитання може бути або правильним, або неправильним. Тому, коли ми маємо справу із запитанням, нас цікавить перш за. все те, правильно чи неправильно воно поставлене, оскільки правильна, послідовна і своєчасна постановка запитання є істотною умовою успіху у процесі пізнання[2].

Висновки.Отже, юридична діяльність визначається не лише певними процесуальними діями, але й інтелектуальною взаємодією – дискусією осіб, втягнених до процесу правового пізнання. З такої позиції основним пізнавальним завданням правового дослідження є відшукання та логічне обґрунтування істини у справі.

Наука логіка навчає, як правильно будувати умовиводи, доведення, прищеплює вміння правильно оперувати поняттями й судженнями, застерігає від можливих логічних помилок. Незнання законів та правил логіки, невміння користуватися ними в процесі правового дослідження нерідко призводять до різноманітних логічних помилок, котрі в професійній діяльності юриста можуть призвести до непоправних наслідків, оскільки при допущенні цих помилок можуть постраждати невинні та законослухняні громадяни.

Список використаної літератури:

1.https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.

2. http://ru.osvita.ua/vnz/reports/logika/25384/c.

КОЗЛІК Діана,
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода відомий завдяки своєрідності його особистості, особливому способу життя, а також завдяки тому що впродовж багатьох років українська та світова філософська думка черпала в нього чимало

наукових, релігійних і філософських ідей. Ці ідеї поклали початок в побудову світової філософії, антропології та в її межах філософії свободи.

Свободолюбність – це невід'ємна риса українського менталітету. Основні засади філософської думки Г. Сковороди покладають початок до розуміння справжньої свободи людини, яка розглядається у площині духовності та ґрунтується на морально-етичному виборі. Розуміння справжньої свободалюдиниосягається через пізнання та усвідомленнясвого духовного начала, морально-етичних засад, таланту та здібностей і їх практичного втілення в житті. Свобода у філософа – ценайвищий дар і благо людини, притаманніійза самою природою. Наявністьабо відсутністьії є одним з головнихпоказниківжиттялюдиничисуспільства. Несвобода людини веде допануванняантилюдськихцінностей та несправедливості, розпаду суспільства. Однією з головних цілей є свобода, до якої мають прагнути люди.

Вагоме місце в українській історико-філософській думці посідає проблема свободи української нації.Вся суть проблеми свободи українського народу виражається в національному фольклорі. Живучи в умовах кріпаччини Г. Сковорода був очевидцем соціального занепаду народу і тому постав перед українським населенням поводирем, що спонукав до духовного відродження нації. Задля відродження нації , слід відновити духовність та моральний дух народу.

Вагоме значення у філософській та літературній спадщині Сковороди є проблема свободи.Феноменсвободипосідаєвагомемісце у творахмислителя. У 9-й Пісні "Саду..." мислительзазначає про свободу – вольністьтаке:

«Мені ж свобода лиш одна вабна
І безпечальна, препроста путь,
В житті це мірка є основна,
З'єднае коло циркуль отут.» [1].

Аналізуючи біографію Г. Сковороди, можна зауважуємо, що у нього була відсутня схильність до осідлості. Поет відмовлявся від всього, боючись втратити найціниіше – свобода.

Необхідноюумовою для здійсненнясвободилюдини є наявністькритичногомислення, здатністьпобороти в собівластиву для людиниорієнтацію на тілесну, видиму натуру. Понад те, важливим моментом у досягненнісвободистаєсамопізнаннялюдини, яке ґрунтуєтьсянаідеї "сродності". Важливозбагнути, чимлюбишзайматися і до чогомаєшприроднінахили. "Свобода як утечавід чужого, нав'язаногоіншими, невідповідноговласнійнатурімаєпіднятися до рівняутвердженнясвоєївласноїнатури, своєїзрідненості, віднайденої шляхом пізнаннясамої себе" [3].

Доля Григорія Сковороди була і щасливою, і несправедливою часом ,але все ж він зумів зберегти той скарб, який він найбільше цінував – свобода.

Список використаної літератури:

1. Сковорода Г. С. Літературні твори / Григорій Савич Сковорода. – К.: Наукова думка, 1972. – 432 с.
2. СпадщинаГригорія Сковороди і сучасність: матеріаличитань до 200-річчя з дня смерті Г. Сковороди, 21 – 22 грудня 1994. – Львів: Світ, 1996. – 190 с.

КІСЕЛЬОВ Іван,
студент юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

БУДДИЗМ ЯК ЦІКАВА РЕЛІГІЯ

На сьогоднішній день тема релігієзнавства дуже актуальна, оскільки науково-технічний прогрес та моральна деградація людства, що зумовили тотальну відмову від Бога у 20 ст., вже не впливають на суспільство так негативно і щодня у світі стає на 200 атеїстів менше.

Релігієзнавство – це комплексна галузь знань про релігію, вона охоплює філософію, історію, психологію та соціологію і вивчає релігію як соціально-історичне явище.

Релігія є особливою формою світосприйняття, вона побудована на вірі в надприродне і включає в себе звід моральних норм,правил, обрядів і об’єднує людей.

На сьогоднішній день існує багато різних віровчень і буддизм є однією з найдавніших релігій у світі, що існує понад 2500 років. Виник буддизм в Індії у VI ст. до н. е. і вважається релігійно-філософським вченням про духовне – дхармою.

За легендами, що описані у ведах, Будда з’явився на Землі, щоб показати людству шлях до спасіння і тим самим виконати свою «місію».

В першій своїй проповіді Будда розриває суть «чотирьох святих істин», а саме: «жити означає страждати», «причина страждань - бажання», «щоб звільнитися від страждань необхідно позбутися бажання», «шлях позбавлення від страждань – вчення Будди, що приведе до нірвани».

Нірвана(із санскриту означає «згасання, заспокоєння») - головна мета буття віруючого, яка веде до звільнення від прив’язаностей та страждань, а також до стану, коли свідомість знаходиться в повному спокої.

Шлях від страждання до нірвани лежить між прихильністю до задоволень та аскетизмом.

В той же час, смерть не позбавляє від мук, оскільки вчення брахманізму про переродження у буддизмі зберігається, отже після смерті людину чекають нові страждання.

Лише повне позбавлення від бажань веде до звільнення від страждань та досягнення нірвани. І лише досягнувши нірвани людина після смерті досягає Бога і знаходить спокій у «духовному світі». Бог у буддизмі не є особистістю, він виступає як безликий абсолют.

Смерть Будди його послідовники називають «досягненням великої нірвани». Поняття свідомості в буддизмі відіграє дуже важливу роль. За словами Будди «ми – результат наших думок, розум – це все», можна зробити висновок, що за допомогою розуму людина може зробити все, якщо очиститись від бажань та почуттів та правильно використовувати розум: мати правильний погляд, настрій, зусилля, правильне концентрування уваги. Таким чином, розглянувши дану тему ми можемо сказати, що основною рисою буддизму є твердження про те, що «життя в будь-якій формі є страждання». Шлях від страждання до нірвани пройшов і сам Будда, ним можуть іти і інші. Досягнення нірвани означає подолання людських почуттів та бажань, злиття із божеством і абсолютний спокій.

За словами Будди: «розум – це все», можемо сказати, що у буддизмі розум – є основою свідомості, ним можна керувати, отже свідомістю також можна керувати, шляхом очищення розуму від почуттів та бажань.

Література

1.Калінін Ю.А. Релігієзнавство/ Ю.А. Калінін – К., 2002

2.Кочетов А.Н. Буддизм/ Алексей Кочетов – М.: Политиздат, 1968

3. Джаммапада Трактат из изречений Будды/ Санкт-Петербург: «София», 2007

ЦИГАН Олександр,
студент юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ЇЇ ВЛИВ НА СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ

Глобалізація – процес посилення взаємозв’язків національних політичних систем, економічних особливостей та культурної ідеології між собою. Варто зазначити що подане явище тягне за собою цілковитуреструктуризацію сучасного світу, що приводить до коригування систем державного управління, зміни стратегічних курсів економічного, політичного та духовного розвитку, що породжує тотальну взаємозалежність світу, що складає основу його існування.

Науковці поділяють історію розвитку поданого процесу на 3 часових періоди. Перший етап тривав з XVI по XIX століття, йому характерний перехід до машинної праці в промисловому секторі, епоха великих

географічних відкриттів, початок зародження інтернаціональної політико-економічної системи співпраці. Другий етап тривав впродовж першої половини XIX століття та мав свій прояв в утворенні потужних імперіалістичних держав, перерозподілі земної півкулі, як наслідок – зародження національно-визвольних рухів в загарбаних країнах. Для міжнародної економіки цього часу характерне панування державного монополізму з потужним механізмом протекціонізму. Третій етап визначається другою половиною XX – початком XXI століття. Притаманне цьому періоду є цілковитий крах імперіалістичних держав по всіх земній кулі, створення центральних міжнародних організацій гуманітарного(ООН,ВООЗ,ЮНІСЕФ), економічного (МВФ,МБРР,ОПЕК), культурного (ЮНЕСКО,ІСОМ) та оборонно-військового спрямування (НАТО,АНЗЮС).

Глобалізація, як більшість міжнародних цивілізаційних процесів, має позитивні та негативні сторони. До позитивних аспектів слід віднести значну роль явища у закладення основ створення полікультурного світовоїспільноти,забезпечує комунікаціюміж окремими представниками різних суспільств, держав. Також варто відзначити ефективність розвитку економік різних держав світу як єдиної взаємопов'язаної спільноти. Глобалізація в сфері міжнародної економіки дещо зменшує критичний вплив економічних криз як в окремій державі, так і в певних груп держав. Не залишається непоміченим і зміцнення зв'язків між найвіддаленішими куточками світу, глобальне поширення по всій планеті інформації, нанотехнологій, трендів в культурі та інших сферах суспільного життя.

Необхідно й згадати про негативні моменти глобалізації як повсюдного процесу в світі. Насамперед це є часткове обмеження суверенітету держав в зв'язку з їхньою взаємозалежністю від сильніших держав чи держав, з якими вони перебувають в складі певної міжнародної організації, блоку, тощо. Також посилення міжнародної конкуренції варто вважати проблемою, оскільки при цьому форсується розвиток промисловості у країнах, що розвиваються, відповідно значно виснажуються природні ресурси та зростають показники виробництва продуктів комплексу великих промислових центрів, що наносить невідворотну шкоду біосфері планети. Необхідно звернути увагу на таку маловідому тенденції, як зниження ваги індустріального комплексу у масштабах окремих країн та світу загалом, оскільки помітним є посилення домінування сфери послуг в структурі ВВП країн «Великої сімки».

Окремо слід відзначити появу поняття «культурна асиміляція», що безпосередньо пов'язане з глобалізаційними процесами, і нині це постає доволі гостро. Наприклад, піддаючись культурі сусідніх економічно чи військово сильніших держав, нація суттєво втрачає свою автентичність, особливості в культурі, повільно асимілюючись трансформуючи свою культурну основу відповідно до культури іншої держави.

Перспективи подальшого дослідження даного питання є доволі значні, адже існує потреба в доопрацюванні періодизації глобалізації, окрема

диференціація на півперіоди, виходячи з особливих історичних аспектів. Характерним є посилення вищевказаного процесу, що свідчить про його подальшу актуальність серед науково-дослідного світу.

Отже, питання глобалізації як повсюдного процесу, що коригує систему міжнародних відносин в світі є надзвичайно актуальним та відкриває значні горизонти для дослідження науковцями всього світу , адже дане явище спостерігається по всій території планети, незалежно від типу держави, рівню розвитку чи територіального чинника.

Використані джерела

1. Глобалізація і безпека розвитку / За наук. Кер. Білоруса О.Г. , Лук'яненко Д.Г. та ін. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.
2. Білорус О. Г. Економічна система глобалізму / О. Білорус. – К. : КНЕУ, 2003. – 357 с.
3. Кувалдин В. Б. Глобализация – светлое будущее человечества? / В. Б. Кувалдин // НГ-сценарии. – 2000. – № 9. – С. 5–14.

КУРПІЛЬ ІРИНА,
студентка юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

РЕАЛЬНОСТІ ЯК ІЛЮЗОРНА

Тяжко не погодитися із Зигмундом Фрейдом, який хотів донести до людських мас те, що «ілюзії приваблюють нас тим, що позбавляють від болю, а в якості заміни приносять задоволення. За це ми повинні без нарікань приймати, коли, вступаючи в суперечність з частиною реальності, ілюзії розбиваються вщент». Питання лише в тому, чи йде тут річ про прийняття власних норм, які залежать від певного індивіда, чи ж ці норми нав'язуються кимось? Для чого людина створює власну утопію?

Починаючи з самого дитинства на людину впливає безліч факторів, які в майбутньому і починають створювати її світогляд. Виходячи з того, як вона сприймає реальність,і починає зароджуватись чи видозмінюватись її погляд на світ. Звичайно добре коли все іде так, як задумано і ти просто з легкістю пливеш за течією свого життя, але не завжди все виходить так як би цього хотілося і шлях якому ти будеш слідувати може виявитися зовсім не зі спокійною течією. Інколи коли у людей щось не виходить та з'являються певні труднощі, вони поміщають себе у власну реальність так звану утопію, яка діє, як «криве дзеркало», спотворюючи реальний світ, та створює оманливий ефект того що все наладилось, і це стосується не лише однієї людини, іноді такий ефект може охоплювати велику зону дії. Наприклад,

коли в країні трапляється ситуація, яка негативно впливає на всіх її жителів та тягне за собою різні наслідки, тут може бути використано створення невеликої ілюзії, яка буде вселяти в більшість, ідею того, що вони є захищеними тим самим створюючи оманливу надію на те, що все буде добре та заганяючи населення в утопічну реальність. Будь-які такі дії мають на меті убезпечити людину від суворої реальності, або допомогти подолати певні труднощі в житті, але не завжди це є хорошою думкою, адже коли ти дивишся на світ так як бажаєш, на це потрібно витрачати дуже багато зусиль, аби підживлювати цю ілюзорну реальність. І навіть коли все ідеально, найменший негативний фактор може порушити функціонування даної системи, що може призвести до невідворотних наслідків, які можуть навіть зламати людину, або в кращому випадку змусити прийняти реальність, та вже, не робити вигляд того що все є добре, а змусити до якихось дій, які будуть покращувати буденність.

В деякому контексті слово утопія, буквально означає «місце якого не існує» і в наш час, набуває великої популярності серед населення, яке хоче зберігати спокій, та віддалитися від проблем. Але нажаль це не є найкращим варіантом, і ніхто не скаже точно чи є він вірним, чи не вірним, адже у кожного своя точка зору, яка формується роками.

Так що ж потрібно нам, ідеалістична утопія, яка залишається лише в думках, або ж дії ,які дозволять нам досягнути її тут, у реальному світі.

Навіть Кант описував це у своїй відомій роботі «До вічного миру» де він писав, що у людства є єдиний шанс на виживання і це є шлях миру, який допоможе створити ідеальне суспільство, а в іншому випадку на людство чекає погибель.

ГОРОШКО Ганна,
студентка 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАУКОВУ ДУМКУ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

Ще в студентські роки Вернадський взявся вивчати світ з точки зору науки. Його основною ціллю було не тільки вивчення та розуміння побудови світу, але він хотів зробити свій неповторний внесок. Завдяки зусиллям Є.М.Короленка, в юному генію прокинулась жага до пізнання всього нового, в тому числі і до філософії.

Трохи пізніше вже відомий філософ буде наголошувати,що наукова думка без філософії існувати не зможе, адже в ній укладений досвід минулих поколінь. Вчений вважав, що філософське світоуявлення створює те

середовище, в якій може без перешкод розвиваєтися наукова думка. «Розвиток наукової думки ніколи довго не йде дедукцією або індукцією - воно повинно мати своє джерело в іншій, більш повної поезії і фантазії, області: це - область філософії»[8, стр.103].

І справді, філософія заснована на логіці та запитаннях, які ставило перед собою людство в ті чи інші проміжки часу. Наука є одною з частин філософії і не може розвиватися самостійно,адже філософія створює простір для мислення та фантазії, який так конче необхідний науковій думці.

Ось яку оцінку свого філософського підходу він дає в листі дружині в 1902 р.: «... я дивлюся на значення філософії в розвитку знання зовсім інакше, ніж більшість натуралістів, і надаю їй величезне плідну значення. Філософія завжди укладає зародок, іноді навіть передбачає цілі області майбутнього розвитку науки, і тільки завдяки одночасній роботі людського розуму в цій області виходить правильна критика неминуче схематичних побудов науки. В історії розвитку наукової думки можна ясно і точно простежити таке значення філософії, як коренів і життєвої атмосфери наукового шукання »[43, с. 412].

Також вчений не раз звертався до досвіду минулих поколінь в свої роботах. Вважав, що лише в «У всякій філософській системі безумовно відбивається настрій душі її творця». [43, с. 412].

Він не раз казав, що «Твори великих філософів є найбільші пам'ятки розуміння життя і розуміння світу глибоко мислячими особистостями в різних епохах історії людства. Це живі людські документи найбільшої важливості і повчання, але вони не можуть бути загальнообов'язкові за своїми висновками, тому що відображають, по-перше, насамперед людську особистість у її найглибшому роздумі про світ, а особистостей може бути нескінченна безліч - немає двох тотожних; і відображають, по-друге, розроблене своє розуміння реальності; таких розумінь може бути по суті не так вже багато, і вони можуть бути зібрані в невелике число основних типів. Але не може бути серед них одного єдиного, більш вірного, ніж всі інші. Бо вони всі є унікальні по своїй суті» [58, с. 412].

Отже, в висновках ми можемо лиш виразити своє захоплення цією великою людиною. Він був не тільки одним з найвідоміших науковців свого часу, але й великим філософом. Вернадський вважав, що наукова думка має своє коріння, насамперед,в області філософії. Адже, саме філософія, на його думку, укладає зародки та передбачає прогрес майбутнього розвитку науки. А також вчений приводить до прикладу досвід минулих поколінь у вигляді думок філософів минулих часів. Ми згодні з ним, та теж вважаємо, що філософія є невідкладною частиною розвитку науки в цілому.

Використана література

1. Володимир Іванович Вернадський. Матеріали до біографії. Видавництво: Молода гвардія, 1988. З. 326 – 328
2. Вернадський У. І. Роздуми натураліста. Наукова думку, як планетне явище. Наука. Видавництво: Наука, 1977. 191 з.

3. Вернадський У. І. Роздуми натураліста. Простір та палестинці час на живу і неживої природі. Видавництво: Наука, 1975. 173 з.

КАСАТКІН Максим,
студент 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Промислово розвинені домінуючі країни прагнуть нав'язати свою ідеологію, свою систему цінностей іншим країнам, не зважаючи на їх самобутністю і культуру. Збільшення кількості внутрішніх та міжнародних конфліктів, зростання невдоволення політикою багатих держав. "дика неоліберальна" економічна політика перетворила світ у "царство Сатани".

Суспільства оптимально функціонують тоді, коли економічна, соціальна і політична діяльність добре відповідають один одному, проте в сучасній глобальній економіці існує явна невідповідність. Міжнародне співтовариство визначило основу нового світового порядку. Запорука справедливого і міцного мир у всьому світі.

Декларації тисячоліття містить положення принципового значення для розуміння природи нового світового ладу.

Зміни у світі диктують необхідність істотних змін у зовнішній політиці держави.

Поєднання зростання значення інтересів міжнародної спільноти інтересів держав. Військове й економічне домінування певної держави може бути виправдано тільки в тому випадку, якщо воно буде служити правопорядку, встановленого міжнародним співтовариством в цілому.

Держава може надати свою могутність на службу міжнародного правопорядку, поважаючи інтереси інших держав і забезпечуючи інтереси міжнародного співтовариства в цілому. Протистояння ісламської і християнської цивілізацій. Тероризм народжується не релігією ісламу, а спробами окремих груп і організацій використовувати її для виправдання своєї злочинної діяльності.

Благополуччя і виживання людства може бути забезпечено лише спільними зусиллями держав і народів. Головна проблема у не відповідності політичної позиції ситуації даного часу. Проблема правильного розуміння урядами сполучення національних та інтернаціональних інтересів держав.

Жодна держава не в змозі існувати без активної взаємодії з міжнародною системою. Політичне мислення як політичних діячів, так і багатьох теоретиків не позбулося від стереотипів холодної війни. Відсутність чіткого уявлення про новий світовий порядок і шляхи його формування.

Встановлення нового світового порядку є формування нового політичного мислення. Підвищення рівня керованості на національному рівні диктує необхідність збереження централізованої держави.

Життя приносить все більш переконливі свідчення вирішальної ролі держави у забезпеченні благополуччя суспільства. Особливого значення набуває завдання створення ефективного управління міжнародною системою.

Удосконалення управління на міжнародному рівні потребує розвитку системи міжнародних організацій, розширення їх повноважень та підвищення ефективності діяльності. Міжнародне право стало необхідним для життя як людства в цілому, так і окремої людини.

КРАВЧЕНКО Владислав,
студент 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ГАРМОНІЙНЕ ПОЄДНАННЯ: ФІЛОСОФІЯ І ФІЗИКА

Філософія за весь час свого існування завжди була пов'язана з наукою, хоча співвідношення філософії і науки з плином часу змінювалося. Так хочу представити для вашої уваги розділ філософії, що досліджує методи якими користується, терміни та рамки фізики як науки тобто, філософію фізики. Тож, розглянемо це питання більш обширніше. Філософія фізики за мету свого завдання ставить проблему співпадіння онтологічних і фізичних проекцій, наприклад: спиймання фізикою часу як течії найбільш стабільного процесу, й буттєве розуміння часу як плину часу або зміни конкретних фаз: минуле, сьогодення, майбутнє. До філософії фізики належить проблема причинності, що виявляється тільки у природному навколишньому світі, а в зв'язку з цим і питання певного коректування. Розглядаючи атомізм, як приклад певних філософських теорій, які носять світоглядний характер, тобто намагаються пояснювати будову світу. Найбільш видатними дослідженнями в галузей філософії фізики слід назвати роботу Джохадзе Д. «Діалектика Арістотеля» і Грюнбаума А. «Філософські проблеми простору часу», а також численні розвідки Б. Сміта, а також спільні з Ж. Петіто «Нові основи якісної фізики», «Фізичний і феноменологічний світ», а також не можна залишити без уваги роботу І. Кант «Загальна природна історія і теорія неба». У своїй роботі Кант спирається на ідеї Лукреція, Демокріта, Епікура ставить за основу теорію первинної форми небесних тіл, в той же час його хвилюють питання про походження складних систем. Він розглядає (якісні) зміни, що відбуваються в зоряних системах. В той же момент він відмовляється від випадковості як незакономірного, неповторюваного.

Довгий час досліджував форми матерії, матерія підпорядкована деяким необхідним законам. Він досліджував із стану повного розкладу і розсіяння цілком природно розвивається щось прекрасне і струнке ціле, зазначає Кант.

В процесі розвитку термодинаміки та статфізики в 19 столітті з`являється можливість поєднати дві течії в філософії, що в подальшому розвивається. Однак підтвердити все це науковою основою було досить складно. Цьому заважала відмова від принципу розвитку в фізиці. Але І. Кант не підтримував дане твердження. Такий результат був отриманий тому, що фізика виключала можливість виникнення якісно нового стану, хоча і визнавала початковий стан, який привів до кінцевого стану. Не тільки гіпотези філософії перетворюються в конкретно-наукові, в свою чергу, можуть породжувати широкі філософські узагальнення і гіпотези. Завершуючи варто сказати, що Людина і Всесвіт завжди були предметами над якими ламали свою голову, багато видатних філософів, але ці ж самі предмети вивчаються наукою, до яких відноситься і фізика. Фізика і філософія та їх дослідження переплітаються в головній ланці всесвіту – людині.

РЕДКАЧ Марія Валентинівна
студентка 1 курсу юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

НАЦІОНАЛІЗМ І ПАТРІОТИЗМ УКРАЇНИ НАШИХ ЧАСІВ

Патріотизм – Любовдосвоєїбатьківщини, відданістьсвоємународові, готовністьдлянихнажертвийподвиги. Патріотизм — одинзнайбільшглибокихпочуттів, закріпленихвікамитисячоліттямивлюдськомусприйнятті.
Націоналізм – світоглядниийлюдськийпринцип, щобазуєтьсянаборотьбізасвоїправатарозбудовудержави, якийвсвоючергупрагнедосяганнясвоєїцілі.
Народ, усвоючергу, —ценелишекорінниийетнос, айусіетнічніменшини. Ісправжнійнаціоналізм обстоюєправонадержавністьусіх (яккорінних, такінекорінних) етнічнихнародів.

Коли мети перетворення певного народу на державну націю вже досягнуто, націоналізм тим самим остаточно відіграє свою історично-конструктивну роль, а відповідно залишається лише патріотизм.

До того ж не слід ці поняття плутати з поняттям нацизму, чим часто спекулюють як представники різних партій, блоків, громадських організацій, так і не обізнані люди. Так, нацизм – від скороченого національного соціалізму, який був офіційною ідеологією Третього рейху та пропагував

створення «расово-чистої держави» та завоювання «життєво-важливого простору». У широкого загалу асоціюється з крайнім націоналізмом із закликами до ворожнечі, дискримінації чи насильницьких дій за національною ознакою. Чому ми згадуємо про ці терміни – тому, що нерозуміння таких понять чи не бажання їх осмислення є одним із проблем влади та народу.

Нашу країну грабували на протязі всього існування з часів Київської русі все ж таки українці боролися. Великихлюдейвнашійісторії, якіболисязанацію, занашукраїнунезліченно.ІоськолимиздобулиНезалежність 24 серпня 1991 рокуздавалосяусенашаборотьбазакінчилася. Алені 2014 рокумипочаливершитиісторію, всіприсутнінамайданівідчувалищосьтрапитьсяжахливе, вонинепіддалисьсвоївідчуттям.ВостаннєдзвониМихайлівськогособорулунали 8 столітьтомуколимонголизахоплювалиКиїв. Вонипролуналивдруге, 30 листопада 2014 рокунаМихайлівськійплощісповіщаючипролихо. Насвітанкубійці "Беркуту" розігналистудентівнещаднопобивши їх. 1 грудня 2014 рокувийшлилюди, авсічнібулижорстокорозстрілянізапримхоювласноївлади, запрагненнявідійтивідстароїсистеми. Владаспробувалачинити, яквладаСРСР – зручнішевинищитиукраїнцівніжвиправитисвоїпомилкичихочабвизнатиїх. Ал енародвистоявдокінцяімидійшлидопоставленоїмети. Цеєяскравийприкладукраїнськогонаціоналізмуіпатріотизмунашихчасів. ЦітермінисталинепростословамидляУкраїни – цесимволинації, якабороласяіборотиметься, ібудепродовжувативідстоюватисвоїінтереси.

Єіпроблеми, асамеврозуміннідеякихлюдей. Якіпіслятихстрашнихподій – мисталисвідкамитаучасниками, тихлюдейякізагинулизадержавуізанарод. Нажальусівтратипростобулимарні. Мизіткнулисязтимколилюдипочаликористуватисяпатріотизмомдлясвоєїкористі, приховуючипоганінаміричискоєнізлочини. Такихлюдейдостатньо, байдужихдоподій, якіперевернулиусебайдужедокраїнитадонароду.Невсевтраченомивсещеборемосязрадянськоюсистемою. Українськийпатріотизмякціліснеявищещеформується. Підростаютьновіпоколінняяківжерозуміютьнетільки, щотакенаціоналізміпатріотизм, аякіприймаютьрішеннякеруючисьсвоїмипринципами, якіборютьсязавідстоюваннясвоєїдержави, правінароду.

ЄРЕМЕЙЧУККатерина Степанівна
студентка 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ ВЗАЄМИН МІЖ ЛЮДЬМИ

Стосунки між людьми – це завжди актуальне питання. Спілкування – це головний спосіб розвинути особистість в людині незалежно від того в якому віці ми перебуваємо. Між нами бувають різні стосунки, ми відчуваємо різні емоції: позитивні та негативні. Ці відносини не залежать від матеріальних благ,а саме від наших моральних вподобань,бо як говорить українськаприказка: «злагодаі гармонія у стосункахважливіша будь – якогобагатства». Є багато складових психології взаємин між людьми. Головною складовою є любов. Саме її ми вважаємо найпрекраснішим і найсильнішим почуттям. Закохавшись більшість людей міняється, а от в яку сторону залежить вже від самих стосунків, адже вони бувають різні. Закоханість підштовхує на вчинки, на які раніше ні коли б не пішли, вони підвладні поясненню тільки з точку зору кохання. Людина готова забути про свої інтересизаради інтересів коханої людини. Любов творить дива. Саме це прекрасне почуття і додає барви у наше повсякденне життя.

Кожного дня ми спілкуємося з різними людьми – зовсім чужими та дуже близькими.Наші взаємини різноманітні,вони можуть нам приноситизадоволення, абонавпаки біль. Відносинизалежатьвід того,які відчуття нам приносить саме ця особа з якою ми тримаємо контакт. Якщо нам подобається та людина з якою ми спілкуємося,то ми намагаємося зробити так,абицялюдинапродовжувала з нами спілкування. Щедужебагатозалежитьвід характеру – добрі,щирі,ввічливі,відкриті,дружелюбні,чесні люди завждибудутьпереважатиу хороших відносинахміж людьми,а особи які не мають таких позитивнихякостейбудуть часто заплутуватися у тяжкихвзаємозвязках з собіподібними.

У відношенні до іншихосібпотрібно бути щирим,це один з головнихорієнтирів у людськихвзаєминах. Без неїнеможливоотриматиякісногоспілкування. Дужеважливоще найти підхід до кожної особи ,адже в кожної свій темперамент, тому щоб пізнати всі особливості її характеру потрібно насамперед зрозуміти і відчути всі тонкості її вподобань. Не слід бути байдужим по відношенню до інших людей. Все цеяскраво підкреслює приказка: «як ти хочеш щоб до тебе ставилися, так і ти стався до оточуючих».

УДК 16: 631/635

СПОДОБА Михайло Олексійович,
магістр інституту енергетики, автоматики та енергозбереження,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна
асистент

ПИТАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА

З розвитком науково-технічного прогресу збільшується кількість підприємств та виробничих потужностей, через що з кожним роком видобування корисних копалин настільки стрімко зростає, що вони не встигають відновлюватися. У XX ст. людство увійшло у складний період свого існування, з одного боку ми стрімко здобуваємо знання, володіємо великим науково-технічним потенціалом, але з іншого, так і не навчилися користуватися ним розумно. Через швидку урбанізацію, індустріалізацію та стрімкий зріст кількості населення на планеті, перед людством постає питання перспектив розвитку харчової промисловості в контексті вирішення глобальних проблем людства, пов'язаних з голодом та екологічною катастрофою.

За останні роки багато підприємств та лабораторій займаються розробкою генномодифікованних організмів, різних пестицидів, підживлювачів, методів обробки рослин, також досліджують можливості створення таких сортів овочів, які були б стійкими до зміни кліматичних умов, невибагливі до ґрунтів та давали велику врожайність з одного квадратного метру. Але виникає ряд питань: наскільки поживні генномодифікованні організми та як вони впливають на організм людини? Чи не виникне загроза підвищення захворюваності населення? Як споживання генномодифікованих організмів вплине на наступні покоління?

На сьогоднішній день вирішення продовольчої проблеми у світовому масштабі ускладнюється такими факторами:

- Великі компанії та агрохолдинги, які і є найбільшими постачальниками сільськогосподарської продукції часто не беруть до уваги можливі наслідки своєї діяльності, коли використовують різні хімічні та генномодифіковані матеріали для збільшення врожайності і, відповідно, свого прибутку.
- Більшість населення з сільських регіонів переїжджає до мегаполісів та невеликих міст. Внаслідок, обробіток землі зменшується, що призводить до зменшення кількості продукції харчування.
- Частина населення світу знаходиться за межею бідності. Через що такі люди не можуть дозволити собі повноцінно харчуватися.
- Недостатнє використання новітніх технологій через відсутність фінансування, що призводить до неможливості стрімкого розвитку та удосконалення існуючих методів у харчових технологіях.
- Збільшення щільності населення на планеті, забудова родючих земель будинками, складськими приміщеннями та іншими забудовами.

Якщо не прийняти необхідні міри та не розпочати діяти найближчим часом, навіть із таким багажем знань, яке є у людства, харчова криза та голод набере ще більших масштабів й вирішувати її буде ще складніше.

Є декілька шляхів, якими може піти людство у подальшому. Перший – це продовження максимального використання ресурсів, виснаження ґрунтів, збільшення щільності населення на планеті. Він є неминучим шляхом до катастрофи світового масштабу. Другий – більш виправданий, але складний у своєму виконанні. Він передбачає необхідність регулювати народжуваність, як в свій час зробила КНДР, перехід на екологічно чисті технології, альтернативні джерела енергії, стрімкий розвиток екологічно чистого сільського господарства, зменшення споживання ресурсів. У тому становищі, в якому зараз знаходиться людство, другий варіант є необхідним для збереження здорової цивілізації.

Постає, отже, питання: як швидко людство усвідомить необхідність вирішення подібних проблем для повноцінного існування цього та наступних поколінь, а не потреб миттєвого збагачення?

Часто людина проявляє себе як егоїстична та жадібна істота, і це не рідко призводить до знищення родючих земель, садів, забруднення водойм внаслідок використання великої кількості пестицидів, отрут, стимуляторів росту та інших хімічних речовин які на даний момент широко використовуються у сільському господарстві для збільшення врожаїв, що в свою чергу також має незмінний пагубний вплив на екологію.

Видається, що справжній розвиток харчової промисловості почнеться тоді, коли людство почне дбайливо ставиться до природи й розумно розпоряджатися ресурсами. На сьогоднішній день просто необхідно усвідомити те, що розв’язання харчової проблеми та зберігання екології сприятиме підтриманню якості життя людей.

Ще важливо замислюватися про створення автоматизованих комплексів, де людина буде виступати не суб’єктом фізичної праці, а буде задіяна в творчій та інтелектуальній праці.

Отже, можна зробити висновок, що для вирішення питань перспектив розвитку харчової промисловості необхідно:

- по-перше – щоб людство використовувало отриманні знання, пов’язані з розвитком науково-технічного прогресу, не в егоїстичному способі життя, руйнуючи та знищуючи все навколо себе, а подумало про те, що буде далі, та що залишиться майбутнім поколінням;
- по-друге – необхідно розвивати тепличні господарства тому, що для вирощування екологічно чистої продукції, без використання хімічно-активних речовин, потрібно підтримувати певні умови мікроклімату за рахунок використання екологічних новітніх технологій.

ЛОЗА Анна,
студентка факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна

асистент

МІСЦЕ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА У ТРАКТАТІ «ПРО РОЗУМ» К. А. ГЕЛЬВЕЦІЯ

Видатне місце в історії французького Просвітництва і матеріалізму по праву належить Клоду Адріану Гельвецію, одному з найбільш прозорливих і далекоглядних мислителів, який зосередив свої зусилля головним чином на проблемах соціальної філософії та розвитку суспільства.

У своєму творі «Про розум» Гельвецій пояснив взаємозалежний вплив суспільства на особистість, виховання особистості на розвиток суспільства, законодавства та розвиток держави і суспільства, законодавства на прогрес освіти. Не зважаючи на тогочасну критику та заборону книги «Про розум» сьогодні за рахунок своєї актуальності вона відноситься до числа блискучих творів філософської думки XVIII ст.

Суспільство є формою життєдіяльності людей, способом соціальної організації. Тому в суспільному житті не аби яку роль відіграє ідея "людської природи" невід'ємною частиною якої є "фізичну чуттєвість", з двох почуттів любові до задоволення і відрази до страждання, виникає третій - почуття любові до себе. Любов до себе безпосередньо впливає на створення справедливого суспільного устрою, адже мотивом будь-якої діяльності людини є корисність її продукту для себе. Саме любов до себе є первинним імпульсом всіх дій людини, що породжує позитивні пристрасті, прагнення до щастя і інтереси. Останні, за Гельвецієм, і представляють первопричину людської діяльності.

Почуття та інтереси, прагнення до щастя впливають на розвиток особистості в суспільстві, на моральний аспект взаємовідносин людини і суспільства, вони створюють рух, прагнення людей до соціального розвитку . Рух створює, руйнує, зберігає, оживляє, без нього усе було б мертвим, а пристрасті та інтереси все оживляють у світі моральному. Поняття пристрастей, прагнення до щастя та інтересів у Гельвеція пов'язані дуже тісно і часто співпадають за змістом. Пристрасті спрямовані на реалізацію людського прагнення до щастя, а воно в свою чергу входить до визначення інтересу як всього того, що може дати нам задоволення, насолоду або ж звільнити нас від страждання. Слід підкреслити, що пристрасті та інтереси у Гельвеція наповнені соціально-культурним змістом. До них Гельвецій відносить: гордість, прагнення до слави, патріотизм, любов, дружбу і т.д. Вони є продуктом суспільства, і тому саме вони оживляють людські відносини та діяння. При цьому вони є першопричиною діяльності не лише індивідів, а й великих соціальних груп, станів, класів і суспільства в цілому. Гельвецій розрізняє три групи інтересів: інтереси індивідів (особистісні), інтереси соціальних груп (спільні) та інтереси суспільства (суспільні). В філософському осмисленні інтересів він бачив шлях до розуміння того, що таке чесноти і пороки, добро і зло. З його точки зору, інтереси є етично нейтральними, а своїми чеснотами чи пороками люди зобов'язані виключно тим видозмінам та викривленням, яким піддаються особистісні інтереси під

впливом суспільства. Тому, помічаючи в тому чи іншому суспільстві домінування пороків, слід говорити не про злостивість людей, а про нерозумність та неуцтво законодавців, які винні у протиставленні особистісних та суспільних інтересів.

Отже, єдиний шлях до суспільства доброго, справедливого - це узгодження шляхом розумного законодавства особистих та суспільних інтересів. Необхідно, щоб суспільні інтереси стали для громадян особистими, щоб служіння суспільству стало головним особистим інтересом і пануючою пристрастю. Доброчесна людина, як підкреслює Гельвецій, - це не та, яка жертвує своїми звичками та найсильнішими пристрастями заради спільного інтересу, а та, чия сильна пристрасть до такої міри узгоджується з суспільним інтересом, що вона завжди змушена бути добродійною. У трактаті «Про розум» простежується думка, що люди є абсолютно рівними у своїх задатках від природи, що вони не народжуються ні злими, ні добрими. Наставниками для кожної людини є і форма правління даної держави, і соціальне оточення, і прочитані нею книги, і навколишні умови, і обов'язково – випадок. На думку автора, не можна применшувати роль випадку в житті особистості, адже ми ніколи не зможемо оціни важливість тих ситуацій, що стануть вирішальними у нашій долі, у нашому розвитку, у процесі засвоєння істин.

На думку Гельвеція, все це цілком можливо реалізувати в сучасному суспільстві шляхом втілення у дійсність розумного законодавства. Законодавча політика в руках мудрої влади має будуватися так, щоб задовольняючи свій приватний інтерес, людина діяла на благо всього суспільства, щоб особиста вигода поєднувалась із загальною. Він вважав, що люди будуть добрими, лише об'єднуючи особисту вигоду із загальною. А тому саме загальне щастя, з позиції Гельвеція, має стати найважливішою метою для законодавця. Також законодавча політика повинна забезпечувати права і свободи кожній людині для її подальшої самореалізації у суспільстві. Причиною моральних недоліків – є порочність законодавства та суспільного устрою, – «у кожній країні мистецтво формувати людей так тісно пов'язано з формою правління і не можливе без змін у самому державному устрої» [Гельвеций К.А. Сочинения в 2-х томах. Сост, и общая ред. и вступ. статья Х.Н. Момжяна - М.: «Мысль», 1973 - Т1., С. 595].

Головне завдання своєї філософії він вбачає в пошуку можливого суспільного стану, який би забезпечив умови для втілення моральності і досягнення щастя. Найкращою формою суспільної організації він вважає таку, при якій закони мають забезпечити загальне благополуччя і достатню справедливість. Ідеї прав і свободи, щастя і любові, моральні аспекти, що висвітлені у трактаті «Про розум» є актуальною і сьогодні .

ДМИТРЕНКО Марини Олексіївни
студентка 3 к. 1 гр., ф-т захисту
рослин, біотехнології та екології,
Національний університет біоресурсів

і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕОСМИСЛЕННЯЛЮДСЬКОГОБУТТЯ

Людина — "найдивніше з дивнихдив" — з їїнеповторністю, ізбагатоманітнимибіологічними, соціальними, культурними, моральними, психологічнимирисами є об'єктомрізнихнаук.Майжекоженфілософпов'язувавсутністьлюдини з якоюсьознакою, нерідкоперебільшуючиїїзначення. Наприклад, Арістотель тлумачив людину як політичну істоту, що реалізується тільки в державі. Фома Аквінський наполягав на органічній єдності душі та тіла людини, наголошуючи на її божественній сутності. М. Монтень підкреслював рівність усіх людей у суспільстві. Декарт пов'язував сутність людини з її мисленням: «Мислю - отже, існую». Кант підкреслювавморальний характер природилюдини. За К. Марксом сутністьлюдинивизначаєтьсясукупністюсуспільнихвідносин[1].

Це значить, щолюдськіякості не з’являються в людиніприродним шляхом, наприклад, так, як унеїросте волосся. Зіншого боку, проблематичністьлюдськогобуттязумовленаще й тим, щолюдинаможемінятися, причомуінколи – доситьсуттєво: у певномусенсілюдиназавжди не дорівнюєсобісамій, а це значить, щоїїбуттяпостаєвідкритим та незавершеним[2].

В історіїлюдстваможназнайтиколосальнукількістьприкладів, якісвідчать, щопевніякості, якідеякийчасвважаютьсянеобхідноютаневід’ємноюлюдськоюхарактеристикою, раптомпереходять, зникають, а те, щовважалосяранішенеможливимдлялюдинираптомперетворюєтьсянанормута, навіть, престижнуякість.Але, попри все, ми чудоворозуміємо, щосьогодні не існуєіншого способу бути людиною, окрім того, щобспочаткународитисялюдиною, матилюдськийорганізм, позбавленийякихосьфатальнихпатологійчивад[2].

А тому матилюдськийорганізм – це для буттялюдиниумованеобхідна, протенедостатня. Це значить, що ми повиннідонеїдодатищещосьтаке, що буде на нійгрунтуватися, але їїперевищувати. Ось чомубуттялюдинипостає перед нами складною системою ієрархічновибудованихсходинок, кожнаізякихпередбачаєіснуванняпопередніх, проте такою, щонадаєїмвищогозначення[2].

Отже, кожна людина — є неповторною завдяки своїм власним зусиллям, які спрямовані на розвиток і реалізацію свого природного потенціалу. Коли людина починає освоювати історично сформовані моральні і правові норми, правила мислення і граматики, естетичні смаки, людина стає унікальною істотою через те, що вона пропускає всі зовнішні впливи через

свій внутрішній духовний світ і тим самим формує своє ставлення до світу, життя, робить свою індивідуальність, духовність і своє життя.

Отже, людина — є вільною істотою, яка усвідомлює свою смертність, яка роздумує над сенсом життя, і це і є головним питання самого життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Людина як предмет філософськогоаналізуhttps://studfiles.net/preview/5375884/page:26/
2. Філософськеосмисленнялюдськогобуття // http://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12992/

ТИМОШЕНКО Наталія Олександрівна
студентка 2 к. 1 гр., ФіК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

БУТТЯ І СВІДОМІСТЬ

Буття і свідомість є основними питаннями філософії. Впродовж усіх років існували різні гіпотези щодо існування цих двох понять. Спочатку дізнаємось що ж таке буття і яку проблему воно становить для філософії. Буття – це усе те, що реально існує. По-іншому, буття – це все матеріальне і духовне. Воно включає: речі, зв’язки, відносини, та ін. Але насамперед слово «бути» означає існувати. Буття визначає усі форми життєдіяльності людини. Людина в той же час у своїй діяльності перетворює його в дійсність. Буття пройшло широкий шлях розвитку. Загальним його положенням є: суперечність матеріального й ідеалістичного підходів. Перше положення буття означає - матеріальне , друге – ідеальне.

Люди упродовж всього існування неодноразово ставили собі запитання : « Що ж таке буття?». Філософія в той же час виявляла себе в історії то як філософія буття, то як філософія свободи. Філософія буття пояснила, як людське існування залежить від вічного, а саме: Бога, Розуму та ін. А філософія свободи стверджує , що людина сама творить історію і себе самого.

Трактування буття можна виділити у кілька періодів. Перший з них – міфологічне тлумачення буття. Другий етап – це натуралістична онтологія. Третій період розпочався з філософії І. Канта. Він пояснює діяльність людини як пізнавальну та практичну.Розвиток наукового і філософського буття пояснюється тим, що людина визнає себе творцем свого соціального життя та є суб’єктом усіх форм своєї діяльності.

Буття людини пояснюється рядом особливостей. Людина є частиною природи і внаслідок цього підлягає усім її законам. В першу чергу проходить етап розвитку, а потім загибелі. Особливості буття людини не вичерпуються

тим, що людина – природна істота. Сьогодні, у час сучасної філософії , людині не радиться створювати ілюзії, оскільки потрібно приймати життя таким ,яким воно є. Повсякденний світ перетворився в головну тему філософських міркувань. У наш час існують миттєві інтереси індивідів, котрі вважають себе власниками етичних, політичних та естетичних прагнень. Сьогодні - Добро, Істина та Краса перейшли на друге місце суспільного та індивідуального життя. Філософія більше не працює з такими поняттями , як « сутність», «закон» та «причина», за допомогою яких створюється певний порядок буття. На сьогодні головним критерієм суспільства є невизначеність.

Філософське вчення про буття , також пов'язане з вченням про свідомість. Свідомість формує суб'єктивний фактор людини, стимулює розвиток різних діяльностей, а також спонукає до прийняття активної позиції в житті та вирішення різних проблем у стресових ситуаціях. Свідомість є предметом вивчення не тільки філософії, але й соціології, фізіології, генетики та медицини. Вірогідним є те, що біологічні закони та генетика утворюють основу людини та її життєдіяльності. Психічне життя є притаманним не тільки людині, а й тваринам. В той же час, у людини існує окрема форма психічного відображення – мислення та свідомість.

Свідомість є суб'єктивною реальністю. Вона включає в себе такі поняття , як «думкка», «воля», «почуття». Свідомість є вищою формою відображення дійсності. Вона пов'язана з мисленням, світоглядом, самосвідомістю. Людина не тільки пристосовується до навколишнього середовища, але й опановує закони природи. Внаслідок цього людина відкриває для себе пізнавальні та мислетворчі якості. Виділяють три основні положення людини до світу або по-іншому – способи освоєння світу. По – перше, людина створює світ так , що її ставлення обумовлюється матеріально – предметною діяльністю. По – друге, людина вивчає для себе буття. По – іншому, теоретично освоюється. І , по – третє, людина вчиться оцінювати будь –яку ситуацію. Адже кожен з нас має свою особливу думку та бачення.

Світ людини, як духовний, визначається не лише у вмінні мислити та почуватись , але й виражати свої емоції, вірити та почуватись вільним. Свідомість не є тотожним мисленню. Воно є усвідомленням та оцінкою дійсності. Будь-який прояв духовності відбиває в собі обидві форми ідеального ставлення до світу - і пізнавальну, і ціннісну. Свідомість у свою чергу аналізує, зіставляє, робить вірні висновки.

Можна виділити два види свідомості – індивідуальну та суспільну. Індивідуальна свідомість допомагає людині усвідомити світ та самого себе. Свідомість зображує не тільки явища оточуючого світу, але й ставлення самої людини до них. В той же час, суспільна свідомість пояснює систему традицій та поглядів, що існують в тому чи іншому суспільстві. Свідомість також являє собою соціальний контакт людини і самою собою та формує певне уявлення про себе. Нова наука спрямована на діалог людини зі світом. Вона показує нам не тільки модель дійсності та модель буття, але й нову людську властивість, мета якої полягає у забезпеченні передумови виживання людства загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. http://ua-referat.com/Питання_буття_і_свідомості_в_філософії
2. http://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12991/
3. https://knowledge.allbest.ru/philosophy/3c0b65625a3ad68b5c43b88421316d27_0.html
4. https://daviscountydaycare.com/zagalna-flosofya/252-buttya--nebuttya-.html
5. http://studentam.net.ua/content/view/10753/86/
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Свідомість
7. https://pidruchniki.com/12631113/filosofiya/svidomist_sutnist_pohodzhennya
8. http://lubbook.org/book_786_glava_10_Tema_10._SVIDOMIST,_ЇЇ_SUT.html

ВОЛКОВ Андрій Юрійович,
студент 2 курсу 2 гр., економічний ф-т,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

КОХАННЯ ТА ФІЛОСОФІЯ

На противагу багатьом проблемам нашої реальності можна поставити силу та вічність кохання. Його філософія досить складна, щоб відразу зрозуміти суть самого поняття. Кожен створює в собі свій ідеал людини, коханої людини, з якою проведе решту своїх днів. Не всі можуть знайти свою другу половинку, але ж тоді виникає питання: «У чому ж суть вічної любові?». Я вважаю суть в тому, що кожен щасливий і не дуже момент свого життя людина повинна прожити. Відчуваючи всі емоції та тлумачення своїх назрілих думок, ми стаємо більш обізнаними в цій сфері людського сприйняття світу.

Кожна людина справляється з цією проблемою по-різному. Наприклад я пишу вірші, вірші про нещасливе кохання, про те, як мене кинули. І це дійсно дає усвідомити, що цими похмурими думками я закаляю свій характер.

Філософія трактує любов в усіх свої розділах. Простежуючи експлікацію любові в класичній і некласичній філософській думці, не можна було не відзначити багатогранність даної експлікації в залежності від культурного контексту. Любов по-різному трактується не тільки залежно від вчення конкретного філософа або конкретної епохи, але й залежно від культури різних країн. Це створює додаткові труднощі оптимістичним спробам вибудувати єдину об'єктивну, внутрішньо несуперечливу і всеохопну наукову концепцію любові. Людська любов — результат процесу еволюційного розвитку чуттєво-емоційної сфери, в чому значну роль зіграв ряд соціально-історичних і культурних чинників. Любов — виборче, вільне і разом з тим органічно примусове вираження природних і духовних глибин особистості.

Онтологія любові.Саме поняття «онтологія любові» було введене німецьким мислителем Паулем Тілліхом у праці «Любов, сила, справедливість». З часом воно постало як розділ філософії любові, який займається дослідженням онтологічних питань (появи, сенсу, наслідків) стосовно ідеї любові. Фундаментальними проблемами онтології любові, які розроблювали мислителі впродовж історико-філософського дискурсу є такі: співвідношення любові та смерті, диференціація любові та часу, любові та справедливості, любові та ненависті, любові та страху тощо.

Гносеологія любові — розділ філософії любові, який перш за все досліджує наступні проблеми пов'язані з ідеєю любові: а) розумність та нерозумність любові;

б) пізнаваність та непізнаваність любові;

в) диференціація любові та розуму (знання);

г) співвідношення любові та філософії (місце любові у житті філософа)

Саме гносеологічний характер філософії найконкретніше охарактеризовує це поняття. Гносеологія ґрунтується на пізнанні людиною світу. От і пізнання любові в цьому розділі філософії розкрито накраще. Кохання знайде кожного, хто думками буде з ним. Ми створюємо свій світ в першу чергу в голові, а вже потім реалізовуємо свої плани в реальності. Так і кохання починається з уявного образу ідеальної людини.

«Прагнення подобатись ставить в залежність від судження, прагнення бути коханим звільняє від нього.»- це чудова цитата однієї відомої людини. Вона переосмислює багато чого, в тому числі і свідомості деяких людей. Кохання - це сила, яка знайде свого господаря, тільки тоді, коли він по-справжньому відкриється.

«Любов (caritas) — це міцний обруч, що скріплює світ у величну споруду, а людей у всезагальне братство», — до такого висновку приходить М. Фічіно у трактаті «Тлумачення на „Бенкет“ Платона». Італійський гуманіст вказує на три основні види любові, яким властива значна внутрішня розбіжність: любов рівниз істот до нерівних, нижчих до вищих і вищих до нижчих. Інший визначний представник ренесансної філософії Д. Бруно в діалозі «Про героїчний ентузіазм» любов являє собою дещо відмінне від нераціонального пориву, прагнення до чогось звіриного та нерозумного; героїчна, палаюча пристрасть, яка надихає людину в його боротьбі до пізнання великих таємниць природи. Любов здатна, на думку Д. Бруно, укріплює людину стосовно зневажливого ставлення до страждань і страху смерті; вона кличе особистість на різноманітні подвиги: «любов — це все, і вона впливає на все, і про неї можна говорити все, їй можна приписувати абсолютно все». Д. Бруно вбачає в любові всепроникаючу та космічну силу, яка робить людину непереможною.

Кожен з філософів розуміє поняття «любов», як щось, що збагачує людину. Боятися любити - означає боятися жити. Серед тисячі стривожених очей ми знайдемо ті, які відкриються душею.

ЛІТЕРАТУРА:

1)https://uk.wikipedia.org/wiki/Філософія_любові

2)https://uk.wikipedia.org/wiki/Гносеологія
3) https://inspired.com.ua/stream/best-love-quotes/
4) http://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/

УДК101

ДЕЛЕХ Олександр
Студент 1 курсу факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук,доцент

ІСТИНА ЯК ЦЕНТРАЛЬНА ПРОБЛЕМА ПІЗНАНЯ

Більшість сучасних науковців не можуть дати остаточну відповідь людині що є істина? Адже істина – це не щось матеріальне, до чого можна доторкнутися, з'їсти як яблуко, істина - це щось непізнане, щось - вище нашого розуміння. Як не дивно, але наше мислення не може раціонально осмислити поняття істини, але філософи роблять спробу дати визначення цьому загадковому і, водночас, зрозумілому поняттю.

Чи можливо для людини знати істину?Актуальність теми пізнання істини та її розуміння походять із власного досвіду кожної людини, кожен наполягає на тому, що він знає те, що знає…

Істина - одна з центральних категорій гносеології, правильне відображення об'єктивної дійсності у свідомості людини, її уявленнях, поняттях, судженнях, умовиводах, теоріях об'єктивної дійсності.У тлумачному словнику української мови істина трактується також як правда, як положення, твердження, судження, перевірене практикою, досвідом.

Питання визначення істини є одним із найважливіших у філософії з давніх часів. В Стародавній Греції поняття істини введено Парменідом як протиставлення думці. Пізніше вчення про істину розроблялося Платоном і Аристотелем. Ґаутама Будда закликав «зберігати істину в собі, як єдиний світоч», а «чотири шляхетних істини» були покладені в основу буддистського світогляду.

Аристотель у своєму трактаті «Метафізика» писав, що говорити про суще, що його немає, або про не-суще, що воно є, – значить говорити хибно; а казати, що суще є і не-сущого немає, – значить говорити істинно. Подібне протиставлення існуючого неіснуючому, як істинного неправдивому, зустрічається і в діалозі «Кратилус» Платона, де Гермоген дає ствердну відповідь на питання Сократа:«У такому випадку той, хто говорить про речі відповідно до того, які вони є, правду говорить, той же, хто говорить про них інакше, бреше?» – «Так.»…

Філософи пишуть про істину, як про абсолют, який не можливо осягнути. Інша річ - бачення істини у релігії. Релігія дає чітке розуміння

істини, адже у релігії відсутня об'ктивна та відносна істина, у ній є лише одна - суб'єктивна істина.

Абсолютна істина присутня у всіх релігіях. Наприклад, у ісламі абсолютною істиною є Аллах. В християнстві - Ісус Христос, який говорив:"Я істина, правда і життя", у індуїзмі - істиною є атман, у сикхізмі – Ніргуна (Бог).Релігії можуть міняти догматику, канони, зовнішній вигляд, але істина завжди лишається одна і цією абсолютною істиною є Трансцендентність (Бог, вища Істота)

У релігії та філософії людина не може до кінця осягнути та побачити істину, адже істина - це щось вище нашого розуміння, тому з кожним роком виникають нові течії та філософські системи, оскільки для всього людства немає своєї всесвітньої абсолютної істини, а є мільйони релігійних особистісних абсолютних істин.

Як висновок, зазначається, що кожна людина має право на віру та на свою істину. Але головне завдання кожного – не нашкодити, нести через розуміння істини благо, добро, справедливість…

УДК 101.1

ОЛЕШКО Владлена,
Студентка 1 курсу факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук,доцент

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ

Звернемо увагу на те, що соціально-гуманітарні знання сформувалися в систему набагато раніше від природничих наук, оскільки були спрямовані на регулювання політичних, правових, економічних та особистісних відносин. Саме гуманітарному знанню завдячують такі фундаментальні поняття як «закон», «порядок», які спочатку мали виключно соціальний зміст. Разом з тим, статусу науковості гуманітарне знання набуло набагато пізніше від природничого, оскільки залишалось у стані сакральної соціальної магії чи першої соціальної технології – знання, що спрямоване виключно на безпосереднє практичне використання.

Проблема становлення й визначення різних галузей гуманітарного знання розглядалася ще до появи інформаційного суспільства як нового етапу духовного розвитку людства, який породжує специфічні риси соціального буття, що вимагають нових підходів до формування структурно-функціональних та ціннісних компонентів суспільного організму.

У XX ст. Ганс Гадамер (1900-2002) - представник онтологічої герменевтики - намагався зблизити філософію і науку, нагадуючи про наявність сумісної межі - "людського життя". Він спробував показати, що культурно-історична традиція має досвід різних пізнавальних способів

ставлення людини до світу. І науково-теоретичне освоєння світу є не лише однією з пізнавальних позицій людського буття, оскільки істина пізнається не лише науковими методами.

Серед поза наукових способів розкриття істини найважливішими філософ вважав мистецтво, філософію та історію, оскільки специфіка гуманітарних наук полягає у належності до пріоритету пізнання того, хто пізнає. Відповідно - гуманітарні науки не повинні механічно копіювати методологію природознавства. За Г. Гадамером, суть гуманітарних наук не може бути вірно зрозуміла, якщо вимірювати її масштабами прогресуючого пізнання закономірностей.

Услід за Сократом і Платоном, Г. Гадамер діалог визнавав основним способом досягнення істини в гуманітарних науках, оскільки будь-яке знання проходить через запитання, і питання буває часто складніше за відповідь. А спосіб діалогу використовує діалектика, і кінцевий результат залежить від того, наскільки правильно поставлено питання. Таким чином, процес осягнення, що відбувається у розумінні, завершується у мовній формі. Мова є тим середовищем, в якому відбувається процес взаємодомовленості співбесідників і знаходиться взаєморозуміння по суті справи.

Французький філософ, структураліст Мішель Фуко (19261984) мав неординарний погляд щодо місця гуманітарних наук серед інших галузей знання. Він наголошував, що гуманітарним наукам дісталась у спадок галузь "не тільки не окреслена та проміряна наскрізь, але навпаки, зовсім незаймана, яку потрібно розробляти за допомогою наукових понять і позитивних методів".

Цей погляд підтримується сучасними дослідниками філософської науки, оскільки він дає можливість по-новому підійти до вирішення багатьох проблем сучасності.

УДК 081**ЗАЛОЗНА Валентина,**
Студентка 1 курсу факультету Ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук,доцент

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В XXI СТОЛІТТІ

Виведення освіти на рівень розвинутих країн світу – одне з найважливіших завдань сучасної системи освіти України, визначною ланкою якої є вища освіта. Розв’язання цих важливих стратегічних завдань науковці шукають у сфері філософії. Філософія освіти забезпечує узагальнену відповідь на кризові питання, оскільки займається граничними основами освіти й педагогіки і на цій основі здатна розробляти форми оптимізації освітньої практики.

Філософське дослідження освітніх проблем також відкриває можливості узагальнюючого аналізу розвитку системи освіти в контексті основних соціокультурних змін сучасного суспільства. Розгляд освітніх проблем у межах філософської методології також дає можливість дослідження взаємозв'язку соціальних та освітніх змін, що принципово важливо для проектування та генерування постнекласичних форм освітньої діяльності. Філософія освіти, здійснюючи співставлення різних концепцій освіти, рефлектуючи над їх основами, виявляючи основи кожної з них та піддаючи їх критичному аналізу, знаходить граничні основи освітньої системи і педагогічної думки, що можуть слугувати базою для консенсусу навіть вкрай різнобіжних позицій.

Поряд з відчутними перевагами, пов'язаними, насамперед, з можливостями вільного розповсюдження інформації, ідей, поглядів, переконань, товарів, вільного пересування, інтеграції культурних надбань народів тощо, помітними є негативні наслідки глобалізації, зокрема, загроза втрати національної ідентичності для країн, що розвиваються, занепаду національних економік, різкої поляризації між багатством меншості і зубожінням більшості населення планети, загострення суспільних і міжетнічних відносин, зменшення ролі національних держав.Для України, до того ж, сформувалась низка загроз-викликів, пов'язаних з важкою екологічною і демографічною ситуацією, спадом виробництва, обвальним зростанням бідності, захворюваності та злочинності, деформацією моральних засад життєдіяльності суспільства та корупцією. Незважаючи на більш як десятилітній досвід трансформацій і національного відродження, Україна, здається, залишилась «стояти» на грані двох світів — європейського і євразійського (або лише балансує на цій грані), не готова повноцінно і ефективно відповісти на існуючі глобальні виклики. Центром цієї парадигми є освіта, яка розвивається як відповідь на виклики цивілізації і одночасно як відповідь на потреби людини знайти своє місце і можливості самореалізації у новому глобальному просторі.

У зв'язку зі зміною змістових компонентів освіти відбуваються зміни технологій їх реалізації. На передній план виходять інформаційні технології, дистанційне навчання, які охоплюють мережі університетів та шкіл, систему підготовки кадрів та підвищення кваліфікації, застосовуються в сфері обміну педагогічною інформацією. Всі ці та інші перетворення, що відбуваються в процесі модернізації змісту освіти, мають бути належним чином відображені в освітніх стандартах, які створюються. В умовах глобалізаційних процесів, взаємопроникнення ринків праці та інтернаціоналізації національних економік освіта розглядається як своєрідний ключ до майбутнього економічного процвітання, ефективний засіб боротьби з безробіттям, рушійна сила науково-технічного прогресу та паспорт індивідуального успіху.

Надзвичайно важливою проблемою у цьому контексті стає проблема забезпечення високої якості освіти, яка визнається визначальним фактором розвитку та необхідною умовою успішного існування будь-якої країни. В контексті входження України до світового співтовариства зазначені аспекти є вкрай важливими. На жаль, поки що система моніторингу в Україні відсутня, що не дає можливості справедливо оцінити рівень якості національної освіти. В той же час зарубіжні країни, в першу чергу західні, активно розвивають моніторинговий досвід, вибудовуючи складні національні моделі індикаторів якості освіти та беручи участь у міжнародних порівняльних вимірюваннях освітніх систем, що проводяться Європейським Союзом або Організацією з економічного співробітництва та розвитку.

УДК 316.013. **ВЕРБА Олександра**

Студентка 1 курсу факультету Ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук,доцент

ВПЛИВ БІОЛОГІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Однією з основних філософських проблем є проблема особистості та її взаємозв'язку із суспільством. Зумовлено це тим, що проблему людини неможливо розглядати у відриві від соціально-політичних, економічних, культурно-інформативних сенсів її існування. Без гармонізації відносин у системі “людина - суспільство – держава” виживання не тільки окремого індивіда, але і суспільства в цілому може бути неможливим. Розглядаючи людину у взаємозв'язку із суспільством, слід звертати увагу на сутність людини як такої та на взаємовплив суспільства на особистість і навпаки.

Людині притаманні загальні риси, що властиві людському роду. З другого боку, людина - істота соціальна, яка формується і розкривається саме у суспільстві. За допомогою цілеспрямованої діяльності (праця), комунікації (мова), системи оцінки (критика) і самооцінки (самокритика) людина стає "суспільною твариною". Таким чином, людина - жива істота, яка має певні потреби, задовольняє їх завдяки спілкуванню і здатності свідомо, цілеспрямовано перетворювати світ і саму себе.

Містком від біологічного (людина) до соціального (особистість, індивідуальність) є поняття індивід (від лат. individuum - неподільне). Індивід – це конкретна людина, якій властиві індивідуальні риси, всі ми - унікальні. Разом із загальними рисами, які притаманні кожному, "індивід" має свої особисті якості, такі як фізичні дані, природні задатки, особливості мислення, специфічні потреби і інтереси,які відрізняють його від інших.

Поняття "індивід" тісно пов'язане з поняттям «індивідуальність», яке використовується для позначення сукупності особливостей, здібностей, що відрізняють індивіда від інших. Ця неповторність залежить від природних даних, життєвої позиції, характеру, суджень, вчинків, культурних потреб. На відміну від індивіда, який характеризується одиничністю, індивідуальність вирізняється своєю особливістю.

Особистість – найвищий ступінь духовного розвитку людини, який являє сукупність соціальних якостей, які характеризують індивіда як істоту, здатну сприймати, розуміти та змінювати світ. На відміну від індивіда й індивідуальності, сутність яких формується на біологічній природі людини, сутність особистості спирається на її соціальні якості. Поняття "особистість" містить сукупність усіх суспільних відносин, її ставлення до громадського обов'язку, до установок суспільної моралі. Людським індивідом

народжуються, а особистістю стають.Індивід тільки тоді стає особистістю, коли він задіяний у суспільних відносинах, у спілкуванні з людьми.

Процес становлення особистості зумовлений біологічними особливостями людини і соціальним середовищем. Вчені вважають, що розумові здібності на 70-80% визначається генетично. Так, у роду Баха було 16 композиторів і 29 професійних музикантів, а Олександр Пушкін і Лев Толстой є родичами. Таких прикладів генетичного впливу на формування особистості можна навести безліч. При цьому важливе місце в процесі соціалізації відіграє виховання, приклад батьків та власназацікавленість у розвитку природних задатків.

Ще один важливий фактор, який має вплив на формування особистості, є соціальне середовище. Соціальне середовище - це сукупність економічних, політичних, духовних, інформаційних умов, у яких відбувається життєдіяльність людини. Це суспільство, його соціальна структура, родина. Все це впливає на розвиток особистості і формує її духовний світ.

Німецький філософ і психолог Едуард Шпрангер (1882-1963), залежно від налаштованості особистості на соціально-рольові відносини, виділив типи особистості, що простежуються на всьому історичному шляху розвитку людства: теоретичний, економічний (прагматичний), естетичний, соціальний, політичний, релігійний. Особистостей типологізують і за психоенергетичною складовою, яку запропонував Петро Ганнушкін . Виокремлюються такі особистісні психотипи: високоенергетичні (агресивні), низько енергетичні, непостійні типи.

Розглядаючи типи особистості, не можна не враховувати особливості "західної" і "східної" людини. У західній моделі особистість у різних ситуаціях зберігає своє раціональне, логічне мислення, їй характерні цінування нового, підтримка новацій, орієнтація на майбутнє, прагнення до прогресивних змін. Для східної моделі особистості важливим є цінування традицій, орієнтація на минуле, їй притаманний афористичний стиль мислення. Захід намагається перетворити природу і підкорити її людині, а східна людина прагне злитися з природою, усвідомлює себе її невід'ємною частиною, формується орієнтир на розвиток внутрішньої природи людини.

Як висновок, слід зазначити, що в реальному житті поняття "індивід", "індивідуальність" і "особистість" взаємозалежні, внутрішньо єдині. Тому, коли ми говоримо про особистість, маємо на увазі особу - індивідуальність, тобто таку структуру поведінки одиничного учасника, для якої водночас характерні самостійність і самобутність, відповідальність і обдарованість, свідомість і різнобічність.

УДК 081

ЯКОВЛЄВА Ірина,
Студентка 1 курсу факультету Ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)

Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук,доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ XX СТОЛІТТЯ

Неупереджений і вільний від ідеологічних оцінок аналіз філософії XX століття показує, що філософське знання еволюціонує. Передусім це відхід філософії від вузького, переважно раціоналістичного філософствування, орієнтованого на визначення політичних поглядів та релігійних (атеїстичних) переконань. Протягом століття найрізноманітніші філософські напрями і школи переходять до плюралістичного толерантного способу філософування, заснованого на принципах діалогу, не відхиляючи традиційних філософських теорій.

Філософія XX століття сформулювала низку нових для проблем: філософія техніки, філософія і біотехнологія, глобальне моделювання, філософія природи, екобіофілософія, філософія і медицина, філософія грошей, філософія бізнесу тощо. Нові проблеми вимагають теоретичного вирішення, тож філософія передувала створенню у XX столітті низки інших наук. Математична лінгвістика, еко-філософія і біосферна концепція культури можуть виступати як приклади народження філософією нових дослідницьких напрямів, які мають як великі евристичні можливості, так і безпосередній вихід на практичну діяльність сучасної людини.

Сучасна філософія істотно поповнила свій теоретичний потенціал постановкою таких принципових для сьогодення питань, як співвідношення між знанням і розумінням, між знанням і оцінкою, між знанням і істиною. При вирішенні цих проблем пропонується враховувати наукові дані, отримані природознавством у XX-XXI ст.. Такий підхід робить філософію прогресивною в її традиційних межах. Відкриваються нові дослідницькі сфери, що передують створенню принципово нових концепцій вивчення різних явищ. Для філософського знання XX-XXI століть характерна еволюція дослідження проблем сутності та існування, що спиралася на позитивістські погляди, філософські традиції християнства, школи соліпсизму, інтуїтивізму, екзистенціалізму та на інші напрями, які ще на початку XX століття вважалися ненауковими. Натомість, найавторитетніші представники цих філософських напрямів знаходять у позитивістських і матеріалістичних працях такі ідеї, які допомагають глибше зрозуміти людське буття.

Тенденції інтеграції різних шкіл і напрямків у філософському знанні наприкінці XX століття став помітно поєднуватися з інтегративними тенденціями самої філософії з гуманітарними і природничими науками, завдяки чому створюється нове філософське знання і визначає новий спосіб філософування.

Сучасна філософія дедалі більше прагне досліджувати світ комплексно, спираючись на різні чинники, розуміючи не лінійність, хаотичність, динамізм, відкритість системи, полі варіативність та інтерпретаційність. Фундаментальні знання сучасності, засновані на успішності

експериментальних і теоретичних наукових здобутків, стає можливим гуманітарного і природничо-наукового знання, який би практичні кроки щодо вирішенню найвагоміших проблем сучасності.

Приміром, досліджуючи естетичний потенціал сучасного авангардизму і модернізму у різноманітних галузях мистецтва, філософія вдається як до естетичного знання, так і до евристичного потенціалу та інтуїтивізму. Використовуючи метод проектування й конструювання сучасна естетика створює віртуальний навколишній світ, визначає нові символи культури, які передають закодовану інформацію глядачам, читачам та слухачам.

Сучасна філософія пріоритетними проблемами сучасності вважає цілий цикл глобальних проблем, які можна поєднати в одну - проблему існування людини, сенс її життя та призначення. Вона не нав'язує єдиного погляду на світ, а пропонує варіанти світосприйняття та світорозуміння.

Традиційний погляд на світ з позицій неупинного науково-технічного та соціального прогресу замінюється концепцією нульового і стриманого розвитку, а теза щодо підкорення природи людиною замінюється вченням про гармонізацію природи й людини. Відбувається аналіз буття через аргументацію філософії життя, екзистенціалізм і персоналізм. Позитивістська філософія замінюється формуванням філософського вчення про толерантне ставлення до всіх форм осмислення світу, а замість суперництва між собою філософських шкіл – принципами взаємо-виправдання, що заснований на прагненні до інтеграції всього філософського знання.

УДК 101.1.001.76

СТЕПАНЧЕНКО Яна,
Студентка 1 курсу факультету Ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук,доцент

НАУКОМІСТКІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК РУШІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У середині 70-х років почався новітній — *технологічний етап (науково технічний розвиток).* Якщо досі основним у науково-технічній практиці переважно був пошук істотно нових принципів створення техніки, конструктивних розв'язків та матеріалів з необхідними властивостями, то тепер центр ваги відчутно змістився в бік технологічних відкриттів та їх реального використання. Помітний імпульс інтенсифікації отримує науково-інженерна діяльність з розробки та вдосконалення найрізноманітніших технологій.

Особливість цього періоду, що триває і нині, становить цілеспрямоване формування класу *наукомістких технологій*(не окремих із них, а саме

особливого класу). До них належать, наприклад, електроіскрова обробка металів, хімічні способи фрезерування, шліфування, загартування тощо (замість аналогічних фізико-механічних процесів, що характерні для традиційної технології), досягнення порошкової металургії, лазерна та плазмова обробка речовини, біотехнології та новітні інформаційні технології. Їх усіх об'єднує те, що основою таких технологій є наукові результати не просто високого рівня, а революційні за своїм характером, такі, що відкривають принципово нове бачення виробничого процесу. Їх також називають „високими технологіями”.

На базі інтенсивного використання наукомістких технологій в економіці найрозвинутіших країн створені цілі галузі наукомісткого характеру — виробництво комп'ютерів, авіакосмічна індустрія тощо. Формування наукомістких галузей економіки — теж характерна прикмета сучасного періоду НТР. Великою мірою завдяки їм виник та постійно поглиблюється „технологічний відрив” найрозвинутіших країн світу від усіх інших.

Загалом це настільки значущі зміни в житті суспільства, що цей глибинний процес іноді називають також *технологічною революцією,* бажаючи акцентувати цим самим значення саме цієї площини НТР в нових умовах.

Винятково велику роль у розгортанні технологічного етапу НТР відіграв прогрес електронної техніки. Мікропроцесорна революція 70-х років дала змогу не тільки якісно оновити елементну базу обчислювальних пристроїв, що стало поштовхом для розвитку новітньої інформатики. Справжній переворот у технологічній площині суспільного виробництва почався зі створення мікромініатюрних електронних контролерів технологічних процесів, що стежать за змінами багатьох параметрів та регулюють їх. Використання можливостей мікропроцесорів у сполученні з основним технологічним обладнанням уможливило створення нового покоління техніки найширшого виробничого призначення — багато операційних верстатів з числовим програмним керуванням, робото технічних комплексів, роторно-конвеєрних ліній, гнучких виробничих систем. Досягнута висока точність автоматичного дотримання оптимальних фізико-хімічних характеристик технологічних операцій (таких, наприклад, як розміри та чистота поверхні при обробці деталей, температура, тиск, вологість, освітленість, хімічний склад середовища, динаміка концентрації певних компонентів тощо). Важливо, що чутливість мініатюрних мікроелектронних датчиків та регуляторів суттєво перевищує психофізіологічні можливості людини як учасника виробництва.

Для повноти картини слід згадати про абсолютно новий клас технологій, що реалізуються за допомогою сучасної комп'ютерно-інформаційної техніки, автоматизованих робочих місць різних типів, персональних комп'ютерів у технологічнихланцюжках, людино-машинних систем оброблювання інформації, автоматизованих систем керування тощо.

Усе це пояснює, чому саме мікропроцесорна революція стала найістотнішим чинником переходу НТР у новий якісний стан з незрівнянно більшою, ніж раніше, питомою вагою її технологічного аспекту.

УДК1:316.46.

ЧЕРКАС Марія Володимирівна,
студентка 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ,Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна
кандидат філософьких наук, доцент

ЛІДЕРСТВО ЯК ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ

Лідерство-тип управлінської взаємодії, який ґрунтується на більш ефективному для даної ситуації поєднанні різних джерел влади і спрямований на спонукання людей до досягнення спільних цілей. У міру формування сучасного світогляду, під впливом динамічного чергування століть,нажаль, мало хто розуміє поняття цього терміну. Саме через це, я вважаю цю тему досить актуальною і потребуючої до масштабного викорінення істини , яка криється під нечітко сформованими переконаннями соціуму.

Під тиском соціальних умов і сучасних переконань люди сприймають лідерство за зосередження влади , яка ґрунтується на процесі соціального впливу, тобто плутають із терміном «керівництво». Історично склалося, що найчастіше керівниками стають зовсім протилежні люди до лідерів, не зважаючи на спільну , на перший погляд , ідею цих понять. Адже, лідер – це та особа , яка зможе на неформальній основі оволодіти повністю ситуацією і взяти її під свій контроль: спонтанно, стихійно, під дією напівусвідомлених психологічних переваг. А керівництво зосереджує чітко сформовані офіційні відносини, структурою яких є законодавство і беззаперечне виконання обов’язків, дотримування правил. Якщо більш детально поглибитись в проблематику цієї теми, можна чітко стверджувати те , що насправді керівнику і зовсім не потрібні лідерські навички, адже він не повинен заохочувати кого-небудь і тим самим спонукати на досягнення спільної мети, його підлеглі мають сліпо вірувати усьому сказаному та виконувати ряд функцій, що на них покладено. Найчастіше, в ході такого процесу люди працюють не на досягнення спільної , корисної для суспільства цілі , а лише на користь особи , що стоїть найвище у захмареній сфері політики.

Що представляє собою лідерство? Як показує практика, лідерами не народжуються, а стають і лише тоді , коли виникає влучна нагода на застосування цих «прихованих» навичок. Людна може прожити усе життя навіть не усвідомлюючи цього, але з настанням переламного моменту,

справжній лідер виходить вперед і бере на себе відповідальність, повністю опановуючи ситуацію.

Але як виховати в собі лідерські навички? По-перше,людина може вирішити проблеми загального масштабу лише тоді , коли повністю розбереться в собі та сформує власні особисті цінності. Лідер повинен твердо знати чого він прагне і мати чіткі переконання в своїй діяльності. На підставі особистих цінностей така людина може одразу змалювати майбутнє для сфери її діяльності та на шляху до нього , чітко дотримуватися своїх переконань, і ні в якому разі не тяжіти до пошуку корисної основи – не йти на компроміси.

Одна з найважливіших навичок- упевненість в досягненні мети: як би не було складно і які б перегороди не зустрілися б на нашому шляху- потрібно вперто рухатися далі , виробити незламний характер для того , щоб надихати людей і підштовхувати їх на додаткові зусилля, виходячи з власного прикладу. Дійсно, усі ми люди, усім нам притаманно в чомусь втрачати надію, але на те і є випробування проблемами і труднощами, щоб проявити справжнього лідера, орієнтованого лише на досягнення власної мети,ідеї сформованої на основі соціальної проблематики.

Одним з найяскравіших представників лідерства є Вацлав Гавел який представлений символом оксамитової революції - безкровного переходу від тоталітаризму до демократії, в 1989 році він став президентом Чехословаччини, а після поділу країни на 2 самостійних держави, став першим президентом незалежної Чехії.

Джон УінстонЛеннон є одним із найвідоміших духовних лідерів і натхненників для молодіжного руху хіпі, активним проповідником мирного вирішення будь-яких існуючих в світі конфліктів. Велика кількість молодих музикантів захоплювалися його талантом і діяльністю. Леннон за внесок в світову культуру і суспільну діяльність був удостоєний Ордена Британської імперії. Творчість групи, а сольна кар'єра справили величезний вплив на розвиток культури XX століття.

Лідер і найбагатша людина Джон Девісон Рокфеллер- американський підприємець, філантроп, перший доларовий мільярдер в історії людства. Засновник «Standard Oil», Чиказького університету, Рокфеллерівського інституту медичних досліджень і Фонду Рокфеллера, який займався благодійністю, жертвуючи величезні суми на боротьбу з хворобами і освіту.

Роблячи загальний підсумок, можна стверджувати, що від лідера залежить не лише успіх невеликого підприємства чи організації , але й успіх країни уцілому.

ЗАХАРОВ Єгор Володимирович,
студент 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ,Україна)

Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна
кандидат філософьких наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЙНИЙ СВІТОГЛЯД

У наш не простий час релігія набуває все більшого значення, а отже є сенс розкрити своє бачення релігії.

З давніх давен люди шукали джерело вищої потойбічної сили яка мала б допомагати людині вижити або пояснювала природу явищ важких для розуміння первісних людей. Вже згодом, з розвитком культури, вища сутність потрібна була щоб через її розуміння цієї сутності пізнавати навколишній світ для того щоб осягнути сенс життя, отримати спасіння.

Через усвідомлення швидкоплинності та динамічності світу люди шукають прояви постійності та стабільності, прагнуть знайти спокій і знаходять цей спокій у вірі у вищу сутність, а саме Бога.

Через те що кожна людина по-своєму самотня то виникає потреба або у пошуку людини, яка буде завжди поряд (тобто створення сім'ї, але люди теж не вічні, як і стосунки між людьми) або у вірі у вищу сутність, яка є вічною. Зв'язок між людиною і Богом є вічним і нерозривним за будь-яких обставин. Для того щоб заповнити порожнечу представлену у вигляді «самотності» люди вигадали релігію, тобто сукупність певних правил, догматів, обрядів, образу мислення та літератури. Всі ці правила та обов'язки застосовуються для підтримування зв'язку з Богом та отримання спасіння. Довгий час релігія застосовувалась як засіб управління людьми, спекуляцією, трактуванням священних писань та явищ, що відбувались у певні часи задля вигоди інших людей - це показано на прикладі інквізиції.

Також релігія, а точніше віра, покликана на формування певного типу мислення Віра надає людям упевненості у своїх діях, надає відчуття захищеності

Проте, багато хто вважає, що релігія є вже застарілою в умовах сучасності. Набагато кращим є віра в існування Бога для кожного конкретного суб'єкта, тобто «мікрорелігій», що базуються на власному осмисленні концепції вищого розуму, та переосмислення священних писань. У такій концепції виключається помилкове розуміння вчень певних релігій, оскільки будь-яка осмислена думка для кожної окремої людини є правильною та не може бути оскарженою (Святе письмо або взагалі суть віри кожна людина зможе розуміти по-своєму без стороннього впливу на твої думки священика або іншої духовної особи). Таким чином, у людини формується окремий всесвіт який може абсолютно відрізнятися від сприйняття світу іншої людини. Людина зі своїм всесвітом думок є більш самодостатньою і ,можливо, менше піддається впливу зовнішніх факторів на емоційний стан.

Отже, релігія та віра у вищу сутність є ні чим іншим як спосіб знаходження спокою душі, спосіб подолання певних страхів або пошуку чогось більш стабільного та досконалого ніж людина та світ навколо неї,

знаходження нового сенсу у житті у вигляді незбагненного, ідеального, всесильного Бога.

БІЛОГОЛОВАКатерина Юріївна,
студентка 1 курсу агробіологічного
факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ,Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна
кандидат філософьких наук, доцент

ЖИТТЯ ЯК НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ

Важливим аспектом філософського осмислення людини є врахування її природного руху замкненим колом: народження - життя - смерть. З давніх-давен людина намагалась якось осягнути цей вічний круговорот життя. У чому смисл природного процесу народження, розвитку, зрілості, старіння і смерті як людини, так і будь-якого іншого організму? Це питання виникає як намагання виправдати свою присутність на Землі, свою долю й призначення. Знайшовши таке виправдання, людина може змиритися з думкою про скінченність індивідуального буття. Таємниця людського існування полягає не в тому, щоб тільки жити (існувати), а й у тому, як і для чого (чи для кого) жити.

Сенс життя кожної людини унікальний і неповторний, як і її життя. Людина завжди вільна у виборі сенсу і в його реалізації. Але свободу не можна ототожнювати зі свавіллям. її слід сприймати з точки зору відповідальності. Людина відповідає за вірно знайдений і реалізований сенс свого життя, життєвих ситуацій, що в них вона потрапляє. Людина повинна йти за своїм покликанням, у якому життя набуває сенсу. Відчути і знайти своє покликання їй допомагає самопізнання, відповідальність за реалізацію свого призначення, що на Землі допомагає узгодити універсальні життєві цінності з конкретними життєвимиситуаціями.

Для кожної людини в наш буремний час надзвичайно важливим і актуальним питанням є питання: яка ціна миті?Почувши назву, багато людей однозначно скажуть, що краще жити миттю. Але занурившись в цю тему, все ж таки варто задуматись. Адже все добре, що в міру.Люди живуть миттю, часто не помічаючи важливих речей. Втім, так само, як і люди, які живуть завтрашнім днем, не помічають миттєвостей.

У контексті даної проблеми не можливо не згадати соліста групи "Nirvana" КуртаКобейна. Це людина, яка прожила життя не замислюючись про завтрашній день. Людина, для якої тут і зараз, було важливіше, ніж що небудь.Здавалося б, як настільки успішний виконавець може бути нещасним? Проживши життя, яке повністю складається з одного щасливого моменту, він забув про найважливіші речі, в житті будь-якої людини. А саме, про коханих

людей. Тонувши в променях слави, алкоголю і наркотиків, цінувавши саме цю мить, він робив боляче людям, яким був небайдужий. Він шкодив не тільки своїм близьким, а й вів себе до неминучої загибелі. КуртКобейн помер 5 квітня 1994 року, у віці 27 років, ввівши в себе дозу героїну несумісну з життям, після вистріливши собі в голову з рушниці.І після того, що сталося, чи можна назвати його життя щасливим?

Але не варто думати, коли живеш вчорашнім днем, ти зможеш стати щасливою людиною! У такому разі не можна насолодитися гарною погодою, помітити посмішки близької людини, оцінити теплих обіймів матері. Людина позбавляє своє життя по-справжньому світлих і щасливих моментів. Потрібно прагнути прожити життя цінуючи кожну мить, і водночас, не забувати про завтрашній день.

ЗАЇКАМикола Васильович,
студент 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ,Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна
кандидат філософьких наук, доцент

ТВОРЧІСТЬ І СВІТОГЛЯД З ТОЧКИ ЗОРУ ФІЛОСОФІЇ

Людська пам'ять зберігає і проносить через віки і тисячоліття лише такі соціально-духовні цінності, без яких народ не може мати своєї ментальності, неповторності, можливості сходження до найвищих вершин прогресу. Серед них такі феномени сучасності, як свобода, гуманізм, мир, істина, добро, справедливість. З повним правом до них можна віднести і феномен творчості. В ньому закладена життєстверджуюча, зорієнтована на майбутнє енергія. Адже суспільний, науковий і духовний прогрес породжується діяльністю тисяч і мільйонів творчих особистостей.Люди творчого злету порушують інертність суспільства, здійснюють реформування, а то і злом того, з чим суспільство зжилося, що для нього стало звичним, стабільним. Реформатори-особистості творчого ґатунку, провидці бачать нові шляхи розвитку суспільства, науки, культури, виступають за реалізацію своїх ідей, планів. Кожний наступний виток людського прогресу — це згусток енергії, розуму, почуття, волі творчих особистостей.

Таємниця феномена творчості сягає своїм корінням у сиву давнину становлення та розвитку людських знань, культури, цивілізації. Перші підходи, спроби силою розуму осягнути проблему творчості знаходимо вже в філософії Стародавньої Греції.

Прорив у сфері наукового дослідження механізмів мислення пов'язаний з наукою і філософією Нового часу і насамперед з діяльністю М.Монтеня, Ф.Бекона, Р.Декарта, Г.В.Ляйбніца, Т. Гоббса, Д. Локка. Зокрема, в філософії Р.Декарта обстоювалась ідея про необхідність перегляду традиції минулого;

його метод сумніву покликаний відігравати важливу роль у підготовці ґрунту для раціональної культури. Лейбніц висунув оригінальні ідеї щодо формування логіки відкриття, концепції символічної науки (мови), універсального аналізу і синтезу тощо.Кант розкриває субординацію між такими пізнавальними здатностями, як розсудок, судження та розум, показує роль розуму у виведенні загальних понять, його здатність до творчої продуктивної уяви. Він доходить висновку, що нове знання виникає на основі універсального відношення діяльності і духовної культури людства. Незважаючи на те, що творчий процес у Канта — це синтез апріорно заданих категоріальних структур та чуттєвого споглядання, він своєю філософією дав значний поштовх розвитку філософської думки. Кантівські ідеї були розвинені в філософії Фіхте, Шеллінга, особливо Гегеля.

Найбільш глибоку розробку проблем творчості знаходимо в працях Гегеля (1770—1831 рр.). Підхід Гегеля до творчості можна умовно розділити на два, хоч і тісно взаємозв'язаних, але, до певної міри, окремих зрізи:

а) розробка проблем свідомості, гносеології, діалектичної логіки, діалектики взагалі;

б) безпосередній аналіз теоретико-творчої проблематики в його лекціях з естетики.

Зазначені об'єктивні процеси гостро обумовлюють необхідність глибинних трансформацій стилю та форм мислення, переходу від корпоративної, блокової свідомості людства до розуміння єдності життя на Землі, системного, інтеграційно-синтетичного аналізу соціальної та духовно-культурної практики і на основі цього прогнозування та творення майбутнього. Методологічною парадигмою сучасної діяльності людини має стати творчість. Нині особливо актуальною є об'єктивна потреба в активному розвитку творчого, інтелектуального потенціалу кожної особи, нації, суспільства в цілому. У реалізації цього завдання провідна роль належить освіті, навчанню, вихованню. Проте практика свідчить, що процес навчання творчості ще не став нормою в освітніх закладах. Це означає, що людинознавчому аспекту навчання і виховання не завжди відводиться належне місце.

УДК 091

РОМАН Роман Романович,
студент факультету землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ПРОБЛЕМАТИКА СУБ'ЄКТИВНОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТЬ, ТЕРМІНІВ

Судження, що в ході отримання чуттєвого досвіду наше сприйняття відображає істинні поняття до об'єкта, не може означати, що цей чуттєвий досвід можливо коректно інтерпретувати за допомогою термінів.

В роботі описана проблематика саме словесної інтерпретації та передачі (пояснення) чуттєвого досвіду, характеристик поняття, описаного об'єкту тощо. На відміну від інших робіт, описується проблематика суб'єктивності термінології, а не тільки загальної суб'єктивності сприйняття.

Метою роботи є опис основних проблем суб'єктивності понять та їх термінологічних інтерпретацій, виявлення причино-наслідкових зв'язків недосконалості мови, як засобу опису. Сподіваємося, що дана робота більш детально розвине ідеї про суб'єктивність понять, та вона буде корисна у використанні її, як прикладного матеріалу, у подальших роботах для суміжних тематик.

Кожний індивід отримує чуттєвий досвід. Осмислення будь-якого об'єкту надає йому певних властивостей, таким чином створюється поняття. Поняття базується на чуттєвому досвіді отриманого від об'єкта. За допомогою мови та суджень неможливо всеціоло описати об'єкт, створити найповніше обґрунтоване поняття. Інша проблема заключається в тому, що через недосконалість навчання (яке в свою чергу обумовлено обмеженнями мови) ми не можемо повністю бути впевнені, що мовний опис поняття — термін, відображає наш чуттєвий досвід. Коли дитину вчать що колір апельсину помаранчевий, то в неї виникає поняття — апельсин має помаранчевий колір. Але в той же час, вчитель може бачити (отримувати чуттєвий досвід) колір апельсину іншим не схожим на той колір, що бачить учень. Тобто, вони бачать один об'єкт, учень, як і вчитель, згодні, що об'єкт помаранчевий, вони його описали, дали йому визначення, поняття за допомогою мови, але в дійсності вони отримують різний чуттєвий досвід (очима бачать різні кольори) Тобто слова – суб'єктивні.

Мало того, чуттєвий досвід не завжди відображає істинну, в залежності від настрою або психічного стану, сприйняття об'єкта мислення може змінюватися та спотворюватися.

Емоціональне або чуттєве ставлення до об'єкту дослідження може змінювати інтерпретацію поняття, або змінювати поняття в самій основі. Наприклад, один об'єкт створює поняття, що Земля сферична, а інший об'єкт через своє чуттєве ставлення інтерпретує це поняття так, що Земля має геоїдну форму. Обидва об'єкти мислення інтерпретують термін по різному маючи на увазі ту ж саму характеристику, але різний рівень її осмислення, інтерпретації.

Опис об'єкту відбувається через його осмислення (переходу від чуттєвого досвіду к створенню поняття), осмислення використовує аналогії для того, щоб можливо було відобразити характеристики об'єкту, а для опису аналогій використовується мова. Тобто аналогія є об'єктом дослідження для мовної інтерпретації. Слова – це деякі загальні поняття, які не уособлюють

конкретну інтерпретацію чуттєвого досвіду. Коли ми для опису аналогії використовуємо слова, то аналогія стає об'єктом опису, а слово новою аналогією. Тобто коли ми описуємо аналогію за допомогою мови, ми створюємо нову аналогію, тим самим створюючи нескінчену прогресію створень аналогій, що уособлює неможливість опису повністю істинних суджень при використанні мови.

Поняття неможливо коректно інтерпретувати через мову, бо мова – це аналогія, а аналогії мають властивість нескінченно створювати нові аналогії. Без впровадження безглуздих термінологічних обмежень інтерпретація понять неможлива. Єдиним коректним способом створення інтерпретацій є передача від одного об'єкта до іншого чуттєвого досвіду та поняття, таким чином ми оминемо створення термінів, що в свою чергу дає можливість зрозуміти індивідуальну істину об'єкта, а не його спотворений опис (термін).

Мова, а саме її складова – слова, це один із видів аналогій. Поняття описуються через аналогії, але цей підхід не є досконалим, бо аналогія являє собою також поняття, яке має іншу аналогію. Через нескінченність аналогій при використанні мови люди спрощують поняття, використовуючи терміни, ставлять себе в рамки для того щоб зупинити нескінченний цикл аналогій, але таким чином вони перестають відображати істинність свого поняття. Інша проблема заключається в тому, що істинність описати неможливо і поняття є суб'єктивним відображенням чуттєвого досвіду, а чуттєвий досвід суб'єктивним відображенням істини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ильєнков Е.В. Диалектическая логика. Очерки истории и теории. – М.: Ленанд, 2014. – 328 с.

УДК 091

СТЕПЧУК Яніна Анатоліївна,
студентка факультету землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

КОНЦЕПЦІЯ «НАДЛЮДИНИ» Ф.НІЦШЕ В СВІТЛІ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ XX СТ.

Біблія і Ніцше – саме ці дві книги німецькі солдати Першої світової завжди тримали під рукою. Третій рейх теж захоплювався ніцшеанською ідеологією, саме вона мала провідну роль в поглядах тогочасної верхівки Німеччини. На жаль, часто можна почути, що саме Ніцше став натхненням фашизму, а понівечена «надлюдина» змінила долю світу.

Хочеться почати з того, що стаття не містить в собі будь-яких агітаційних гасел чи пропаганди, лише зіставлення двох теорій: А. Гітлера і Ф. Ніцше.

«Так говорив Заратустра» - філософський роман, що породив справжній культ як самого Ніцше, так і його «надлюдини». Вчений бродячий філософ Заратустра являється відображенням самого автора. Між рядків яскраво виступає палкий темперамент Ніцше, навіть у самій мові, в стилі викладу, ритмі чується нервовий пульс автора. Неоднозначні різкі переходи, стрибки ідей і думок відображають внутрішню, душевну неврівноваженість. Психологічні асоціації думок лягають на лист уривками, афоризмами, мовби Ніцше рішуче нездатний до логічного мислення, послідовності чи ретельного аналізу своїх ідей. Думка, що тільки зародилась та не встигла до кінця розвинутись залишається, автор покидає її, переходячи до внаслідок чого здається, що його твори представляють собою безмежний хаос поглядів, переконань. Той, хто захоче оцінити його погляди з філософської точки зору зустрінеться з масою протиріч.

Якою Ніцше бачить людину? Нікчемною, занадто слабкою, ні на що не здатною. Щоб замаскувати це, вона занадто голосно говориться про справедливість та рівність. Протилежністю ж виступає ідеал - «білява бестія», незалежна та зухвала, їй чужі сталі звички та ідеали, вона змінює загальноприйняте. Надлюдина не сприймає Бога, для неї його просто немає, вона сама собі Бог. Слабкі та нікчемні люди не можучи зробити щось, шукають допомоги в вигаданої істоти - Бога, Духа чи ще когось. Самі ці люди і є расою рабів. Досконаліша ж раса, так звана «раса господ», оспівує силу, волю та владу. Можна зробити простий висновок, що доля цієї раси – панування. «Надлюдина» здатна переоцінити цінності та ідеали та зрозуміти, що ніяких правил та норм просто не існує, їх вигадали слабкі, щоб захиститись від сильних. Єдиний закон, що має існувати – закон сили. «Хай гине все слабке», «падаючого підштовхни» - нова істина «надлюдини».

Сьогочасна людина – це не вінець, не мета, а лиш спосіб її досягнення. «Надлюдина» - ідеал, що здатен замінити померлого Бога.

Саме «надлюдиною» вважав себе Адольф Гітлер – найвідоміший тиран XX століття. Та сам Ніцше не вважав когось схожого на Гітлера «надлюдиною». Його ідеал – не фюрер, не вбивця. основним знаряддям якого є пістолет, а людина, чиї моральні якості переважають над рештою, чий інтелект знаменує торжество духовної природи. «Надлюдина» - інтелектуальна, благородна, це мислитель, митець чи художник, що здатен піднятись над рештою.

«Сильна раса», що повинна бути панівною занадто сподобалась гітлерівцям, що і так були захоплені аристократизмом автора. Було зручно виправдовувати жорстокість фашизму, прикриваючись постулатом. Справді, Ніцше часто використовує поняття «раса», та його «раса» скоріше національно-етична. Сильна раса – інтелектуали, що мають високу мораль та самоповагу, вони борються за правоту, не боячись пожертвувати собою. І навпаки – слабка раса – люди слабкі та корисливі, вони здатні принизитись

задля своєї вигоди та оспівують «мораль рабів». Як бачимо відмінність рас у відмінності моральних цінностей, а не в національному відношенні.

Війна Гітлера можливо мала свій початок з теорії «білявої бестії» Заратустри, але сам автор не мав на увазі війну фізичну, а війну духу, війну за свої думки. Перекручуючи суть, Гітлер повторював з трибун рядки, та не до кінця, що повністю змінювало їх суть.

Саме перекручування ще одного знаменитого висловлювання – «падаючого підштовхни» дозволило приписати Ніцше жорстокість. В оригіналі ж ішлось не про падіння людини, а про падіння епох. Все відмирає, іде в небуття, тому краще не розтягувати момент переходу на роки, а допомогти та «підштовхнути», саме це і приведе до корисних змін.

Не вважати на глибину філософії Ніцше виявилось простіше, тому найвлучніші фрази автора стали помітними гаслами для пропаганди. Не можна звинуватити Ніцше в тому, що його тлумачили не вірно, тим більше, що зважаючи на характер викладу думок це було занадто просто зробити.

УДК 091

ВДОВКІНАЮліяОлександрівна,
студентка факультету землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

КОНЦЕПЦІЇ МИСЛЕННЯ У ФІЛОСОФІЇ Б. СПІНОЗИ ТА Р. ДЕКАРТА

Спіноза належав до видатних філософів-моністів. Отже, вбачав мислення і протяжність як два атрибути однієї субстанції. А субстанцією називав природу або Бога (але не в теологічному розумінні).

Спіноза розглядав мислення переважно як приналежне людині, бо саме вона знаходиться на вищому шаблі еволюції. Але не заперечував, що тваринам також властиве мислення.

В своїх працях спростовував погляди Декарта, який вважав, що мислення поселяє в людину Бог. Спіноза ж вважав, що мислення є однією з функцій людського тіла. Тобто мислення притаманне кожному тілу. І, виявляючи думки моністів, намагався пояснити виникнення мислення людини як такого, що з’явилося з неї самої. На думку Спінози, людина не може існувати, не мислячи, адже тоді б вона не виконувала своїх функцій. Появу мислення асоціював з розумовим розвитком, накопиченням досвіду, особистих відчуттів індивідів.

За Спінозою, людина не може існувати і не мислити, бо людина не може сприймати предмети такими як вони є, адже самих предметів як таких не існує, предмет – це поняття абстрактне. Коли людина сприймає якийсь

предмет, що знаходиться поза межами її розуму, то обов'язково формує свої думки і відчуття про цей предмет, а це і є мислення.

Для характеризування такого поняття, як мислення, Спіноза запропонував розглянути не структуру мислення, а взаємодію мислячої істоти з іншою подібною. В цьому він вбачав те, що неможливо пояснити якесь явище через нього самого, безпосередньо розглядаючи лише його будову, аналізуючи її. З цієї точки зору, Спіноза визначив, що мислення – це можливість мислячої істоти реагувати на розміщення предметів, їх конфігурацію та форму, що знаходяться поза межами її розуму, та обирати відповідну траєкторію, щоб оминати ці предмети.

Саме завдяки такій здатності, як мислення, людина не реагує чимскоріш на певну подію, яка сталася під впливом чинників, не підвладних її розуму. Мисляча істота може на певний проміжок часу замислитись та обрати найкращий варіант з безлічі ймовірних варіантів реагування на подію, що сталася. Отже, саме мислення допомагає людині кожен раз реагувати по-новому, так, як її буде найвигідніше, враховуючи вихідні умови, обставини та попередній досвід.

Отже, для Спінози мисляче тіло – це природа в загальному, субстанція, яка не потребує зовнішніх чинників для свого існування.

УДК 091

БОСКО Марія Сергіївна,
студентка факультету харчових технологій,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ПРО ПРОБЛЕМУ ШТУЧНОГО МИСЛЕННЯ У СУЧАСНІЙ ФІЛОСФІЇЇ

На сьогоднішній день все частіше розповсюджується поняття «машинного інтелекту». Більш того, все більше науковців по всьому світу переконані, що майбутнє за машинами, адже технологія штучного інтелекту стрімко розвивається і виходить далеко за межі звичного застосування. Так співзасновник компанії Google Сергій Брін написав корпоративний лист, в якому Брін назвав нинішній бум в галузі "ренесансом" і заявив "нова весна в розвитку штучного інтелекту — це найбільша комп'ютерна розробка в моєму житті". Однак чи дійсно людина може «подолати» бар'єр природного мислення й створити щось більше, щось, що виходить за рамки уявлень кібернетики.

Так, проблема природи мислення, його зв'язку з мозком і з предметним світом вже давно займала філософію. Мріючи про мислячу машину, так само, а може бути, і ще більш досконалу, ніж людина, багато кібернетиків виходять

з уявлень роботи мислення мозку. Їм здавалося, що досить побудувати модель мозку, щоб отримати штучне мислення, але на жаль ця ідея хибна, адже мислить не мозок, а людина за допомогою мозку. В цьому відношенні наука має в своєму розпорядженні фактичні докази. Спостерігалися не раз організми, що володіли і здоровим мозком і усіма іншими органами, але не мислили. Чи не мислили тому, що тут була відсутня одна важлива матеріальна передумова мислення, що знаходиться поза організмом, - розвинена людська цивілізація. Так, ми можемо переконатися на прикладі Мауглі і Тарзана. Таких реальних персонажів, вигодуваних і вихованих тваринами, люди виловлювали не раз і не два. Вони далеко нагадували людей. Навіть на двох ногах вони не вміли ходити. Таким чином, «люди природи» не тільки не володіли мисленням, але навіть і елементарними проблисками свідомості.

Раніше видання The Economist писало, що штучному інтелекту доведеться навчитися пояснювати свої "думки" і дії, але задля цього вченим потрібно винайти власну мову спілкування. Науковці переконані, що привчати розумні машини до людських мов буде не доцільно. Процеси, які відбуваються всередині штучного інтелекту, часто не піддаються опису людською мовою. Як зазначав японській нейробіолог Ріота Канаі і його колеги:«Замість того щоб вчити машини людської мови, краще дати їм можливості створити свою,бо це лише ускладнить їх розвиток. При всій складності сучасних нейронних мереж ми насилу можемо зрозуміти, як штучний інтелект приймає рішення, і ще менше можемо перевести цей процес на мову, зрозумілу людині». А якщо дотримуватися думки Людвіга Вітгенштейна, який ще на початку XX століття писав у своєму «Логіко-філософському трактаті», що «межі моєї мови є межі мого світу», якщо роботу штучного інтелекту неможливо зрозуміти, її неможливо і виразити в мові. Проте нещодавно це твердження було спростовано. Річ в тому, що розробники соціальної мережі Фейсбук вирішили цей процес трохи пригальмувати і відключити назавжди своїх роботів. Програмісти соціальної мережі придумали штучний інтелект для того, щоб він допомагав людям працювати в програмі англійською мовою. Але з часом роботи почали спілкуватися між собою і навіть придумали власну мову. Таким чином, ми можемо бачити, що машини розвиваються.

Давайте уявимо, що якщо коли-небудь буде створена машина, яка вже не буде підводитися під вищенаведене поняття, не буде відповідати тим визначенням, які перераховані в наведеній дефініції «машини»? Тоді, звичайно, як ми її зможемо назвати «машиною». Це буде вже щось зовсім інше. Що саме? На цей рахунок можна скільки завгодно фантазувати, але вже за межами науки.

Якщо ж дотримуватися цих меж, то «машину», яка не годиться в якості засобу реалізації розумної волі людини, не може служити слухняним «органом людської волі», кожна розсудлива людина постарається якнайшвидше відправити в переплавку, здихатись.

Поки машина залишається машиною, вона залишається тільки штучно створеним органом суспільно-людської розумної волі, засобом її діяльного прояву. І в цьому сенсі - органом людського мозку, бо під «мозком» Маркс завжди мав на увазі не тільки і не стільки орган тіла індивіда, скільки орган суспільно-людської розумної волі, суспільно-людських потреб і ідеально виражають ці потреби «цілей».

З іншої сторони, не можна не зазначити, що створення нових розумних машин з кожним роком набирає обертів. Так дівчина-робот зі штучним інтелектом вразила відвідувачів виставки в Пекіні. Дівчина зі штучним інтелектом з іменем Дзя Дзя вразила відвідувачів розумінням людської мови, розпізнаванням виразів обличчя та вмінням рухатись. Її колега похвалився неймовірними каліграфічними здібностями. Він - копія давньокитайського філософа Ван Янміна. Загалом на виставці людиноподібних роботів було представлено дві сотні експонатів.

Справжнім відкриттям стало представлення робота Софії. Вона звернулася до учасників конференції ООН, і відповіла на запитання. Це був перший виступ штучного інтелекту за всю історію організації й взагалі світу. Софія призначена для роботи в кількох сферах: охорони здоров'я, освіти та обслуговування. Вона стала популярною, бо зізналася: прагне захопити світ. Але потім – назвала це жартом.

Таким чином, ще у минулі століття важко було собі й уявити створення штучного інтелекту, проте з сучасними технологіями все стало можливим. Разом з тим, потрібно розуміти, що такі потужні «інструменти» приносять з собою нові питання та відповідальність. На мою думку, штучний інтелект може бути використаний як для корисних так і для поганих дій, а може і для маніпулювання людьми. Проте надіюся, що людство буде обачним. Адже без людей і не було б штучного інтелекту. Ми обмежені лише власними думками і діями. Якщо ж ми відкриємо наше світосприйняття, ми розширимо межі та осягнемо неосяжне.

УДК 091

КЛЬОВАН Олег Анатолійович,
студент факультету харчових технологій,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ЛЮДИНА І СУСПІЛЬСТВО В ІНФОРМАЦІЙНУ ДОБУ: АСПЕКТ ФІЛОСОФІЇ

Останнім часом наша цивілізація досягла порівняно з минулими століттями значних вершин. Є думки, що ці вершини стануть низинами і зійдуть на нівець як снігова лавина, яка накопичувалась довгий час, а потім

рухнула за мить. Також є думки, що ми переходимо на новий етап розвитку і всі не вирішені питання і проблеми в майбутньому нам під силу (хотілося б в це вірити). Чому хотілося б? Напевно тому що дивлячись на сучасний світ в якому лише одиниці хочуть його врятувати, а всім іншим байдуже…

Сучасний світ сповнений усіляких новинок: науки, техніки, медицини. Ніколи, напевно, люди не володіли такою сумою знань в різних областях. Дивовижні речі і явища оточують нас. Сьогодні, образно висловлюючись, можна дістати з кишені новини, підключитися до мережі, яка існує тільки в інформаційному полі, передати повідомлення людині, яка за тисячі кілометрів від тебе. Завдяки інформаційним технологіям ми можемо знайомитися з людьми, що живуть далеко-далеко, зовсім в інших країнах і містах.

Не від'ємною частиною нашого життя стала інформація. Зараз ми можемо дізнатись все, натиснувши декілька клавіш в смартфонах та підключившись до мережі Інтернет, від стану власних банківських рахунків до новин із соціальних мереж. Але мало хто ставить перед собою питання: "Чи все так прозоро, як нам здається насправді?" Розглянемо це на прикладі соціальних мереж з яких більшість людей черпає інформацію. Кожного ранку ми передивляємося стрічки новин в соціальних мережах, замість того щоб піти на прогулянку, пробіжку чи на спортивний майданчик. Це звичайна залежність, а можливо і більше – рабство. Ми настільки довіряємо своє життя Інтернету та проводимо в ньому часу. І тут потрібно задуматись, що за допомогою інтернету нами легко маніпулювати тим кому вигідно, тим хто прагне до керування світом. Будемо надіятись, що це моє особисте перебільшення. Та і це вибір кожного витрачати весь свій вільний час на соціальні мережі, чи розвиватись фізично, духовно і морально ставлячи перед собою якісь цілі, і досягати нових вершин.

З розвитком інформаційних технологій виникла ще одне стихійне лихо під назвою "Інформаційна війна". Завдяки інформаційним технологіям людство мало б якось порозумнішати і використовувати їх в тих цілях для яких їх було винайдено. Натомість більшість навпаки деградує і є дуже довірливою до сумнівних фактів, які засипають мережу наче ливнем. І знову розгоряються нові війни і.т.д. Все дійшло до того, що пишеться нова, брехлива історія, і кожен виправляє її на свій лад – це можна спостерігати і в нашій країні з сучасним станом відносин з Росією.

Відійдемо від інформаційних технологій в яких і так все зрозуміло безпосередньо до сфери діяльності, яка спонукала до розвитку інформаційних технологій НАУКИ. Наука дала багато можливостей в усіх сферах нашого життя. Від біоматеріалів до штучної руки. Від штучної нирки до контактних лінз, які тренують вночі очні м'язи. Швидкісні літаки та швидкісні електрички, що економлять час. Електронних бібліотек, онлайн-університетів і курсів та просунутих установок глибокого буріння земної кори. Технології дозволяють нам подорожувати витрачаючи менше часу і енергії. Допоміжні пристрої економлять також і місце. Наприклад, комп'ютерний диск може вміщати стільки ж інформації, як кілька товстих

книг. Які можна взяти всі і одразу з собою в подорож. Завдяки сучасним здобуткам в медицині рівень життя людини підвищився в рази, якщо рівняти наприклад із Середньовіччям. Сучасні технології покликані служити людству, допомагати йому досягати ще більших висот. Список позитивних речей можна продовжувати без кінця.

Однак, з історії ми знаємо, що далеко не всі технології винайдені людиною йдуть на користь їй . За всю історію ми знаємо чи мало страшних події, які були задіяні людиною проти самих себе. Банальним прикладом є військова зброя здатна знищувати все живе. Промисловість хоч і дає нам багато всього корисного, але після процесу виготовлення якогось виду продукції навколишнє середовище включно з самими ж людьми страждає. Далеко не всі підприємства оснащені захисними та очищаючими технологіями, які зменшували б свої викиди в повітря і спуск отруйних відходів у воду. Також багато проблем пов'язаних з вторгненням в земні надра в пошуках ресурсів. Через те що пластикові відходи не розкладаються природним шляхом вони накопичуються і відкладаються в природі надовго. Є дані, що у Тихому океані вже плаваючий континент із пластикових відходів.

Зараз перед сучасними технологіями стоїть завдання знаходити дієві способи очищення навколишнього середовища, переробки сміття. Також дуже потрібні розробки альтернативних джерел енергії, тому що запаси нафти, газу і вугілля в світі вичерпні. А адже на них збудована світова економіка. Невдовзі все одно доведеться знайти їм заміну.

На мою думку технології, створені найталановитішими людьми, приносять як і користь так і шкоду, все залежить від того як ними користуватися. Перед нами відкриті великі можливості це було ще зрозуміло з давніх-давен. Але завжди були, є і будуть люди які прагнуть за допомогою прогресу покращити життя, і ті які хочуть заподіяти зло зосереджуючи владу над іншими в своїх руках, і ті які бездумно цим користуються, яких можна використовувати як маріонеток….

УДК 091

ГУЛА Вікторія Вікторівна,
студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ПСИХОФІЗИЧНА ПРОБЛЕМА В ФІЛОСОФІЇ НОВОГО ЧАСУ

Питання про теоретичне розуміння мислення (логіки), а аж ніяк не про правила оперування словесними або іншими знаками впирається в рішення кардинальних проблем філософії, метафізики, якщо висловитися дещо

старомодно. А це передбачає оволодіння культурою справді теоретичного мислення, представленої класиками філософії, які вміли не тільки гранично чітко ставити проблеми, але і вирішувати їх.

Значну роль у розвитку логіки відіграв Бенедикт Спіноза. Він порівнював значимість логіки з медициною. Мислення він розумів незмірно більш змістовно і, по суті, діалектично. І саме для історії діалектики фігура Спінози представляє особливий інтерес: він чи не єдиний з великих мислителів домарксистської епохи, зумів поєднати блискучі зразки гостродіалектичної думки з послідовно і неухильно проведеним через всю систему матеріалістичним принципом розуміння мислення і його ставлення до зовнішнього.

Гегель у свою чергу, вважав вчення логіки Спінози досить простим для розуміння. Інакше кажучи, дійсна логіка мислення Спінози аж ніяк не збігається з формальною логікою проходження його «аксіом», «теорем», «схолій» і їх доказів.

На його думку, психофізичну проблему Декарта можна вирішити. Він вважає, що вона нерозв'язна тільки тому, що вона помилково поставлена. Саме в людині природа якраз самоочевидним чином і робить те саме діяння, яке ми звикли називати «мисленням». У людині, у вигляді людини, в його особі мислить сама природа, а зовсім не якесь особливе, ззовні вселяє в неї істота, початок або принцип. В людині природа тому мислить саме себе, усвідомлює саме себе, відчуває саму себе, діє сама на себе.

Спіноза стверджував, що між тілом і мисленням існує не відношення причини - наслідки, а ставлення органу (тобто просторово-організованого тіла) зі способом його власного дії. Мисляче тіло не може викликати змін в мисленні, не може впливати на мислення, бо його існування в якості «мислячого» і є мислення. За його висновками, якщо мисляче тіло не діє, то воно вже не мисляче тіло, а просто тіло. Якщо ж воно діє, то аж ніяк не на мислення, бо саме його дія являє собою мислення.

Мислення не викликає просторово вираженого зміни в тілі, а існує через нього (всередині нього), як і навпаки: будь-яка, зміна всередині цього тіла, викликане впливом на нього інших тіл, безпосередньо виражається для нього як деяке зрушення в його способі дії, тобто в мисленні. Викладена позиція надзвичайно важлива ще й тому, що вона відразу ж виключає будь-яку можливість тлумачити її на вульгарно-матеріалістичний, механістичний лад, а саме ототожнювати мислення з тими матеріальними процесами, які мають місце всередині мислячого тіла (голови, мозковій тканині), розуміючи тим не Проте, що мислення здійснюється саме через ці процеси. Спіноза чітко усвідомлює, що в вигляді структурно-просторових змін всередині мислячого тіла виражається і здійснюється зовсім не якесь поза і незалежно від них протікає мислення, як і назад, - в зрушеннях мислення виражаються зовсім не іманентні ворушіння того тіла, всередині якого вони виникають.

На його думку не можна оголосити причиною якийсь певний, єдиний у своєму роді факт. Це досить суб'єктивно. Адже той же самий факт робить свій вплив. Отже, в пояснення доводиться включити і ті причинно-наслідкові

зв'язки, які з необхідністю породили нашу власну фізичну організацію, здатну мислити, тобто так заломлювати зовнішні впливи, так їх трансформувати в собі, що вони випробовуються мислячим тілом зовсім не тільки як зміни, що виникли всередині нього самого, а як зовнішні речі, як форми речей поза мислячого тіла.

Психофізична проблема Декарта полягає в тому, що багато науковців по-різному трактують поняття «логіки», «мислення», «сенсу життя». Для когось логіка – це певна математична система, для інших - оазис непослідовних думок.

Психофізична проблема - дуже складне явище в науці, яке намагалися пояснити багато відомих філософів. Звісно, одна з найголовніших ознак людини - це ,насамперед, вміння мислити та робити певні висновки. Проте, людину не варто було б відрізняти від інших істот та видів лише за цією ознакою.

Кожна людина-це індивідуальна, ідеалізована система координат, логічна задача з багатьма невідомими. У той час, коли мислення - це ,певною мірою, інструмент, який допомагає людині рухатися далі.

Доцільніше було б сказати, що людина і мислення не те, щоб не тотожні поняття, вони, швидше за все, взаємодоповнюючі, такі, що створюють баланс у соціумі. Завдяки мисленню людина може реалізувати себе, робити висновки та приймати рішення. Мислення - це важлива складова нашого розуму.

Тому, варто зазначити, що мислення відіграє важливу роль у житті людини і задля того, аби утвердитися як людина, необхідно завжди розвивати своє мислення, адже це важлива складова майбутнього життєвого успіху.

УДК 091

ХОМУТОВСЬКА Тетяна Леонідівна,
студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ПРО ПРОБЛЕМУ ФОРМУВАННЯ МИСЛЕННЯ В ОНТОГЕНЕЗІ ОСОБИСТОСТІ

Від природи кожна людина отримує тіло та мозок, які можна розвинути до досконалості. А чи розвинеться розум – це вже залежить не від природи, а від самої людини. Все залежить від умов, в яких людина виховується. З одного боку, вона здобуває здатність мислити самостійно, а з іншого – ця здатність залишається малорозвиненою.

За приклад можна взяти дітей, яких називають «діти-Мауглі». Це людські діти, які з раннього віку жили поза контактом з людьми і практично не знали турботи і любові з боку іншої людини, не мали досвіду соціальної поведінки і спілкування. Такі діти, позбавлені батьківського виховання, виховуються тваринами або живуть в ізоляції.

Що буде з такої людини? Людиноподібна істота, що майже не вміє розмовляти, яка нездатна до прямоходіння, ізольована від суспільства та боїться його. Вона не має такої свідомості, яку має людина, нею керують лише тваринні інстинкти – більше нічого.

Зовсім інше можна чекати від людини, якій будуть надані батьківські любов, турбота і піклування. Вони зможуть звикнути до людського суспільства, почнуть самостійно мислити та зможуть вибрати те, чому готові присвятить своє життя. Вони займуть своє місце в суспільстві. Але щоб з дитини виросла людина, потрібно правильно її виховати, дати життєво важливі навички.

Не вищі сили навчили людей займатися ремеслом – а вони самі шляхом спроб і помилок. Ці вміння, які формувалися в людей протягом багатьох століть, дитина може засвоїти граючись за декілька років, не витрачаючи зайвого часу на повторення тих помилок, ціною яких людством було колись все це засвоєно.

В наш час існує безліч розвиваючих ігор для дітей, які можуть розвинути певні розумові здібності: логіку, творчість, нестандартність мислення, відмінну пам’ять та ін. Вони допомагають підготувати дитину до навчання в школі.

Іншою проблемою виховання людини є процес навчання. Метою цього процесу є вкладення в мозок дитини готових знань, які придатні лише для того, щоб «занурити» їх в пам’ять, щоб потім їх «вийняти» на екзамені в тому вигляді, в якому їх туди поклали.

І ми мало переймаємося про побудову процесу засвоєння цих знань так, щоб він одночасно був процесом розвитку тієї самої здатності, якій ці знання мають завдячувати свої народженням, - здатності осмислювати ще осмислений, ще не виражений в шкільних поняттях, оточуючий нас світ – об’єктивну реальність у всіх її кольорах, протилежностей і контрастів.

Дитину потрібно виховувати так, щоб вона знала, що для досягнення певного результату потрібно виконати певну послідовність роботи, як їй самій потрібно долати перешкоди, щоб виконати цю результативну роботу, а потім аналізувати її та робити висновки. Адже, якщо дитина не знатиме як все це робити, а буде отримувати все готове, то вона нічого не зможе досягти у майбутньому і зайняти своє місце у суспільстві.

Дитина сама може вибрати, яке заняття їй подобається і розвивати це в потрібному напрямку, що може бути корисним для вибору її майбутньої професії. Але деякі батьки проти її волі наперед визначають її майбутнє, що може дезорієнтувати її в майбутньому.

Тому варто прислухатися до думки дітей, тому що «вустами дитини говорить істина».

УДК 396

ШЕВЧЕНКО Марина Павлівна
студентка 3 курсу, факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ, АБО ПОВАЖАЙТЕ МОЇ ПРАВА

«Права жінок є правами людини» - проголошується в п.14 Декларації, затвердженої Четвертою Всесвітньою конференцією зі становища жінок у Пекіні, яка відбулася в 1995 р. Проблемагендерної рівностітаподоланняусталенихкультурнихдискримінаційнихстереотипів є однією з найактуальніших проблем сучасності. Усвідомленняїї наявності та усунення бар'єрів, що перешкоджаютьформуваннюрівноправних відносинміж чоловіками і жінками, відповідаютьцілямгуманістичного розвиткусуспільства.

Народжуючись, ми не обираємо місце, стать і соціальний статус. Як можливо, що половина населення світу народжується сильною, розумною та рішучою, а інша слабкою, тихою та тендітною? Все життя ми, жінки, живемо під натиском гендерних стереотипів, що диктують як жити, щоб бути «справжньою та гідною».

Навіть сьогодні, в наш розвинений вік, не для всіх є очевидним існування гноблення за гендерною ознакою, хоча гасла стверджують: «Ви маєте рівні права з чоловіками», «гендерну рівність досягнуто». Але дівчат все ще навчають не ходити наодинці ввечері, не вдягати одяг, який їм подобається, виглядати так, як вони хочуть, але ніхто вчить хлопчиків, що вони не мають права чіпати дівчат без їх дозволу, ґвалтувати, переслідувати. Ми живемо в суспільстві, яке й досі засуджує жертву насильства і шукає виправдання злодію.

Всі ми знаємо про це, знаємо, що кожна четверта жінка в Україні ставала жертвою домашнього насильства, знаємо, що жінкам і досі небезпечно виходити в темний час без супроводу. І ми не чуємо їх прохань про допомогу або не хочемо їх чути.

Не може бути мови про гендерну рівність в країні, де чоловік має «моральне» для суспільства право бити свою дружину і ніхто не втрутиться бо це їх «сімейна справа», в країні, де час доби та одяг може бути вагомою причиною для зґвалтування, в країні, де тобі соромно зізнатись в тому, що ти є жертвою насильства.

Зараз створюється все більше суспільних організацій, які виступають на захист прав жінок. Вони проводять акції, намагаються привернути увагу до

цієї проблеми, що стосується кожної жінки. Нажаль, такі акції не підтримуються ЗМІ, замовчуються і не отримують увагу суспільства, що безумовно не дає нам, жінкам, зробити крок у безпечне майбутнє. Але доки є люди, що готові боротись за наші права, що намагаються досліджувати це питання і говорити про нагальну проблему гендерної нерівності, у жінок є шанс.

Відмова від гендерних стереотипів, самоосвіта та освіта своїх близьких є вагомим внеском у боротьбу за наші права, що потроху зрушуватиме з місця цю ситуацію. Сьогодні революція гендерної рівності проходить не на вулиці із гаслами, а в нашій свідомості - свідомості, яку ми самі можемо змінити.

АНТОНЕНКО Юрій
студентка 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСЛАВ'Я В РЕТРОСПЕКТИВІ

Українське православ'я сформувалось понад тисячу років тому. Його історія постає багатогранним феноменом, який насичений різного роду подіями та перипетіями, що активно вливали на формування світогляду українського народу.

Хрещення Русі Володимиром – це визначальна подія для тогочасного слов'яно-руського соціуму. Це був глибоко продуманий вибір, як в соціально-політичному, так в культурно-релігійному плані. Християнство сформоване в контексті реалій Візантії давало змогу для Київської Русі інтегруватися в середовище розвинутої та географічно близької цивілізації.

З прийняттям християнства Русь відкрилася новій християнізованій спільноті та стала на один рівень з іншими християнськими державами середньовічної Європи.

З прийняттям християнства на Русі поширилася писемність. Володимир закладав школи, будував церкви спершу в Києві, а згодом по інших містах.

За наступника Володимира Ярослава Мудрого християнство поширилося і зміцніло в Київській Русі, а також оформилася організаційна його структура й церковна ієрархія: 1039 документально стверджено існування Київської митрополії, що перебувала в юрисдикції константинопільського патріарха. Ярослав узгодив церковний устав, яким визначалися права церкви і духівництва. Крім призначення митрополитів на київську катедру, Церква Київської Русі користувалася автономією, включно з тим, що 1051 з ініціативи Ярослава собор місцевих єпископів обрав русина Іларіона митрополитом київським.

Ярослав Мудрий був високоосвіченою людиною, він дбав про освіту і культуру свого народу, заснував при Софійському соборі школу і бібліотеку. За його ініціативою почалася в Києві праця над перекладами грецьких та інших книг на церковнослов'янську мову, переписано багато книг, був укладений літописний звід.

Київська Русь за Ярослава Мудрого була великою і могутньою державою Європи, досягнувши на ті часи найвищого розвитку.

Подальша історія українських земель та розвитку на їх теренах християнства, насичена буремним подіями. Це і монголо-татарська навала, і утиски православ'я в період Речі Посполитої, це і підпорядкування київської митрополії російському патріархату 1687 року.

Перші спроби відновити українську автокефалію були здійснені в період національно-визвольних змагань 1917-1921 років в результаті чого сформувалась Українська Автокефальна Православна Церква. Хоча згодом до кінця другої світової війни була асимільована Російською православною церквою.

Друга спроба була здійснена після розпаду радянського союзу. Ця спроба стала не менш драматичною ніж перша. Проте її результатом стало утворення трьох православних церков на території України: УАЦУ, УПЦ КП, УПЦ МП.

Нещодавнє відновлення автокефалії Української православної церкви патріархом Константинопольським Варфоломієм дає велику надію на формування єдиної Помісної Православної Церкви України.

БІЛИНСЬКИЙ-ТАРАСЕВИЧ Владислав
студентка 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я В ПЕРСПЕКТИВІ

Історія сучасного українського православ'я доволі буремна та скандальна. Після розпаду радянського союзу на території України виникло одразу три православні церкви (УАПЦ, УПЦ КП, УПЦ МП.), які претендували зайняти провідну роль в релігійно-культурному середовищі України.

Новітній етап в історії Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) розпочався в лютому 1989 року, коли за підтримки проукраїнських сил у Києві почав діяти ініціативний комітет із відновлення Української Автокефальної Православної Церкви в Україні. Його основною метою було відродження УАПЦ та реєстрація громад Церкви. На початок 1990 року в УАПЦ перейшло близько 200 галицьких парафій. В жовтні 1990 року органи

влади Української Радянської Соціалістичної Республіки офіційно зареєстрували УАПЦ.

Українська православна церква Київського патріархату(УПЦ КП) – православна церква в Україні із резиденцією Патріарха в Києві. Створена в червні 1992 року внаслідок об'єднання двох церковних груп, що обстоювали незалежність від Російської православної церкви: частини вірних та єпископату УПЦ МП на чолі з митрополитом Київським і всієї України Філаретом (Денисенком) та Української автокефальної православної церкви. На даний час це найбільша в Україні православна Церква, до якої відносять себе 45,2 % православних українців, за чисельністю парафій та священнослужителів (за даними Держкомнацрелігій) — друга.

Українська православна церква Московського патріархату(УПЦ МП) – як стверджують її представники є незалежною і самостійною в своєму управлінні, самоврядною православною церквою з особливим статусом і правами широкої автономії є частиною Російської православної церкви на території України. 27 жовтня 1990 року Архієрейський собор Російської православної церкви скасував Український екзархат Російської Православної Церкви і заснував незалежну і самостійну в своєму управлінні Українську православну церкву. Нарівні з іншими православними та греко-католицькою церквами України, УПЦ (МП) вважає себе прямою спадкоємницею Київської митрополії Х століття.

Проте зважаючи на останні події в релігійно-церковному житті України важко говорити про самостійність УПЦ (МП), а особливо після синоду РПЦ в Мінську, у відповідь на надання автокефалії Українській православній церкві

Відновлення автокефалії Української православної церкви Синодом Константинопольської православної церкви 9-11 жовтня дає можливість сформувати єдину Помісну Православну Церкву України. Але позиція УПЦ (МП) на відміну від УАПЦ, УПЦ КП не є конструктивною вона вторить РПЦ, яка в свою чергу на синоді 15 жовтня 2018 року в Мінську у відповідь на надання автокефалії Українській православній церкві розірвала стосунки з багатьма православними церквами.

Таким чином, в українському православ'ї назріває свого роду кризовий момент, але все ж таки є надіє на розумне усвідомлення проблемності даної ситуації, та вироблення шляхів її подолання.

ГРАЧОВА Наталія
студентка 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ДІАЛОГ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОСЛАВ'Ї

Проблема діалогу в українському православ'ї вкрай складна … Складна з багатьох причин, але однією з найважливіших є співіснування трьох найбільших православних церков:Української автокефальної православної церкви (УАПЦ), Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП), Української православної церкви Московського патріархату(УПЦ МП), кожна з яких прагне в свою зайняти чільне місце в релігійно-культурному середовищі.

Відновлена на території України в 1989 році Українська автокефальна православна церква (УАПЦ) на даний час відносно невеликою громадою. Українська православна церква Московського патріархату(УПЦ МП) створена 27 жовтня 1990 року на даний момент є найбільшою за кількістю приходів, проте другою після УПЦ КП за кількістю віруючих. Українська православна церква Київського патріархату(УПЦ КП) створена в червні 1992 року внаслідок об'єднання двох церковних груп, що обстоювали незалежність.

Протягом всієї новітньої історії України взаємодія цих трьох православних церков була неоднозначною. Це були як і кризові ситуації так і ситуації доброго діалогу.

Взаємодія УПЦ КП та УПЦ МП завжди була складною, не визнання канонічності УПЦ КП представниками УПЦ МП зумовлювало складну релігійно-соціальну напругу в суспільстві. В той же час можна говори про конструктивний діалог УПЦ КП та УАПЦ, які в своєму прагненні до відновлення автокефалії українського православ'я готові до співпраці у створені єдиної Помісної Православної Церкви України

ДИМЕРКО Владислав
студент 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКЕ АВТОКЕФАЛЬНЕ ПРАВОСЛАВ'Я

Після Лютневої революції 1917 року в Росії, національно-визвольний рух, що охопив Україну, заявив про себе на повний голос і в церковному житті. У другій половині 1917 року у Києві була створена Всеукраїнська Церковна Рада, що складалася з духовенства та мирян.

Головою ВПЦР був обраний архієпископ Олексій Дородніцин. Раніше (в середині 1917 року), владика Олексій видав перший молитовник українською мовою. До ради також увійшли протоієреї Василь Липківський, Олександр Маричів та інші визначні духовні та світські особистості. Вона

ставила собі за мету створення Української Автокефальної Православної церкви. Але швидкому вирішенню цих питань заважала, як політична нестабільність в Україні та більшовицька агресія проти УНР, так і те, що майже вся православна ієрархія складалась з етнічних росіян, які зайняли антиукраїнську позицію.

На початку 1918 року в Києві було скликано Всеукраїнський Церковний Собор, який виступив за створення незалежної від Російської православної церкви української церкви. Однак, 19 січня робота Собору перервалася наступом більшовиків на Київ.

Після створення Української Держави, гетьман Павло Скоропадський також всіляко сприяв створенню української автокефальної церкви. Проте, намагання Всеукраїнської церковної ради та гетьманського уряду домогтися автокефалії для Української Церкви знову наштовхнулися на спротив єпископів-росіян. Замість автокефалії єпископи погодились на обмежену автономію від МП.

Після антигетьманського перевороту та встановлення влади Директорії, 1 січня 1919 року був прийнятий «Закон про верховне управління Української Православної Автокефальної Синодальної Церкви». До участі в Першому Святому Синоді уряд, серед інших, запросив архієпископа Катеринославського Агапіта (Вишневського), єпископа міста Кременця Діонісія (Валединського) та протоієрея Василя Липківського.

5 травня 1920 р. УАПЦ проголосила про своє відновлення як незалежної помісної церкви. 14-30 жовтня 1921 року в Києві відбувся Перший Всеукраїнський Церковний Собор, що підтвердив автокефалію УАПЦ, проголошену Всеукраїнською Православною Церковною Радою 5 травня, і вписав її до канонів УАПЦ, як одну з головних засад: «Українська Православна Церква є автокефальною, ніякому духовному урядові інших Православних Церков не підлегла, і сама порядкує своїм духовним життям за провідництвом Святого Духа.» Протягом 1917-1921 років УАПЦ вже мало понад 1500 парафій і в кожній з них священиків, 30 окружних церковних рад, 30 єпископів, в Києві відбувся випуск 300 слухачів теологічних курсів.

Проте подальша історія УАПЦ в радянському союзі та радянській Україні була доволі трагічна. Все священство та активні вірні УАПЦ були заарештовані, заслані та розстріляні НКВД протягом 1930-1937 рр. Напередодні Другої світової війни були ліквідовані майже всі прояви УАПЦ в підрадянській Україні.

Новий етап в історії Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) розпочався тільки в лютому 1989 року, коли за підтримки проукраїнських сил у Києві почав діяти ініціативний комітет із відновлення Української Автокефальної Православної Церкви в Україні.

ЗРАЖЕВСЬКИЙ Максим
студент 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів

і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКІ ПРАВОСЛАВНІ ЦЕРКВИ – ЇХ ВЗАЄМОДІЯ

За чисельністю православних організацій Україна посідає перше місце в світі, що дає змогу зробити висновок про релігійне відродження православ'я на теренах Української держави. Однак останнім часом спостерігається зменшення його питомої ваги в загальній складовій у зв'язку з «релігійним бумом», що можна прослідкувати на конфесійній карті України.

Майже 70 % всіх православних громад України належить Українській православній церкві Московського патріархату, що об'єднує 12485 релігійних організацій. Протягом 2013 р. кількість релігійних громад УПЦ МП збільшилася на 255 одиниць. Також церкві належить 48 єпархії, 203 монастирів, 20 духовних навчальних закладів, 4288 недільних шкіл, 34 братства, понад 10068 тис. священиків. Водночас варто зауважити, що в діяльності цієї церкви ще зберігаються рецидиви імперсько-шовіністичної позиції щодо відстоювання власних інтересів. Головним своїм «ворогом» УПЦ Московського патріархату бачить УПЦ КП, всіляко підкреслюючи нібито неканонічність останньої. Конфлікти, що виникають між громадами цих церков чинить негативний вплив, не лише на суспільно-значущу діяльність церков, але й на суспільне життя України в цілому.

Українська православна церква Київського патріархату складає близько 25 % від кількості всіх православних громад, що становить 4536 релігійних організацій. Порівнюючи з 2012 р., кількість релігійних організацій зменшилася на 19 одиниць. Таким чином, церкві належить 34 єпархій, 59 монастирів, 16 духовних навчальних закладів, 1234 недільні школи, 12 братств, майже 3141 тис. священиків.

УАПЦ від загальної кількості всіх громад складає 7 %, що налічує 1205 релігійних об'єднань. З червня 1990 р., тобто за період свого законного існування на території Української держави, спостерігається значне зростання складових її структури. Станом на 2013 рік вона нараховує 15 єпархій, 11 монастирів, 7 духовних навчальних закладів, 307 недільних шкіл, 1 братство, 731 священнослужителі.

Проте в сучасних реаліях УПЦ МП хоч і має найбільшу кількість приходів серед українських православних церков, проте займає друге по кількості віруючих, найбільшою тут є УПЦ КП

МАРЧЕНКО Богдан
студент 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів

і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СВІТОВІ ПРАВОСЛАВНІ ЦЕРКВИ

Православна Церква – четверта за чисельністю релігійна спільнота і друга за чисельністю внутрішньо єдина християнська спільнота у світі. Вона складається з ряду єдиних у теології помісних (автокефальних, автономних) Церков, що перебувають між собою у євхаристійному спілкуванні. Кожна з Церков очолюється синодом (собором) єпископів, чиє завдання полягає у збереженні віровчення, традиції та практики Вселенської Церкви.

Нині існує 14 (або 15) автокефальних Церков, що перебувають у євхаристійному спілкуванні одна з одною і складають Вселенську Православну Церкву. Кожна з них займає певне місце у диптиху (переліку) за старшинством і честю, як правило, це місце залежить від давнини заснування Церкви та її ролі в історії усієї Вселенської Церкви.

Константинопольська православна церква. Одна з найдавніших християнських церков. Після перенесення 330 р. Константином Великим столиці імперії з Рима на береги Босфору Константинополь, або Новий Рим, набуває дедалі більшого значення не лише як політичний, а й церковний центр. Після «великого церковного розколу» 1054 р. Константинополь утверджується як перший престол православного світу і не втрачає цього символічного значення навіть після завоювання міста турками в 1453 р. Хоча юрисдикція Константинопольської церкви відтоді набагато зменшилася, вона не полишає спроб відігравати роль своєрідного центру у Вселенському православ'ї, а її патріарх носить титул Вселенського.

Александрійська православна церква. Посідає друге місце у православному диптиху. Єпископська кафедра в Єгипті існувала ще в II ст. Після Халкидонського собору 451 р. від Александрійського патріархату відкололися монофізити. У VII ст., після завоювання Єгипту арабами, православні починають зазнавати тут переслідувань, які ще більше посилюються після завоювання країни турками. З 1517 р. до середини XIX ст. Александрійський патріарх змушений був жити в Константинополі-Стамбулі й тільки 1846 р. повернувся до Александрії. Нині його юрисдикція поширюється на православних всієї Африки (здебільшого греків за походженням).

Антіохійська православна церква. Очолювалась патріархом вже з V ст. Однак доля патріархату після арабського завоювання Антіохії у 638 р. складалася драматично. 1085 р. він потрапляє під владу турків-сельджуків, 1098 р. хрестоносці засновують тут латинський патріархат, а православний діє у вигнанні. З XIV ст. патріарший престол знаходиться в Дамаску. Відтоді Церква етнічно стає майже повністю арабською

Єрусалимська православна церква. Відіграє визначну роль у православному світі, хоча й налічує не більше 260 тис. вірних. Вона має особливе призначення — охороняти святі для всіх християн місця.

Руська православна церква. Офіційно отримала статус автокефальної і патріаршої, а також п'яте місце в диптиху після східних патріархатів у 1589 р. З 1721 до 1917 р. була керована Синодом на чолі з обер-прокурором; 1918 р. патріаршество було відновлено, але в 1925-1943 рр. престол залишався вакантним, а церковну структуру було великою мірою зруйновано.

Грузинська православна церква. Першими проповідниками християнства у Грузії стали, за переданням, апостоли Андрій Первозваний та Симон Кананіт. Масове хрещення грузинів відбулося в IV ст. завдяки місійній праці рівноапостольної Ніно. 326 р. християнство було проголошено державною релігією Грузії. Після приєднання Грузії до Росії у 1811 р. автокефалію було скасовано й відновлено відразу після Лютневої революції 1917 р. Цей акт був визнаний Московським патріархатом лише 1943 р., а Константинопольським — 1988 р. Церква має 15 єпархій, понад 300 парафій, 11 монастирів, духовну академію у Тбілісі й семінарію у Мцхеті. Предстоятель — Католикос-Патріарх Ілія II (з 1977 р.).

Сербська православна церква. Впровадження християнства в Сербії сягає VII ст. Перше визнання самостійності Сербської церкви на чолі зі святим Савою відбулося 1219 р. 1346 р., за короля Стефана Душана, вона стає патріаршою. Після поразки сербів під ударами турків у 1459 р. патріархію було скасовано, в XVI ст. відновлено, але 1766 р. на численні прохання Константинопольського патріарха знов скасовано турецьким султаном. Відновлення повної самостійності Сербської церкви відбулося лише у вересні 1920 р. внаслідок зміни політичних кордонів Європи після Першої світової війни.

Румунська православна церква. Християнство проповідувалося на території нинішньої Румунії ще за апостольських часів. З VIII ст, церква першої Юстиніани і Дакії підпадає під повну юрисдикцію Константинополя. 1865 р., після створення Румунського князівства, було проголошено автокефалію Румунської церкви. Константинополь остаточно визнав Церкву 1885 р., а з 1925 р. — її патріарший статус.

Болгарська православна церква. Масове хрещення болгар відбулося 865 р. за царя Бориса I. 4 березня 870 р., у день, який вважається днем народження Болгарської православної церкви, вона отримала автономію і власного архиепископа. Після перемоги князя Симеона над візантійським військом у 917 р. Церкву було проголошено автокефальною; 927 р. Константинополь визнав це рішення. 1767 р. Константинополь знов підпорядковує собі Болгарську церкву. Лише 1945 р. було урочисто відновлено автокефалію і патріаршество Болгарської церкви.

Елладська православна церква. Державна церква Грецької Республіки, до якої належить понад 95% населення країни. Автокефалію Елладської церкви було проголошено 1833 р., після визволення Греції з турецького ярма; 1850 р. її визнав собор Константинопольської церкви. З 1833 р. і практично

до середини 1970-х рр. держава зберігала контрольно-адміністративні повноваження щодо Церкви.

А також : Кіпрська православна церква; Албанська православна церква; Польська православна церква; Православна церква в Чехії і Словаччині; Православна церква в Америці

ОРЕЛ Олександр
студент 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ВСЕЛЕНСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ ПРАВОСЛАВ'Я

Константинопольська православна церква також часто згадується просто як Константинопольський патріархат або Вселенський патріархат — у світовому православному суспільстві церква і юрисдикція «першого за честю», першого з настоятелів 14-ти незалежних (автокефальних) помісних церков.

Це одна з найдавніших помісних православних автокефальних церков Патріархат був утворений 381 на основі Константинополі єпархії Римської церкви у Візантії з центром у м. Константинополь.

В історії Константинопольського патріархату умовно виділяють 5 важливих періодів: 1) від заснування Константинополя (330) до остаточної перемоги над іконоборцями (843); 2) від початку хрестових походів до загарбання хрестоносцями Константинополя (1204); 3) із часу звільнення Константинополя від хрестоносців (1261) до загарбання міста турками-османами (1453); 4) від початку перебування Константинополя під владою Османської імперії до утворення суверенної Грецької держави та проголошення незалежної Елладської православної церкви (1821); 5) від 1830-х рр. до нашого часу.

З часом Константинопольський патріархат посів перше місце серед інших східних патріархатів, статус патріарха Константинополя був вищим від статусу патріархів Александрії, Антіохії та Єрусалима, а після церковного розколу 1054 Константинопольський патріархат став визнаним центром церков візантійської традиції.

На даний час Константинопольський патріархат першою серед чотирнадцяти автокефальних церков до яких належать: Константинопольська православна церква, Александрійська православна церква , Антиохійська православна церква, Єрусалимська православна церква, Російська православна церква, Сербська православна церква, Румунська православна церква, Болгарська православна церква, Грузинська православна церква,

Кіпрська православна церква, Елладська православна церква, Польська православна церква, Албанська православна церква, Православна церква Чеських земель і Словаччини.

СИДОРУК Ігор
студент 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА АВТОКЕФАЛІЯ ВИКЛИКИ ЧИ ПЕРСПЕКТИВИ

Останні п’ять років питання автокефалії Української Церкви з питання церковного,або ж церковно-політичного перетворюється на питання моралі. З одного боку, сьогодні цілком ясно, що автокефалія — це єдиний і безальтернативний спосіб подолати існуючу в нашій країні в Православній Церкві схизму. Українському автокефальному рухові вже близько 100 років. А новітнє церковне роз'єднання почалося ще в серпні 1989 року, коли з юрисдикції Російської Церкви вийшла перша православна парафія на території України... Відтоді минуло майже три десятиліття.

З історичної точки зору. Україна бореться за автокефалію вже біля 100 років. Але реальний шанс отримати канонічну (визнану світовим православ'ям) автокефалію у нас з'явився лише зараз. Українську автокефалію самопроголошували і прохали. Уперше повна церковна незалежність Української Церкви була проголошена «Законом про вище управління Української автокефальної православної соборної церкви» (1919). Пізніше автокефалію (на жаль, з грубим порушенням канонів) самопроголосили на першому Всеукраїнському соборі УАПЦ (1921). А всього через рік — на так званій Київській нараді (1922) за автокефалію висловився вже канонічний український єпископат, який таким чином намагався подолати розкол. Розкол так і залишився невиліковним. А діяльність УАПЦ (вже за допомогою канонічного єпископату Польської Церкви) буде відроджено в 1942 році, щоб потім перенестися «у екзиль», а звідтам знову повернутися в Україну в особі митрополита Мстислава (Скрипника) — довголітнього першоієрарха УПЦ в США, який 5 червня 1990 року обраний «Українським Патріархом» на соборі УАПЦ у Києві.

Проблеми щодо взаємодії православних церков в України викликають велике занепокоєння. З одного боку ми бачимо спільну роботу :Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) та Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП) щодо процесів проведення спільного собору, а згодом і об’єднання, і в той же час деструктивні дії Української православної церкви Московського патріархату(УПЦ МП), яка

вторить Російській православній церкві, розриває стосунки з багатьма православними церквами.

СКРИПНІК Олексій
студент 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ТОМОС ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я…

Коли Константинопольський патріархат офіційно оголосить рішення щодо надання Томосу про визнання автокефалії Української православної церкви, це змінить речі, які існували в православ'ї з кінця XVII століття.

У християнській церкві в цілому, коли відбуваються такі події, вони мають значення, яке вимірюється не роками, не десятиліттями, а століттями й тисячоліттями. Коли, наприклад була створена Греко-Католицька церква наприкінці XVI століття, її намагалися знищити, але вона відродилася. Тобто ці речі мають дуже глибоку історію.

В результаті рішенням про надання Україні Томосу. Київ формально в очах світового православ'я буде окремою церквою від Московського патріархату. Тобто, змінюється ситуація, яка де-факто, яка існувала фактично з кінця XVII століття. Отже, надання Томосу це надзвичайно важливий крок

Проте з оголошенням Томосу питання не буде вичерпано остаточно. У нас є фактично дві незалежні церкви – автокефальна православна і Київський патріархат, але поки без міжнародного визнання. Томос як раз надає це визнання, відкриває дорогу до цього.

Українські церкви тепер мають показати, що вони можуть об'єднатися, що вони гідні тієї довіри, яка надається їм світовим православ'ям в особі Константинопольського патріархату.

На Софійському соборі, відбудеться Об'єднавчий собор, на якому, власне кажучи, буде створено церкву, яка зможе отримати цей Томос.

У цьому соборі братимуть участь ієрархи невизнаних Київського патріархату й Української автокефальної церкви, а також ті єпископи Московського патріархату, які підтримують створення незалежної від РПЦ церкви.

Після того, як ця церкву сформують, ієрархи оберуть її першого главу. Саме він отримає з рук екзарха Вселенського патріарха Томос про автокефалію і стане першим в історії "офіційним" Київським патріархом.

Що буде далі? У Київському патріархаті вірять, що протягом року після видання Томосу до нової церкви перейде більша частина нинішніх прихожан і священиків Московського патріархату.

Прихильники автокефалії кажуть, що надання Томосу дозволить наблизити закінчення конфлікту на Донбасі, їхні опоненти - що цей крок здатен призвести до нового кровопролиття.

Питання Томосу про автокефалію для Православної Церкви України виходить далеко за межі релігійного. Воно з того ж ряду, що зміцнення армії, захист мови, боротьба за членство в Євросоюзі та НАТО.

ЧИРКО Максим
студент 3 к. МТФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЄДИНА УКРАЇНСЬКА АВТОКЕФАЛЬНА ЦЕРКВА

Боротьба за становлення Автокефальної Помісної Православної Церкви в Україні відбувалася в кілька етапів у найдраматичніші моменти української історії – в 20-х і 40-х рр. XX століття. Третій етап розпочався 1990 року і триває донині. І лише остання спроба отримання автокефалії має найвищі шанси на її остаточну реалізацію.

Для нас цікавим є саме третій етап боротьби за створення автокефальної Церкви, він фактично повністю співпадає з часом існування незалежної Української Держави. Адже релігійний чинник за вказаний період відігравав вкрай важливу роль у політичному і національному розвитку країни, або, навпаки, використовувався з деструктивною метою.

З одного боку, широка палітра різноманітних церков та релігійних організацій дозволила сформувати в Україні доволі високий рівень релігійної і, відповідно, міжетнічної толерантності (що неодноразово відзначали західні експерти). Крім того, поліконфесійності сприяла відсутність домінуючої («державної») Церкви, яку влада могла легко підпорядкувати

Наявні міжцерковні конфлікти і розбіжності, часто штучно інспіровані, використовувалися політичними елітами (як внутрішніми, так і зовнішніми) для навмисної дестабілізації ситуації в країні для досягнення власних утилітарних політичних цілей. В основному через регіоналізацію, маргіналізацію та дискредитацію тих чи інших релігійних структур, а також через безпідставне звинувачення у їх причетності до екстремізму або терористичної діяльності.

Надання томосу про автокефалію Українській Церкві Вселенським Патріархом Варфоломієм безумовно стає визначною історичною подією. Створення єдиної Помісної Православної Церкви в Україні містить у собі багато ризиків і ймовірнісних конфліктів, суперечностей та додаткових викликів, що можуть суттєво відобразитися як на внутрішньополітичному житті країни, так і на її геополітичних цілях. Тому слід врахувати можливі

сценарії розвитку подій після створення в Україні домінуючої релігійної організації.

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

АВТОКЕФАЛІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Ще з початку 90-х років частина українських політиків виношувала ідею отримати незалежну помісну православну церкву як противагу політичному впливу РПЦ. Її багато хто в Україні сприймає як інструмент політичного впливу Кремля.

Найпростішим способом досягнення цієї мети було домовитись з Вселенським патріархом Варфоломієм про автокефалію. Адже до кінця XVII століття київська митрополія підпорядковувалась саме Константинополю.

Формально Константинопольський патріарх (з резиденцією у Стамбулі) вважається найголовнішою постаттю в православному світі. Проте його вплив часто є формальним, а реальною найпотужнішою православною церквою світу іноді називають саме РПЦ.

Втім, саме Вселенський патріарх надав автокефалію та незалежність більшості існуючих наразі православних церков світу. До речі саме під час надання Томосу Польській автокефальній православній церкві були згадані підстави відповідно до яких узурпація РПЦ Київської митрополії є здійсненим без дозволу Вселенського патріархату.

Рішення Синоду, в якому сказано, що Вселенський патріархат підтримує надання автокефалії українській церкві, і що Київська церква завжди підпорядковувалася і підпорядковується напряму Вселенському патріархату, запалило «світло в кінці тунелю» щодо створення єдиної української церкви. Другий хороший сигнал – зняття анафеми українських православних отців: патріарха Української православної церкви Київського патріархату Філарета та предстоятеля Української православної автокефальної церкви Макарія. Все це дає «зелене світло» для скликання об’єднавчого Собору. Тепер все залежатиме від України: після проведення об’єднавчого Собору та обрання голови нової церкви і буде наданий Томос про автокефалію.

Подальший процес створення нової церкви залежатиме від того, з яким результатом пройде Собор, скільки єпископів та інших представників церков у ньому візьмуть участь. В будь-якому випадку, рішення Синоду – історичне. Воно відновлює історичну справедливість стосовно української церкви, яка фактично є матір’ю для російської церкви.

Дане рішення Синоду передусім б’є по інформаційній складовій, зокрема, по ідеї «русского мира». Тепер постає питання про першородство, адже Москва завжди наполягала, що саме РПЦ є головною, але зараз

виходить, що першородство належить Києву. Для росіян це основний ризик: тепер вони не зможуть черпати витоки православ'я з 988 року – перші витоки православ'я будуть закріплені за Україною і за Українською православною церквою. Це – потужний удар по Москві. Крім того, все це призведе до зменшення впливу РПЦ у православному світі та автоматичного посилення Константинопольського патріархату

ВОЛОДІНСергій Іванович,
студент 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

АСПЕКТИ ВЧЕННЯ ПРО ЛЮДИНУ В ФІЛОСОФІЇ ОРІГЕНА

Оріген - середньовічний грецький християнський теолог, філософ і вчений. Представник ранньої, або донікейської (II -III ст.) патристики, який своїми творами намагався захистити християнство від напаів влади і прихильників політеїзму та зображувавйого найдосконалішою релігією. Оріген є апологетом (від грец. - захист) християнського вчення. [5]

Народився близько 185 року в Олександрії. Вивчав священні тексти, навчався разом з Плотіном (філософ — ідеаліст, представник неоплатонізму), а потім в катехитичній школі у Климента (християнський апологет і проповідник Святого Письма, основоположник Александрійської богословської школи). З 203 року починає вчителювати в теологічній школі. Вправляючись у аскезі, він спав на голій землі, постив, не носив взуття, не мав зміни одягу. Ретельно вивчав античну філософію. З 217 року очолював християнську школу в Олександрії, перетворивши її по суті в християнський університет. Багато подорожував: Рим, Афіни, Антіохія, Аравія, Палестина. У 231 році він був підданий осуду на Олександрійському помісному соборі, після чого переніс свою викладацьку діяльність в Палестину (в м. Кесарію). У 254 році в Тирі, під час чергової хвилі антихристиянських репресій кинутий у в'язницю і підданий тортурам, від яких незабаром помер.Ориген посмертно засуджений як єретик і підданий анафемі, а твори його були оголошені такими, що підлягають знищенню. [2] Намагався побудувати універсальну систему християнського світогляду.

Вчення Орігена про людину пов'язано з його вченням про світовий порядок. Він був першим з філософів, що спробували привести до системи християнські догмати і на їх основі створити вчення про людину.На думку Орігена, людина складається з духу, душі і тіла. Дух не належить самій людині, він ніби дарується їй і завжди спрямований до добра і істини. Душа людини, за Орігеном, складає наше власне "Я", вона є в нас початком індивідуальності, а оскільки свобода волі становить найважливіше

визначення людської сутності, то саме душа і вибирає між добром і злом. Оріген визнає роль органів почуттів в процесі пізнання, але він не вважає за можливе обмежувати пізнання тільки здатністю відчувати. Філософ вважає, що людина може пізнавати Бога, бо існує спорідненість між Богом і людиною. Але тільки очищений від пристрастей розум здатний піднятися до богопізнання.[1]

У вченні Оригена про людину тема свободи посідає особливе місце. На думку дослідників, ніхто з письменників перших століть нової ери не звертав стільки уваги на свободу.ЗаОригеном свободу людини не можна звести до однієї тільки проблеми людської волі, бо ця свобода не абсолютна; людина ж не вільна в отриманні своєї свободи, бо свобода вибору дана їй примусово, з появою людини на світ. Діяльність розуму полягає в тому, що він аналізує образи та схильності, що постають перед істотою і вибирає між ними. Ця діяльність і є свобода вибору. Оріген називає розум «пануючою частиною душі». [4]Важливе місце у вченні Орігена про людину посідає думка про «образ і подобу Божу». Цей вислів Біблії трактувався тоді, як і зараз, дуже по різному. Часто «образ і подоба Бога» розглядається як міра моралі (людина повинна бути схожою на Бога) чи навіть в буквальному значенні подібності (людина виглядає як Бог і подібна до нього). Оріген говорить: «наш розум деякої міри споріднений Богу, він служить розумовим образом Його, і саме тому може знати дещо про природу Божества, особливо, якщо він чистий і усунутий від тілесної матерії». Кожен з нас з'являється на світ зі своїм духовним минулим, і цим пояснюється нерівність в народженні і життєвому досвіді.[5]Оріген переніс в християнство такі ідеї античного світу, як ідея нематеріальності Бога,нематеріальності душі, ідея матеріального чуттєвого світу як відображення світу духовного і розумом осягненого. "Якщо є такі, які називають навіть розум і душу тілесними, - писав Оріген, - то дозволено запитати їх: яким чином душа наша набуває істинні поняття про предмети настільки великих і настільки тонких? Звідки сила пам'яті? Як пояснити споглядання невидимих предметів? Звідки роздуми про предмети безтілесні? Як може природа тілесна знати науки, мистецтва, причини речей?".

Слід відмітити, що незважаючи на те, що вчення Орігена і досі є забороненим церквою, воно явило собою перше системне викладання ідей християнства у філософському контексті та зробило істотний вплив на творчість наступних мислителів.

Список використаних джерел

1. Антропологія св. Григорія Палами http://anthropology.rchgi.spb.ru/origen/origen.htm
2. Вчення і життя ранньої церкви. Стюарт Дж. Хол
3. Історія філософії. http://intencia.ru/Pages-view-178.html
4. Оріген. Олександрійська і Антіохійська школи християнської думки. А. Л. Дворкін
5. Патристика. Курс лекцій. http://mmkaz.narod.ru/patristic3/lectures/l06_alexandria.htm.

ЕРІК Нкенене Мервей,
студент 2 к. 2 гр., ф-т ТВППТ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

СИМВОЛИЧЕСКАЯ ПОЛІТИКА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: девиз(FCFA) флаг, логотип.

FCFA, називається ФСФА (девіз зцентральна Африка) - означає «Franc des colonies francaise d'Afrique» IL est alors emis par la caisse centrale de la France.

Franc CFA-le franc Cfa est, depuis sa creation en1958, la devise officielle des six Etats membres de la communaute economique et monetaire de Afriquecentrale.

La zone du franc CFA estcomposee de 14 pays de L'Afrique subsaharienne Republique du Congo,Cameroon,Gabon,RCA,Tchad....,Guinee Equatorialesontmembres de lacommunauteeconomique et monetaire de L'Afriquecentrale.(C.E.M.A.C)

-Les origines de la Banque des Etats de L Afriquecentrale.

La Banque des Etats de L'Afriquecentrale(BEAC) est I institution d'emissionmonetaireofficielle des Etatsmembres de la communauteeconomique et monetaire de L Afriquecentrale.(CEMAC)

La Banque des Etats de L'Afriquecentrale (BEAC)...,Actuellement,leFranc Cfa est arrime' a' L'Euro au taux de 1EUR0=655,957 FCFA.

Le franc de la communautefinanciere enAfrique, emis par la Banquecentrale des Etats de L'Afrique de I'ouest pour les huitsEtatsmembres de I'Unioneconomique et monetaireOuest-Africaine(a' savoir le Benin, le Burkina-Faso, la Cote D'Ivoireja, Guinee-Bissau, le Malije, Nigerje, Senegal et le Togo)

Прапор(Drapeau)

Визначення-Un drapeauestune piece d'etoffe attachee a'une hampe qui represente la nation ou encore les drapeauxdans le monde sontdes elements fascinants,notammentlorsque l'on s'y interesse de plus pres,symbole d'un pays.

Le drapeau et les symboles de la Republique du Congo

Ce drapeauestdivise' en diagonale partant du bas du cote hampe par unebandejaune, le triangle superieur est de couleur verte et le triangle inferieur est rouge. Le vert symbolise I'Agriculture et les forets, le jaune symbolise I 'amitie' et la noblesse du peuple, le rouge symbolise la lutte pour I independance. Ces couleurs reprennent les couleurs panafricaines de I'Ethiopie.

-Les couleurs panafricaines sont trois couleurs, rouge, le jaune, et le vert, utilisees par beaucoup de pays d'Afrique dans leur drapeaux en particulier en Afrique de I'ouest.

Les symboles nationaux- I'elephant et lion.

*Euro-Unite monetairemoderneactuelle.

L'Euroest la monnaie de I'unioneconomique et monetaireformee au sein de l'union Europeenne elle est commune a dix-neuf Etats membres de I'union europeenne qui forment ainsi la zone Euro Quatre micro-Etats (Andorre, Monaco, Saint-Marin et le Vatican) sont egalement autorises a' utiliser l'euro, ainsi que deux pays europeens non-membres, le Montenegro, et le Kosovo qui I'utilisent de facto.

D'autres pays ont leurs monnaies nationales liees a' L'Euro (Benin, Bosnie-Herzegovine, Burkina Faso, Cameroun, Cap-Vert Comores,Congo-Brazzaville, Cote D'Ivoire, Gabon, Guinee Equatoriale, Guinee Bissau, Mali, Niger, Nouvelle Caledonie, Polynesie Francaise, Wallis et futuna, RCA, sao tome' et principe, Senegal, Tchad, Togo.)

логотип (емблема)

-Adoption/-1960

*Timbre/-couronne ouverte d'or a'sept branches portant le cri.

LES armoiries de la Republique du Congo-sont composees d'un champ d'or, coupe' par une vague de Sinople. Au centre du blaston, on voit un lion (symbole de protection) portant une torche Dans la partie superieure du blason, on peut lire la denomination officielle du pays-Republique du congo. Deux elephants soutiennent le blason dans la partie inferieure, sur une ceinture on peut lire la devise nationale-Unite, Travail, Progres.

-Usage Presidence de la republiqueGouvernement.

УДК 091

ПОТУПА Олександр Сергійович,
студент 2-го курсу, 2-ї групи ТВБ
напрямку ВБР
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНЕ СУПІЛЬСТВО – ЦЕ СУСПІЛЬСТВО СПОЖИВАННЯ

Споживáцтво, консюмерúзмта паралельно:суспільство споживання - сукупністьсуспільних відносин, заснованих на принципі індивідуальногоспоживання. Характеризується масовим споживаннямматеріальних благі формуванням відповідної системицінностейі установок. Масове споживання, яке виходить далеко за межі потреб для існування (виживання) людини, є однією з рис сучасногосуспільства.

Термін «споживацтво» використовують для опису ефекту прирівняння особистогощастяз купівлею і споживанням матеріальних цінностей. Цей термін часто пов'язують з критикою економічної теорії споживанняКарлом МарксомiТорстейном Вебленом.

Хоча споживацтво звичайно асоціюють зкапіталізмомі Заходом, воно насправдімультикультурней негеографічне явище: його можна спостерігати на всіх континетах. Споживацтво, коли люди купують більше товарів, ніж їм

потрібно для життєвих потреб, спостерігалося ще на початку цивілізації, наприклад в Стародавньому Єгипті, Вавилоні, Стародавньому Римі. Відколи виник консюмеризм, окремі особи і групи свідомо шукають альтернативний від звичайного стиль життя.

Масове споживацтво розвивається разом з розвитком капіталізму, який супроводжується бурхливим економічним і технічним розвитком та такими соціальними змінами, як: ріст доходів, який суттєво змінює структуру споживання, зменшення тривалості робочого дня, розмивання класової структури, індивідуалізація споживання.

Риси, які характирезують сучасне суспільство, як суспільство споживання:

У споживанні, яке виходить за межі боротьби за фізичне існування, в різній мірі бере участь переважна більшість населення. За останні 40 років особисті видатки на товари і послуги в світі зросли більш, ніж в чотири рази з 4,8млрд доларів в1960році до 20млрд в2000році.У торгівлі та сфері обслуговування зменшується роль маленьких магазинів. З'являються великі торговельні центри (супермаркети, гіпермаркети).Шопінгстає популярною формою дозвілля значної частини населення.Економіка тісно переплітається з культурою споживання. Реклама товарів та послуг формує бажання, моду, норми поведінки, інтереси, навіть, духовні цінності.

Конкуренція виробників породжує конкуренцію споживачів. Людина в суспільстві споживання прагнуть споживати так, щоб, з одного боку, бути «не гірше за інших», а з іншого — «не зливатися з юрбою». Індивідуальне споживання відображає не тільки соціальні характеристики споживача, будучи демонстрацією його соціального статусу, але й особливості його індивідуального способу життя (ідентичність).

Суттєво змінюється структура вартості товарів. Нерідко до неї входить надбавка за торгову марку (бренд) відомої фірми-виробника. При цьому товари відомих фірм можуть коштувати в декілька разів більше ніж їх аналоги менш відомих виробників, які не поступаються їм якістю.З'являється розвинена система кредитування, банківські картки, дорожні чеки, картки постійних покупців тощо. Все це прискорює процес прийняття рішень при покупках.Система кредитування перетворюється в основу соціального контролю, коли благополуччя ґрунтується на речах, придбаних в кредит, і залежить від стабільного заробітку. Крім прямих кредитів, споживач оплачує вартість кредитів виробників і реалізаторів. Згідно з дослідженнями, проведеними співробітниками системи банків JAK (Швеція), у Німеччині до 1993 року середня «процентна» складова від загальної вартості на товари і послуги досягала 50 %. У 2000 році 80 % населення купуючи товари, в кінцевому рахунку понад 50 % суми сплачували за «процентну» складову, для 10 % це навантаження склала трохи менше 50 %, і тільки для решти 10 % додаткові накрутки були менше 30 % від кінцевої вартості покупки.[1]

Мода на одяг та інші товари змінюється майже щосезону. У суспільстві споживання людина, що «відстала» від моди часто ризикує почувати себе нещасною, хоча має достаток та гарні речі.Революція у сфері комунікацій

призводить до формування нового інформаційного простору. Доступ до цього інформаційного простору є платним. Комунікації між людьми здійснюються через провайдерів, з якими треба укласти договори та платити за комунікації гроші.Освіта, насамперед вища, все більше стає звичайною платною послугою.Виглядати молодим і здоровим стає «модним», особливо серед еліти. З'являється так звана «індустрія краси». Широке поширення отримують омолоджуючі процедури і пластичні операції.

Всі ці риси притаманні сучасному суспільству показують, що воно вже погрузло в болоті споживацтва. Людині потрібно трохи розгрузити своє життя від матеріальних цінностей і наситити духовними, адже без цього не буде прогресу.

КАЙСТРО Сергій
студент 2 к. 2 гр., ф-т ТВППТ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

АТОМІЗМ

Атомісти – послідовники матеріалістичної філософської школи Левкіппа та Демокріта. Засновник філософського напрямку вважав, що за допомогою атомізму можна пояснити усі властивості матерії. Ним було висунуто наступний постулат, який підтверджував наявність буття чере з атом – першопричину існування матерії. Демокріт стверджував наступне:

А) із нічого ніщо не відбувається, ніщо, що існує не може бути знищене, вічна ж зміна полягає у з’єднанні та розділені.

Б) ніщо не є випадковим, оскільки для всього є причина та необхідність.

В) є атоми та пустота, все ж інше – судження, не існування.

Г) за формою та чисельністю атоми безкінечні, оскільки з допомогою руху, зіткнень, виникаючими коловими оберненнями утворюють видимий світ.

Д) від відмінності предмету залежить відмінність числа, форми, послідовність а томів, з яких утворені, проте не від якісної відмінності атомів, які впливають один на одного тиском та ударами.

Е) дух складається з дрібних , рухомих атомів, що скрізь проникають, оскільки їхній рух становить життя.

Є) відмінність між життям і смертю зводиться до кількісної відмінності круглих атомів, які наявні в тілі.

Демокріт висуває ідею матерії, беручи за основу буття неподільну частинку – атом і тим самим вирішує завдання матеріальної структури, елементних складових і зв'язків між ними. Демокрітовські атоми є чимось постійним, вічним, незмінним, неподільним, незруйнованим жодними впливами. Для грецького мислителя, вони є рухомими частинами, так як один з одним взаємодіють, зчіплюються, з'єднуються, утворюючи таким чином поєднання. Атомісти пояснювали буття усього сущого через матеріальність речей і руху атомів у Всесвіті. З допомогою атомів також намагалися пояснювати не тільки множинність речей, а й стани.

В розумінні атомістів першооснови буття зустрічається один із важливих моментів. Левкіпп та Демокріт намагаються знайти первоначало для пояснення тілесного, так і того, що прямо відноситься до душі. Тому згідно поглядів атомістів чітко видно, що атоми є тим, що якраз і відповідає на питання тілесної і духовної єдності в людині. «Душевні» явища вони повинні були пояснити через їхнє матеріалізування.

Відповідно тілесні і духовні тіла можуть виникати в результаті поєднання атомів, тоді ж як їхнє руйнування призводить до розпаду. Власне існування тіла в деякий час у неповторному вигляді пояснюється через поєднання тих же самих атомів. Виходить, проблема народжуваності та смерті матеріальних тіл переконливо пояснюється і вирішується давньогрецькими філософами з допомогою концепції атомів. Концепція дала можливість визначити, а також пояснити, що не дивлячись на народжуваність та смерть тіл, світ не перестає існувати, зберігаючи при цьому свою стабільну цілісність. Наприклад, люди здатні народжуватися та вмирати, в тім увесь людський від все одно продовжує своє існування. Таємниця народжуваності і смерті людини полягає у переході від одного атомного стану в інший.

Для світогляду античного філософа, щоб це пояснити не потрібно жодних богів чи містичної долі, оскільки природне пояснення подається в натуральних межах. Атомістами стверджувалося наступне: у просторі та часі природа, а також космос є безкінечними. На думку атомістів, неподільні частинки (атоми) є сутностями, що не мають ані початку, ані кінця. Логічна думка атомістів стає цілком зрозумілою, бо говориться про закони. І якщо матеріальний Всесвіт існує, то питання про первоначало для людської думки потрібно зняти, вважати, що його ніколи не було. Атоми допомагають утворювати тіла, втому числі тілесно – речовинний стан, а от пустота є чимось таким, куди вміщені ці тіла. Атомісти приходять до висновку: що ті тіла, речі, речові стани, які є

складовими атомів вважаються буттям, а порожнина називається небутт ям.

ПЛІЩ Юлія,
студентка 2 к. 2 гр., ф-т ТВППТ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ДАВНЬОКИТАЙСЬКАФІЛОСОФІЯ

Виникнення і розвиток давньокитайської філософії припадає на VI—III ст. до н. е. Цей історичний період вважають золотим віком китайської філософії, коли сформувалися провідні філософські школи — даосизм, конфуціанство, моїзм, легізм, натурфілософія, які помітно вплинули на розвиток китайської філософії, були сформульовані традиційні для китайської філософії проблеми, поняття і категорії.

Відомо, що філософія розвивається за соціальних умов, коли за індивідом визнається право мати самостійну, відмінну від традиційних поглядів, власну думку, тобто визнається суверенність розуму. Філософія постає в тому суспільстві, в якому індивід є самостійною силою, особою.

Вихідні характеристики давньокитайської філософії:

1) У своїх витоках і еволюції китайська філософія є філософія дао

2) Китайська філософія починається з рішення духовно-моральної проблематики.

3) Китайська філософія усвідомлює й іменує себе у спеціальних термінах, поняттях та ідеях, стоїть врівень зі світовою філософією і відкриває шлях історико-філософської компаративістики.

Конфуціанство

Засновником конфуціанства — етичної філософсько-релігійної доктрини — є Конфуцій, який жив і проповідував своє вчення в епоху «боротьби царств». Конфуціанство вважається духовною основою китайського суспільства.

Конфуціанство — філософське вчення, яке проголошує верховенство добра у світі, захищає непорушність установлених небом суспільних норм.

Основою конфуціанської моральної концепції є вчення про *жень* — людинолюбство. Вчення про жень — це варіант нової моралі, яка підривала основу патріархально-родових звичаїв.

Людинолюбство Конфуція характеризує відносини, які повинні існувати передусім між батьками і дітьми, між правителями і чиновниками. А вже потім воно поширюється на відносини між усіма іншими людьми.

Даосизм

Засновником даосизму є Лао-цзи. Якщо конфуціанство в основному звернуте до суспільної проблематики, то даосизм зосереджується на природі, світі. Основним його поняттям є дао — шлях, доля, природна закономірність, всепороджуюча порожнеча, невидиме, яке наявне у видимому. Воно позбавлене форми, перебуває в безперервному русі. «Дао де дзін» - основне твір філософії даосизму.

Трактат «Дао де цзін» містить чудові зразки наївної діалектики, зокрема здогади щодо місця протилежностей у світі. «Коли всі в Піднебесній (так китайці називали свою державу) дізнаються, що прекрасне є прекрасним, з'являється й потворне. Коли всі дізнаються, що добро є добром, виникає і зло. Тому буття і небуття породжують одне одного.» Всі істоти містять у собі протилежні часточки — «ян» та «інь».

Як філософська доктрина даосизм порушує проблему справжнього, відмінного від видимого буття, поділяє світ на невидиме дао і видимий, створений ним світ речей. Ставлення дао до конкретних речей важко звести до якоїсь логічної схеми. Дао — нематеріальна субстанція, позбавлена тілесності. Водночас воно не є і духовною субстанцією, оскільки постає як реальний момент у перетворенні речей. Дао є і субстанцією, і несубстанцією (вічним рухом), воно існує мовби окремо і невідокремлене від речей, пронизує їх, творить речі й існує в речах.

Інші філософські течії Китаю — моїсти, легісти (законники), натурфілософи тощо — значно відрізнялись у поглядах на суспільство і суспільні відносини, але поняття «дао», «жень», «лі», протилежні часточки «ян» та «інь», посідають у них значне місце.

Подальший розвиток китайської філософії, який, по суті, звівся до примноження різноманітностей, а не до виходу на вищий рівень, зумовлений консерватизмом китайського суспільства, слабким зв'язком філософування з наукою, яка в Китаї так і не піднялася до теоретичної форми.

ГУСЯТИНСЬКИЙ Дмитро Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ЗАСІБ КОНСОЛІДАЦІЯ ЧИ МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ

В перекладі з грецької термін «символ» означає "об’єднання, з’єднання" і походить від грецького «symbolon» – умовний речовий розпізнавальний знак для членів певної групи людей, таємного товариства, речовий або

умовний код, що позначає або нагадує певне поняття, образ, втілює якусь ідею.

Політичні символи, які впливають переважно на емоційну складову людської сутності, є потужним інструментом здійснення політичної влади через значний потенціал психологічного впливу, адже люди інстинктивно вірять в їх важливість.

Головним символом в діяльності президента Порошенка став символ підписання безвізового режиму України з Євросоюзом, припинення бойових дій на Сході і повернення Криму, крім підписання безвізового режиму все інше є лише їх віртуальний образ.

Від самого початку президенства Порошенка його супроводжував не надто прихильний символ: під час інавгурації після того як він ішов по червоній доріжці падає солдат. І можливо цей символ пов'язаний з бойовими діями на сході країни, скільки солдатів полягло страшно і уявити.

Проте в подальшому деякі символи президент використовував на свою користь. Порошенко назвав символічним запровадження безвізового режиму між Україною та Європейським союзом на передодні головного державного свята Росії – дня проголошення її суверенітету. «Ми з вами не замовляли дату, але наше остаточне і безповоротне розставання з Москвою відбудеться напередодні 12 червня, головного державного свята Росії - дня проголошення її суверенітету. І в цьому, до речі, є певний символізм. Ми нарешті незалежні один від одного – політично, економічно, газово-енергетично, і навіть духовно, нарешті, ми вільні від їхніх «скреп», - сказав президент під час святкового концерту на Європейській площі у Києві. Під час церемонії з нагоди безвізового режиму відкрив символічні двері в ЄС на українсько-словацькому кордоні. Церемонія проходила на пропускному пункті Ужгород. Порошенко відкрив символічні двері в ЄС ключем, а з іншого боку на зустріч вийшов президент Словаччини.

Дуже багато символізму президент і його оточення приділило підписання безвізового режиму, але тягнулось це все підписання три роки яке могли зробити відразу же після початку правління.

І з цією всією символікою з підписанням безвізового режиму вони забувають про бойові дії на Сході країни і по суті нічого за три роки правління не зробили по відновленню державного кордону. На мою думку це просте відмивання грошей з державного бюджету країни. Уже взяли стільки кредитів для проведення реформ що нам життя буде мало щоб віддати їх, але реформ по суті і не було. Замість того щоб приймати рішення для припинення бойових дій, вони займаються декомунізацією, перейменовують вулиці і міста, блокують російські соціальні мережі що необов'язково було це робити.

Ще одною символічною подією в політиці України було визволення української льотчиці Надії Савченко з під варти Росії. Яке тривало також доволі довго і після повернення до України вона зразу же подалася в політику що також доволі дивно.

В символічній політиці попереднього президента Януковича на початку його правління також супроводжувалися не надто прихильні символи: то двері парламенту зачинилися прямо перед його носом в ході інавгурації, то вінок впав під час спільної з Медведєвим церемонії покладання квітів. Таке відчуття що нам показують сутність нового президента.

В діяльності Януковича головною символічною політикою був символ реформ а не самі реформи, але всього лише віртуальний образ. Спекуляції на термінології дозволили переконати частину суспільства в проведенні якихось позитивних перетворень.

Головною символічною політикою сучасної України було і є запевнити суспільство що проводяться якісь позитивні зміни, що економіка країни піднімається, пообіцяти про підвищення зарплат, але на справді далеко не все так і відбувається.

ДЮБО Євгеній,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

РІЗНОВИДИ ТА ФОРМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКА

Символічна політика являє собою символічну дію в політичних цілях. Символічна політика – це не просто застосування політичних символів, а політична дія, яка сама виступає символом. Цей символ перетворює політичну дію в видовище і показує те, символом чого він виступає. Він створює штучний показ, який здається публіці більш реальним, ніж сама реальність. Зазвичай для досягнення мети застосовують фото, відео, преси, радіо і телебачення.

В літературі описують самі різні форми та стратегії символічної політики. В основному – це “символічна політика зверху”, “символічна політика знизу” та “ символічна політика зверху та знизу одночасно”.

Символічна політика “зверху” – це коли влада зацікавлює народ, щоб досягти певних цілей, а потім просто дурить. Вона ділиться на підгрупи:

- Символічні акції

Символічні акції передбачають наявність довіри до того, що відбувається в символічному просторі, емоційне та рефлексивне переживання запропонованої події. Головну роль в такій довірі відіграє наявність довіри до каналу інформації, визнання її достовірною.

- Символічне законодавство

Символічне законодавство часто є просто декларативним, проголошене часто не співпадає з реальним, але все ж відіграє свою роль у символічного капіталу. Буде чи ні виконуватись законодавство залежить від політичної культури суспільства. Але для політики воно відіграє важливу роль передбачаючи певні політичні відносини.

•Символічна персоналізація

Символічна персоналізація проявляється не тільки в уособленні у певній харизматичній особі певного стану політичної системи та політичного порядку. Вона через зв'язок легітимації дозволяє політичному суб'єктові приймати на себе функцію політичного символу до ідентифікації та узагальнення волі і вподобань мас. Різновидами такої символічної персоналізації є, скажімо, акції "від імені", коли, через опанування довіри, політична особа може створювати умови для мобілізації великих мас чи певних груп для досягнення певної політичної мети.

•Символічна ідеологізація

Символічна ідеологізація є не звичайною ідеологізацією як сукупність заходів з поширення певної політичної ідеології , а інсценуванням фундаментальної ідеологічної протилежності в умовах сформованого консенсусу. Таке інсценування відбувається через міфологізацію та ритуалізацію політичної дійсності.

Символічна політика "знизу" – це як символічні акції протесту, але самою основною відмінністю символічної політики "знизу" від "зверху" являється те що вони не видають свою видимість за реальність, а лише залучення мас до реальних проблем.

"Символічна політика зверху та знизу одночасно"– це залучення символічних акцій протесту з використанням телебачення, преси, радіо для залучення мас до реальних проблем але з вигодою для влади.

Список використаної літератури

1. Лосев А.Ф. Знак. Символ. Миф. М., 1982
2. Гельман А. Политика как театр. 1999
3. Поцілунків С. П. Символічна політика: констеляція понять для підходу до проблеми // Поліс. 1999
4. Бурдьє П. Социология политики.— М., 1993.

ЄЖЕВСЬКИЙ Михайло Анатолійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ «МИ» «ВОНИ» ЗАСОБАМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Під терміном символічна політика я розумію політичну символіку, різні міфи, символьні атрибути держави і в деякій мірі історія. Зміст якої полягає у виробництві довіри народу до влади та її вчинків. Якщо нам з дитинства будуть розповідати що наші предки були сильні, хоробрі, мужні і нічого не боячись змогли відвоювати деяку територію у деякого народу, то багато хто стане рівнятись до них і приймати їхні погляди як правильні, не задумуючись над тим, чи правильно вони вчили, чи ні.

Оскільки символічна політична система являє собою систему управління, що складається з технологій, це технологічна система. Символічна політика насправді представлена як ефективна технологія соціальної інженерії, яка грунтується на еволюції та якісному ускладненні значущої реальності для людини.

Нині в кожній країні йде своя символічна політика. Є дуже цікава проблема на яку, наприклад, у нашій країні приділяють мало уваги. Це проблема вегетаріанства. Як нам тлумачать ще з дитинства вегетаріани – це ті люди які не їдять м’ясо, але нам не розповідали «чому?». Адже ми звикли їсти м’ясо і ми просто не розуміли їх. А це все залежить у якому середовищі ми знаходимось. Є дуже чудовий приклад. Припустимо ви прийшли до знайомого і куштуєте чудовий суп і під час ланчу ви поцікавились в чому секрет, а вам ваш товариш відповів: «Просто, замість звичайного навару з курки, я зробив навар з такси (порода собаки)». Якою буде ваша реакція? Я не стверджую що і моя реакція буде іншою. Це є дуже цікавою темою для обговорення. Ми часто не розуміємо інших тільки через те що ми просто не виросли (виховані) у тому середовищі. Якби ми з дитинства вирощували собак і котів для нашого харчування, то ми б вважали, що це нормально. Я все веду до того, що на все потрібно дивитись абсолютно з нейтральної точки зору, щоб можна було оцінити ситуацію.

Ще з давніх-давен народ групувався за якимись спільними факторами, які надалі їх об’єднують. Зараз цими факторами і є наша символічна політика, яка транслює нам спільну історію, для того щоб надалі можна було маніпулювати деякими верствами населення.

На мою думку функція символічної політики полягає в тому, щоб ми «прив’язались» до нашої історії, бачили щось спільне між собою, а потім в деякий момент перетворити нас у патріотів, якими можна буде легко керувати.

Але, дивлячись з другої сторони, без символічної політики, тих самих символів, не було б і нашої нації. Взагалі, нація – це група людей, яких поєднують певні цінності, які мають щось спільне(мову, культуру, темперамент…)

Державна політика формування спільної загальнонаціональної ідентичності громадян України повинна бути зорієнтована на формування спільних цінностей. Події останніх років свідчать, що такими спільними

цінностями є взаємна допомога, толерантність до іншої точки зору та частково патріотизм. Чому частково – тому що, як сам воєнний конфлікт на Сході, так і технології його висвітлення формують у тих, хто знаходиться по різні боки, своє бачення патріотизму.

На заключення будуть доречними слова Віталія Духневича «Я усвідомлюю, наскільки непросто формувати розуміння цінності іншого, його думок і переконань, особливо якщо вони є протилежними, будуються на інших засадах. Проте організація діалогу представників українського суспільства, які мають різне ціннісно-світоглядне бачення історичних і сучасних реалій, різне розуміння можливостей вирішення тих чи інших питань, є вкрай нагальною та необхідною. Причому такий діалог має вестися з позиції "ми разом проти проблеми».

ЖОЛУДЄВ Роман,
студент Інституту енергетики,
і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

СИМВОЛІКА ЯК СПОСІБ ПОЛІТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Символіка може передавати інформацію цілісно або ідею, зображення ситуації, використовуючи інформаційні методи, які не беруть участі у процесі формально-логічного спілкування. За допомогою символіки можна передавати інформацію з певною емоційною нагрузкою або надавати відчуття цієї нагрузки. Медійність символу полягає у передачі в процесі політичного спілкування основних архетипів, політичного досвіду, цінностей та моделей владних відносин.

Функції символів, які виявляються та можуть бути використані в політиці, є презентаційні, дискурсивна та естетичні функції.

Функція презентації символу відображає його сутність та робить його інструментом політичного спілкування, тобто дозволяє представляти, обробляти інформацію та передавати її миттєво, обходячи раціональне розуміння та необхідний час для цього.

Дискурсивна функція символу полягає в здатності функції виражатися в лінгвістичних ознаках та передачі інформації через політичний дискурс.

Естетичні функції означають функціонування символу як статусного знака, який має всі естетичні особливості, і тому є ефективним засобом політичного впливу.

Серед відомих Українських символів існують такі:

Вишиванка - символ здорового і красивого тіла, щасливої долі, пам'яті роду, порядочності, чесності, любові, святкуванняї; Існує національна жіноча

та чоловіча білі сорочки. Символіка вишивки залежала від того, для кого було призначено одяг: парубку, чоловіку, хлопчику, дівчині, одруженій жінці.

Рушник – смужка рушникового полотна має багате символічне значення - дороги, долі, захисту. І коли це полотно ще й зображує сплетені або вишиті знаки-обереги - його захисна міцність, відповідно, збільшується. У всій Україні рушником накривають хліб на столі. Коли син прямував у далеку дорогу, мати давала йому рушник.

Існують також і інші не менш популярні символи – калина, барвінок, пшениця, ікони тощо. Особливу увагу я хотів би виділити для символу українського села.

Хата - символ космічного взаємозв'язку з Всесвітом; символ батьківщини; символ теплоти і доброти; символ світогляду; символ людини як духовного початку Всесвіту.

Пройшло багато часу і зараз нереально уявити українську хату без вишневого саду, ставка, криниці біля дороги, куща калини, що знаходиться біля неї, мальв і півників, а також квіткового саду. Разом з вишитими рушниками, стежками-візерунками та мальовничими камінами, які давно прикрашали будинок та захищали його від ворожих людей, українське житло стало невід'ємною системою та слугувало унікальною візитною карткою українців як нації у світі. На місці, де повинен був бути будинок, господарі виконували серію ритуальних актів, які відігравали важливу роль у визначенні місця майбутнього маєтку. Будували хату толокою. Хозяйка готувала обід, а коли приходив час, розстеляла скатертину на стіл і виставляла спеціальні страви. Чарку пили по одному по колу за ходом сонця. Закінчити будівництво поспішали до заходу сонця, в кінці ставили на схід причілку гілку. Свіжа зелена гілка символізує новий будинок, нове житло.

До державної символіки України належать: прапор, герб і гімн.

ЗАЇКА Владислав Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Свята є невід’ємною частиною життя суспільства,складовою духовної культури будь-якого народу. Вони пов’язані з його історією, трудовою діяльністю, психологією, ментальністю, побутом, геосередовищем, народною художнью творчістю, релігією.

В сучасній Україні національні свята, на мою думку, втратили свою вагу, я вважаю обумовлено це досить важкими часами для держави і народу. В наш час свято-це швидше привід для зустрічі з рідними, друзями і в наслідку для веселощів і відволікання від буденності, турбот і повсякденної рутини. А навіщо ж іще свята, запитаєте ви, і я відповім; Так свята для цього і потрібні, але не тільки, з давніх давен люди об'єднували традиції своїх предків і свої сучасні і так формувалось сьогоденне суспільство, наші традиції, наша спадщина ад же хто ми без минулого, без нашої історії. І саме просування і об'єднання цієї культурної спадщини в більшості відбувалося через свята, тому вони є дуже важливою складовою цілісності нації. Сьогодні в Україна намагаються відновити культуру і традиції святкування національних свят.
А тепер давайте розглянемо традиції святкування деяких найбільш знакових свят в нашій культурі:

Святом Хрещення закінчуються Різдвяні святки, які тривають з 7 по 19 січня. Згідно з бібілійною розповіддю Христос був охрищений у водах річки Йордан, що і дало другу, народну, назву свята. Напередодні, тобто 18 січня вся родина, як і перед Різдвом збирається за столом. До столу подаються лише пісні страви і готується голодна, або ж Бідна кутя. Чому вона так називається пояснити важко, можливо тому що весь день напередодні Водохрещі не можна нічого не їсти, бо суворий піст. В деяких регіонах України, в основному на Заході, в цей день щедрували. В церквах цього вечора освячують воду, яка набирає особливої сили та цілющості. Хрещенською водою лікують рани, вона допомагає відвернути будь-яке лихо. Отож, прийшовши вранці після вечірньої церковної відправи додому потрібно скропити кожен куточок Вашої оселі свяченою водою, тоді у Вашому домі буде лад та спокій; Як бачите від традиційного святкування мало що залишилось, йдемо далі:
Трійця На 50-й день після Великодня православна церква святкує П'ятидесятницю.

В Біблії говориться, що саме в цей день на апостлів зійшла благодать Духа Святого.В народі свято Трійці відзначається три дні Перший день, то Зелена, або Клечальна неділя, другий - Клечальний понеділок і третій - Богодухів день. На Зелену неділю дівчата за допомогою вінків ворожать. Для цього потрібно до та пустити вінки за водою, якщо вони зійдуться, то дівчина цього року вийде заміж. У Зелену неділю треба сходити на кладовище та пом'янути померлих родичів, обов'язково залишивши їм які-небудь наїдки. Після цього влаштовуються різноманітні гуляння зі скоморохами та рядженими. В Клечальний понеділок після церковної відправи освячують поля, аби Господь захистив їх від граду та пожеж. Діти влаштовують цікаві ігри. Одна з яких має назву "Завивати вінки". Третій, Богодухів день, найбільше святкують дівчата, які влаштовують цікаві забави, наприклад, "Водити тополю". Суть її полягає в тому, що серед гурту дівчат обирають найгарнішу, яка і виконує роль Тополі. Потім цю красуню, аби її ніхто не впізнав, прикрашають вінками. Разом з веселою юрбою, Тополя ходить по

домівках і господар кожного дому в який вона зайде має її щедро віддячити. Також цього дня освячували криниці. Так було колись, а що залишилось сьогодні, думаю відповідь ви маєте самі.

Сама форма свят змінювалася із культурно-історичними процесами у суспільстві. До нашого часу дійшло мало традиційних форм відзначення свят. Але маючи чималий запас інформації про свята, можна сформувати прекрасну систему дозвілля. Можна збагатити традиційними елементами проведення дозвілля. Досить актуальним є цей спосіб проведення свят на рівні міста. Для міського населення, яке зазвичай мало обізнане з народними традиціями і обрядами, буде дуже цікаво і корисно. Це дозволяє піднести національний дух,пізнати культуру народу і просто цікаво провести час. Особливо корисним є залучення календарних свят для проведення культурно-дозвілевих дійств у закладах освіти. Учні, студенти готовлячись до таких заходів, досліджують, вивчають історію свят, що в свою чергу дозволяє проводити і вивчення народних традицій, і виховання у молоді національної свідомості, і загалом збагатити знання про народну культуру. До того ж збільшуються дозвілеві форми проведення культурно-масових дійств. Так у основній частині подана інформація про суть свята, традиції і обряди, які можна використати при написані сценарію до культукно-дозвілевих дійств.

ЗАЙЧЕНКО Є. О.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

РОЛЬ СЕЛА В РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Село – конкретна соціально-просторова форма існування суспільства, місце, де населення зайняте переважно аграрною працею.

Сільському життю властиві: підпорядкованість праці ритмам природи, нерівномірність трудової зайнятості, тісне поєднання праці та побуту; невисока виробнича мобільність, різноманітний демографічний склад територіальних груп, трудомісткість праці у домашньому та особистому підсобному господарстві; сильний неформальний соціальний контроль, велике значення місцевих авторитетів, менш напружений ритм життя, простіші форми спілкування, ніж у місті, зв´язок з природним середовищем, дисперсність розселення , тобто розкиданість самих сільських населених пунктів, так і індивідуальних осель які входять до них.

У селі, на відміну від міста, традиційно відсутні дуже багаті і дуже бідні. Сільське населення відрізняється від міського особливим укладом, родом і характером занять, рівнем кваліфікації праці, комфортністю життя, типом мислення, стабільністю норм і цінностей. Відрізняється воно від міста мінімальним рівнем заробітної плати та пенсійного забезпечення системою пільг за стаж роботи, нормами забезпечення продовольчими і промисловими товарами, розміром коштів, що виділяються з бюджету на розвиток інфраструктури, та іншими ознаками.

Серед сільських поселень України майже 35% становлять малі села (84% з них - так звані «вимираючі» села), 25% - середні, 40% - великі села (у них зосереджено 80% сільського населення).

В минулому Президент України Віктор Ющенко, підкреслив неабияку роль українського села в утворенні славного історичного минулого та сьогодення нашої держави, заявив: „Ми зробимо все, аби наше село встало з колін. І це не просто слова, не політична декларація. Адже якщо ми загубимо село, ми загубимо країну. Загубимо не тільки корені ідентифікації українців як нації, а ключовий для України економічний сектор”.Тобто можна сказати , що село для українського народу було і залишається матеріальною та духовною основою її буття, джерелом менталітету, оберегом духовної пам’яті.

Але нині обставини в сучасній Україні ніяким чином не мають позитивного впливу на сільську місцевість , ай навпаки тільки негативну. Так за останні роки і нині іде занепад села, змнешується кількість поселень , так за останні роки зникло більше 300 сіл , ще майже в 25% зменшилося населення сільської місцевості, іза міграцій в пошуках комфортного життя, освіти, тощо.

Якщо у 1990 р. в українському селі з доіндустріальним веденням сільського господарства було пов’язано 12–14% населення, здебільшого похилого віку абопідлітків, то нині – понад 49%.

Нині в українському селі переживає кризу і соціально4культурна сфера. Так, у середньому лише на 5 сільських поселень, або на 2500 жителів, припадає один об’єкт служби побуту, в цілому ж рівень побутового забезпечення сільського населення у 15–16 разів нижчий від міського, зате вартість послуг у 2–4 разів вища.

Закриття закладів соціальної сфери нерідко пояснюють істотним зменшенням контингентів споживачів відповідних послуг (наприклад, скороченням чисельності дітей шкільного віку) або раціоналізацією мережі (замість декількох спеціалізованих торговельних закладів, розташованих в одному селі, організовують один універсальний).

Так наприклад на процес виховання дітей у сучасній українській сільській родині негативно впливають тенденції, які сформувалися в результаті соціально економічних процесів у країні, зокрема: поширення бідності, яка виявляється у зниженні можливостей щодо забезпечення сімей і їх членів збалансованим, повноцінним харчуванням і доброякісними товарами тривалого користування, що істотно впливає на стан здоров’я на

створення умов для самонавчання та саморозвитку та на обмеження можливостей вибору, різнобічного виховання дитини.

На мою думку, роль сучасного українського суспільства, має багато проблем, недостатню увагу зі сторони держави, тощо. Адже більшість міських жителів походить з сільського місцевості і тісно пов'язані з нею. Селяни підтримують становище міських родин. Також можна спостерігати повернення в сільську місцевість їх вихідців , які не змогли по тих чи інших причинах залишатися далі у місті.

ІВАНОВ Володимир Сергійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ АБО ЯК ЕФЕКТИВНО НАГАДАТИ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ

На перший погляд, інтеграція в світову спільноту вимагає від держави вражаючих результатів макроекономічного розвитку, політичної стабільності та діючих інститутів права. Назва країни – це лише бренд, сила ж її знаходиться в єдності історичної пам’яті та усвідомленні народу як єдиного цілого. Першим рішучим кроком до руйнування стереотипів залежного суспільства та наявності кількох моделей ідентичності є декомунізація.

Початок звільнення від комуністичної ідеології в Україні по праву можна датувати 2015 роком. Загалом було перейменовано 858 сіл, 48 селищ міського типу та 31 місто, не враховуючи зміну назв вулиць, площ та різних архітектурних об’єктів [3]. Подібним чином був засуджений тоталітарний режим у багатьох країнах колишнього соціалістичного табору – Естонії, Латвії, Литві, Чехії, Словаччині та Польщі.

Процес перейменування топонімів націлений на повернення історичних назв. У випадку відсутності останніх або їх немилозвучності надаються пропозиції присвоїти населеним пунктам нові назви. Також розглядається можливість зміни етимології (наприклад, назву міста Дніпропетровськ пропонували вважати похідною від Святого Петра, а не радянського політичного діяча Г.І. Петровського).

Нерозуміння з боку місцевого населення створило підґрунтя для виникнення конфліктних ситуацій. Найскладнішим виявилося перейменування Кіровограда. За результатами опитування жителі міста підтримали першу його назву – Єлисаведград, однак Всеукраїнська асоціація викладачів української мови і літератури виступила з протестом проти

присвоєння місту назви, пов'язаної з Російською імперією, і запропонувала Інгульськ[2, с. 26]. Після тривалих суперечностей було прийнято рішення обрати політично нейтральну назву – Кропивницький – на честь засновника українського театру.

Як говорив Григорій Сковорода: «Безумцеві властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось». Україні, які виросли в Радянському Союзі, неоднозначно і з незгодою сприймало декомунізацію. Змінити свідомість набагато важче, ніж просто змінити назву міста. Однак, навіть звичайне перейменування вулиць забезпечує не тільки зв'язок між поколіннями, а й «дає змогу послідовно сформувати україноцентричну модель історичної пам'яті, очищену від імперської та особливо радянської історичної спадщини» [1, с. 27].

Комплект цілеспрямованих дій та послідовність загальнодержавної політики може згуртувати суспільство навколо єдиної ідеї. Прикладом є встановлення календарних пам'ятних дат по вшануванню жертв голодомору, політичних репресій, комуністичного та нацистського тоталітарних режимів. Одним із добутків сучасності стало також переосмислення Другої світової війни та започаткування відзначення 8 травня як Дня пам'яті та примирення.

Українці потребують формування національної системи символів, які зможуть відновити колективну гідність та об'єднати . Одним із таких символів є червоний мак як традиційний символ скорботи, що оспівується в народних думах як образ пролитої козацької крові. Визнання національних героїв, які солідарно визнаються всім суспільством, також формують його ідентичність. Особистості, які захищали, творили та прокладали шлях у майбутнє своєму народові згуртовують навколо себе людей. Це дійсно важливий процес, адже тільки сильна духом нація здатна позбутися стереотипів та подолати будь-які кризові явища.

Список використаної літератури

1. Гурик М.І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті / М. І. Гурик // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2016. - Вип. 11. - С. 26-29.

2. Дрогушевська І. Декомунізація топонімії: концепція повернення історичних назв на карту України/ І. Дрогушевська // Проблеми безперервної географічної освіти та картографії. - 2017. - Вип. 26. - С. 22-27.

3. Дослідження центру Разумкова: декомунізація сприяє формуванню спільної ідентичності// Український інститут національної пам'яті. – 2017. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.memory.gov.ua

КИРИЛЕНКО Олександр Олегович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК РІЗНОВИД ПОЛІТИЧНОЇ ДІЇ

Зв'язок політики та символічної діяльності очевидний. Політика послуговується знаками та символами. Держава не може існувати без назви, геральдики, міфу про власне виникнення, становлення й образу майбуття. Без символів не можуть функціонувати державні інститути, політичні партії та громадські організації. Кожна з цих інституцій мусить чітко окреслювати власний статус, політичні цілі та цінності, які пропонуються суспільству.

Сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації актуалізує проблематику дослідження символічної політики.Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Ці тенденції дедалі більше зумовлюють пошуки нових теоретико-методологічних підходів до визначення впливу символів на процеси конструювання та відтворення політичного життя. Символічна політика належить до наукових тем, які почали активно обговорюватись саме в західній політичній науці. Вітчизняна політологія долучилась до активного вивчення цієї проблематики порівняно нещодавно. Серед західних та вітчизняних науковців, що займались дослідженням символічних складових варто зазначити С. Барматова, П. Бергера, В. Бурлачука, Е. Гідденса, Ю. Качанова, Ю. Краснокутську, Р. Кобба, Т. Лукмана, В. Панюту, В. Полянську, С. Поцелуєва, Ч. Єлдера та інших[6].

Що ж являє собою символічна політика? Юрій Левенець, Вікторія Полянська, і Томас Мейєр тлумачать її як різновид політичної комунікації, мета якої - навіювання певних уявлень про політичну дійсність, а не її раціональне тлумачення[1].

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди для її критичного осмислення.

Описуючи сучасну політичну сферу, Е. Прилукова зазначає, що соціально-політичні процеси дедалі більше переносяться до віртуального простору – простору телебачення та Інтернету. У свою чергу, політика перетворюється на сферу «виробництва політики» [5]. Фактично відбувається репрезентація політики, в основі якої лежить медійний образ на основі використання символів.

Українська дослідниця В. Полянська вказує, що символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон [3]. У межах цього підходу зміст символічної політики прямо пов'язаний із формуванням довіри до політичної влади.

Отже, символічна політика являє собою особливий вид політичної комунікації. Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації. Особливий інформаційно-комунікативний простір зумовлює набуття нових характеристик та форм символічної політики. Символами виступають мовні та візуальні засоби, та навіть політичні дії та реакції. Символічнаполітика виступає специфічним виміром політичних явищ, що має негативні або позитивні наслідки, які, у першу чергу, залежать від мети ретрансльованих символів [6].

Отже, сутність символічної політики розкривається через визначення основних функцій символу, які розкривають інструментальну роль символу у політиці. Політичні символи мають певну ієрархію та логіку, що здатна відносити ідею, дію до системи політико-культурних цінностей.

Список використаної літератури

1. Бушанський В. Блиск та злиденність символічної політики [Електронний ресурс] / В. Бушанський // Віче. – 2008. – № 23. – Режим доступу :http://www.viche.info/journal/1244/.

2. Краснокутська Ю. Засоби масової комунікації та символічна політика: аспекти впливу / Ю. Краснокутська // Сучасне суспільство: політичні науки, соціальні науки, культурологічні науки. – 2012. – Вип. 1. – С. 14–19.

3. Полянська В. Символічна політика: сутність, структура, умови реалізації [Електронний ресурс] / В. Полянська // Політичний менеджмент. – 2004. – № 3.

4. Поцелуев С. Символческая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме / С. Поцелуев // Политические исследования. – 1999. – № 5. – С. 62–75.

5. Прилукова Е. Природа символической политики [Електронний ресурс] / Е. Прилукова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. – № 5 (13). – Режим доступу :http://cyberleninka.ru/article/n/priroda-simvolicheskoypolitiki.

6. Ярошенко В.М. Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу / Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія]. Серія: Політологія – 2014. № 248. – С. 28-33.

КЛЬОЦ Олександр Анатолійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

УКРАЇНА У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Перед тим як визначати місце України в системі світової цивілізації, най перше потрібно визначити, що собою являє світова цивілізаційна система, до якої входить Україна, ке місце вона займає в цій системі та як пов'язана з інш ими цивілізаційними системами.

За Хантінгтоном, цивілізація – це культурна спільнота. Проблемою України в системі світової цивілізації повинно бути розкрито через відношення її до Східнохристиянської цивілізації, Східноєвропейської цивілізаційної спільноти та самої Західноєвропейської-Північноамериканської системи. Що до приналежності України до російської цивілізації. У раїна від самих початків Київської Русі б уа її історичним центром, ядром, навколо якого сформувалася давньоруська д ержава, центром поширення православ'я, Київ став «матір'ю міст руських», я к визнають і понині в Росії. Протягом сотень років і зміни десятків поколін ь відбувався фундаментальний процес інтеграції генофонду та цивілізаційне змішування росіян і українців. Українців та росіян поєднують спільне віросп овідання (якщо не брати до уваги українців католиків), спільна боротьба прот и монгольського іга, багатовікове перебування у складі однієї держави, мирн е співіснування у Радянському Союзі.В результаті розпаду СРСР Україна почала поступово відділятися від Росії. А саме Україна почала переходити до винятково української національної платформи.

Хантінгтон розглядав Україну як складову частину православної цивілізації, а також православну цивілізацію він не вважав потенціальною загрозою для інших цивілізацій. В контексті цих думок Хантінгтон приділив недостатньо уваги розробки можливих конфліктів на самій території України. Він вважав, що конфлікти можуть відбуватися всередині єдиної цивілізації – між народами, що входять до її складу, але вони не відзначаються великою потужністю (конфлікт між Україною і Росією на поч.. 1990-х через ядерно зброю, Крим та Чорноморський флот).

Відносно наступних викликів, що поставив перед Україною, Хантінгтон передбачив такі можливі напрямки розвитку подій. Найперший – це конфлікт з Росією через ядерну зброю, якою в той час володіла Україна, а також через економічні відносини між двома країнами. Він вважав що саме такий розвиток подій має малу ймовірність через спільну історію, а також належність двох країн до слов'янської групи народів, спільної (православної) релігії, багатьох років тісних взаємних економічні відносин, так і особистих прикладом цього можуть бути шлюби.

В Україні на час написання робіт Хангтінгтуном там домінували проросійські політики, що в свою чергу виступало ще одним мирним фактором у відносинах двох держав. Наступним варіантом, до якого більш схилявся Хантінгтон, був можливий розкол самої України. Ця лінія розриву приблизно мала пройти посередині самої країни. Обґрунтовував він це вже

наявними саме в той час випадками прояву сепаратизму в Криму. Причиною такого поділу на його думку, мала б стати різниця двох церков: греко-католиками, які він вважав входять до західної цивілізації, та православними які належали до східної цивілізації.

Як вже було сказано вище, таких цивілізацій,до яких тяжіють українські землі, дві: західна та російська. У цьому можна переконатися хоча б на сього днішніх настроях українського населення, коли західна його частина прагне і нтеграції України до Європи, а Східна – до Росії.

По всьому вище зазначеному можна зробити висновок, що тези Хантінгтона залишаються актуальними до сьогоднішніх днів, незважаючи на те що вони мають певні помилки в деталях. Для самої України вони мають важливе значення як пояснення окремих подій.

КОРЧИНСЬКИЙ Андрій,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

ЕТНІЧНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

З різних джерел я зрозумів, що багато хто гадає, що українцем є той хто відповідає таким умовам:

1. Людина сама визнає себе українцем.
2. Людина розмовляє українською мовою.
3. Наявність українського предка.

Якщо це так, тоді багато людей, які увійшли в історію України як славетні митці, політики, вчені і.т.д. але не мають українського предка, не є українцями? Наприклад батьки Лесі Українки були дворянами Російської імперії, Богдан Хмельницький був поляком.

З результатів опитувань, громадяни нашої держави вважають цих людей найвидатнішими українцями на ряду з Тарасом Григоровичем Шевченком. На теперішній час на території України біля половини населення не є українцями, бо вони не розмовляють на державній мові ?

Я гадаю що українцем є та людина, яка визначається духовним критерієм. А Українцями є ті люди, які об’єднанні між собою духовно. Звісно справжнім українцем, не є людина з Алжиру, Туреччини або з Китаю яка приняла громадянство України і проживає на її території, але ця особа повинена належати українському етносу. Тобто громадянство і етнос це різні поняття. Громадянин – це категорія політична, яка об’єднує людей, наділених правами делегувати своїх представників в органи державної влади усіх рівнів. Етнос історично сформована на визначеній території стійка

сукупність людей, що має єдину мову, спільні риси й стабільні особливості культури і психології.

Ще українецем можна назвати ту людину, яка поєднує свою духовну сутність із духовною сутністю етносу.

Тут може виникнути ряд запитань. Що таке “духовна сутність етносу“? Хто її означує? Як я її можу впізнати і як я можу порівняти її з моєю, персональною, духовною сутністю? Та і взагалі, хто і де думає над питанням - Яка моя власна духовна сутність?

Ці питання складні і потребують глибокого вивчення філософів, психологів та інших вчених. Для мене, як для простої людини все на багато простіше. Я знаходжу всі відповіді на рівні відчуттів, які мені кажуть що я українець бо мені добре бути українцем і я гарно себе відчуваю з іншими українцями.

Таким чином, серед тих «критеріїв українця» буде достатньо лише першого критерія. Людина сама визнає себе українцем. Інші умови лише підсилюють це твердження. Якщо особа вважає що вона українець то вона буде по мірі можливості розмовляти українською мовою і матиме українські корені\гени.

Мій висновок є такий. В Україні не є українцем та людина, яка себе не визнає духовно українцем, а має духовну принадлежність до іншої культури чи етносу.

МОРОЗЮК Олександр,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

МОВНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ

Проблема української мови є дуже актуальною в даний час, хоча і українську мову давно проголошено єдиною державною мовою.У той же час Конституція України не забороняє використовувати чи вивчати інші мови. Однак проблема української мови не те що не зникає, а навпаки розвивається.

Історія української мови починається ще с 6 століття до н.е від наших предків праслов’ян. Археологічні дані свідчать про те, що словяни проживали на просторах східної Європи від Вісли. Слов’яни ділилися на венедів, антів і склавинів. У формуванні східних словян брали участь анти і склавени. Нащадками антів є руси, плем’я, яке обєднало словян в одну державу — Русь. Усі східнослов’янські племена мали спільну мову, яка,

однак, розпадалася на діалекти. Сукупність цих діалектів утворювала мовний масив, або давньоруську мову

Наша мова – друга в світі за милозвучністю і є рідною для мільйонів людей. Для мене українська мова – це мова моїх предків, яка зв'язує нас між собою. Я вважаю, що кожен громадянин України забовязаний берегти, знати та примножувати рідну мову. Народ, який не шанує рідну мову, не може бути громадянином своєї країни.

Я вважаю, будь яка держава повинна мати єдину державну мову. Ми маємо шанувати і англійську, і турецьку, було б добре, щоб десь у вузах, за бажанням, можна було б вивчати будь яку мову. Але держава може існувати, як єдиний організм лише тоді, коли у ній буде панувати єдина державна мова. Є мова – є народ! Немає мови – немає народу! Потрібно берегти та поважати свою рідну мову!

Українська мова по особливому милозвучна, це відомий факт в якому ніхто не сумнівається цьому. Але про красу й приємність звучання української мови є більш ніж достатньо усних і писемних свідчень, у тому числі загальновідомих, і звичайних іномовців, і видатних діячів, і фахівців, а з їхніх слів – і українців.

Особисто я вважаю, що українською мовою мають володіти всі громадяни України. Особливо, наші високопосадовці (депутати, міністри, керівники державних установ). Я думаю, що кожен з цих категорій забовязаний здати тест на володіння українською мовою, адже ці категорії людей представляють нашу країну за кордоном. Також в Україні повинні бути лише україномовні навчальні заклади. Я вважаю що російськомовні школи мають бути заборонені в Україні. Ще одна проблема в Україні це «проблема української мови в українському шоубізнесі». Майже всі «українські» співаки та українські музичні групи не співають на рідній мові. А ті, що співають українською то їх ніхто незнає… Навіть українські радіостанції до недавнього часу практично не використовували в своїх ефірах україномовні пісні. Але після закону про телебачення зявилися зміни на краще. 75% ефіру має вестися українською мовою. Маю надію, що з часом українська мова скоро поверне свою велич та милозвучність, і кожен українець буде досконало володіти рідною мовою.

НАКОНЕЧНИЙ Владислав Андрійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
доктор філологічних наук, доцент

.

ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО АГРЕСОРА

Стосовно питання щодо політики відносин з Росією, яка могла б сприяти консолідації суспільства, експертна думка також не є однозначною.

49% експертів вважають, що такою політикою могло б стати обмежене співробітництво у критично важливих сферах, збереження контактів за одночасного визначення “червоних ліній”, де компроміси неможливі. Водночас, 38% вважають, що для суспільства буде корисним максимальне обмеження контактів і згортання співробітництва, запровадження візового режиму. На пошук компромісів налаштовані менше за 3% експертів.

Отже , більшість експертів діляться на два фронти , одні з них вважають що подальше ведення політики та співробітництво в певних галузях промисловості з Росією можливе ,але воно повинно бути обмеженим так як Росія для нас все ще є країною агресором й до нині, а інші експерти вважають що відносини з цією країною повинні бути остаточно перервані оскільки країна не може мати ніяких відносин з державою яка має наміри захопити землі нашої держави.

Але існують і інші люди які готові йти на поступки за для досягнення певної мети у всіх галузях в яких ми б могли отримати допомогу від Росії.

Більшість експертів говорять, що державна політика у сферах історичної пам’яті, декомунізації, звільнення історії від радянських трактувань має позитивний вплив на формування загальнонаціональної ідентичності у громадян нашої держави які здатні творити і свою історію але для них потрібно відмовитись від чогось щоб почати творити щось нове.

Одною з перешкод для перебігу процесу утворення національної особливості громадян України є їхня слабкість перед державою, що породжує їхню невіру в самих себе про спроможності забезпечити гідні соціальні перспективи для самих себе. Але невизначеність державної політики як стосовно окупованих територій, так і подальших перспектив відносин з Росією.

Основними проблемами наших громадян які заважають їм досягти певним результатам у різних галузях від науки до тієї ж самої політики , це є не упевненість в собі яка заважає нам досягти висот які могли нас очікувати. Доки ми не перестанемо чогось соромитись ми не зможемо цього осягнути і виконати те , що потрібно для того щоб ми і наша країна стала самостійною державою і могла не залежати від інших держав ,а особливо від країни агресора Росії.

Очікувано, в експертній думці лідерами позитивного впливу на процес формування спільної ідентичності громадян стали діячі культури, митці, спортсмени. Серед інституцій (державних і недержавних) експерти відзначають позитивний вплив освітніх закладів, Збройних Сил, Української право- славної церкви – Київський патріархат, організацій громадянського суспільства. Разом з тим, лідерами негативного впливу на цей процес стають УПЦ (МП), але також і Верховна Рада України, і Міністерство інформаційної політики та українські ЗМІ.

Список використаної літератури

1. Збірник центру Розумкова «Про символічну політику і ідентичність»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2017_04_12_ident/2017-Identi-3.pdf

2. Економічний розвиток і державна політика : [навч. посіб.] / [Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін.] ; за заг. ред. Ю. Єханурова, І. Розпутенка. − К. : Вид-во УАДУ, 2001. − 480 с.

ЛУГАНСЬКИЙ Віталій Дмитрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА СИМВОЛИ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ

Сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації актуалізує проблематику дослідження символічної політики. Це, у свою чергу, вимагає ретельного аналізу характеру та впливу символів в умовах медіатизації політичної дійсності. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Ці тенденції дедалі більше зумовлюють пошуки нових теоретико-методологічних підходів до визначення впливу символів на процеси конструювання та відтворення політичного життя в умовах інформатизації дійсності.

Аналіз досліджень і публікацій показує, що символічна політика належить до наукових тем, які почали активно обговорюватись саме в західній політичній науці. Вітчизняна політологія долучилась до активного вивчення цієї проблематики порівняно нещодавно.

Символи виступають невід’ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди для її критичного осмислення реципієнтами. Виходячи з цього, слід зазначити, що політичні символи – потужний ретранслятор у дискурсивних практиках взаємодії політичних акторів, зокрема представників влади, громадян та суспільства.

Символічна політика як особливий вид політичної комунікації формується на основі різних засобів – мас-медійних продуктів, артефактів, ідеологічних конструктів, політичних меседжів.

Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади.

Сучасна символічна політика багато в чому зобов'язана своїм масовим впливом на суспільство візуальному дискурсу. Цей специфічний дискурс розгортається у вигляді репрезентативних символів, які не претендують на істинність або хибність, але виявляються для мільйонів людей основним джерелом інформації про навколишній світ. Саме пріоритетність візуального дискурсу зменшує важливість характеристик логічності та послідовності інформації, безпосередньо осмислення побаченого. Більшого впливу набувають не тексти або аргументи, а яскраві символи та кадри, що легко запам'ятовуються.

На підтвердження тези про важливість та впливовість візуального дискурсу можна зазначити наявність стійких асоціацій кольорів та символів із політичними силами та подіями.

Серед символів українського Майдану 2014 р. одним із найстійкіших є символ «Небесної сотні». Символ «Небесної сотні» використовується у назвах вулиць та площ, літературі, кінематографі, скульптурі тощо. Візуальний та семіотичний дискурси символів та символічної політики акцентують увагу на образному мисленні.

Отже, символічна політика являє собою особливий вид політичної комунікації. Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації.

Список використаної літератури

1. Ярошенко В. М., Присяжненко І. О., Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу. Режим доступу: politics.chdu.edu.ua›article/download/51967/47851

МАРИНИЧ А.С.,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

УКРАЇНА XIX-XX СТОЛІТТЯ ФІЛОСОФІЯ

На рубежі вісімнадцятого-дев'ятнадцятого століть. Романтизм став основою світогляду української культури, що все більше і більше популярний в українській філософії. Романтизм характеризується

запереченням раціоналізму та людського богослужіння. Його ідеологія грунтується на поклонінні індивідуалізму, підкреслюючи сильну турботу людей, психічні проблеми внутрішнього самосвідомості. Філософські проблеми збагачуються питанням "етнічності", що призвело до розвитку філософії державної концепції.

Тому не дивно, що найяскравіша і повна "філософія розуму" в українському романтизмі. Як романтичний погляд на світ домінування «філософії свідомості» відображає розвиток української нації на початку філософії ідеї Кирила - на роботі діячів Мефодіївського. У кінці 1845 року в Києві з'явився такий політичний орган, як "Кирило-Мегус", що спирається на українську традицію визволення і автономії.

Основний програмний Brotherhood документ Костомаров (М. Костомаров) (1817 - 1885 роки) Книга «Книга українського народу», який підкреслює, що український народ може і повинен бути рівним з іншими країнами історичного процесу. Основою історичного розвитку є "людський дух", і її розуміння є однією з умов для розуміння історичного явища.

Оригінальний мислитель, історик, фольклорист є членом Кирила і Мефодіївського навіть Pant Lemon Cooley (1819-1897 рр.). Домінуюча ідея внутрішньої єдності Кулі, яка становить його ідеологічну позицію, повинна визнати українське мислення, згідно з яким світ розділений на Україну та Україну. Тому - подвійна сутність людини і світу: внутрішнє, істотне і екзистенціальне існування, яке протистоїть йому. Серце є серцем, тому що воно зберігає давню структуру світогляду, що впливає на одну з цілей майбутнього. Тільки внутрішня правда і зовнішня правда є поверхневими. Куліс зовні - місто, міська культура, штучна мова. Для того, щоб стимулювати повернення до минулого, Кулі навіть пропаганди «проти» міста «філософії» відчуження «і» сільської філософії «. З урахуванням внутрішніх і зовнішніх протиріч, Україна проти європейських міст проти сільського багатства бідності.

Філософія українського духу втілена в роботі Тараса Шевченка (1814-1861), який зосереджений на людських питаннях. Бажаючи випробувати ці проблеми в майбутньому буде філософія людського існування є критично країни, проникнення Шевченко досяг всю свою роботу в поодинці, занедбані і незрозумілими (смішно) з. Притаманний антропоцентризм світогляду Шевченка визначає світ, історію та культуру світу через призму людського досвіду та потреб. Цей світ представляє Шевченка як Україну. Його особиста доля і доля українського народу віддзеркалюють один одного. Надалі імідж України, Шевченко, значною мірою визначає напрямок розвитку української ідеології та філософії. Суперечливі оцінки Шевченко світ через значущості його складність роботи, це історія українського менталітету, з поезією, як символічної фігуративного явища. Ця людина є поетом, він поклав всю людину позаду.

Шевченко завершив формування нової української літератури, розробив та затвердив українську мову літератури як чинника національної свідомості, це розвиток всіх духовних і культурних умов людини. Будучи стурбована

тим, що існування українського народу ґрунтується на любові оточуючих, я вважаю, що світ не повинен бути ні слабким, ні слабким. Визнаючи людську спрагу свободи і сердито засуджуючи зло, Шевченко визнав найвищі основи людської гідності милосердя, духу людських відносин. На думку Шевченка, світ, в якому минулому і сучасному Україна мала ідеал, ідеальна громада повинна бути правителем, незважаючи на жахливу історію розщеплення різних частин колишньої унікальної землі та поширення їх у різних Держава, яка об'єднає собор України. Завдяки внутрішній перебудові, відкрили життєвий цикл глибокого вітчизняного простору.

Філософія Памфіла Юркевича (1827-1874) значно попереду свого часу. Центральним питанням його філософії є питання пізнання світу через ідеї, ідеї та думки. На його думку, стан філософії пов'язаний з духовним життям, і духовне життя є більш важливим, ніж свідомість. Дух заснований на думці та збігу. За словами Юркевича, філософія полягає у реалізації цієї концепції. Людська природа визначає душу - центр духовного життя. За словами Юркевича, добросовісне прагнення та виконання не обмежуються зусиллями розуму. Гарне відправне місце та умови для впровадження є основою того, що мислителі вважають людськими тканинами, психічною діяльністю людини та моральним життям.

Очевидно, емоційні фактори тут раціональні. Зрештою, за словами Юркевича, духовне життя з'являється на самому верху розуму, а не в корінь свого духовного життя. Характер національного менталітету тут емоційний чинник, ніж раціональні переваги.

Основоположником психологічного керівництва в українській мовознавстві був Олександр Потебня (1835-1891), який наказав йому вивчити деталі взаємин між мовою та думкою. На користь раціональної форми знань Портленд володіє вирішальною роллю мислення на мові. Немає поняття без науки неможливе, його формування означає мова. Через мову ми сприймаємо і визнаємо світ, це слово формує серію когнітивних моделюючих систем: міфології, фольклору, науки. Люди об'єктивують концепцію світу і пов'язують її з іншими словами. Кожне використання слова, кожної модифікації, вважає Потебню творчим актом, нерозривно пов'язаним з культурою людей. Правда народжується мовою. Слово є концентрованим вираженням обміну ідеями людей один з одним, як посередника між ними, як слово реалізувати "розуміння", і особливо як "розуміння". Національна специфіка мови визначається "національним духом", в якому виробляється мова. Згідно з Портлендом, нація, яка втратила свою мову, неминуче втратить свою незалежність і таким чином стане етнографічним суспільством.

ВОЛОЩУК Крістіан,
студент гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
доктор філологічних наук, професор

«ВАВИЛОН» СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення мовними проблемами. Численні публікації на мовну тематику в пресі мають переважно полемічний, агітаційний чи звинувачувальний характер. Принагідні і фрагментарні у своїй масі, часто перенасичені плаксивою емоційністю та обережною поблажливістю, вони не надто сприяють формуванню свідомого патріотизму й активної позиції в питаннях національного та мовного буття. Певній частині публікацій властива псевдонауковість, яка подекуди носить антиукраїнський характер.

З огляду на актуалізацію та необхідність науково-незаангажованого підходу до вирішення проблеми мови в контексті формування сучасної української нації, на наш погляд, досить своєчасним є звернення до теоретичної спадщини Й.Фіхте. який став першим зарубіжним мислителем, який обґрунтував взаємозв’язок нації та мови. Зокрема, Й. Г. Фіхте розглядав мову як одну із головних ознак національних відмінностей. На думку німецького дослідника, мова формує глибинний органічний зв'язок людей, а тому її не можна розглядати лише як систему мовних «абстракцій», вона включає весь «чуттєво-образний спосіб вираження». За Й. Г. Фіхте,«не народ висловлює свою свідомість, а його власна свідомість говорить з нього» [5, с. 124].

Загалом Й. Г. Фіхте переконаний, що мова кожного народу знаходиться на межі проникнення чуттєвого і духовного світів, а наявна різноманітність мов, з одного боку, ускладнює людське взаєморозуміння, а з іншого – веде до внутрішньої консолідації мовної спільноти. Він стверджує, що «Власне не людина говорить, а у ній говорить її людська природа і знаходить спільну мову з іншими собі подібними» [5, с. 124]. Отже, за Й. Г. Фіхте, мова постає головним чинником формування національного характеру, а відтак дає психологічну основу для постання нації. Аналогічні думки висловлювали й німецькі романтики: Й. Г. Гердер, В. Гумбольдт та Ф. Шляєрмахер.

Фактично, Й. Г. Фіхте та німецькі романтики розглядали мову, як головне джерело внутрішнього, особистого, і суспільного життя. Цей й не дивно, адже цілком очевидно, що мова, з одного боку, відтворюється і переживається кожною окремою людиною, а, з іншого – виступає архівом переживань і думок народу, свідком його змагань і долі. Саме тому, сутністю мови виступає не слово, а зміст який із цим словом асоціюється в свідомості людини.

Ідеї німецького романтизму щодо засадничого націєтворчого значення мови знайшли своє яскраве відображення в українській теоретичній думці: спочатку проблему захисту української мови поставив П. Куліш, згодом своє теоретичне оформлення вона знайшла у творчості О. Потебні. Український дослідник, аналогічно Й. Г. Фіхте, переконаний в тому, що «Мова, це не

тільки відома система способів пізнання... Мова є водночас шлях усвідомлення естетичних і моральних ідеалів, і в цьому відмінність мов не менш важлива, ніж у ставленні до пізнання» [3, с. 259]. Крім того, учений порівнює мову із зором, оскільки в той час як найменші зміни в будові ока і діяльності зорових нервів неодмінно впливають на все світосприйняття людини, так само й найменші зміни в будові мови спричиняються до інших комбінацій мислення. О. Потебня доводить, що мова постає головною і обов'язковою ознакою єдності народу, знаряддям національної свідомості. Мова завжди постає як продукт «народного духу», відтак саме в мові виражена національна специфіка народу, його світогляд.

Важливе значення для націософії несуть роздуми О. Потебні щодо двомовності, яка не тільки широко нав'язувалася за радянського часу всім неросійським народам, але й широко пропагується в сучасній Україні. Зокрема, український мислитель впевнений, що «Людина, яка розмовляє двома мовами, переходячи від однієї мови до іншої, змінює водночас і характер і напрям плину думки, а плин її далі впливає лише посередньо» [3, с. 260]. Цікаво, що знання двох мов у ранньому віці, на думку О. Потебні, є досить шкідливим, оскільки ускладнює досягнення цілісності світосприйняття, заважає науковій абстракції, роздвоює системи зображення і спілкування. Ці висновки повністю підтверджує й педагогічна теорії початку XX століття. В цьому контексті, варто пригадати Міжнародний конгрес у Люксембурзі (1928), де фахівці рішуче відкидали двомовність й обґрунтовували необхідність навчання в школі на рідній мові [0].

Загалом як німецькі так і українські романтики розглядали мову не як зовнішню ознаку, «яку можна поміняти на шаровари з вишиванкою та смокінг» [2, с. 117], залишивши при цьому національну ідентичність, а як важливу складову внутрішнього єства людини та спільноти, що об'єднана за допомогою мови. На їх думку, мова органічно поєднана з психікою людей, з глибинами свідомого і підсвідомого. Фактично, «мова – це дім духу» (М. Хайдегер), в тому числі і того, що робить англійців англійцями, французів французами, а українців українцями.

Дійсно, такі твердження мають рацію, адже коли припустити, що у нинішній Франції населення й далі говорить кельтською, франконською та латинською мовами, то цілком очевидно, що замість однієї французької нації існувало б аж три, а Франція була б не національною державою, а державою національностей. Тож не дивно, чому в час національного підйому французів – добу великої революції, – вони подбали про планову мовну асиміляцію ще не зовсім зроманізованих чи офранцужених провінцій за допомогою мережі шкіл, і, таким чином, французький народ став природною, національною одиницею [4, с. 136-137].

Список використаної літератури

1. Бочковський О. Вступ до націології [Електронний ресурс] / Ольгерт Бочковський. – Мюнхен, УТГІ, 1991-1992. – Режим доступу до книги: http://www.ukrstor.com/ukrstor/natiologia24.html

2. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1994. – 218 с. – ISBN 5-7707-5898-8.

3. Потебня А.А. Эстетика и поєзия / Александр Потебня. – М.: Искусство, 1976. – 614 с. – (История эстетики в памятниках и документах).

4. Ребет Л. Теорія нації / Лев Ребет. – Мюнхен, В-во «Сучасна Україна», 1955. – 199 с.

5. Фіхте Й. Г. Промови до німецької нації / Й. Г. Фіхте // Мислителі німецького Романтизму. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – 588 с. – ISBN 966-668-016-5 588.

ЦЮК П.О.,
студент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ЕВТАНАЗІЇ В КОНТЕКСТІ БІОЕТИКИ

Чому на сьогоднішній час це питання стоїть так гостро? Що розділило суспільство на два табори: за та проти? Якими нормами, цінностями чи принципами апелюють кожна з них?

Термін «euthanasia» – (від грец.) хороша, легка смерть. Цей термін був вперше вжитий в XVI ст. англійським філософом Френсісом Беконом. Він називав цим словом безболісну смерть вмираючої людини, котра звільняє його від фізичних мук. У сучасному розумінні евтаназія передбачає припинення життя невиліковно хворої людини, яка зазнає значних фізичних і психологічних страждань. Здійснення даної процедури покладається на медичних працівників із дозволу чи то самого хворого, чи то, у певних випадках, родичів важко хворого пацієнта. У сучасному світі розрізняють два види евтаназії: активна і пасивна. Перший вид передбачає проведення активних дій, які призводять до припинення життя пацієнта (наприклад, введення ліків хворому). Пасивна евтаназія зводиться до поступового припинення лікування хворого, яке зводиться лише до подовження його життя. Перед тим як розбирати думки обох таборів, я пропоную розібрати даний аспект з боку пацієнта та його близьких. Коли більшість прихильників наводять аргумент, що в більшості випадків це є волею пацієнта це не зовсім правильно. Безумовно життя людини найвища цінність, та коли людина в муках просить «приспати» її невже всі гадають, що вона хоче відмовитись від данної цінності? Чи може для неї це вже не цінність, а суміш біологічного існування зі стражданням?

Аргументи «проти»:

-Моральна сторона. Бог дав людині життя, а тому і приймати рішення про його позбавлення може лише Він.
-Психологічне гальмо. Дозвіл застосовувати дану процедуру може стати гальмом в пошуці нових способів лікування пацієнтів, бо часто саме боротьба зі смертю спонукає медицину рухатися вперед.
-Тиск на фізично обмежених людей.

Легалізація евтаназії може призвести до тиску на інвалідів, престарілих і невиліковно хворих осіб, які могли б ще жити і жити, але всі навколо рано чи пізно починають вважати їх «тягарем»
-Засіб вчинення злочинів. Такий спосіб позбавлення життя може бути засобом вчинення злочинів, умертвіння старих осіб, інвалідів, невиліковних хворих, на лікування яких не вистачає грошей, підкупу медперсоналу, зловживання посадовими повноваженнями, шахрайства тощо.
-Проблема добровільності. Дуже важко встановити добровільність згоди пацієнта.. І навіть тоді, коли пацієнт словесно або іншим очевидним способом погодився, то він завжди може передумати, а коли процедура вже запущена, то права змінити рішення у нього вже нема.
-Проблема "чудесного одужання". Евтаназія виключає випадки на так зване «чудесне одужання». І хоча такий відсоток відносно малий, але такі випадки все ж таки трапляються, що також може розглядатися як шанс для пацієнта.

Аргументи «за»

-Людина визнається найвищою цінністю, а отже, і її реальне благополуччя, потреби і право на самовизначення, право на свободу, право на повагу гідності, право на гідну смерть мають бути гарантовані й забезпечені повною мірою;
-Евтаназія забезпечує реалізацію одного з основоположних принципів права – принципу гуманізму. Евтаназія є гуманною, бо припиняє страждання і муки невиліковно хворого; ----Держава і суспільство мають визнати таке право не заради всіх, а заради тієї невеликої групи людей, які дійсно його потребують.

Варто зазначити, що проблема евтаназії є актуальною лише для секуляризованої (вільної від релігійного впливу) свідомості. Позиція представників християнської релігії (католицизм, православ´я) є категоричною щодо можливості здійснення евтаназії, оскільки людина не владна над своїм життям, а звідси і не може самовільно визначати час своєї смерті.

Ця проблема в сучасному етико-філософському знанні не має однозначного вирішення, як це можна спостерігати в медичній теорії й особливо в медичній практиці, а також в юриспруденції, котрі передусім акцентують увагу на питаннях:чи можуть люди взяти відповідальність за страждання іншого? Як чинити у тому випадку, коли хворий приречений на довготривале вмирання?

Етико-філософський дискурс передбачає пошук відповідей на питання іншого порядку, про які говорить професор Оксфордського університету Філіпа Фут: Чи є акти евтаназії такими, що можуть бути виправданими коли-небудь... Чи існує достатнє виправдання вибору смерті для іншого, чи може

смерть коли-небудь вважатися більш корисною, аніж шкідливою, оскільки саме на такій основі приймається рішення? Як право на життя впливає на моральність актів евтаназії? Чи можуть такі акти інколи (чи завжди) суперечити праву людей на життя? Чи маємо ми право вбити кого-небудь заради його власного ж блага, якщо немає ніякої уяви, про те, що він однозначно хоче жити? Що можна сказати про випадок, коли немає жодних сумнівів у тому, що хтось хоче померти: або він сказав нам раніше, що хотів би цього за подібних обставин і не подав ніякого знаку щодо зміни цього, або що він говорить нам це тепер, перебуваючи в повній свідомості та повному розумі. Чому хтось не може відмовитися від свого права на життя?

Відомі випадки коли люди знаходячись в несприятливих умовах для існування, просили інших позбавити їх страждань;(Голодомор 1932-33років, Друга світова війна)

Ці проблеми належать до так званих вічних питань філософського знання, специфіка яких полягає в тому, що кожен цивілізаційний етап розвитку людства потребує власного варіанта їхнього вирішення.

Література:

1. Фуко М. Рождение клиники. – М., 1998.
2. Вековшинина С.В., Кулиниченко В.Л. Биоэтика. Начала и основания. – К., 2002.
3. Гиппократ. Этика и общая медицина. – СПб., 2001.